

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 15 квітня 2016 року

У двох томах

Том 2

Харків
«Право»
2016

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремєскова

*Відповідальність за зміст тез
несуть автори і їх наукові керівники*

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 2. – Х. : Право, 2016. –
516 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-019-8 (т. 2)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 р. у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду та студентів. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-019-8 (т. 2)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

Зміст

<i>Авдєєнко Д. Є.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ У СУДІ.....	16
<i>Аджисєва А. С.</i> МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	18
<i>Ампілова К. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»	21
<i>Ананченко А. В.</i> ФУНКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОГО НАГЛЯДУ» ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: ЗА ТА ПРОТИ.....	23
<i>Андрущак О. К.</i> ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ.....	25
<i>Афоніна О. В.</i> ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ В ЯПОНІІ	28
<i>Бабенко А. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	30
<i>Бабій А. Б.</i> ЗМІНА ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»	32
<i>Базишова Л. О.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ	35
<i>Балакаєва Л. І.</i> ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ВИМОГ ДО КАДРІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	37
<i>Балдига Л. О.</i> СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	39
<i>Біленко О. О.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОВАЦІЙ ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ	42
<i>Біленький Д. В.</i> ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДВОРІЧНОГО СТАЖУ РОБОТИ ЯК ОДНІЄЇ З ВИМОГ ДО КАНДИДАТА НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА МІСЦЕВОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	45
<i>Білоус К. В.</i> ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	47
<i>Божко Ю. М.</i> ФОРМИ, ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА У СУДІ	49
<i>Борох Ю. О.</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТОРНЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ США	52

Брояков С. В.	ПРОЦЕС МІЖНАРОДНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У НАПРЯМУ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	54
Будзинська Т. С.	ЩОДО МІСЦЯ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	57
Бурикін В. В.	ЩОДО ПИТАННЯ МОЖЛИВОСТІ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОКУРОРОМ СТАТТЯМИ 220, 221 КПК УКРАЇНИ	60
Бурич І. В.	ПОРІВНЯННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	62
Буряк Н. Г.	РЕФОРМАТОРСЬКІ ПРОЦЕСИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ.....	65
Бутенко О. О.	АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ РЕОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	67
Вакуляк Ю. А.	НЕДОЛІКИ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»	70
Василенко М. Ю.	ДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ВІДНЕСЕННЯ ПРОКУРАТУРИ ДО СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ	73
Василенко Ю. С.	КАДРОВА ПОЛІТИКА ПРОКУРАТУРИ.....	75
Владика Є. С.	КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	77
Вовк М. М.	РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.....	80
Волківська А. С.	ПРОКУРОР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	83
Волошанська Х. М.	УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТАКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	85
Волошин В.-Б. Я.	ПРОКУРАТУРИ В ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВАХ СВІТУ	88
Воронцова Д. О.	ЩОДО ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ, МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	91
Ворончук Н. А.	ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»: ПРОГАЛИНИ ПРАВЕРЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	94

<i>Гаврюшов С. І.</i>	ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	96
<i>Гайдук Н. А.</i>	КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	98
<i>Галтуренко О. Г.</i>	АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: МІСЦЕ І РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ	101
<i>Гахович Д. О.</i>	ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	104
<i>Гінінгер А. А.</i>	ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ ПРИ ПРЕДСТАВНИЦТВІ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУДІ.....	107
<i>Головачова К. В.</i>	ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ.....	109
<i>Головченко Д. В.</i>	ПРОКУРАТУРА В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	113
<i>Голубоков В. С.</i>	ПРОФЕСІЙНІ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПРОКУРОРА	117
<i>Гончар Є. В.</i>	СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: ЗАВДАННЯ, СТРУКТУРА, СТАТУС.....	119
<i>Григоренко В. О.</i>	ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА ШВЕЙЦАРІЇ	122
<i>Григорова Д. А.</i>	ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЗАЛЕЖНО ВІД МІСЦЯ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ.....	124
<i>Гудзь Ю. В.</i>	ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	127
<i>Гулевич В. В.</i>	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВІДБОРУ ПРОКУРОРІВ ДО МІСЦЕВИХ ПРОКУРАТУР ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТЕСТУВАННЯ	129
<i>Гута В. І.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ ЗВУЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ В АСПЕКТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕФОРМУВАННЯ.....	131
<i>Дебольська А. В.</i>	ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	134
<i>Діденко К. П.</i>	ЗНАЧЕННЯ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	136
<i>Дорощенко К. В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ПРОКУРАТУРИ В КРАЇНАХ З РІЗНОЮ ПРАВОВОЮ СИСТЕМОЮ.....	138

<i>Дручинська М. М.</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН.....	141
<i>Дубровіна Г. А.</i>	ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	143
<i>Елізбарян І. А.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОГО НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	146
<i>Жалковська А. С.</i>	ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ІЗ ЗАРУБІЖНИМИ КРАЇНАМИ.....	148
<i>Жданюк Н. В.</i>	THE NEW LAW OF UKRAINE «ON THE PROSECUTOR'S OFFICE»: COLLISIONS AND GAPS.....	151
<i>Жуковський Д. К.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРАТУРИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	153
<i>Зайцева Г. В.</i>	ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	156
<i>Залюбовський М. Ю.</i>	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ».....	158
<i>Збішко Д. А.</i>	ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЗА ЗРАЗКОМ США.....	161
<i>Іванов Д. В.</i>	ЩОДО НЕПРАВОМІРНОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА, ПЕРЕДБАЧЕНИХ РОЗДІЛОМ IX ¹ КПК УКРАЇНИ.....	163
<i>Глющенко К. А.</i>	СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ: МІЖНАРОДНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЧИ СУСПІЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ?.....	165
<i>Кабіш Д. Г.</i>	РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ЗАКОННІСТЮ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	169
<i>Калінін П. В.</i>	СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: ДОСВІД ІСПАНІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ....	171
<i>Кашкіна А. А.</i>	КАДРОВА ПОЛІТИКА В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ.....	174
<i>Кваша Ю. О.</i>	МІСЦЕ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	176

Кеєр О. С.	ІНСТИТУТ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НОВЕЛА В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	178
Кисіль А. Б.	РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	181
Кішишов Д. С.	ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	184
Кірик А. А.	СТРУКТУРА ПРОКУРОРСЬКОЇ СЛУЖБИ ДАНІЙ.....	187
Клим Р. В.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	189
Клименко С. С.	РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ (ПРАГНЕННЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ)	192
Ключка К. В.	ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ	194
Коваль В. В.	СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ	197
Ковальчук Б. Ю.	ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАТУСУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ	200
Ковтун К. В.	ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ІТАЛІЇ	202
Кожем'яко Т. О.	КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ (МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ)	205
Колесников О. Є.	ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	207
Колонтай К. О.	ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ ТА УКРАЇНА: ЧИ ВІДЧУВАЄМО МИ СЕБЕ ЗАХИЩЕНИМИ?.....	210
Комериста А. О.	УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	213
Кордюкова К. С.	МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	215
Корж Ю. С.	ЗАГАЛЬНИЙ НАГЛЯД ЯК НЕВІД'ЄМНА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ.....	218

Корко А. С.	ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕАГУВАННЯ ПРОКУРОРІВ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ НА УХВАЛЕННЯ СУДАМИ НЕЗАКОННИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ.....	221
Корсун В. В.	ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ СТОСОВНО ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД НЕПОВНОЛІТНІХ.....	223
Косінова Д. С.	ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ.....	226
Косінова К. С.	ПІДСТАВИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА У СУДІ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ» ВІД 14 ЖОВТНЯ 2014 РОКУ	229
Кривкіна Т. В.	МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СВІТУ ТА УКРАЇНИ.....	231
Крутько А. В.	ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	234
Кубрак О. О.	ПРОБЛЕМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ	236
Кувасєва О. В.	КАДРОВА ПОЛІТИКА: ЗДОБУТКИ ТА НЕДОЛІКИ.....	238
Кудревич Н. О.	ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ.....	241
Кучерявий В. В.	ЗАСАДА ЄДНОСТІ ПРОКУРОРСЬКОЇ СИСТЕМИ	244
Лазукова Н. В.	ЩОДО ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	246
Ланій І. І.	ШЛЯХИ ТА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	248
Лепенець К. В.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	250
Лизогуб А. І.	СУТНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМІСІЇ ПРОКУРОРІВ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	253
Лисенко А. В.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	256
Лисенко Д. О.	ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ.....	258

Литус Ю. С.	ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОКУРОРІВ У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ	260
Лучникова Д. Ю.	ПРОКУРАТУРА В КРАЇНАХ КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	263
Майданик С. В.	МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	266
Максименко А. В.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОКУРОРСЬКИХ КАДРІВ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ	269
Марчук Д. С.	ПРОБЛЕМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	271
Мац М. І.	МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ: УКРАЇНСЬКИЙ СПАДОК НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	274
Міщенко А. С.	ВІДБІР КАДРІВ ДЛЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	276
Молькіна Є. С.	АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ.....	279
Момотюк А. І.	ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ».....	282
Мух А.	МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ.....	285
Мух О.	НАГЛЯДОВА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НОРМОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	288
Наконечний Г. А.	ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДНЕСЕННЯ ПРОКУРАТУРИ ДО ОДНІЄЇ З ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	291
Налужний Р. С.	КОРУПЦІОГЕННІ ЧИННИКИ У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»	293
Немашко К. Ю.	ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОБОРУ КАДРІВ ДО ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЗГІДНО З НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО ПРОКУРАТУРУ».....	296
Нетреба М. І.	ФУНКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОГО НАГЛЯДУ»: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	298

Нечитайло М. О.	ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИСЛОВЛЕННЯ НЕДОВІРИ ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРУ УКРАЇНИ	300
Нистюк О. І.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ	303
Ніколенко О. В.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИМОГ ЩОДО НЕСУМІСНОСТІ ДО ПРОКУРОРІВ	306
Ніриша Ю. Г.	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	308
Нога П. П.	ДО ПИТАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОКУРАТУРОЮ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ	311
Носач Є. О.	«ОНОВЛЕННЯ» КАДРОВОЇ СИСТЕМИ ПРОКУРАТУРИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМИ	313
Обиух І. С.	МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	317
Овсяннікова М. Ю.	СКОРОЧЕННЯ КАДРІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ НА ШЛЯХУ ДО ПОКРАЩЕННЯ	319
Олексієнко А. М.	ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	321
Оніщенко З. О.	АТОРНЕЙСЬКА СЛУЖБА США ЯК АНАЛОГ ПРОКУРАТУРИ	324
Ориновська А. С.	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	326
Орищак М. В.	ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ	328
Очерет М. О.	ОКРЕМІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНИХ ЗАСАД ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	331
Павленко В. О.	ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ В ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	333
Павлуцька В. І.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	335
Палій А. В.	ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ	338

Пересенчук Я. Д. ПРОГАЛИНИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»	340
Петрушевська Ю. В. БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	342
Пивоваров К. О. СТРУКТУРА ОРГАНІВ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У ФРН.....	344
Писаренко О. С. МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	346
Плеханов М. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	349
Плігіна А. В. ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ НЕОБҐРУНТОВАНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАЧЕННЯ	352
Погребняк О. О. НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ	355
Полехіна В. С. ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ, ПОСТАНОВЛЕНИХ ЗА ЇХ ПОЗОВАМИ	357
Пономаренко В. С. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ» ЯК ОСНОВА МАЙБУТНЬОГО РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	359
Пономаренко Є. С. ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН.....	362
Пономаренко О. О. СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА ЯК СИСТЕМНА ОДИНИЦЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	364
Пономарьова К. І. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПРОКУРОРІВ	366
Попіначенко С. О. ОНОВЛЕННЯ КАДРОВОГО СКЛАДУ ЯК ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ.....	369
Попова Т. В. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ	371
Приймак Є. П. ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ.....	374

Прокоф'єва А. К.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА В СУДІ.....	376
Рамазанов Р. М.	ПОНЯТТЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	378
Рева Н. М.	МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПОДІЛУ ВЛАДИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ.....	381
Реморова М. Я.	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	383
Репін К. А.	ОСОБЛИВОСТІ РОЛІ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	386
Риженко А. С.	ПРОБЛЕМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ПІД ЧАС ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	388
Романюк А. О.	РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ У СВІТЛІ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ».....	391
Руденко А. М.	ЩОДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	394
Рудич Д. Є.	ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРОКУРОРА З ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ.....	396
Рудич Л. І.	ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	399
Рудь О. О.	ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	401
Рябенко Ю. Ю.	КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	404
Рядних А. С.	СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ.....	407
Салтиков С. М.	ДО ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У РАЗІ ЗАЛУЧЕННЯ ОСІБ ДО КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	409
Самойлова В. М.	РЕФОРМА ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ.....	411
Семенових Є. А.	ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ, РЕФОРМУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД.....	413

Сидоренко Д. С. ПРИНЦИП ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	416
Симоненко В. М. ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	418
Сільвестр І. О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ.....	421
Скарлат О. Ю. СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА ЯК САМОСТІЙНИЙ ПІДРОЗДІЛ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	423
Скрипник А. В. ПРИНЦИП ВНУТРІШНЬОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРОРА: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО.....	426
Слюсар Д. Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ.....	429
Степанченко О. С. ЗАХИСТ ПРОКУРОРОМ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД.....	431
Стороженко А. В. НОВИЙ ЗАКОН «ПРО ПРОКУРАТУРУ»: НОВІ ПРОБЛЕМИ ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ?.....	434
Студінська В. В. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЇ НАГЛЯДУ ЗА ОРГАНАМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	437
Тарасенко А. Ю. МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ.....	440
Тацька Д. Є. РЕФОРМА ПРОКУРАТУРИ – РІВНЯННЯ З КІЛЬКОМА НЕВІДОМИМИ.....	442
Тищенко В. О. ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	444
Ткач І. О., Манукян А. Ж. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	446
Ткаченко Р. О. ЗМІНА РОЛІ ТА ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ.....	448
Толокольнікова К. С. ІНСТИТУТ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	452
Томашевська А. А. МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ.....	454

Туманова О. В.	ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА	457
Тютюнник О. С.	ВІДМОВА ПРОКУРОРА ВІД ПІДТРИМАННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ В СУДІ	460
Фесько І. О.	РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	462
Хаданович В. А.	ДЕЯКІ ПРОГАЛИНИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОКУРОРОМ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ФУНКЦІЙ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	464
Хамрило В. С.	ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ЕКСТРАДИЦІЇ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	467
Хорошун К. В.	ЕТИКА ОБВИНУВАЛЬНОЇ ПРОМОВИ ПРОКУРОРА	468
Хохленко А. А.	МІСЦЕ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	471
Чигрина Є. Ю.	ПРОБЛЕМИ ВКЛЮЧЕННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМУ СУДОВОЇ ВЛАДИ.....	473
Чоломбитько Ю. О.	МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	476
Чумак К. О.	РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	478
Шарнопільський В. Л.	ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОСНОВНА МЕТА РЕФОРМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	479
Шевченко А. І.	ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖЕНЬ НА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ ПРОКУРОРА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	482
Шевченко О. О.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ, СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ АКТІВ ЗАКОНОДАВСТВА В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ	485
Шевчук А. І.	РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ	487
Шепетенко К. Г.	СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ПРОКУРОРІВ ЯК СТАНДАРТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	489

Шматченко О. С.	
СУЧАСНИЙ СТАН РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	491
Шостак М. Ю.	
ПРИНЦИП ДЕПОЛІТИЗАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА	493
Шульга О. О.	
РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ	496
Шульгата М. О.	
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	499
Юдіна Н. А.	
МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ БОРОТЬБИ ІЗ КОРУПЦІЄЮ	501
Юзефович Т. І.	
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДМОВИ ПРОКУРОРА ВІД ОБВИНУВАЧЕННЯ НА ПРАКТИЦІ	504
Юрченко Є. О.	
ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	508
Яремчук Ю. А.	
КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	510
Ярмольська Я. І.	
РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ – ШЛЯХ ДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	512
Кролівець О. В.	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	514

Авдєєнко Д. Є.,

студент 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ У СУДІ

Одним із напрямків діяльності прокуратури є представництво інтересів держави в суді (ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру», п. 2 ч. 1 Конституції України). За твердженням І. Озерського, під представництвом слід розуміти процесуальний спосіб реалізації державою гарантованого Конституцією права на судовий захист від посягань на честь, гідність, життя, здоров'я, особисту свободу та майно, а також оспорюваних інтересів держави [1, с. 16]. Разом із тим, представницька функція інтересів держави лежить на низці органів державної влади, які, по суті, уособлюють державу. У зв'язку із чим прокурорське представництво інтересів держави має місце лише у чітко визначених законом випадках. Такі випадки закон називає підставами для представництва: «прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу» (ч. 3 ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру»).

З аналізу наведеної норми випливає, що підстава представництва прокурором інтересів держави у суді є складним юридичним фактом та включає: а) наявність обставин, які свідчать про порушення або загрози порушення інтересів держави; б) відсутність відповідних дій, спрямованих на попередження порушення чи відновлення порушених прав держави з боку суб'єкта владних повноважень, або ж відсутність останнього як такого.

Очевидно, що юридична конструкція цієї правової норми має певну внутрішню суперечність. Так, якщо за змістом назви ст. 23, а також ч. 3 ст. 23 мова йде про представництво інтересів держави у зв'язку із порушенням або загрозою порушення, то серед суб'єктів, які не здійснюють або неналежним чином здійснюють захист цих інтересів, названі органи місцевого самоврядування, які не є органами державної влади, а поклика-

ні представляти інтереси відповідної територіальної громади. Між тим, як свідчить судова практика, прокурори активно звертаються до суду із позовами не тільки в інтересах держави, але й в інтересах територіальної громади. Саме тому більш доцільним вбачається говорити про захист не лише державних інтересів прокуратурою, але й про захист інтересів територіальної громади, тобто про захист публічного інтересу як такого.

Категорія публічного інтересу є оціночною категорією, яка має встановлюватись як прокурором на етапі прийняття рішення про звернення до суду, так і судом при визначенні наявності підстав порушення провадження за заявою прокурора. Можемо визначити такі критерії, за якими слід визначати наявність публічного інтересу:

1) предметом публічного інтересу виступає якесь благо. Термін «благо» використовується в даному випадку для позначення певного явища, наявність якого має позитивний ефект. Необхідність наявності блага, що є об'єктом публічного інтересу, може бути різним. Це може бути потреба в створенні чогось загальнокорисного (лікарень, дитячих садків, збереження пам'яток історії та архітектури і т. д.) або життєво чи соціально необхідного для всього суспільства (сприятливої екологічної обстановки, виконання податкового законодавства і т. д.);

2) публічний інтерес – це правовий інтерес. По-перше, він завжди знаходить своє закріплення в законодавстві. Будучи об'єктивною категорією, він або існує, або ні. Об'єктивно існуючий, своєчасно і правильно усвідомлений суспільний інтерес знаходить своє вираження в праві. Публічний інтерес може виражатися у формі цілей і принципів відповідних законів;

3) публічний інтерес не повинен підміняти інтерес приватний. Безумовно встановити чітку межу між сферами дії приватних і публічних засад непросто, проте благо, що є об'єктом публічного інтересу, повинен задовольняти інтереси, життєві потреби людей, суспільства у цілому, а не окремих його членів. У зв'язку із чим закон не допускає здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, пов'язаних із створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних партій, релігійних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування, та інших громадських об'єднань.

Згідно з ч. 4 ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру» прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після встановлення ним підстав для представництва. У зв'язку із законодавчим обмеженням суб'єктів в особі яких прокурор здійснює представництва

в суді інтересів держави, суди повинні перевіряти правильність визначення прокурором позивача. У разі неправильного його визначення або невиконання прокурором вимог щодо надання суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва суд повинен повернути позовну заяву і додані до неї документи прокурору.

Використана література

1. Озерський І. Представництво прокурором інтересів громадян та держави в суді (психолого-правовий аспект) / І. Озерський // Віче. – 2010. – №6. – С. 15–18.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Аджиєва А. С.,
студентка 3 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

На сьогодні входження України на світову арену як рівного учасника є одним із найважливіших завдань. Формування громадянського суспільства і побудова правової, демократичної, соціальної держави вимагають модернізації сучасного українського суспільства та вдосконалення механізму державної влади. Особливо це стосується органів прокуратури.

Традиційно правові системи характеризується дихотомією у підходах щодо: а) організації кримінального процесу, б) вимог при прийнятті рішення про те, чи слід здійснювати переслідування, в) ролі органів, яким доручено розслідування і кримінальне переслідування передбачуваних злочинців. На сьогодні створювати такі чіткі відмінності вже не є можливим, адже в даний час жодна система обвинувачення не може бути охарактеризована як така, що перебуває в рамках однієї конкретної моделі; всі країни беруть одна від одної те, що їм сприятиме у задоволенні своїх власних потреб [1, с. 8]. Саме тому доцільним видається

дослідження моделей прокуратури в міжнародній практиці з метою запозичення позитивного досвіду для створення ефективної державної структури в Україні.

Існує велика різноманітність механізмів устрою прокурорської системи, які різняться в наступних аспектах. По-перше, у системах загального права прокуратура («система обвинувачення») незмінно є частиною виконавчої влади, в системах романо-германського права в деяких державах вона є частиною виконавчої влади, а в інших – частиною судової системи [2, с. 1].

У системі органів державної влади прокуратура може існувати як формально незалежна інституція (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Росія, Туркменістан, Узбекистан, Україна та Еквадор); перебувати у складі виконавчої влади (Австрія, Данія, Ізраїль, Канада, Польща, Румунія, США, Туреччина, Японія); належати до судової гілки влади (Бельгія, Греція, Грузія, Іспанія, Італія, Колумбія, Латвія, Люксембург, Молдова, Німеччина, Нідерланди, Франція, Фінляндія, Уругвай) [3, с. 35].

По-друге, існує розрив між країнами, які оперують принципом доцільності, та країнами, що діють в системі обов'язкового переслідування (принцип законності), і в той час як держави загального права діють в системі дискреційності, то країни цивільно-правової системи користуються обома принципами. Також прокурорські системи можуть або не мати інших повноважень, окрім судового переслідування, або ж мати спектр повноважень по забезпеченню дотримання законності в цілому [2, с. 1–2].

Закріплена в конституціях і законах мета прокуратури (що переважно передбачає забезпечення верховенства закону, зміцнення законності, захист прав і свобод громадян, законних інтересів держави, суспільства, різних юридичних осіб) дає певне уявлення про покладені на цей орган функції. Як правило, кожній національній прокуратурі (чи аналогічній їй системі) притаманний свій специфічний набір функцій і повноважень, обумовлених як загальною логікою моделі, так і особливостями національної правової культури [4]. Проте в усіх системах кримінального судочинства прокурори повинні приймати рішення про порушення і продовження кримінального переслідування, підтримувати кримінальне обвинувачення в суді, а також подавати апеляції на деякі судові рішення [3, с. 37]. Контраст вбачається у тому, що в країнах системи романо-германського права прокурори беруть на себе відповідальність за кримінальне переслідування

в інтересах суспільства, в той час як у континентальних країнах кримінальне переслідування відбувається здебільшого за ініціативою приватних осіб, а не здійснюється виключно під контролем органів державної влади [5, с. 17].

По-третє, існує різниця між тими країнами, де кожний окремий прокурор є незалежним від інших, і тими, де прокуратура діє в ієрархічній системі. У країнах, де прокуратура є частиною судової системи, наявна модель індивідуальної незалежності (судова система за визначенням є незалежним інститутом), а в тих, де вона є частиною виконавчої влади, можуть бути актуальні як ієрархічна системи організації, так й індивідуальна незалежність (зокрема, як в Ірландії, Канаді та Австралії) [2, с. 1–2].

Отже, важливим завданням для України виступає засвоєння позитивного досвіду зарубіжних країн, а також вироблення специфічних заходів та засобів, необхідних саме для реформування прокуратури України. Ключовим моментом є те, щоб будь-яка створювана прокурорська система була сумісна з історією та культурою країни і була прийнята суспільством, в якому вона функціонує.

Використана література

1. Schwimmer 'Opening speech', Pan-European Conference: What Public Prosecution Service in Europe in the 21st Century, Strasbourg, 22-24 May 2000.
2. James Hamilton, The Role of the Public Prosecutor in Upholding the Rule of Law // Director of Public Prosecutions, Ireland (11 May 2006).
3. Копиленко О. Міжнародні стандарти та вітчизняний досвід правового регулювання статусу прокуратури / О. Копиленко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – №2. – С. 35–44.
4. Прокурорський нагляд в Україні. Підручник для юрид. вузів і факультетів / І. Є. Марочкін, П. М. Каркач, Ю. М. Грошевий та ін.; за ред. проф. Марочкіна І. Є., Каркача П. М. – Х., 2004 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/prokyratyra/508-marochkina.html>.
5. Stenning P. C. Appearing for the Crown: A legal and historical review of criminal prosecutorial authority in Canada, Cowansville, Qué.: Brown Legal Publications, 1986.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Ампілова К. О.,

студентка 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

З часу здобуття незалежності України державний механізм перебуває у процесі постійного реформування. Не залишається осторонь і система правозахисних та правоохоронних органів, які також весь час потребують удосконалення та реформування. Слід сказати, що організація діяльності прокуратури України повинна бути якісно вдосконалена відповідно до конституційних принципів, міжнародних стандартів і нових реалій суспільного життя, оскільки, таким чином, можна буде говорити про позитивні перетворення нашого суспільства.

Упродовж останніх років Україна взяла курс на євроінтеграцію, основними напрямками якої є перехід на сучасні європейські методи роботи, вивчення та трансляція корисного досвіду інших європейських країн у сфері державного управління тощо. Особлива увага в цьому сенсі приділяється реорганізації державних, правоохоронних та судових органів. Таким чином, 14 жовтня 2014 р. Верховною Радою України було прийнято новий Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон). Аналіз тексту нового Закону дозволяє дійти висновку про певну «революційність» закріплених у ньому положень. Адже, на відміну від пострадянського законодавства у вказаній сфері, новим Законом про прокуратуру скасовується прокурорський нагляд за додержанням і застосуванням законів, тобто «загальний нагляд», який апріорі не властивий органам прокуратури у демократично розвинених державах. Тепер ці повноваження перейдуть до профільних органів державної влади.

Не дивлячись на те, що новим Законом прокуратура позбавляється функції «загального нагляду», відповідно до вимог ст. 23 Закону прокурор з метою встановлення наявності підстав для свого представництва громадянина або держави в суді має право: 1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ

і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом; 2) отримувати від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення.

Тобто в даному випадку вбачаються певні суперечності. Так, у п. 91 Висновку Венеціанської комісії від 14 жовтня 2013 р. № 735/2013 (який надавався до проекту Закону України «Про прокуратуру») йдеться про те, що «зазначені повноваження дуже нагадують ті, що здійснюються під час дослідчих дізнань в рамках кримінального процесу і в рамках функції загального нагляду. Як наслідок, існує серйозний ризик відсутності рівності сторін і, отже, порушення права на справедливий судовий розгляд відповідно до ст. 6.1 Європейської конвенції» [2]. Загалом у зазначеному Висновку Венеціанської комісії міститься рекомендація щодо повного вилучення згадки про цю функцію зі ст. 121 Конституції України. Така позиція обґрунтовується експертами тим, що усі люди рівні у своїх правах, тому кожен представляє себе сам, а для тих, хто не здатен це зробити (неповнолітні або недієздатні), існують інститути законного представника, безоплатної правової допомоги тощо.

У підсумку, слід сказати, що існує певна суперечність між Конституцією та Законом, оскільки у першій зазначено 5 функцій, а у другому – 4. І в п. 1 Перехідних положень до Закону також зазначено те, що згадана у Конституції 5-та функція продовжує виконуватися у формі представництва інтересів громадянина або держави у суді. Таким чином, можна зробити висновок, що внесення змін у перелік повноважень прокуратури є позитивним, хоча наявні певні недоліки. Не дивлячись на те, що «загальний нагляд» ліквідували, все ж таки в прокуратурі залишилися певні повноваження, які неприйнятні прокуратурі європейського зразка. Тому, було б логічним взагалі прибрати повноваження прокурора, тісно пов'язані із наглядом за дотриманням законів (наприклад, представництво інтересів громадянина або держави в суді), а ці повноваження передати інституту законного представництва – адвокатурі.

Використана література

1. Бондаренко І. В. Органи внутрішніх справ в системах правоохоронних органів України, Російської Федерації та інших зарубіжних країн: теоретич-

ні аспекти [Електронний ресурс]: дис. ... канд. юрид. наук. – Київ, 2004. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/33877.html>.

2. Висновок Венеціанської комісії CDL-AD (2013)025 від 14 жовтня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cga.in.ua/fckfiles/procur.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Ананченко А. В.,
студентка 4 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ФУНКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОГО НАГЛЯДУ» ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: ЗА ТА ПРОТИ

14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України ухвалила новий закон України «Про прокуратуру», яким позбавила органи прокуратури функції нагляду за додержанням і застосуванням законів, або, як її ще називають, функції «загального нагляду». Відтоді серед науковців почалися дискусії щодо важливості такої функції: одні вважають функцію «загального нагляду» пережитком соціалістичного минулого, яка тільки призводить до зростання корупції серед працівників органів прокуратури, а інші говорять про хаос, який буде існувати в державі без такої функції органу.

Так, наприклад, на думку О. Ф. Андрійко, сама необхідність прокурорського нагляду відпаде тоді, коли завершиться процес побудови демократичної держави з усіма інститутами забезпечення прав і свобод громадян та створення відповідної правової бази досягне рівня, коли функція нагляду за дотриманням законодавства в повному обсязі буде законодавчо закріплена за судовою владою (яка здійснюватиме і контроль за додержанням законності в діяльності контролюючих органів у сфері виконавчої влади) [1].

На нашу думку, дане припущення є дещо хибним та нереалістичним. Так, на прикладі держав, які існують досить тривалий час, можна зробити висновок, що неможливо передбачити регулювання абсолютно всіх відносин у законах, адже з часом регулювання одних відносин стає неакту-

альним, бо вони відживають своє, а на заміну їм приходять інші – нові, які також потребують правового регулювання. Також потрібно зазначити, що серед українців досить велика кількість людей не досить вдало орієнтується у чинному законодавстві, тому їм буде дуже важко захищати свої права без допомоги такого органу державної влади.

До прийняття нового ЗУ «Про прокуратуру» соціально незахищені громадяни могли звертатися зі скаргами до прокурора за захистом своїх прав (наприклад, з приводу невиплати заробітної плати, ненарахування пенсії, неналежного медичного обслуговування тощо). На сьогодні в нашій державі існують органи та особи, до яких можна звернутися за допомогою. Це, наприклад, органи державної влади, місцевого самоврядування, суди, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Координаційні центри з надання правової допомоги, фізичні та юридичні особи приватного права. На нашу думку, така альтернатива є дещо невдалою, адже більшість перелічених вище органів та осіб просто даватимуть рекомендації, як вчинити у певній ситуації, а не прийматимуть рішення відносно порушених прав та свобод людини і громадянина. Щоб звернутися до судових органів, людині потрібно оплатити послуги кваліфікованого юриста, аби довести свою правоту у суді, що буде коштувати немалих грошей та часу. І залишаються органи, які приймають певні рішення задля відновлення порушених прав людини, до яких звертатимуться всі, що призведе до недієвості органів від кількості звернень.

Не враховуючи цього, представники структур ПАРЄ, зокрема Комісії за демократію через право (Венеціанської комісії), без належного обґрунтування у своїх претензіях до України сформувавши три постулати, розглядаючи їх як догмати, що не підлягають обговоренню: а) прокурорський нагляд суперечить принципу верховенства права; б) зазначена функція ставить прокуратуру над іншими державними органами; в) прокуратура загрожує підривом незалежності судової влади [2-3].

В. В. Сухонос вважає, що неправильно стверджувати, що відмова від наглядових повноважень прокуратури є обов'язковою передумовою формування демократичної правової держави. Не відмова від наглядових повноважень прокуратури є способом побудови демократії, а реальне існування демократичного режиму дозволяє звужувати наглядові повноваження прокуратури чи взагалі відмовлятися від них. Проте прискорене обмеження наглядових повноважень прокуратури України обов'язково призведе до протилежного результату – зниження рівня правової захищеності індивіда [4].

Ми вважаємо, що така функція прокуратури, як «загальний нагляд» потрібна українському суспільству для захисту прав та інтересів людей. Безперечно, що в деякій мірі сьогодні дана функція прокуратури перетворилася з засобу забезпечення законності на засіб матеріального забезпечення негідників, які називають себе прокурорами. Наша країна намагається подолати корупцію, але це не вихід – обмежувати прокуратуру в повноваженнях, які можуть зашкодити громадянам у захисті їхніх прав. Орган з такою функцією однозначно повинен бути у суспільстві, бо очевидно, що органи та особи, до яких звертаються громадяни замість прокуратури, просто потонуть у паперах і не забезпечуватимуть достатнього захисту прав громадян.

Використана література

1. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні : організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. – К. : «Наукова думка», 2004. – С. 119.
2. Остаточний текст Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи від 27 вересня 2001 року щодо дотримання обов’язків та зобов’язань Україною // Голос України. – 2001. – 17 липня.
3. Висновок комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо проекту Конституції України 17–18 травня 1996 р. – Страсбург, 1996. – 12 с.
4. Сухонос В. Конституційно-правові засади організації і діяльності прокуратури в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз / В. Сухонос // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 75–80.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Андрущак О. К.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Однією із новацій, закріплених у Законі України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року № 1697-VII, який набрав чинності 15 липня 2015 р., було введення інституту прокурорського самоврядування. Прокурорське самоврядування – це самостійне колективне вирішення прокурорами

питань внутрішньої діяльності прокуратури (ст. 65). Відповідно до «Прикінцевих положень» Закону України «Про прокуратуру» **Розділ VIII «Прокурорське самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури»** набуває чинності 15 квітня 2016 р.

Ці органи створені для самостійного колективного вирішення певних питань прокурорами. Питання, що повинні вирішуватися у такий спосіб, включають організаційне забезпечення, соціальний захист прокурорів та їхніх сімей, забезпечення організаційної єдності, участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення, а також призначення прокурорів до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Слід звернути увагу на те, що у положеннях закону особлива увага приділяється розмежуванню в прокурорській системі самоврядного та забезпечувального елементів її системно-структурної організації. У зв'язку із цим, чітко виділено два її самостійних елементи – органи прокурорського самоврядування (Всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України) та органи, що забезпечують діяльність прокуратури (Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів).

Законодавець чітко визначив мету і функції органів прокурорського самоврядування, але деякі з них подібні функціям прокурорів, тому на практиці може виникнути плутанина щодо відповідних ролей Генерального прокурора, інших осіб, що займають адміністративні посади, та членів Ради, на кожного з яких покладено обов'язок виконувати рішення органів самоврядування. На мою думку, це питання буде вирішене при перших зіткненнях органів, які виконують подібні функції.

Перспективи вирішення проблемних питань, пов'язаних із унеможливленням надання нехарактерних повноважень органам прокурорського самоврядування, пов'язані з виробленням оптимальної моделі організації прокурорського самоврядування та регламентацією чітких меж функціональної активності його органів. Виходячи з останнього, закон варто переглянути, перш за все, оптимально визначивши: 1) мету та завдання прокурорського самоврядування; 2) повноваження суб'єктів прокурорського самоврядування; 3) перелік питань, що, на відміну від посадових осіб прокуратури, вирішуються тільки органами прокурорського самоврядування, а також напрями їх діяльності.

Позитивним є те, що нарешті органи прокуратури мають свої власні органи самоврядування і колегіально можуть приймати рішення. На даний час питання роботи цих органів в процесі організації, але цьому потрібно

приділити велику увагу і зробити реформування в короткий термін. Так, як не існує жодних міжнародних норм, які б регулювали створення та функціонування органів прокурорського самоврядування. Таким чином, саме від чіткої та злагодженої роботи реформаторів залежить, як скоро розпочнуть свою діяльність прокурорське самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури. На мою думку, побудова нової системи повинна була розпочатися з роботи саме органів самоврядування, адже їхнє функціонування є однією з ключових гарантій незалежності прокурорів.

Прокурорське самоврядування добре прописано в законі. Але європейські експерти все ж порекомендували: 1) у перспективі розірвати зв'язок між прокурорами і Вищою радою юстиції (для цього потрібні зміни до Конституції); 2) передбачити, що рішення всеукраїнської конференції працівників прокуратури не можуть бути спрямовані на окремих прокурорів і стосуватися конкретних проваджень; 3) визнати несумісною з поняттями незалежності та самоврядування участь Президента, голови Верховної Ради України в засіданні всеукраїнської конференції прокурорів; 4) передбачити призначення до складу Ради прокурорів України декількох членів, які не є прокурорами (викладачі права, юристи громадських організацій та ін.).

Разом із тим, у п. 107 висновку № 667/2012 експерти Венеціанської Комісії зазначають, що їм не відомо жодної системи правосуддя, де були б створені органи прокурорського самоврядування і що вони мали б такі широкі повноваження з питань адміністрування та системи прокуратури, які пропонуються в українських законодавчих ініціативах. Експерти наголошують, що створення такої системи може вийти за межі розумного, оскільки представники, обрані прокурорами, здатні діяти залежно від того, що вони вважають інтересами своїх членів. Цими представниками можуть бути виключені будь-які інші міркування, в тому числі й щодо громадських інтересів чи навіть інтересів членів громади. Якщо це станеться, створення цієї системи може фактично унеможливити керівництво прокуратурою особами, призначеними на адміністративні посади.

Можливість запровадження інституту професійного самоврядування у вітчизняній прокурорській системі доцільно розглядати як таке, що не повинно мати за мету впливати на механізми реалізації функцій прокуратури України. Тому таке запровадження має розцінюватися, в першу чергу, як елемент підтримки ефективної організації роботи та управління в органах прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Афоніна О. В.,

студентка 4 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ В ЯПОНІЇ

Органи прокуратури займають особливе місце у державному механізмі і одночасно відіграють важливу роль у розбудові правової, демократичної і соціальної держави. Їх діяльність спрямована на всебічне утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку, захист гарантованих політичних та особистих прав і свобод людини. Прокуратура – це орган, функції якого зазвичай полягають у кримінальному переслідуванні осіб, які вчинили злочинні діяння, в підтримці публічного обвинувачення у суді, часто також у нагляді за законністю попереднього розслідування злочинів і тримання осіб у місцях позбавлення волі.

Прокуратура в Японії, належить до групи країн, де даний орган знаходиться в складі міністерства юстиції, прокурори мають широкі повноваження в області судового переслідування (можуть, зокрема, на свій розсуд припиняти справи), поряд з судовим контролем за їх діями існує і громадський: в кожному окрузі з числа виборців за жеребом складається спеціальна комісія з нагляду за прокурорами [1, с. 395–397].

Система прокуратури Японії має централізовану структуру, до якої входить очолювана Генеральним прокурором Верховна прокуратура у м. Токіо, 8 Вищих прокуратур (у Токіо, Осака, Нагая, Хіросіма, Фукуока, Сендай, Саппоро і Такамацу), 50 районних прокуратур (по одній із 46 префектур, за винятком Хоккайдо, де через великий розмір території, що займає цей адміністративний район, функціонує 4 районні прокуратури) та 438 місцевих прокуратур у районах великих міст чи містечках.

Міністр юстиції Японії здійснює загальний нагляд за діяльністю прокуратури і може безпосередньо звернутися лише до Генерального прокурора щодо розгляду окремих кримінальних справ. Іншими словами, прокуратура є централізованою організацією, очолюваною Генеральним прокурором, але структура її пристосована, перш за все, до судової системи: існують служби прокуратури (генеральної) при Верховному суді, при вищих, територіальних, сімейних та інших судах. Відповідно до п. 2

ст. 77 Конституції Японії прокурори зобов'язані дотримуватися у своїй діяльності правил, що встановлені Верховним судом [2, с. 15–19].

В Японії органи прокуратури мають виняткову компетенцію щодо порушення кримінального переслідування; вона отримала назву «монополізація кримінального переслідування», проте прокурор не повинен порушувати кримінальне переслідування без достатніх доказів. Прокурорська влада здійснюється з метою підтримання правопорядку нації і суспільства. Здійснення прокурорської влади ґрунтується на принципах суворой справедливості і неупередженості, і справи розглядаються з належною повагою прав людини.

Критерій порушення кримінальної справи, заснований на стандартах можливої причини або інших, відрізняється у різних країнах. Японські закони говорять про це в найзагальнішому плані. Проте однією з функцій прокурора є направлення кримінальної справи до суду для вирішення справи по суті. На практиці прокурори відмовляються від кримінального переслідування у зв'язку з недостатністю доказів, використовуючи критерій «поза розумним сумнівом».

А. Ф. Рейховський зазначає, що роль прокурора в кримінальному процесі Японії виключно велика. Тільки прокурор має право порушувати (в більшості випадків) кримінальні справи. Прокурор забезпечує співробітництво і координації дій як з боку прокуратури і органів поліції, так і з боку органів безпеки. Важливим елементом у діяльності прокурора є застосування компромісних процедур (медіації), для того щоб уникнути зайвого кримінального переслідування. Це забезпечує процесуальну економію, має великий превентивний вплив на осіб, які вперше скоїли злочин [3, с. 238].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що окремі аспекти роботи прокуратури Японії відрізняються від української моделі. Для даного органу в Японії притаманне існування виняткової компетенції. Не можна не зазначити, що спадкоємне старе японське право доволі вдало вдосконалене запозиченнями багатьох понять, систем і теорій західноєвропейського права. Це пов'язано з тим, що для формування та розвитку капіталістичних виробничих відносин у Японії є більш результативним і налагодженим європейське буржуазне право, а не феодальне японське право з його понятійною структурою.

Використана література

1. Конституционное (государственное право) зарубежных стран: В 4 т. Тома 1–2. Часть общая: учебник / отв. ред. проф. Б. А. Страшун. – 3-е изд., обновл. и дораб.– М.: Издательство БЕК, 2000. – 784 с.

2. Онопчук І. Особливості компетенції й організаційної структури міністерства юстиції Японії / І. Онопчук // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 186. – С. 15–19.

3. Реховский А. Ф. О роли прокурора в процессе предварительного расследования в Японии [Электронный ресурс] / А. Ф. Реховский // Вестник ВГУ. Серия: Право – Режим доступа: http://www.vestnik.vsu.ru/program/view/view.asp?sec=pravo&year=2015&num=02&f_name=2015-02-23.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Бабенко А. В.,

студентка 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У сучасних умовах формування та оновлення правових інститутів виділяють велику кількість видів та моделей прокуратури в зарубіжних країнах, і, відповідно, кожній із них належать свої принципи організації та діяльності. Метою даної роботи є встановлення організаційних засад діяльності прокуратури в країнах різних правових сімей для того, щоб зрозуміти не лише сутність цього органу як такого, а й усвідомити, на яких підвалинах зосереджене його функціонування. Також саме за допомогою принципів можна уявити, які основні ідеї закладав законодавець для визначення ролі прокуратури, і що стало для цього вирішальним.

Принцип (від лат. *principium* – початок, основа) – це твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане. У законодавчих актах деяких держав наводиться пряма вказівка про принципи або, як їх ще називають, «засади», але в той же час у деяких взагалі відсутнє будь-яке згадування про них.

Зокрема, за новим Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII закріплено десять принципів (засад) діяльності прокуратури:

1) верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; 2) законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; 3) територіальності; 4) презумпції невинуватості; 5) незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків; 6) політичної нейтральності прокуратури; 7) недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; 8) поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом; 9) прозорості діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання; 10) неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

Приміром, у країнах СНД та Прибалтики виділяють наступні: незалежність від органів державної влади; єдність і централізацію прокурорської системи; захист прав та свобод громадян; гласність (Білорусь, Росія, Латвія, Литва, Казахстан, Молдова, Туркменістан, Вірменія тощо). Також, слід відмітити, що після 1991 р. в країнах колишнього Радянського Союзу набув широкого поширення принцип деполітизації прокуратури, зокрема, в п. 6 ст. 3 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 цей принцип має назву «політична нейтральність прокуратури».

Принципи законності, неупередженості та ієрархічного контролю закріплено у законодавстві таких країн: у Румунії, де прокурори входять до складу суддівського корпусу, утворюються при судах, однак є ієрархічно організованою системою, що функціонує під головуванням міністра юстиції, тобто підпорядковується виконавчій владі, а також в Іспанії, де прокуратура сприяє юстиції в захисті законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу в силу своєї функції чи за клопотанням зацікавлених осіб.

Проте, незважаючи на те, що більшість вищезазначених принципів є основоположними, фундаментальними, адже вони характерні і для української прокуратури, чимало з них все ж не можуть бути застосованими до органів прокуратури в США. Це пояснюється тим, що прокуратура в США, яка ще називається аторнейською службою, на федеральному рівні очолюється Головним аторнеєм, який одночасно виступає Міністром

юстиції; її головний обов'язок – представлення інтересів Уряду США в судах, забезпечення виконання законів, юридична консультація, здійснення кримінального переслідування у деяких штатах країни.

Варто також зазначити і про такі соціалістичні країни як КНР, КНДР, Куба, В'єтнам, де зовсім не визнається ідея поділу влади. Положення про прокуратуру за традицією поміщені в конституціях цих країн у загальній главі з положеннями про суди. Зокрема, у конституції Китайської Народної Республіки у статті 3 говориться про принцип демократичного централізму, а у ст. 27 про принцип ефективного управління, систему відповідальності за роботу та систему підготовки кадрів та оцінки їх діяльності з метою постійного покращення якості та ефективності роботи та боротьби з бюрократизмом.

Отож, як бачимо, спектр принципів діяльності органів прокуратури в зарубіжних країнах різниться, і цьому є своє пояснення: одні країни акцентують увагу, приміром, на принципі деполітизації, а інші на ієрархічному контролі. Проте, тут слід пам'ятати не лише про сучасний стан прокуратури як органу, а й про те, до якої правової сім'ї належить конкретна держава, а також про її менталітет.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Бабій А. Б.,

студент 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗМІНА ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Реформування прокуратури, яке мало місце у зв'язку із прийняттям нового Закону України «Про прокуратуру», торкнулося всіх аспектів організації та діяльності органів прокуратури. Найбільш суттєві зміни при цьому стосувалися функціональної спрямованості прокурорської діяльності. У зв'язку із цим набуває актуальності дослідження питань реформування функцій прокуратури за Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р.

Законодавець, визначаючи у Законі систему функцій прокуратури, відтворив положення ст. 121 Конституції України, передбачивши, що на прокуратуру покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. При цьому, важливо звернути увагу на той факт, що п. 5 статті 121 Конституції України на сьогоднішній день передбачає таку функцію прокуратури, як нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Отже, у певній мірі має місце колізія, оскільки фактично існує пряме протиріччя нового Закону України «Про прокуратуру» та Конституції України, яка передбачає функцію загального нагляду прокуратури.

Скасування функції нагляду за додержанням і застосуванням законів оцінюється у науковій юридичній літературі неоднозначно. Приміром, В. Ткаченко зазначає, що внаслідок прийнятих змін утворився правовий вакуум у сфері дотримання прав і свобод людини і громадянина та законів з цих питань, оскільки ніякий інший державний орган не зможе повноцінно замінити прокурора як наглядову інстанцію, здатну вживати невідкладні і дієві заходи для відновлення закону та справедливості. Науковець пов'язує це з тим, що державний нагляд (контроль), здійснення якого покладено на відповідні контролюючі органи, не завжди буває досить ефективний у захисті прав та інтересів громадян, особливо у ситуації, коли порушниками таких прав є державні органи та установи чи їх посадові (службові) особи [1, с. 18]. Разом з тим, необхідно враховувати, що збереження функції нагляду за додержанням і застосуванням законів порушувало міжнародні зобов'язання нашої держави перед європейськими інституціями, тому її скасування було закономірним в контексті євроінтеграційного курсу України.

Але є одна проблема, такого органу як Державне бюро розслідувань, не існує, хоча відповідний Закон набрав чинності з 1 березня 2016 року. Дані положення продубльовані також у п. 4 Розділу XIII «Перехідні положення» Закону, який передбачає, що до початку діяльності державного бюро розслідувань, але не пізніше п'яти років після набрання чинності

КПК України, слідчі органів прокуратури здійснюють досудове розслідування у визначеному КПК України порядку. Отже, функція досудового слідства залишається за прокуратурою в якості тимчасової до дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше 20 листопада 2017 р. (коли виповнюється 5 років з дня набрання чинності КПК України). До цього часу на слідчих органів прокуратури поширюється положення Закону, в т. ч. ст. 86, що регулює пенсійне забезпечення працівників органів прокуратури, також вони зберігають право носіння вогнепальної зброї (п. п. 5, 11 Розділу XIII «Перехідні положення» Закону).

Реформована була також координаційна діяльність прокуратури, яка рядом дослідників визначалася в якості самостійної функції прокуратури. Так, на думку Д. В. Суходубова, здійснення прокуратурою координації відбувається в межах відповідної самостійної функції і передбачає узгодження і спрямування діяльності правоохоронних органів у найважливіших напрямках протидії злочинності, що полягають у спільній розробці і реалізації заходів, погоджених по місцю, часу, виконавцям, які направлені на підвищення ефективності протидії злочинності, зміцнення законності і правопорядку [2, с. 204]. Аналогічної позиції дотримуються також П. М. Каркач та В. Л. Синчук [3, с. 21]. Підстави для такого висновку створював той факт, що координаційні повноваження прокурорів у сфері протидії злочинності та корупції регламентувала ст. 10 Закону України «Про прокуратуру», і ця діяльність не включалася до змісту жодної з функцій прокуратури.

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року суттєво реформував функціональну модель української прокуратури. Було скасовано функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів, обмежено функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина межами представницької діяльності прокуратури, підтверджено норми КПК України щодо збереження функції досудового слідства до моменту початку роботи Державного бюро розслідувань України, а також включено координаційну діяльність до змісту функції нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. В підсумку, ці зміни відповідають побажанням Ради Європи і слугуватимуть наближенню української прокуратури до міжнародних стандартів.

Разом з цим, підтримуючи євроінтеграційні прагнення України, все ж зазначимо, що сліпе копіювання досвіду розвинутих європейських країн навряд чи є доцільним вектором реформування відповідних державних інституцій України. Необхідно враховувати реалії нашого часу, в умовах

яких, на нашу думку, відсутність належного нагляду за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування може призвести до беззаконня у відповідній сфері та недоступності для громадян засобів захисту своїх прав. Особливо це може виявитися болючим стосовно найбільш важливих, соціально значущих сфер суспільного життя – соціального обслуговування, охорони здоров'я тощо. Саме тому, як видається, доцільною є постановка питання про певне повернення прокуратурі властивих їм функцій загального нагляду хоча б у найважливіших, найбільш соціально значущих сферах, від рівня законності в яких прямо залежить стан здоров'я, а у деяких випадках – навіть і життя громадян. Це, у свою чергу, слугуватиме важливою правовою гарантією їх прав. При цьому, необхідним є чітке законодавче обмеження підстав, умов та процедури проведення заходів нагляду. Такий виражений підхід, на нашу думку, матиме більший успіх, ніж повна ліквідація функції загального нагляду, адже від того що держава заплющить очі на проблему шляхом повного його усунення, це не вирішить проблему дотримання законності.

Використана література

1. Ткаченко В. Нова українська прокуратура : спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридична газета. – 2014. – № 48/49. – С. 18–21.
2. Суходубов Д. В. Координаційна діяльність прокуратури у сфері протидії злочинності : монографія / Д. В. Суходубов. – Х. : Право, 2013. – 248 с.
3. Каркач П. М. Координаційна функція прокуратури України : навчально-методичний посібник / П. М. Каркач, В. Л. Синчук. – Х. : Право, 2005. – 96 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юревич І. В.

Багишова Л. О.,
студентка ПБ/зі 21 2 курсу Київського
університету права Національної ака-
демії наук України

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ

Вивчення досвіду добору та підготовки керівного складу органів прокуратури України вказує на суперечності в розв'язанні цієї проблеми, її слабку пристосованість до вимог сучасної практики, недоліки методично-

го, організаційно-правового, кадрового забезпечення. Не розроблено й системно не узагальнено окремі аспекти управлінської діяльності органів прокуратури.

Так, Сухонос В. В. зазначає, що державна кадрова політика – це цілеспрямована стратегічна діяльність держави, пов'язана з плануванням та прогнозуванням формування, професійного розвитку та раціонального використання кадрів, усіх трудових ресурсів України, визначенням цілей і пріоритетів кадрової діяльності. Від стратегії подальшого розвитку держави залежать обсяг і межі державного регулювання кадрових процесів, рівень їх децентралізації та демократизації.

Разом з тим зазначимо, що кадрова політика в органах прокуратури повинна включати такі складові, як науково обґрунтоване кадрове планування; якісну систему формування кадрового резерву; ефективну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури; якісний механізм здійснення об'єктивної оцінки професіоналізму працівників органів прокуратури; результативну систему контролювання стану кадрового забезпечення органів прокуратури. Особливої актуальності підвищенням ділової кваліфікації кадрової політики в органах прокуратури в сучасних умовах повинна бути спрямована на досягнення таких цілей, як прогнозування та планування потреби у фахівцях із відповідним освітнім рівнем підготовки; включати ефективні механізми підбору та розстановки кадрів органів прокуратури, їх навчання та підвищення кваліфікації тощо.

У цілому реалізація кадрової політики в органах прокуратури повинна спрямовуватися на вдосконалення кадрового потенціалу органів прокуратури, створення оновленого, потужного, дієздатного апарату працівників органів прокуратури, ставлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби в органах прокуратури. Визначення потреби в кадрах органу прокуратури є важливою складовою процесу кадрового забезпечення, за допомогою якого досягається мета: задоволення потреб державного органу (у даному випадку прокуратури). З іншого боку, своєчасне та обґрунтоване визначення потреби в кадрах зменшує ймовірність безсистемного та необґрунтованого розширення кадрового складу органів прокуратури, що сприяє раціональному використанню матеріальних та інших ресурсів державного органу [1, с. 9].

Сьогодні в Україні працює 32 прокурори на 100 тисяч населення. Міністерство фінансів України пропонує скоротити їхню кількість на 5,5 тисяч – це зможе привести до економії 340 мільйонів гривень. У такому разі

цей показник знизиться до 20 працівників на 100 тисяч населення. Експерти вважають, що його можна зробити ще меншим і довести до рівня 11 прокурорів. У країнах Європи аналогічний показник складає від 6 до 13. Наприклад, у Німеччині він дорівнює 10. У Молдові на 100 тисяч мешканців працює 20 прокурорів, у Латвії – 17, у Росії – 22. [2, с. 59]. Водночас існують великі сумніви, що влада готова піти на радикальні зміни системи. Міністерство фінансів України сьогодні не підтримує ідею законодавчого закріплення розміру зарплат прокурорів. М. В. Банчук вважає, що «якщо все так і залишиться, то фактично реформи не відбудуться».

Такий розвиток подій сьогодні виглядає досить реалістичним. Наприклад, найближчим часом повинна почати працювати Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокуратури, яка визначить, хто саме із працівників підпаде під масштабне скорочення. Натомість у проекті бюджету фінансування цієї комісії досі непередбачено. Якщо найближчим часом цей пункт не буде доданий до головного фінансового документу країни, то надії на те, що реальні реформи в прокуратурі розпочнуться наступного року, стануть марними.

Використана література

1. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.

2. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 1 лютого 2012 р. №45. – Режим доступу : // zakon.rada.go.ua.

Балакарева Л. І.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ВИМОГ ДО КАДРІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

В умовах посилення ролі прокуратури у забезпеченні прав і свобод особи та держави зростає значення морально-етичних основ організації

діяльності працівників органів прокуратури [1]. На додаток до цього все частіше викриваються факти непрофесійної поведінки серед представників різних державних органів та установ (у тому числі прокурорів), тому необхідно використовувати всі можливі заходи для підвищення авторитету органів прокуратури. Зрозуміло, що вирішення даної проблеми покладається в більшій мірі на самих прокурорів, які зобов'язані здійснювати свою діяльність неупереджено, дотримуючись закону, не допускаючи протиправних і аморальних проступків, які спотворюють суспільне уявлення про характер прокурорської діяльності [2]. І, на жаль, ще не повною мірою виявляються причини й умови вчинення проступків. З огляду на це, досить обґрунтованою є увага до питань моралі й етики прокурорів, і особливо тих, які здійснюють управлінську діяльність.

Вимоги, які ставляться до професійної етики і правил поведінки прокурорів, закріплені у ЗУ «Про прокуратуру», Кодексі професійної етики та поведінки працівників прокуратури, наказами ГПУ «Про організацію роботи і управління органах прокуратури України» від 26.12.11 №1 гн, «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15.09.14 №2 гн, «Про організацію роботи з питань внутрішньої безпеки в органах прокуратури України» від 22.09.14 №17 гн. Також дані вимоги визначено у низці міжнародно-правових актів, зокрема в Стандартах професійної відповідальності та основних обов'язків та прав поведінки прокурорів, затверджених Міжнародною асоціацією прокурорів 23 квітня 1999 р., а також у Кодексі поведінки прокурорських працівників, затвердженому на Шостій конференції Генеральних прокурорів країн-членів Ради Європи [1]. Зокрема, основним з них є: 1) підтримувати честь та гідність своєї професії; 2) поводитись професійно, згідно закону, відповідно до правил та етики поведінки прокурора; 3) дотримуватись норм чесності; 4) бути добре поінформованими та йти в ногу з відповідними правовими змінами; 5) бути послідовними, незалежними та неупередженими; 6) з метою справедливого судового розгляду завжди захищати права обвинуваченого, зокрема, гарантувати, що сприятливий для обвинуваченого доказ буде оголошений згідно закону або справедливого судового розгляду; 7) служити державним інтересам і захищати їх; 8) поважати, захищати і підтримувати загальну концепцію людської гідності та прав людини.

Відповідно до професійної етики працівник прокуратури, прокурор повинен постійно підвищувати свій загальноосвітній та професійний рівень, культуру спілкування, виявляти ініціативу, відповідальне ставлення та творчий підхід до виконання своїх службових обов'язків, фахово орі-

ентуватися у чинному законодавстві, вдосконалювати свої знання, передавати свій досвід колегам.

Діяльність органів прокуратури є вираженням особливої довіри з боку держави, тому ставить високі морально-етичні вимоги до прокурорських працівників [1]. Зловживання владно-розпорядчими повноваженнями негативно впливає на формування особистості прокурорського працівника, з'являється формалізм і неувага до людей. Для недопущення подібних фактів потрібен повсякденний контроль з боку керівника, що має професійний досвід, знання основ професійної етики. Вкрай необхідне прокурорським працівникам і самовиховання, спрямоване на формування високих морально-етичних якостей і подолання недоліків у власній моральній сфері. Успішно виконувати завдання такої працівників зможе лише тоді, коли чітко усвідомить соціальну значимість власної діяльності і матиме почуття відповідальності.

Використана література

1. Литвак О. Реформування морально-етичних вимог до прокурора / О. Литвак, П. Шумський // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 1. – С. 5–10.

2. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання / О. Толочко, С. Подкопаєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 4.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Балдига Л. О.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Ефективне здійснення встановлених Конституцією України функцій прокуратури потребує від її працівників високого професіоналізму, неупе-

редженості, чесності, порядності. Тому не випадково Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII розширено гарантії незалежності прокурорів. Серед них варто виділити особливий порядок призначення на посаду прокурора, закріплений у ч. 1 ст. 33, відповідно до якого запроваджується спеціальна підготовка.

У практиці розвинутих європейських країн інститут спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора є поширеним у системі підготовки прокурорських кадрів. Дана сфера позначається термінами *education* та *training*. Перший означає базову освіту, що здобувається кандидатом у загальних вищих навчальних закладах юридичного профілю. Термін *training* застосовується до системи набуття кандидатами на посаду прокурора спеціальних знань і практичних навичок професійної діяльності. У Рекомендації (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя зазначено, що правом і обов'язком прокурорів є професійна підготовка як до призначення на посаду, так і постійно в будь-який інший час [1].

У Висновку №9 Консультативної ради європейських прокурорів «Керівний документ про європейські норми та принципи стосовно прокурорів», прийнятому у Римі 16-17 грудня 2014 р., вказується, що належна професійна підготовка відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки сприяє покращенню ефективності роботи прокурорів, а також підвищенню якості правосуддя в цілому [2]. Не випадково у більшості європейських країн функціонують спеціальні заклади, які опікуються питаннями *initial training* (початкової професійної підготовки) прокурорів. Наприклад, у 36 країнах Ради Європи проходження початкового навчання або підготовки майбутнім прокурором є обов'язковою умовою перед першим призначенням на посаду. Лише в окремих країнах (Албанія, Боснія і Герцеговина, Кіпр, Фінляндія, Латвія, Чорногорія, Швейцарія) таке навчання необов'язкове, а в інших (Ісландія, Мальта та Норвегія) – взагалі не вимагається [3].

Інший важливий момент – спрямованість навчальних програм спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора на поєднання здобуття знань і практичних навичок. Цей принцип закріплений у Висновку №4 (2003) Консультативної ради європейських суддів щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях, який у цій частині слушний і для органів прокуратури. У цьому аспекті пізнавальними, на нашу думку, є результати дослідження, прове-

деного у 2011 р. в межах програми Леонардо да Вінчі (одна з базових програм Європейського Союзу в галузі професійного навчання та розвитку юристів). У висновках експертів сформульовано 11 здібностей, які формують професійну компетенцію хорошого судді чи прокурора: 1) володіння етичними нормами; 2) уміння аналізувати; 3) можливість вести розслідування, виступати в суді, проводити допит відповідно до принципу змагальності та нормативно-правових вимог та інші.

Аналіз практики окремих європейських країн у цій сфері дає підстави для висновку, що будь-який метод навчання та вид діяльності використовується з огляду на певні обставини і має відповідати цілям первинної підготовки майбутніх прокурорів. Наприклад, підготовка магістрантів у Національній школі магістратури Французької Республіки (це один із найвідоміших у Європі закладів з підготовки суддів і прокурорів, який створено ще в 1959 р.) загалом триває 31 місяць. Із цього терміну навчання 18 місяців відводиться на отримання теоретичних знань [4]. Європейська судова мережа звертає увагу на інновації, що успішно зарекомендували себе в окремих закладах. Так, Національний інститут юстиції Республіки Болгарія з 2009 р. використовує у навчанні два інформаційних ресурси: екстранет та форум для обговорення. Екстранет – це захищена мережа, що містить значний інформаційний ресурс для студентів, який відкриває доступ до різноманітних навчальних матеріалів. Друга частина методики передбачає зв'язок майбутнього прокурора з медіа. Використовують прямі презентації та обговорення у форматі «круглого столу» з діючими судьями й прокурорами.

Отже, європейський досвід може стати у нагоді при реформуванні і підготовки кадрів до національних органів прокуратури.

Використана література

1. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%282000%2919&Language=1>.

2. Керівний документ про європейські норми та принципи стосовно прокурорів: Висновок №9 Консультативної ради європейських прокурорів, прийнятий 16–17 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/default_en.asp.

3. Литвак О. Актуальні питання підготовки прокурорів у сучасних умовах / О. Литвак // Вісник прокуратури. – 2014. – № 11 (161). – С. 12–18.

4. Веб-портал Національної школи магістратури Французької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.enm-justice.fr/formation-initiale/accueil.php>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Біленко О. О.,

студентка 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОВАЦІЙ ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

Відомо, що результативність виконання покладених повноважень на працівників органів прокуратури безпосередньо залежить від правильності організації служби в прокуратурі, а також сумлінного виконання обов'язків усіма її співробітниками. На сьогодні, зважаючи на останні політичні події в Україні, суспільство висуває підвищені вимоги до професійного рівня прокурорських працівників задля гарантування їх незалежності та професіоналізму під час здійснення правозахисної діяльності. Тому дієвим кроком розвитку службових відносин всередині структури прокуратури на нинішньому історичному етапі має стати створення належного рівня організаційно-правового забезпечення умов проходження служби в структурних підрозділах прокуратури України, що сприятиме підвищенню статусу працівника прокуратури та загалом авторитету прокуратури як державного органу.

Актуальність даної теми роботи пояснюється необхідністю подальшого реформування прокуратури України з метою приведення її у відповідність до європейських стандартів, а також необхідністю дослідження новітніх особливостей прийняття на службу та умови її проходження.

Специфічний правий статус прокурорів та, у зв'язку з цим, специфічні державно-службові відносини проєктують свою специфіку на процедури зайняття посад прокурорів, починаючи із встановлення придатності

кандидата на посаду службовця органів прокуратури та вибору серед кандидатів тих, які є придатними для виконання визначених законами завдань і функцій [1, с. 93].

На даний момент порядок заняття посади прокурора претендентом регулюється Законом України «Про прокуратуру», і слід зазначити, що він зазнав змін порівняно із Законом України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 № 1789-ХІІ, де процедури добору та подальшого зарахування на службу залишилась поза увагою законодавця. Ця прогалина заповнювалась наказами Генеральної прокуратури України, в яких визначалась компетенція кадрових підрозділів щодо кадрової політики в прокуратурі.

Якщо ж звернутися до доктринальних положень, то можна погодитись з баченнями окремих учених про те, що на сучасному етапі ми маємо можливість виділення двох етапів на стадії добору в органи прокуратури: підбір кандидатів на посаду та відбір [2, с. 82]. Хоча новели статутного закону кардинально змінили форми як підбору кандидатів, так і їхнього відбору, а саме:

- по-перше, до процедур добору кандидатів на службу в органи прокуратури залучається цілком нова інституція – Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів;

- по-друге, загальна процедура відбору кандидата набула публічних форм через: розміщення на офіційному веб-сайті Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів рішення про проведення добору кандидатів на посаду прокурора; оприлюднення Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів на офіційному веб-сайті списку кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит та оголошення Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів конкурсу на зайняття посад серед кандидатів;

- по-третє, запроваджується багаторівневий конкурентний відбір: 1) складання кваліфікаційного іспиту; 2) визначення рейтингу кандидатів серед осіб, які успішно склали кваліфікаційний іспит; 3) проведення конкурсу на зайняття вакантних посад прокурорів на основі рейтингу кандидатів [1, с. 115].

Істотні новели закону зовсім не звертають увагу на дослідження і з'ясування психологічної готовності до служби в органах прокуратури, що, на нашу думку, є істотним упущенням. Загальною метою психологічної оцінки при професійному доборі кадрів є визначення відповідності індивідуально-психологічних особливостей претендента на роботу вимогам професії. Тобто після визначення рівня психологічної готовності

до зайняття посади прокурора можна на цій основі побудувати прогноз його успішності в майбутній професійній діяльності.

Усунення цього правового пробілу слід здійснювати невідкладно, щоби чинники перехідного періоду до застосувань норм нового законодавства в жодному разі не вплинули на погіршення якості результатів добору кадрів.

Отже, новий організаційно-правовий механізм прийняття на службу в органи прокуратури в умовах її реформування характеризується визначеними Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року № 1697-VII особливостями форм і методів відбору кандидатів на посади, а також специфікою процедури та умов призначення на посади в органи прокуратури в залежності від суб'єкта-кандидата на службу.

Хотілося б відзначити, що розбудова правової держави вимагає вдосконалення управлінських процесів, що відбуваються у різних сферах життєдіяльності. Це стосується й організаційно-правового забезпечення проходження служби працівниками прокуратури України, результативність роботи якої безпосередньо залежить від кваліфікованості персоналу, його зацікавленості у службовій кар'єрі та раціональної реалізації усіх процедур проходження служби.

Таким чином, питання організаційної основи, у тому числі проходження служби з усіма її інституційними елементами, конкретно – порядку зайняття прокурорами посад, формування прокурорського корпусу – потребує поглибленої наукової розробки. Також ми вважаємо за доцільне конкретизувати на законодавчому рівні положення щодо дослідження психологічної готовності претендентів до служби в органах прокуратури; розширити нормативну базу організаційно-методичного забезпечення проходження служби в органах прокуратури.

Використана література

1. Боршуляк І. І. Організаційно-правові засади проходження служби в органах прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / І. І. Боршуляк; Національна акад. прокуратури України. – Київ, 2015. – 259 с.

2. Нечипоренко С. І. Адміністративно-правові засади проходження служби в органах прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. І. Нечипоренко; Одеська юрид. акад. – Одеса, 2011. – 205 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Крючко Ю. І.

Біленький Д. В.,

студент 12 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДВОРІЧНОГО СТАЖУ РОБОТИ ЯК ОДНІЄЇ З ВИМОГ ДО КАНДИДАТА НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА МІСЦЕВОЇ ПРОКУРАТУРИ

Велика кількість проблем на сучасних умовах розвитку нашої держави виникає здебільшого через неякісне функціонування державного апарату та неналежне виконання службовими особами своїх обов'язків. Через це, однією з найважливіших проблем на даний час є формування компетентного кадрового апарату. На сьогодні в Україні діє система інститутів та органів, основним призначення яких є захист прав та основоположних свобод, інтересів людини і громадянина. Одним із таких органів є прокуратура.

У зв'язку з прийняттям і набуттям чинності нового Закону України «Про прокуратуру», даний орган зазнає змін як організаційного, так і функціонального характеру. Цей закон робить значний вплив на реформування такого особливого органу, як прокуратура. Проте, на наш погляд, з оновленням даної структури добір на посади нових кадрів лише ускладнився. Дана складність обумовлюється тим, що новий закон містить більш високі вимоги до кандидатів на посаду прокурора місцевої прокуратури. У положенні ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» зазначається, що прокурором місцевої прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою. Але варто розуміти, що стаж роботи в галузі права для даної посади визначається, як стаж, отриманий на роботі в галузі права після отримання вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліст, або магістр. Якщо взяти в порівняння схоже положення щодо вимог до осіб, які призначаються на посаду прокурора, в ст. 46 Закону від 5 листопада 1991 р., то можна зазначити, що була відсутня імперативна норма щодо вимоги стажу роботи в галузі права. Тобто сьогодні особа, яка має вищу юридичну освіту та бажає працювати в органах прокуратури, не може стати її працівником.

З одного боку, наявність стажу роботи є своєрідним критерієм добору кваліфікованих працівників, гарантією, згідно з якою у органах прокуратури працюватимуть досвідчені кадри. З іншого – ця вимога сьогодні розповсюджена майже на всі органи та установи в Україні, а законодавством не врегульовано визначеного переліку місць для отримання стажу роботи у галузі права.

На наш погляд, ураховуючи позицію законодавця щодо добору досвідчених працівників на дану посаду, було б доцільним на законодавчому рівні закріпити нову посаду, нижчу від посади прокурора місцевої прокуратури (наприклад, «помічник прокурора» або іншу), це дозволить не тільки зберегти добір працівників з юридичним стажем, але й надасть можливість молодим кадрам працювати в органах прокуратури. Звичайно, їх коло повноважень було б набагато меншим, ніж у прокурора місцевої прокуратури, тобто дана посада мала б допоміжний характер для прокурора. Проте, до кандидатів на таку посаду доцільним було застосовувати вимоги, які містились у Законі від 5 листопада 1991 р., а саме: громадянство України, вища юридична освіта та необхідні ділові і моральні якості. Саме тоді нові кадри, які ще не мають практичного досвіду роботи, матимуть реальну можливість бути призначеним на посаду та працювати в органах прокуратури.

Введення такої нижчої посади надало б можливість не тільки отримати стаж роботи у галузі права молодим спеціалістам, а також отримати практичні навички та досвід, що у подальшому лише б посприяло призначенню на посади більш досвідчених та кваліфікованих працівників.

Таким чином, в період реформування органів прокуратури, необхідно надати можливість влаштовуватися на роботу у цей орган молодим кадрам, що, в свою чергу, сприятиме вирішенню проблем зайнятості та сприятиме впровадженню реформ та оновленню органів прокуратури України.

Використана література

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – №2-3. – Ст. 12.
2. Петрова А. О. Правове підґрунтя забезпечення кадрової політики в органах прокуратури України // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – №4.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Бабкова В. С.

Білоус К. В.,

студент 17 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Інформаційна відкритість у діяльності органів прокуратури є індикатором рівня демократії у суспільстві, необхідною умовою забезпечення передбачених Конституцією України прав громадян на інформацію та участь в управлінні державними справами. Інформаційна прозорість в діяльності органів прокуратури всіх рівнів, реальна доступність отримання інформації стосовно прийнятих ними рішень, щодо їх діяльності є однією із складових комунікативної відкритості держави, яка є необхідною умовою «демократії участі».

Проблема інформаційної відкритості не є суто «українською». Інформаційна закритість у діяльності органів прокуратури залишається однією із найшкідливіших бюрократичних традицій, а надмірне втаємничення інформації про діяльність останньої від суспільства лише руйнує основи держави, позбавляючи правлячий політичний режим підтримки та схвалення з боку суспільства.

Практика свідчить, що органи прокуратури України систематично, цілеспрямовано та фактично безпідставно відмовляють громадянам у наданні інформації, відносячи її до інформації з обмеженим доступом, неправомірно застосовуються грифи обмеження доступу до інформації «опублікуванню не підлягає», «не для друку», «для службового користування». Відповідно до даних опитування представників громадських організацій і медіа, проведеного Українським незалежним центром політичних досліджень у березні 2015 р., найбільшим порушником прав на доступ до інформації виявилися саме органи прокуратури. Так, респонденти зазначили, що в 57% випадків органи прокуратури порушували їх право на інформацію.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» органи прокуратури віднесено до розпорядників інформації, яка становить або за своєю правовою природою може становити суспільний інтерес. Оскільки станом на сьогодні органи прокуратури продовжують тимчасово здійснювати функцію загального нагляду, в тому числі й за дотриманням органами державної

влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами законів, пов'язаних з реалізацією прав громадян в інформаційній сфері, то важливо розмежовувати статус органів прокуратури як розпорядників інформації та статус останніх як органів державного нагляду за дотримання режиму законності в сфері інформаційних правовідносин.

Про специфічність та необхідність розмежування цих дотичних, але не тотожних функціональних напрямків в діяльності органів прокуратури зазначається у Наказі Генерального прокурора України від 30 грудня 2015 р. «Про організацію діяльності органів прокуратури України з особистого прийому, розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації».

Зокрема, в наказі наголошується на необхідності надавати оцінку кожному факту необґрунтованого зволікання з розгляду інформаційних звернень, порушення законодавства про доступ до публічної інформації, забезпечувати усунення встановлених недоліків і притягнення до відповідальності винних осіб, а також періодично комплексно вивчати стан організації розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації, активно впливати на її удосконалення. Але незважаючи на прийняті заходи та наявність достатньо дієвого правого механізму реалізації права на доступ до інформації, піднята проблематика з роками не втрачає своєї актуальності та системно-перманентного характеру.

Органи прокуратури України мають власні веб-сайти, на яких розміщують інформацію про найменування, основні завдання та нормативно-правові засади діяльності, структуру та керівництво органу. Разом з тим інформаційне законодавство України регулює лише технічні аспекти адміністрування адресного протоколу українського сегмента мережі Інтернет, у зв'язку з чим питання, які стосуються порядку забезпечення доступу до публічної інформації через мережу Інтернет, залишаються нерегульованими як на законодавчому, так і на відомчому рівні (Інструкція «Про порядок забезпечення доступу до публічної інформації у Генеральній прокуратурі України», затверджена Наказом Генерального прокурора України від 10 травня 2011 року № 53, в редакції від 06.08.2014 залишає поза увагою підняту проблематику).

Тому, з метою підвищення рівня інформаційної відкритості органів прокуратури необхідно на рівні відомчих актів Генеральної прокуратури України:

1) створити уніфікований державний реєстр офіційних відомчих документів органів прокуратури та відкрити останній для вільного доступу;

2) забезпечити обов'язкове розміщення на офіційних веб-сайтах всіх органів прокуратури вичерпного переліку та зразків документів, необхідних для складання та подання запитів на отримання публічної інформації;

3) уніфікувати зовнішні форми аналітичних та інформаційних рубрик на офіційних веб-сайтах та забезпечити регулярне наповнення останніх об'єктивною та достовірною інформацією.

На нашу думку, позитивний вплив на розширення меж транспарентності органів прокуратури справила норма, яка б передбачала відкритість, з дня прийняття рішення, службової інформації, котра міститься в документах органів прокуратури і становить внутрішньовідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробленням напрямів діяльності органу, процесом ухвалення рішень і передують їх публічному обговоренню та/або прийняттю, а також зібрана у процесі здійснення контрольних або наглядових функцій органами прокуратури України. Існування та реальне виконання подібного роду норми забезпечило б безперешкодний доступ громадськості до всієї службової інформації про діяльність органів прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Божко Ю. М.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ФОРМИ, ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА У СУДІ

Конституцією України на прокуратуру покладено функцію представництва інтересів громадянина у суді. Порядок реалізації даної функції визначається Законом України «Про прокуратуру» та процесуальним законодавством України.

Аналіз зазначених нормативно-правових актів дозволяє виокремити форми, підстави та порядок представництва інтересів громадянина у суді. Формами представництва інтересів громадян є звернення до суду з позовом

(заявою, поданням), вступ у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження, ініціювання перегляду судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи, участь у розгляді справи, подання цивільного позову у кримінальному провадженні. Відповідно до статі 23 Закону України «Про прокуратуру» під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді прокурор має право брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина у суді. Участь прокурора у виконавчому провадженні, безумовно, є позитивною новелою з точки зору забезпечення інтересів громадян, але виходить за рамки функції прокуратури щодо представництва інтересів громадян у суді.

Підстави участі прокурора у судовому процесі з метою представництва інтересів громадян можна поділити на процесуальні та фактичні. Процесуальна підстава – встановлена законом форма ініціювання прокурором представництва інтересів громадян. До процесуальних підстав відносяться позовна заява, подання, заява про участь у справі, порушеній за позовом іншої особи, апеляційна скарга, касаційна скарга, заява про перегляд судового рішення Верховним Судом України, заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Фактичні підстави включають визначену законом сукупність умов, за наявності яких прокурор має право брати участь у судовому процесі. Такими підставами є недосягнення повноліття, недієздатність або обмежена дієздатність, при цьому законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року містить звужений перелік підстав порівняно із Законом України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 року, в якому поряд з вищезазначеними підставами було закріплено неспроможність громадянина через фізичний стан та похилий вік самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права.

Представництво інтересів громадянина у суді можна поділити на такі етапи: етап, що передує зверненню до суду, звернення до суду, участь у судовому процесі. Участь у виконавчому провадженні, як зазначалося раніше, виходить за рамки представництва у суді, проте завдяки участі прокурора у виконавчому провадженні забезпечується досягнення матеріально-правової мети судової діяльності.

Етап, що передує зверненню до суду, включає дії, спрямовані на встановлення прокурором наявності фактичних підстав для представництва

інтересів громадянина у суді (витребування за письмовим запитом, ознайомлення та безоплатне отримання копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, отримання від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення, отримання пояснень від інших осіб за їхньою згодою). Також зазначений етап включає дії щодо завчасного повідомлення громадянина, його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень про звернення до суду.

Етап звернення до суду полягає у діях, направлених на набуття прокурором статусу учасника судового процесу: подання до суду відповідного процесуального документа; обґрунтування наявності підстав для представництва шляхом надання суду документів, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, а також письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва; підтвердження судом підстав для представництва, про що суддя постановляє ухвалу. У випадку невиконання прокурором вимог щодо надання суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадянина, суддя постановляє ухвалу про повернення позовної заяви (заяви, скарги), що не перешкоджає повторному зверненню прокурора із відповідною заявою до суду з дотриманням встановлених законом вимог.

На етапі участі у судовому процесі прокурор безпосередньо здійснює процесуальні дії, спрямовані на захист інтересів громадянина. Прокурор має процесуальні права і обов'язки особи, в інтересах якої він діє, але процесуальне законодавство позбавляє прокурора права укладати мирову угоду. Прокурор має право на даному етапі з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи. Змінити, доповнити, відкликати, відмовитися від позову (заяви, подання), апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, за-

яви про перегляд судового рішення Верховним Судом має право прокурор, який її подав, або прокурор вищого рівня.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Борох Ю. О.,

студентка 4 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТОРНЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ США

Однією з передумов формування демократичної правової держави в Україні є належний рівень нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, та нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. 14 жовтня 2014 р. був прийнятий Закон «Про прокуратуру», в якому, на відміну від попереднього значно скорочені функції і повноваження цього органу. Сьогодні існують досить суперечливі погляди щодо даного питання, адже досі не можна сказати напевно, скільки повноважень і наскільки необмежену владу повинні мати прокурори.

Найбільш яскравим і ефективним прикладом, аналогічним прокуратурі, є аторнейська служба США, яка по цей час, на відміну від країн континентальної Європи, не знає інституту прокурорського нагляду за законністю в сфері державного управління («загального нагляду»), і тим не менш досить добре функціонує. Так, на відміну від професійної бюрократії, чиновників західноєвропейської прокуратури, американські аторней – активні політичні діячі, які добиваються політичних посад за допомогою виборчих кампаній і передвиборних зборів. Аторнею забезпечуєть-

ся найбільш широка незалежність від інших гілок влади. Він призначається на 9 років і відправити його у відставку можна лише в порядку імпічменту. У сфері боротьби зі злочинністю повноваження аторнея по суті аналогічні повноваженням прокурора в інших країнах. Без узгодження з цією особою видача ордера на арешт практично малоімовірна. Потрібно також додати, що в США відсутній єдиний законодавчий акт, який визначав би функції, порядок і правові засоби їх реалізації аторнейською службою. Вони багато в чому визначаються загальним правом і рішеннями судів.

Організаційно прокуратура в США ділиться на федеральну прокуратуру і прокуратуру штатів, які в оперативному відношенні не пов'язані між собою. Федеральна прокуратура покликана вести боротьбу з порушеннями, що переслідуються федеральними законами. До її складу входять окружні аторней (один на 2-3 штати) і генерал-аторней.

Генерал-аторней очолює федеральну прокуратуру. Він особисто або через своїх помічників підтримує від імені уряду США державне обвинувачення і виконує інші функції в Верховному суді США. Генерал-аторней виконує обов'язки юридичного радника уряду, дає юридичні висновки у всіх випадках, коли це необхідно президенту або конгресу. Свої висновки він дає і при вирішенні питань щодо помилування. Широту влади генерал-аторнея характеризує також те, що одночасно з виконанням прокурорських повноважень він очолює департамент (міністерство) юстиції США, в завдання якого входять організаційно-адміністративне забезпечення різноманітних функцій, покладених на федеральну аторнейську службу, нагляд за Місцями ув'язнення (бюро в'язниць), карний розшук і розслідування злочинів (ФБР – Федеральне бюро розслідувань).

На відміну від федеральної системи, в штатах відсутня централізація: генеральний аторней штату, як правило, не керує аторнеями на місцях і не контролює їх діяльність. В більшості штатів генеральний аторней – виборна посадова особа, обсяг правомочностей якого встановлюється законодавством і в різних штатах є досить різним. Зазвичай генеральний аторней консультує губернатора, посадових осіб штату і членів законодавчих зборів з правових питань, представляє штат у суді і порушує кримінальні справи за фактами порушення законодавства штату; іменується він «головною посадовою особою штату в сфері правозастосовної діяльності». У деяких штатах, проте, даний титул відповідає статусу і змісту діяльності генерального аторнея. Наприклад, в Каліфорнії, в одному з найбільших і багатонаселених штатів, генеральний аторней, згідно з Конституцією,

має право наглядати за поліцейськими органами на місцях і координувати їх діяльність.

Втім, відсутність у зарубіжної прокуратури загально наглядових функцій (в прийнятому у нас розумінні), зовсім не означає, що це є напрямком до демократичного розвитку країни, адже, якщо американські органи карного розшуку і розслідування злочинів можуть собі дозволити обходитись без нагляду, то в Україні, яка є пострадянською країною, це фактично неможливо. На наш погляд, єдиним вирішенням ситуації, за якого у прокуратури можуть бути відібрані повноваження вище згаданої функції, є створення нового органу, який би своєю метою мав би нагляд не тільки за органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, але й органами прокуратури, при цьому залишаючись незалежним від всіх гілок влади.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Брояков С. В.,

студент 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОЦЕС МІЖНАРОДНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У НАПРЯМКУ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

В умовах ХХ–ХХІ століття велика кількість процесів з реформування тієї чи іншої сфери суспільних відносин зароджується саме на рівні міжнародної комунікативної взаємодії. Як правило, такого роду процеси мають своїм завданням: а) забезпечити реформування менш розвинутих країнами важливих для нормальної життєдіяльності соціуму сфер суспільних відносин; б) забезпечити міждержавну, міжнародну уніфікацію систем органів публічної влади країн; в) забезпечити належний рівень координації однотипних відомств, які функціонують в різних національних правових режимах.

Однією із такого роду сфер суспільного життя, які потребували реформування, зокрема в нашій державі, є протидія та боротьба з корупцією. Під корупцією (від лат. corrumpere – псувати) слід розуміти діяльність неправного характеру, зміст якої полягає у використанні особами, наділеними повноваженнями управлінського, організаційного, контрольного характеру, своїх посадових та службових можливостей у цілях особистої неправомірної вигоди. Як показує практика, у державах, в яких тільки розпочинається становлення демократичних засад суспільства, національні процеси боротьби з корупцією характеризуються спорадичністю їх проявів та потребують звернення до міжнародної спільноти задля їх векторального спрямування у належне русло. Таким чином, ми можемо говорити, що заходи по боротьбі з корупцією, в залежності від рівня їх проведення, можуть мати: а) виключно національний характер (має місце тоді, коли всі антикорупційні ініціативи походять з держави, яка їх і втілює в життя); б) виключно міжнародний характер (має місце тоді, коли на міжнародному рівні приймаються адресні або ж безадресні міжнародні договори (конвенції, рекомендації, висновки, плани дій), однак на національному рівні в силу як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників вони не знаходять свою реалізацію); в) змішаний характер (як правило, спочатку вони ініціюються на міжнародному рівні, а вже потім запроваджуються на рівні окремо взятої держави).

Що стосується України, то наразі вона перебуває на шляху подальшої модернізації засобів боротьби з корупцією та потребує створення та подальшого забезпечення функціонування антикорупційних відомств, які б мали не просто «фасадний» характер, а були б дійсно ефективними інструментами у боротьбі з корупцією. До таких органів ми відносимо, зокрема, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, яка була створена в результаті плідної міжнародно-комунікативної взаємодії та внутрішньодержавних модернізаційних процесів.

Вбачається за логічне розпочати аналіз ідейних та нормативно-установчих витоків відповідного спеціалізованого антикорупційного інституту з рівня міжнародно-комунікативної взаємодії. Так, відповідно до ст. 36 Конвенції ООН проти корупції (ратифікована Україною в 2006 році) «кожна Держава-учасниця забезпечує, відповідно до основоположних принципів своєї правової системи, наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів» [1]. В даній Конвенції також було закладено принцип відомчої та економічної незалежності та самостійності відповідних спеціалізованих інститутів публічної влади. Також ст. 20 Кримінальної конвенції Ради

Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Україною в 2006 р.) передбачалася необхідність проведення на національному рівні «заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення спеціалізації персоналу та органів на боротьбі із корупцією» [2]. В даному міжнародному нормативно-правовому акті головний акцент робиться на необхідності створення як спеціалізованих органів по боротьбі з корупцією, так і підготовці висококваліфікованих службовців відповідних антикорупційних відомств. На основі антикорупційних положень вищезазначеної конвенції можна синтезувати наступні принципи організації заходів по боротьбі з корупцією: а) принцип самостійності спеціалізованих антикорупційних інститутів публічної влади; б) принцип професіоналізму службовців відповідних антикорупційних відомств; в) принцип економічної самостійності спеціалізованих антикорупційних відомств та належного рівня матеріальної забезпеченості їх службовців.

Надалі вбачається за доцільне перейти до аналізу міжнародних актів рекомендаційного характеру, якими в тій чи іншій мірі визначався вектор реформування органів прокуратури України у бік їхньої спеціалізації. Так, Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя передбачала необхідність запровадження принципу спеціалізації та перманентного підвищення кваліфікації працівниками прокуратури. Відповідно до п. 8 відповідної Рекомендації «спеціалізація повинна розглядатися як пріоритет в організації прокуратури, а також навчанні та кар'єрі прокурорів» [3]. Єдиним нормативним актом міжнародного рівня, яким встановлювалася необхідність створення саме спеціалізованого антикорупційного органу прокуратури, були Рекомендації Україні в рамках Стамбульського плану дій, де зокрема зазначалася необхідність «створити спеціалізовані антикорупційні прокурорські служби».

Що ж стосується національних заходів по запровадженню Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, як самостійного відомства в системі органів прокуратури, то вони не характеризуються системністю їх проявів, адже ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 передбачається створення вищезазначеного антикорупційного відомства, а в Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» були відсутні прямі вказівки на необхідність створення відповідного органу. Таким чином, ми можемо констатувати непослідовність законодавця у процесі формування національних антикорупційних відомств. В той самий час через суспільно-політичну та

соціально-економічну ситуацію, що склалася, існує об'єктивна необхідність у впровадженні спеціального антикорупційного відомства, на яке б покладалося здійснення координаційної функції, яка полягає в узгодженні діяльності інших антикорупційних органів. Таким відомством в Україні на сьогоднішній день є Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

З вищезазначеного випливає, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура є інститутом публічної влади, яких був створений, з одного боку, в рамках злагодженої міждержавної-комунікативної взаємодії України та європейських демократичних держав, а з іншого – у зв'язку з актуалізацією національної потреби у створенні ефективної та злагодженої системи антикорупційних відомств.

Використана література

1. Конвенція ООН проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

2. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_101.

3. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/\\$FILE/Рекомендація%20Rec%20\(2000\)%2019.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/Рекомендація%20Rec%20(2000)%2019.pdf).

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Будзинська Т. С.,

студентка 14 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО МІСЦЯ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Реформування органів прокуратури здійснюється ще з часів здобуття Україною незалежності. В умовах сьогодення воно набуває неабиякої акту-

альності, адже здійснюється одночасно з реформуванням усієї правоохоронної системи та залишається одним із невирішених зобов'язань України перед Радою Європи. Ще в 1995 р. Україна у заявці на вступ до Ради Європи взяла на себе обов'язок перетворити прокуратуру в орган, який відповідатиме європейським стандартам. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС) ставить нові завдання для України в контексті реформування органів прокуратури. Зокрема, прийняття нового ЗУ «Про прокуратуру» (далі – ЗУ) 14.10.2014 р. – одна з умов ЄС.

Місце прокуратури в системі поділу державної влади в Україні є дискусійним. Оскільки, відповідно до ЗУ та Конституції України, в якій прокуратурі присвячено окремий розділ, прокуратура – це єдина та централізована система, яка при виконанні покладених на неї функцій вона взаємодіє з усіма гілками державної влади, але не належить до жодної з них.

У вітчизняній науці існують різні погляди стосовно того, представником якої гілки влади є прокуратура України. Зокрема, О. Толочко вважає, що в нашій державі прокуратура є незалежним органом у судовій системі влади. Віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади вчений вбачає неможливим і недоцільним, оскільки буде суттєво змінено правову природу діяльності даного органу. Г. Серета вказує, що при конституційному реформуванні прокуратури України її має бути віднесено до судової гілки влади як самостійний та незалежний орган. Зовсім інше бачення щодо місця прокуратури в Конституції України висловлено Ю. Грошевим. Учений зазначає, що прокуратура є органом контрольної-наглядової гілки влади, а тому це потрібно закріпити в ЗУ чи Конституції України [1, с. 58]. На мій погляд, це є недоречним і викличе непорозуміння з боку європейського співтовариства, адже в жодній з конституцій країн ЄС прокуратуру не віднесено до самостійної гілки влади.

Прокуратура України є органом державної влади. Відповідно до ст. 6 КУ: «Державна влада в Україні здійснюється на засаді її поділу на законодавчу, виконавчу і судову». Згідно ч. 2 ст. 8 КУ: «Норми Конституції України є нормами прямої дії». Таким чином, для прокуратури, як і будь-якого іншого органу державної влади, має бути визначено місце серед конституційних гілок влади. І це матиме позитивні наслідки, адже буде усунуто численні перешкоди на шляху її реформування.

Більшість країн Ради Європи дотримуються, в принципі, однакової позиції стосовно місця прокуратури в Основному Законі. Виняток становлять лише держави пострадянського простору, в тому числі Україна, оскільки на конституційному рівні прокуратури цих держав визначено як

самостійний елемент. Однак це не узгоджується з практикою інших держав Ради Європи [2, с. 280]. Згідно з Рекомендаціями Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, єдино прийнятою вважається приналежність прокуратури до судової або виконавчої гілки влади.

Враховуючи наведені рекомендації, варто зазначити, що з огляду на правові реалії нашої держави віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади є складним процесом, адже повинен існувати закон, який би чітко визначив порядок взаємодії прокуратури та уряду [3, с. 17].

На мою думку, найбільш доречним вважається віднесення прокуратури до судової гілки, адже це відповідає вимогам європейського співтовариства, а також історії державотворення, сучасним реаліям і меті майбутньої діяльності цього органу на теренах України. Зокрема, в своїх рекомендаціях Ради Європи зазначає, що прокурори та судді мають спільне завдання, а саме: «...завдання прокурорів, як і суддів, застосовувати закон або наглядати за його виконанням. Судді здійснюють це реактивно, у відповідь на вже порушені справи, тоді як прокурор активно забезпечує застосування закону...» [4, с. 32]. Організація Об'єднаних Націй вважає, що обвинувачі є найважливішими представниками системи кримінального правосуддя, тоді як правосуддя в Україні уповноважена чинити судову гілку влади. Європейський суд з прав людини розцінює діяльність суду та прокурора як таку, що є спільною. Яскравим прикладом цього слугують справи «Меріт проти України», та «Салов проти України», де порушення вимог Конвенції поставлено в провину одночасно українському суду та прокуратурі, хоча, як відомо, процесуальні обов'язки кожного із цих суб'єктів різні [1, с. 63].

З історії вітчизняних органів прокуратури відомі приклади одночасної діяльності прокуратури та суду, оскільки з перших років створення прокуратури на теренах України її діяльність завжди поєднувалась з діяльністю суду.

Використана література

1. Войцишен В. Прокуратура України в системі конституційного поділу влади у контексті європейських стандартів / В. Войцишен // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 57–66.

2. Фурсова О. Реформирование органов прокуратуры Украины как часть процесса адаптации национальной правовой системы к европейским стандартам // Киевский международный университет, Украина. – 2015. – № 4. – С. 278–281.

3. Колеснік Т. Особливості взаємодії органів прокуратури з іншими органами державної влади // Право і суспільство. – 2015. – № 3. – С. 14–21.

4. Реформи під мікроскопом: 2015 р. / за ред. Міського В., Галушки О., 2015. – 88 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Бурикін В. В.,

студент 2 групи 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ МОЖЛИВОСТІ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОКУРОРОМ СТАТТЯМИ 220, 221 КПК УКРАЇНИ

Прокуратура є одним із основних суб'єктів у системі правоохоронних органів України. Слід зазначити, що відповідно до КПК України прокуратуру було наділено не просто владними, а владно-розпорядчими повноваженнями. Останні надають право прокурорам як керувати роботою слідчих, так і самим брати участь у досудовому розслідуванні, мати власну позицію та приймати процесуальні рішення стосовно руху кримінального провадження.

Натомість, на практиці виникає чимало питань стосовно реалізації цих повноважень прокуратурою та можливості зловживання при розслідуванні кримінальних правопорушень, затягування кримінального провадження тощо. Ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку із реформуванням органів прокуратури, прийняттям нового Закону України «Про прокуратуру» та зменшенням функцій і, відповідно, повноважень, покладених на цей правоохоронний орган.

Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за досудовим слідством законодавець закріпив у ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», де визначив, що прокурор у цій сфері користується правами та виконує обов'язки, передбачені КПК України. В ч. 2 п 9 ст. 36 КПК України передбачено, що прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом.

Відповідно до ст. 221 КПК України прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. Відмова у наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходиться в матеріалах досудового розслідування, не допускається.

Згідно із ст. 220 КПК України клопотання учасника кримінального провадження про виконання будь-яких процесуальних дій прокурор зобов'язаний розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав. Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин – надсилається їй.

Аналізуючи зміст вказаних статей КПК України можна зробити висновок, що прокурор уповноважений розглянути клопотання заінтересованої сторони про матеріали досудового розслідування для ознайомлення протягом трьох днів з моменту його подання. Проте, закріпивши строк розгляду клопотання, КПК України у ст. 221 оминає строк передачі матеріалів для ознайомлення. Тобто, невідомо протягом якого строку прокурор повинен надати матеріали для ознайомлення стороні захисту, потерпілому або представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, і незрозуміло, протягом якого строку особі вручається копія постанови про повну або часткову відмову в клопотанні або повинна бути їй надіслана.

В такому разі, якщо норми особливої частини КПК України не регулюють питання строків, необхідно звертатися до загальних засад кримінального провадження. Відповідно до ст. 28 КПК України під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень.

Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є: 1) складність кримінального провадження; 2) поведінка учасників кримінального провадження; 3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

З наведеного вище можна дійти висновку, що критерій розумності строків досить гнучкий, та може по-різному застосовуватися прокурорами при реалізації ст. 221 КПК України, а отже, створює можливість зловживання своїм процесуальним становищем та вирішення питання «на власний розсуд».

Саме тому, на нашу думку, необхідно конкретизувати ст. 220 КПК України нормою щодо строків надання матеріалів для ознайомлення заінтересованій стороні та строків відмови від надання таких матеріалів.

Пропонується викласти ч. 1 ст. 221 КПК України наступним чином: «Слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення протягом одного дня з моменту винесення відповідної постанови, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими з моменту набуття статусу підозрюваного до закінчення досудового розслідування може зашкодити кримінальному провадженню».

Пропонується викласти ч. 2 ст. 220 КПК України наступним чином: «Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин – надсилається їй протягом 2 днів з моменту винесення відповідної постанови».

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Бурич І. В.,

студентка 2 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Прокуратура України – це самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та за-

безпечує захист від неправомірних посягань на суспільний лад і державний устрій, права і свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та способами, передбаченими законом. Основою правового статусу будь-якого органу державної влади, в тому числі й прокуратури, є конституційно-правові засади організації та діяльності. При дослідженні правового статусу прокуратури досить важливим є те, що в Конституції України, на жаль, закріплено небагато положень щодо організації та діяльності прокуратури, і тому з'ясувати роль прокуратури в державному механізмі по аналізу положень Основного Закону досить важко.

Також досліджуючи правовий статус української прокуратури, не можна не звернутися до зарубіжного досвіду організації діяльності прокуратури або аналогічних її органів чи служб, тому що, як зазначають К. Цвайгерт та Х. Кьотц, «правове дослідження набуває по-справжньому наукового характеру тільки тоді, коли розширюється дослідження норм будь-якої національної системи» [1].

На сьогодні питання конституційного врегулювання організації та діяльності прокуратури у різних країнах вирішується по-різному та залежно від обсягу поділяються на такі групи:

1) у конституціях прокуратури присвячені самостійні структурні елементи (Албанія, Словаччина, Угорщина, Україна);

2) положення про прокуратури містяться в окремих підрозділах, які входять до складу розділів, присвячених судовій владі (Словенія, Португалія);

3) прокуратурі присвячені окремі статті у відповідних розділах і підрозділах (Болгарія, Грузія, Іспанія, Чехія);

4) слово «прокурор» використовується в конституціях лише щодо службових осіб органів прокуратури, зокрема тих, які поряд із суддями входять до складу магістратури (Італія, Франція, Нідерланди) [2].

Що стосується Франції, то з ухваленням Наполеонівського Кримінально-процесуального кодексу (КПК) 1808 р. прокуратура Франції стала привілейованою стороною у процесі. На даний час прокуратура організаційно входить до складу Міністерства юстиції, хоча структура органів прокуратури співпадає із структурою судової системи.

У сучасних умовах в Німеччині, як і в інших високорозвинених країнах, робиться все для того, щоб максимально повно і всебічно використати можливості прокуратури для підтримання режиму законності та правопорядку. Організаційно структура прокуратури відповідає структурі судо-

вої системи і регулюється законодавством про судочинство, проте виконує свої функції незалежно від суду.

В Польщі внаслідок відсутності чіткої концепції реформування прокуратури в Конституції правовий статус цього державного органу довгий час не було врегульовано, що, в свою чергу, пов'язувалося з важливими елементами процесу перебудови політичної системи та залишалося засобом політичного впливу на прокуратуру, яку врешті-решт було віднесено до судової гілки влади.

Щодо прокуратури Італії, то, поряд із функціями організації кримінального переслідування та підтримання державного обвинувачення в суді, вона також наділяється безпосередньою владою щодо примусу у зв'язку з виконанням чи дотриманням законів, коли їх недотримання чи невиконання зачіпає інтереси держави, якщо такого роду дії не відносяться законом до компетенції інших органів. Тому цікавим залишається те, що функція загального нагляду за дотриманням законів для італійської прокуратури на сьогодні не є важливою [3].

Порівнявши та проаналізувавши досвід інших країн, можна виявити певні закономірності в організації і діяльності органів прокуратури зарубіжних країн: перш за все варто звернути увагу на те, що принципи організації, функції та повноваження органів прокуратури зарубіжних країн практично не залежать від форми державного правління та форми державно-територіального устрою, бо це пояснюється єдністю завдань, що ставляться перед прокуратурою держав світу – забезпечення реалізації публічних інтересів держави та суспільства у сфері функціонування правової і судової системи. Проте все ж таки помічається зв'язок між функціями, виконання який покладається на органи прокуратури та типом існуючого в тій чи іншій державі політичного режиму. Чим вищий ступінь розвитку демократії та громадського суспільства, тим вужче коло наглядових повноважень, а в багатьох випадках наглядові функції не притаманні прокуратурі взагалі.

Отже, для України, яка проголосила курс на європейську інтеграцію, такий позитивний досвід повинен стати орієнтиром для реформування наглядової функції відповідно до міжнародних стандартів. Але відмовлятися від наглядових повноважень прокуратури в реаліях сьогодення, на мій погляд, ще не час, тому що способом побудови демократії є не відмова від наглядових повноважень прокуратури, а існування демократичного режиму, що дозволяє звужувати наглядові повноваження чи взагалі відмовлятися від них [4].

Використана література

1. Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права : В 2 т. / К. Цвайгерт, Х. Кётц ; пер. с нем. – Т. 1 : Основы. – М. : Междунар. отнош., 2000. – С. 11.

2. Долежан В. В. Конституційні аспекти удосконалення прокурорської системи України / В. Долежан // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 2. – С. 117–118.

3. Италия. Конституция и законодательные акты / [Редкол. : Г. В. Барабашев, О. А. Жидков., И. П. Ильинский, Г. П. Калямин, Б. А. Страшун, В. А. Туманов (предисл.), В. Е. Чиркин] ; пер. с ит. – М. : Прогресс, 1988. – С. 306-307.

4. Шемшученко Ю. Прокуратура України : шляхи реформування в аспекті входження в європейський правовий простір / Ю. Шемшученко, Г. Мурашин // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 4. – С. 9.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Буряк Н. Г.,

студентка 12 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМАТОРСЬКІ ПРОЦЕСИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

Гене́за розвитку прокуратури бере початок за часів Стародавнього Риму, коли імператор Август заснував посаду прокураторів (від лат. *procurator* –управитель, представник) для управління невеликими провінціями та збору данини. З розвитком правової науки відбувався і розвиток інституту прокуратури.

Момент зародження прокуратури на теренах України припадає на час її існування у складі Російської імперії. У 1722 році Петром I було запроваджено французьку модель прокуратури – «государевого ока» – призначенням якої став нагляд за центральними та місцевими адміністративними органами.

За весь час розвитку зазначеного інституту основним його призначенням залишалось представництво інтересів держави. З розвитком вчення про право і виникненням різноманітних підходів до визначення держави змінювались і вимоги суспільства до прокуратури – представництво публічного, суспільного інтересу.

Із розпадом СРСР Україна перейняла до себе модель «тотального контролю» прокуратури за всіма державними інституціями, яка явно суперечить демократичним засадам функціонування держави. Саме з моменту зародження у правосвідомості громадян демократичних ідеалів вимоги до контролюючого органу змінювались, що призвело до реформації зазначеного інституту. Початок реформи був ознаменований прийняттям нового ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII.

Проблему «неупередженості» прокурора при здійсненні його функціональних обов'язків було вирішено ст. 16-17 зазначеного закону: «... під час здійснення повноважень, пов'язаних з реалізацією функцій прокуратури, прокурори є незалежними, самостійно приймають рішення про порядок здійснення таких повноважень...». Оскільки, лише «реально незалежний прокурор» може залишатись неупередженим і досягти істини по справі.

Слід зазначити, що до початку реформаційних процесів прокуратура очолювала правову систему, однак зі зміною політичного режиму вершину правової системи має зайняти суд, який очолює судову гілку державної влади.

Слово «реформа» латинського походження і означає «перетворюю», «поліпшую», «роблю кращим», а отже, і реформування органів прокуратури має за мету підвищення ефективності їх діяльності. Однак, при розгляді ст. 3 ЗУ «Про прокуратуру» вбачається відсутність засади «гарантування кар'єрного росту», яка є вагомим «мотиваційним двигуном» прогресивної діяльності зазначеного органу.

Аналізуючи новий закон, неможливо залишити без уваги Розділ VIII, який має назву «Прокурорське самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури». Статтею 66 ЗУ «Про прокуратуру» закріплено організаційно-правові форми прокурорського самоврядування: всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України. В ст. 67 Закону зазначається, що найвищим органом прокурорського самоврядування є всеукраїнська конференція працівників прокуратури. Вона складається з делегатів Генеральної, регіональних та місцевих прокуратур. Однак поки що склад Ради прокурорів України не сформовано.

Вбачається ще одна правова прогалина – відсутність нового Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури. Із початком

реформування прокуратури зазнає зміни і статус прокуратора, а тому необхідним, як на мене, є перегляд не лише організаційно-правових, але й морально-етичних засад діяльності прокурора.

Концепція реформування прокуратур передбачає зменшення її загального чисельного складу на 50%, і збільшення членів місцевих прокуратур на 20%. В цьому контексті своєрідним гальмом реформаторських процесів може стати нерівномірне співвідношення обраних членів ради прокурорів: члени регіональних прокуратур і члени Генеральної прокуратури України у своїй сукупності складають 6 осіб, а з місцевих прокуратур обираються лише 5, і тому прийняти рішення, яке стане ефективним для діяльності місцевого прокурора, буде можливим лише в кооперації із 2-ма представниками, призначеними з'їздом представників юридичних ВНЗ та наукових установ.

Успішність зазначеної реформи залежить від багатьох факторів. Слід зазначити, що в Україні проводиться ряд реформаційних процесів, однак всі вони є поодинокими і не становлять комплексну і єдину правову реформу. Саме тому, досягти цілей демократизації державних органів буде складніше з організаційно-правової токи зору.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Бутенко О. О.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ РЕОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» 15.12.2015 утворено місцеві прокуратури та припинено діяльність міських, районних, міжрайонних, районних у містах прокуратур. Враховуючи вказані зміни, під час судового розгляду справ за участю прокурорів місцевих прокуратур можливі випадки виникнення питань щодо їх повноважень і правонаступ-

ництва при здійсненні представництва інтересів громадян та держави за позовами прокуратур, діяльність яких припинено.

У випадку виникнення таких спірних питань, вважаємо, слід звертати увагу суддів, на те, що, виходячи з положень Конституції України та Закону України «Про прокуратуру», виконання прокуратурою конституційних функцій повинно бути стабільним і безперервним. Про вказані ознаки існування влади зазначає і Конституційний Суд України у рішенні від 29.05.2013 № 2-рп/2013 у справі № 1-11/2013 [1].

Згідно статті 121 Конституції України, ст. 1, 7 Закону України «Про прокуратуру» прокуратура України становить єдину систему, яка забезпечується єдиними засадами організації й діяльності, порядком організаційного забезпечення тощо. Однією з засад, на яких ґрунтується така діяльність, є територіальність. Територіальна юрисдикція місцевих прокуратур визначена додатком до Закону України «Про прокуратуру». Прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України чи посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі (ч. 2 ст. 15).

На прокуратуру Конституцією України покладається представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Відповідно до ст. 23 Закону представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом.

Ураховуючи викладені положення законодавства, а також те, що наказами Генерального прокурора України припинено діяльність шляхом реорганізації міських, районних, міжрайонних, районних у містах прокуратур, їх правонаступниками при здійсненні представницької функції є новостворені місцеві прокуратури.

Серед підстав і форм здійснення представницьких повноважень, визначених у ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» передбачено і повноваження щодо ініціювання перегляду судових рішень, у тому числі у справах, порушених за позовами (заявами) інших осіб.

Водночас, наказом Генерального прокурора України від 28.05.2015 № 6 гн «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень» прокурорів усіх рівнів зобов'язано у межах своєї компетенції забезпечувати своєчасне реагування на незаконні судові рішення в цивільних, господарських та адміністративних справах [2].

Одним з основним джерелом отримання даних про винесені судові рішення та необхідність застосування представницьких повноважень прокурором є, на нашу думку, необхідність відслідковування та опрацювання судових рішень, які містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень. Слід зазначити, що відповідно до п. 13 Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.05.2006 № 760, електронні копії судових рішень надсилаються суддею або відповідальною особою апарату суду до Реєстру не пізніше наступного дня після ухвалення судового рішення або виготовлення його повного тексту [3]. Однак вважаємо, що доцільно проводити моніторинг судових рішень у більш ранні терміни від дати формування Реєстру, оскільки судові рішення не завжди розміщуються у вказаній системі в строки, встановлені вимогами постанови Кабінету Міністрів України.

Також джерелом інформації про судові рішення, які зачіпають інтереси держави та потребують застосування представницьких повноважень прокурора, є дані, отримані від органів державної влади та місцевого самоврядування, якими вони повинні володіти з огляду на визначені законодавством повноваження. Окрім цього, таку інформацію можна отримати із звернень фізичних та юридичних осіб, депутатів усіх рівнів, громадських організацій, а також публікацій у засобах масової інформації, мережі Інтернет.

У разі виявлення незаконних рішень, у першу чергу, необхідно з'ясувати строк для їх оскарження, який відповідно до ст. 93, 110 Господарського процесуального кодексу України, ст. 297, 328 Цивільного процесуального кодексу України, ст. 189, 214 Кодексу адміністративного судочинства України, складає один рік. Зі впливом даного строку апеляційна чи касаційна скарга не може бути прийнята до провадження суду апеляційної чи касаційної інстанції, незалежно від поважності причин пропуску строку для її подання.

Також присічний строк у три роки з дня набрання судовим рішенням законної сили встановлено і для подачі заяви про його перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами (ст. 113 ГПК України, ст. 362 ЦПК України, ст. 247 КАС України).

В апеляційному порядку можуть оскаржуватися рішення суду першої інстанції, в тому числі додаткові, заочні, ухвали суду. При чому, рішення суду можуть бути оскаржені як в цілому, так і в частині, а також щодо обставин, встановлених судом, або ж щодо резолютивної частини судового рішення.

Вважаємо, що найбільшої уваги потребують такі категорії судових рішень, що зачіпають інтереси держави та потребують застосування пред-

ставницьких повноважень прокурора, як рішення про набуття права власності або оренди на об'єкти нерухомого майна та земельної ділянки, у тому числі шляхом визнання укладеними або дійсними відповідних договорів за відсутності рішень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок.

Враховуючи вищевикладене, слід прийти до висновку, що діяльність прокурорів у сфері представництва інтересів громадян та держави є важливою та актуальною, оскільки саме від її ефективної організації залежить фактичне поновлення порушених прав і свобод громадян та законних інтересів держави, реального відшкодування завданих їм збитків.

Використана література

1. Рішення Конституційного Суду України від 29.05.2013 № 2-рп/2013 у справі № 1-11/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-13>.

2. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень [Електронний ресурс]: Наказ Генерального прокурора України від 28.05.2015 № 6 гн. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>.

3. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2006 № 760. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/740-2006-%D0%BF>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Вакуляк Ю. А.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НЕДОЛІКИ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Ухвалення Закону України «Про прокуратуру України від 14 жовтня 2014 р. стало важливим кроком у реформуванні прокуратури і статусу

прокурорів, особливо у зв'язку з реалізацією європейських прагнень українського народу. Цей законодавчий акт насамперед передбачає зміни кадрової політики, системи та структури органів прокуратури. Однак ретельний аналіз свідчить про низку суттєвих недоліків, які потребують якнайшвидшого усунення.

Першим недоліком Закону, що містить певні корупційні ризики, є припис ч. 3 ст. 16 закону про те, що місцеві та регіональні прокурори призначаються на посаду безстроково та можуть бути звільнені з посади, їхні повноваження на посаді можуть бути припинені лише з підстав та в порядку, передбаченому цим законом. Якщо, наприклад, відповідний прокурор протягом деякого часу перебуває на одній і тій самій посаді, то незалежно від того, на скільки адміністративно-територіальних одиниць поширюється його юрисдикція, він у будь-якому випадку набуде «корисних» зв'язків, якими за належних умов може скористатися з метою отримання неправомірної вигоди. Дивлячись на це, у даній нормі, принаймні, мали б міститися хоча б вказівки на можливість ротації прокурорів зі впливом відповідного терміну перебування на посаді, або ж закріплено конкретний строк призначення прокурора на посаду. Так, наприклад, відповідно до положень закону Республіки Польща «Про прокуратуру» від 20 червня 1985 р. апеляційний та окружний прокуратори призначаються строком на шість років і не можуть бути знову призначені безпосередньо після завершення цієї каденції для виконання тих самих функцій (ч. 7 ст. 13, ч. 7 ст. 13а). Що ж стосується районних прокураторів, то термін їх повноважень становить чотири роки (ч. 7 ст. 13b).

Є недоцільним також положення про обов'язковість долучення прокурором до апеляційної чи касаційної скарги на судові рішення письмової згоди законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, або органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта владних повноважень.

Законом обмежено право прокурора здійснювати представництво в суді інтересів держави в особі державних компаній (абз. 3 ч. 3 ст. 23). Однак поняття «державна компанія» не узгоджується з положеннями Господарського кодексу України (ст. 63 та глава 8), в яких використовується поняття «державне підприємство». Більше того, це поняття використовується і в самій ст. 23 Закону щодо переліку суб'єктів, до яких прокурор може звернутися із запитом. У законодавстві України немає визначення терміна «державна компанія», натомість є визначення лише державних

холдингових компаній (Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 № 3528-IV).

Отже, така неузгодженість законодавчої термінології не виключає можливості спорів навколо питання, чи підпадають державні підприємства під зазначене обмеження у праві прокурора на їхнє представництво. Більше того, формально під таке обмеження не підпадають комунальні підприємства, дочірні підприємства державних підприємств, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі певна частка належить державі, об'єднання таких підприємств. Наведена неузгодженість законодавчої термінології суттєво порушує логіку наведених змін.

Дещо «корупціогенною» виглядає норма, передбачена у п. 1 ч. 9 ст. 71 закону (повноваження Ради прокурорів), відповідно до якої у разі, якщо Генеральний прокурор не погоджується з рекомендованою Радою прокурорів України кандидатурою і відмовляє у призначенні на посаду, він вносить на розгляд Ради прокурорів іншу кандидатуру. Тобто фактично Генеральний прокурор може «не погодити» десятки кандидатур тільки задля того, щоб відповідну адміністративну посаду в прокуратурі обійняла «своя людина». Така норма не вписується у загальний підхід нового законодавства про прокуратуру щодо звуження повноважень, а отже, і впливу Генерального прокурора на формування прокурського корпусу.

Насамкінець слід зазначити, що у Законі № 1697-VII так і не знайшла свого вирішення проблема необхідності встановлення «присічних» та розумних строків для звернення прокурора з позовом до суду, відсутність яких дає змогу заявляти позови через багато років (інколи понад десятки) після виникнення спірних правовідносин. Зазначене перешкоджає утвердженню принципу правової визначеності, на необхідність дотримання якого неодноразово вказував у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини.

Отже, усе викладене вище свідчить, що процес реформування прокуратури в Україні далекий від свого повного завершення. Що ж стосується певних недоліків, які, на жаль, мають місце у вказаному законі, сподіваємось, що вони можуть бути усунені шляхом внесення змін до певних його положень.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Василенко М. Ю.,

студент 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ВІДНЕСЕННЯ ПРОКУРАТУРИ ДО СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ

Особливе призначення та завдання органів прокуратури України, які сприяють утвердженню законності в державі, забезпеченню конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також державних інтересів вимагає від держави ретельного планування і реалізації розвитку даної системи органів. Тут найважливішою умовою повинне бути якісне, стабільне та ефективне законодавство, яке здатне реально забезпечувати надійний захист прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, щоб викоринити свавілля й беззаконня. Задля більш повного визначення статусу прокуратури на практиці часто постає питання щодо віднесення системи органів прокуратури України до однієї з гілок влади.

Органи прокуратури у системі правоохоронних органів займають особливе, незалежне та самостійне місце, що дозволяє визначити їх як єдину систему державних органів, яка має спеціальний конституційний та адміністративно-правовий статус, що наділяє прокурорів процесуальною незалежністю для ефективного та неупередженого виконання покладених на них обов'язків, та які підзвітні та підконтрольні виключно Президенту України, Верховній Раді України та громадянам України. Упродовж розвитку органів прокуратури за час незалежності України велика кількість науковців стали прихильниками інтеграції прокуратури як самостійної, незалежної частини до складу системи судової влади. Прокуратура, як і суд, основою метою має захист прав та законних інтересів людини, держави і суспільства, тому, враховуючи її функції, вбачається органом у системі судової влади. Віднесення прокуратури до судової гілки влади може стати фундаментальним і принциповим кроком на шляху її реформування. Це може забезпечити об'єктивність і незалежність органів прокуратури та відповідатиме сучасним тенденціям визначення ролі прокуратури у розвинутих демократичних державах (відповідна система реалізована у Франції, Бельгії, Італії, Нідерландах, Фінляндії й ін.).

До необхідності віднесення прокуратури до однієї з гілок влади приходять і вчені, які за основу своєї мотивації беруть Конституцію України і встановлені історичні традиції правової системи. Посилаючись на ст. 6 Основного закону, вони звертають увагу на те, що у ній надано виключний перелік гілок влади – законодавча, виконавча і судова. Тому неприпустимою є діяльність прокуратури як органу, який не включений до жодної з цих гілок влади. Відстороненість прокуратури від встановленої імперативної норми є ознакою того, що вона може здійснювати контроль всіх трьох гілок влади, що у свою чергу загрожує суттєвим порушенням реалізації механізму стримувань і противаг, який діє у державному механізмі.

Важливим при розгляді даного питання є врахування міжнародних рекомендацій. Так, згідно з рекомендаціями Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя єдиною прийнятною вважається приналежність прокуратури до виконавчої або судової гілки влади. Це є головним принципом існування прокуратур держав-членів Ради Європи в новому тисячолітті. Створення чогось іншого чи віднесення прокуратури одночасно до виконавчої і судової влади є недоцільним, оскільки таким чином вона виходить за межі цієї системи. У цих же рекомендаціях прямо вказано про спільне завдання прокурорів і суддів: «Завдання прокурорів, як і суддів, застосовувати закон або наглядати за його виконанням. Судді здійснюють це реактивно, у відповідь на вже порушені справи, тоді як прокурор активно забезпечує застосування закону. Судді на засіданні приймають рішення, а прокурори здійснюють нагляд і передають справи до суду».

Також заслуговує уваги думка, що прокуратура повинна бути складовою судової системи зважаючи на те, що реалізація функцій прокуратури нерозривно пов'язана зі здійсненням судочинства. По-перше, жоден інший орган не має такого тісного зв'язку з судами, як прокуратура в процесі судового розгляду кримінальних справ. По-друге, значну роль у взаємодії з судами відіграє прокуратура під час діяльності у сфері захисту прав громадян, утвердження законності і правопорядку. Схожими є і ознаки діяльності прокурорів і суддів відповідно.

Отже, віднесення системи органів прокуратури України до судової гілки влади можна визнати найбільш оптимальним способом усунення законодавчої невизначеності. Таким чином наша держава виконуватиме вимоги Європейського співтовариства та, водночас, дотримуватиметься встановлених історією традицій. Поряд з цим, необхідно звернути увагу на саме на такі ознаки як самостійність і незалежність прокуратури в ас-

пекті незалежності і демократичності безпосередньо судової гілки влади, що у даний момент також є предметом активної дискусії.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Василенко Ю. С.,
студентка 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА ПРОКУРАТУРИ

На сучасному етапі розвитку державності України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності України стало одним із пріоритетних завдань. Вироблення та реалізація сучасної кадрової політики України в усіх сферах суспільної діяльності потребує ефективної кадрової системи, що включає сукупність кадрових інститутів та організаційних структур, які здійснюють цілісне управління кадровими процесами, з метою досягнення визначених пріоритетів розвитку суспільства.

Органи прокуратури в цьому аспекті не є винятком. Прокуратура України є тим органом, який забезпечує захист від неправомірних посягань основних цінностей нашого суспільства: незалежності держави, суспільного та державного ладу, політичної та економічної системи, соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод людини та громадянина, основ демократичного устрою державної влади [1].

Під кадровою роботою слід розуміти системну, цілеспрямовану управлінську діяльність відповідних керівників та працівників, що здійснюється в межах Конституції та Законів України в органах державної влади та безпосередньо в органах прокуратури, відносно до їх кадрів (персоналу), з метою забезпечення ефективного виконання ними своїх посадових обов'язків, забезпечення належної реалізації функцій, а також спрямована на забезпечення їх конституційних прав і свобод.

Система кадрового забезпечення органів прокуратури України являє собою цілісний комплекс логічно взаємоузгоджених організаційно-управ-

лінських заходів, безпосередньо пов'язаних з реалізацією кадрової функції. Від роботи працівників кадрової служби сьогодні залежить не лише комплектування кадрами органів прокуратури, а, врешті-решт, якість прокурорської діяльності та повага до прокуратури у суспільстві [2].

Кадрова робота, насамперед її управлінський аспект, є однією з принципово важливих складових успішного функціонування системи органів прокуратури щодо забезпечення прокурорської діяльності. Водночас саме управління персоналом – одна з найважливіших, соціально результативних складових управлінської діяльності в будь-якій державній чи недержавній структурі. Кадрова політика органів прокуратури повинна бути спрямована на необхідність забезпечення раціонального співвідношення молодих працівників і досвідчених співробітників [3].

При організації стажування молодих спеціалістів слід надавати їм всебічну допомогу в освоєнні професії, використовуючи досвід кращих прокурорів та слідчих, ветеранів органів прокуратури, приділяти увагу проблемам молодих спеціалістів, своєчасно вживати необхідних заходів для створення їм належних умов праці і побуту. З метою сприяння вихованню почуття професійної гордості та високої відповідальності за доручену справу для осіб, котрі вперше призначаються на прокурорського-слідчі посади, необхідно організовувати прийняття в урочистій обстановці присяги працівника прокуратури [4]. З метою створення кваліфікованого кадрового потенціалу органів прокуратури України необхідно постійно вивчати професійні, ділові та моральні якості керівних кадрів, використовуючи сучасні науково-обґрунтовані методи оцінки їх роботи.

Слід зазначити, що метою кадрової політики в органах прокуратури повинно бути забезпечення їх діяльності висококваліфікованими кадрами. У соціальному аспекті ефективна кадрова політика в органах прокуратури має забезпечити високий рівень розвитку людського потенціалу органів прокуратури, задоволення їх потреб, сприяти професійній самореалізації її працівників, гідній оплаті праці.

Кадрова політика в органах прокуратури повинна являти собою цілісну кадрову стратегію, що має об'єднувати різні форми кадрової роботи, стиль її проведення в органах прокуратури, створення оптимальних умов праці, мотивації та стимулювання працівників органів прокуратури [5].

Використана література

1. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сур-

мін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.

2. Самсонов В. Н. Административное законодательство: понятие, содержание, реформа / В. Н. Самсонов. – Харьков: Основа, 1991. – 117 с.

3. Юрик Н. Є. Жук Н. І. Визначення та сутність кадрової політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/301.Pdf.

4. Сухонос В. В. Прокуратура в механізмі української держави: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.10 / Національна академія наук України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2009. – 462 с.

5. Пшонка А. В. Особливості визначення кадрових потреб та здійснення кадрового планування в органах прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2013_1/PB1/PB1_39.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Владика Є. С.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності стало сьогодні одним із пріоритетних завдань, що стоять сьогодні перед нашою державою в цілому, та органами прокуратури зокрема. Кадрова політика формується керівництвом організації, тобто у нашому випадку – керівництвом органів прокуратури, а реалізується кадровою службою в процесі виконання її працівниками своїх повноважень та функцій.

Система суб'єктів, що беруть участь у формуванні та реалізації кадрової політики в органах прокуратури, складатиметься з двох рівнів – зовнішнього та внутрішнього. Суб'єктами, що впливають на формування та ре-

алізацію кадрової політики на зовнішньому рівні є Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України, які в рамках наданих їм повноважень визначають основні засади, напрямки та форми реалізації кадрової політики в органах прокуратури, та формують керівний кадровий склад, реалізуючи повноваження щодо призначення та звільнення Генерального прокурора України.

Суб'єктами, які беруть участь у формуванні та реалізації кадрової політики в органах прокуратури на внутрішньому рівні, є керівники різних рівнів та кадрові підрозділи. Саме керівники органів прокуратури визначають основні напрямки кадрової політики у межах керованого ними підрозділу, безпосередньо впливають на формування та реалізують кадрову політику, приймаючи управлінські рішення у сфері кадрових процесів. Така роль керівника у кадровій політиці органів прокуратури обумовлює додаткові вимоги до особи, яка претендує на керівну посаду. З огляду на зазначене, при призначенні особи на керівні посади органів прокуратури, крім загальних вимог, які ставляться до прокурорських працівників Законом України «Про прокуратуру», доцільно запровадити додаткові вимоги, згідно з якими керівник органу прокуратури повинен володіти знаннями у галузі трудового законодавства, кадрового менеджменту, у галузі психології тощо.

Метою кадрової роботи в органах прокуратури є забезпечення ефективного управління кадрами в органах прокуратури, зокрема шляхом формування та підготовки висококваліфікованих кадрів, розстановки та використання кадрового ресурсу з урахуванням знань та вмінь кожного працівника, здійснення неупередженого контролю за діяльністю працівників, вироблення дієвих заходів щодо усунення недоліків, виявлених під час здійснення контролю.

Перед відповідними кадровими службами органів прокуратури стоїть одночасно два визначальних завдання: забезпечення максимальної ефективності діяльності органів прокуратури з виконання покладених на неї завдань, функцій держави, та забезпечення максимального розвитку потенціалу, професіоналізму та компетентності кожного працівника, що сприятиме формуванню високопрофесійного та компетентного кадрового корпусу органів прокуратури.

Кадрова політика в органах прокуратури в сучасних умовах повинна бути спрямована на досягнення таких цілей, як прогнозування та планування потреби у фахівцях із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки; включати ефективні механізми підбору та розстановки кадрів органів прокуратури, їх навчання та підвищення кваліфікації тощо. У ці-

лому реалізація кадрової політики в органах прокуратури повинна спрямовуватися на вдосконалення кадрового потенціалу органів прокуратури, створення оновленого, потужного, дієздатного апарату працівників органів прокуратури, становлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби в органах прокуратури.

На формування і розвиток належного правового підґрунтя кадрової політики в органах прокуратури в умовах оновлення законодавчої бази з питань її діяльності впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Чинники зовнішнього середовища являють собою сукупність певних факторів сучасного функціонування української держави, які не можна змінити, але у процесі формування кадрової політики органів прокуратури їх слід враховувати для правильного визначення потреб у кадровому забезпеченні та оптимальних джерел покриття цієї потреби. До них відносяться: ситуація на ринку праці; тенденції економічного розвитку; науково-технічний прогрес; нормативно-правове середовище.

Стосовно чинників внутрішнього середовища слід відмітити наступне. Це чинники, які піддаються впливу з боку органів прокуратури. До них можна віднести: функції, повноваження, завдання органів прокуратури; «стиль адміністрування» відповідних інституцій органів прокуратур; фінансові ресурси; кадровий потенціал; стиль керівництва.

Підводячи підсумок вищевикладеному, слід зазначити, що кадрова політика в органах прокуратури повинна являти собою цілісну кадрову стратегію, яка має об'єднувати різні форми кадрової роботи, стиль її проведення в органах прокуратури, створення оптимальних умов праці, мотивації та стимулювання працівників органів прокуратури.

Використана література

1. Юрик Н. Є., Жук Н. І. Визначення та сутність кадрової політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/301.pdf.

2. Управление персоналом: Учебник для вузов / Под ред. Т. Ю. Базарова, Б. Л. Еремина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ, 2002. – 560 с.

3. Ударцов Ю. В. Поняття кадрової політики в органах прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

4. Петрова А. О. Правове підґрунтя забезпечення кадрової політики в органах прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/4_2015/50.pdf

5. Пшонка А. В. Система суб'єктів, що здійснюють формування та реалізацію кадрової політики в органах прокуратури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Вовк М. М.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Однією з головних стратегічних цілей нашої держави є інтеграція в Європейський простір. Особливо актуальним в цьому плані є перейняття та переробка під нинішні реалії європейського та світового досвіду функціонування органів прокуратури. Вступаючи у 1995 р. до Ради Європи, Україна зобов'язана була виконати деякі вимоги, поставлені перед нею відповідно до Висновку № 190 (1995) [1]. Значний масив таких вимог був пов'язаний саме із діяльністю органів прокуратури, а особливо наголошувалося на зміні функцій прокуратури і приведення їх до міжнародних стандартів. Попри це, реформування органів прокуратури здійснювалось дуже повільно, а іноді взагалі, застигало. Навіть у Резолюції 1244 (2001) Парламентської Асамблеї Ради Європи [2] зазначалося, що Україна як держава-член РЄ не повністю виконує взятий на себе обов'язок із трансформації функцій прокуратури. Із прийняттям нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1997-VII розпочався процес системного реформування органів прокуратури відповідно до рекомендацій Ради Європи та висновків Венеціанської комісії, основою якого стало якісне оновлення керівного складу прокуратури, позбавлення її деяких функцій, створення органів прокурорського самоврядування та ін.

Очевидно, що Україна на практиці більш тяжіє до грузинського сценарію реформування органів прокуратури. Це зумовлено багатьма факто-

рами, зокрема, тим, що грузини – народ близький нам і спільною радянською ментальністю, і ще до недавнього часу значною корумпованістю влади та суспільства, і негативним ставленням з боку Росії. Кримінальна юстиція як Грузії, так і України перебуває на стадії становлення, так само як суспільства цих країн. Саме тому не можна недооцінювати значення уроків реформування прокуратури як Грузії, так і інших країн (США, Італії, Великобританії, Німеччини та ін.) з обов'язковим врахуванням деяких особливостей правових традицій України.

В більшості зарубіжних країн, в тому числі в Грузії, функція загально-го нагляду не притаманна для органів прокуратури. Таку функцію у цих країнах виконує система скарг на рішення органів управління, що подаються в адміністративні суди [3]. Якщо не брати до уваги особливості конкретних національних правових систем, то численні функції, притаманні прокуратурам різних країн світу, можна поділити на такі основні блоки: функція кримінального переслідування і пов'язані з нею функції; нагляд за діяльністю пенітенціарних та правоохоронних органів; участь у цивільному судочинстві та інші.

Так і в Україні після прийняття нового Закону «Про прокуратуру» функція загального нагляду було скасована, що призвело до дискусій серед науковців та юристів-практиків. Попри те, що погляди науковців розійшлися щодо того, які функції слід залишити, а які скасувати, законодавець у новому законі України «Про прокуратуру» закріпив чотири функції: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадян або держави в суді, у випадках, передбачених законом; нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Це свідчить про те, що український законодавець став на шлях засвоєння основних європейських принципів та стандартів реформування органів прокуратури та прислухався до порад ООН, РЄ та ЄС.

Також відбулися відчутні структурні зміни, як в Генеральній прокуратурі України, так і в місцевих прокуратурах. Після прийняття нового закону кількість прокурорів вже істотно зменшилась і це тільки початок. Запроваджується прозорий та конкурсний порядок прийняття на роботу прокурорів.

У всіх розвинених Європейських країнах, в тому числі і в Грузії, активно діють органи прокурорського самоврядування. Так, дуже вагомою новацією нового Закону України «Про прокуратуру» є запровадження двох незалежних від керівництва прокуратури органів прокурорського самоврядування та наділення їх широкими повноваженнями. Мова йде про Раду прокурорів та Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів. Так, у повноваження Ради прокурорів входить внесення рекомендацій про призначення та звільнення прокурорів з посад, захист прокурорів від незаконного впливу, у тому числі з боку керівного складу. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів проводить добір кандидатів на посаду прокурора, бере участь у переведенні прокурорів з однієї прокуратури до іншої, розглядає скарги про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та багато інших [4].

Отже, реформування органів прокуратури повинно здійснюватися як відповідно до національних правових особливостей нашої держави, так і з урахуванням міжнародних стандартів задля наближення України до Європи і створення сучасного цивілізованого суспільства, де домінує законність, справедливість та порядність.

Використана література

1. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи від 26 вересня 1995 р. № 190 (1995) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_590.

2. Резолюція 1244 (2001) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Виконання обов'язків і зобов'язань, взятих Україною при вступі до Організації» від 26 квітня 2001 р. № 1244(2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_603.

3. Сердюченко О. В. Проблеми та перспективи трансформації функцій прокуратури відповідно до міжнародних стандартів // Порівняльне аналітичне право. – 2015. – № 4 – С. 304-307.

4. Основні аспекти застосування міжнародних стандартів прокурорської діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udik.com.ua/books/book-1541/chapter-55393/>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Волківська А. С.,

студентка 20 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРОР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Встановлення в Конституції України, Законах України та інших нормативно-правових актах положень про те, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, і що лише суд може застосовувати кримінальне покарання, робить судовий розгляд центральною та вирішальною стадією кримінального процесу, а участь прокурора – одним з найважливіших напрямків його діяльності.

Судовий розгляд є важливою стадією кримінального провадження, в якій суд на підставі дослідження обставин та доводів сторін вирішує питання про винуватість обвинуваченого, його покарання або застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Саме тому участь прокурора в суді є не тільки важливою гарантією ухвалення судом законного і обґрунтованого вироку, але разом з тим однією з форм його діяльності з попередження злочинів і пропаганді законів. Підтримання державного обвинувачення в суді по кримінальних справам є одним з пріоритетних напрямків прокурорської діяльності по здійсненню нагляду за виконанням законів у державі.

Діяльність з підтримання державного обвинувачення в суді становить основу кримінального процесу і реалізується прокурором на стадії судового розгляду, адже існує необхідність забезпечення всебічного захисту в кримінальному судочинстві публічного інтересу – охоронюваного законом інтересу, за котрим стоїть суспільство, держава та гармонічне поєднання стабільності у суспільстві.

Важливе значення серед функцій прокурора на стадії судового розгляду займає функція представництва. Прокурор представляє інтереси держави в суді, що полягає у здійсненні прокурором від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на забезпечення інтересів держави та обов'язково з дотриманням належного захисту прав, свобод і законних інтересів громадян. Дана функція здійснюється відповідно до чинного законодавства, та лише за наявності належних підстав, а саме:

наявність порушень або загрози порушень економічних, політичних та інших державних інтересів внаслідок протиправних дій (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб, що вчиняються у відносинах між ними або з державою.

Підставою представництва в суді інтересів громадянина є, безпосередньо, його неспроможність через фізичний стан, недоздатність повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження. Та слід зазначити, що наявність таких підстав має бути підтверджена прокурором шляхом надання суду відповідних доказів.

Прокурор є самостійним у визначенні своєї позиції щодо всіх питань, які вирішуються в ході судового розгляду у кримінальному процесі. Він не обмежений результатом обвинувального акту. Для нього не дійсні жодні вказівки з цих питань з боку його керівництва – безпосереднього чи вищестоящего. Процесуальна самостійність, тобто незалежність, прокурора у суді – один з найважливіших принципів, котрий підлягає обов'язковому дотриманню. Для нього основне значення має оцінка обставин кримінального провадження, доказів, досліджених у судовому засіданні.

Виступаючи самостійним суб'єктом кримінального процесу, прокурор зобов'язаний дотримуватись встановленого порядку судового засідання, він зобов'язаний реагувати на всі порушення закону, допущені у ході судового розгляду, хоч би від кого вони виходили, зобов'язаний бути об'єктивним і неупередженим та у своїх діях в суді відштовхуватися, в першу чергу, від інтересів законності та точного виконання вимог закону.

Використана література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар. Т. 1 / [О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація та ін. – Х.: Право, 2012. – 768 с.

2. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс]: наказ Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 року № 4гн – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Волошанська Х. М.,
студентка 19 групи 4 курсу Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного універси-
тету імені Ярослава Мудрого

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТАКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розбудова правової держави залежить від ефективної діяльності всіх гілок влади, реформування яких – вимога часу. Але це реформування не дасть бажаного ефекту, якщо не буде забезпечено виконання рішень судів та інших органів, що підлягають примусовому виконанню відповідно до закону, якщо вони не виконуються добровільно.

На жаль, останніми роками спостерігається тенденція до збільшення кількості рішень Європейського суду з прав людини проти України. Як наслідок, за останні 3 роки державою сплачено як сатисфакцію понад 230 млн. грн. Переважна більшість справ саме з питань невиконання рішень національних судів. Позиція з цього приводу Європейського суду з прав людини чітка: невиконання рішень державного суду не може бути виправдане недоліками законодавства чи відсутністю необхідних бюджетних видатків. Таким чином, невиконання судових рішень є проблемою, яка вже вийшла за межі України. Зважаючи на актуальність для держави стану ефективності виконання судових рішень, дуже важливою є діяльність прокурорів у цій сфері.

Питанням представництва прокурором інтересів громадянина та держави у судах при виконанні судових рішень у своїх працях приділяли увагу багато науковців: М. В. Руденко, М. М. Говоруха, М. Й. Штефан, Т. О. Дунас та інші. Водночас із прийняттям 14 жовтня 2014 р. нового ЗУ «Про прокуратуру» та внесенням змін до ЗУ «Про виконавче провадження» у практичній діяльності прокурорів постало питання щодо механізму реалізації повноважень прокурора у виконавчому провадженні.

Згідно з ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про виконавче провадження» прокурор бере участь у виконавчому провадженні у разі здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді. Також ч. 1 ст. 7 доповнено абзацом третім такого змісту: «Прокурор може вступити у виконавче провадження, відкрите не за його заявою, за умови, що він здійснював представництво

інтересів громадянина або держави в суді у відповідній справі. З метою вирішення питання про наявність підстав для вступу у виконавче провадження такий прокурор має право знайомитися з матеріалами такого виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії». Отже, на даний час прокурори повинні вживати дієвих заходів, спрямованих на своєчасне та реальне виконання судових рішень, постановлених не тільки за позовами, заявами прокурорів, а також у справах, де прокурором здійснювалось представництво в суді.

За даними офіційної статистичної звітності, у 2015 р. прокурорами забезпечено належний рівень виконання судових рішень, постановлених за їх позовами, заявами. Наприклад, упродовж першого півріччя 2015 р. реально виконано судових рішень на суму понад 3 млрд. грн., що становить 91% від суми задоволених судом рішень.

Внесеними 14 жовтня 2014 р. змінами до ч. 1 ст. 12 ЗУ «Про виконавче провадження» прокурора як учасника виконавчого провадження наділено повноваженнями сторони, зокрема, щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця з питань виконавчого провадження, а саме до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду.

Дані статистичної звітності свідчать, що прокурори, здійснюючи представництво при виконанні судових рішень, переорієнтували свою роботу на усунення порушень закону через призму оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців у порядку відомчого контролю чи до суду. Так, за минулий рік органами прокуратури пред'явлено до суду 178 позовів, скарг на рішення, дії та бездіяльності державних виконавців, з яких 101 задоволено.

Новелою у новому ЗУ «Про прокуратуру» є включення до ст. 23 Закону, яка регламентує повноваження прокурора при представництві інтересів громадянина або держави в суді, права брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі. У разі встановлення ознак адміністративного чи кримінального правопорушення прокурор зобов'язаний здійснити передбачені законом дії щодо порушення відповідного провадження.

Але водночас постає питання щодо ролі прокурора у виконавчому провадженні. Ким є прокурор: учасником виконавчого провадження відповідно до статей 7, 12 ЗУ «Про виконавче провадження», або прокурором, який здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді

відповідно до ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру», і в разі встановлених ознак кримінального правопорушення реєструє кримінальні провадження та здійснює процесуальне керівництво ними, у т. ч. розпочатими за фактами невиконання судових рішень?

При цьому прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва, уповноважений доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих розшукових дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в разі необхідності – особисто провадити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК.

Основними проблемами, які ускладнюють виконання судових рішень і потребують сьогодні негайного вирішення, є: велика завантаженість державних виконавців та відсутність внутрішньої спеціалізації; недосконалість окремих норм ЗУ «Про виконавче провадження»; відсутність належного контролю за діяльністю державних виконавців у системі державної виконавчої служби.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що, зважаючи на актуальність для держави стану виконання постановлених її іменем судових рішень, діяльність прокурорів у цій сфері є важливою. Новим ЗУ «Про прокуратуру» та внесеними змінами до ЗУ «Про виконавче провадження» визначено роль прокурора на стадії виконання рішень суду, проте деякі питання залишаються дискусійними.

Використана література

1. Говоруха М. Роль і місце прокуратури у виконавчому провадженні / М. Говоруха, М. Руденко // Юридичний Вісник України. – 2006. – № 37. – С. 8-9.

2. Статистична інформація про роботу прокурора у 2015-2016 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/gp.gov/ua/ua/stat.html>.

3. Авторгов А. Присяжні виконавці судових рішень [Електронний ресурс] / А. Авторгов // Українська правда. Економічна правда від 16.06.2014. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2014/06/16/465344/>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юревич І. В.

Волошин В.-Б. Я.,

студент 5 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРИ В ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВАХ СВІТУ

Виникнення та подальший розвиток інституту прокуратури пов'язаний із певними етапами формування державно-правових систем на відповідних етапах розвитку держави. Перші згадки про прокурорську діяльність походять зі Стародавнього Риму й датовані II–I ст. до н. е. [2, с. 94], тому можна зробити висновок, що даний інститут доволі давній та виробив свою сталість.

Без широкого заглиблення в історичний простір розвитку прокуратури, а зосереджуючись саме на досліджуваному питанні, слід зазначити, що основна компетенція прокурорів розглядається в більшості країн світу у межах кримінальної сфери. Водночас питання здійснення прокуратурою повноважень поза сферою кримінально-правових відносин є актуальними для багатьох держав Європи. Як правило, у більшості країн Європи прокурори мають компетенцію порушувати судове некримінальне провадження в усіх випадках, де вони представляють державний інтерес, зокрема щодо судового захисту державної власності (Болгарія, Франція, Нідерланди, Польща, Португалія, тощо). У деяких країнах прокурори уповноважені брати участь у процедурах комерційного права, пов'язаних з реєстрацією, банкрутством чи ліквідацією юридичних осіб, (Бельгія, Франція, Іспанія, Нідерланди, Португалія, Польща) [1].

В сучасних умовах державотворення та формування правових інститутів виділяють багатоманітність моделей та видів прокуратур в зарубіжних країнах. Дане твердження ґрунтується на нормах конституцій зарубіжних країн, які закріплюють конституційно-правовий статус прокуратури в конкретній країні відповідно до її особливостей. Виникнення та розвиток прокуратури в різних країнах пов'язані з формуванням національних правових систем, тому склалися різні моделі прокуратури, кожна з яких має власний статус, зміст функцій та повноваження [3, с. 339]. Тож метою роботи є розгляд діяльності прокуратури в таких провідних країнах, як Німеччина, Франція, Англія, Данія та США.

Розпочнемо цей аналіз із Німеччини. Органи прокуратури діють при судах. При Федеральному суді функції прокуратури виконуються Генеральним прокурором Федерації і підлеглими йому прокурорами, при Верховних судах земель – Генеральним прокурором землі і підконтрольними йому прокурорами, при судах перших інстанцій – через Головного прокурора і підлеглих йому прокурорів (§§ 141, 142 Закону про судоустрій Німеччини). Прокурор бере участь, головним чином, у судочинстві по кримінальних справах. У цивільному процесі участь прокурора обмежується участю лише в небагатьох випадках, а саме у справах, що впливають із шлюбно-сімейних правовідносин (§§ 632, 636, 637 ГПК ФРН).

Прокуратура Франції є складовою частиною структури Міністерства юстиції і має особливе призначення забезпечувати дотримання кримінальних законів. Вона порушує кримінальні справи, здійснює нагляд за органами розслідування, підтримує обвинувачення в суді, контролює законність судових вироків і їх виконання. Входження прокуратури до системи юстиції обумовило її організацію і функціонування при судових органах: трибуналах великої інстанції, апеляційних і касаційних судах. У цивільному судочинстві участь прокурора можлива в процесуальних формах порушення цивільної справи через пред'явлення позову від імені держави, а також участь у процесі для надання висновку по справі. Порушення прокурором цивільних справ можливо тільки у передбачених законом випадках, зокрема відповідно до Цивільного кодексу Франції.

На відміну від Франції та Німеччини, в Англії відсутня самостійна система органів прокуратури в механізмі держави. Властиві для прокуратури завдання і функції виконують інші службові особи – Генеральний аторней і його представники, місцеві аторней. Генеральний аторней є керівником адвокатури в масштабі Англії і одночасно виконує роль представника держави і уряду в цивільному процесі у справах, які мають суспільний характер щодо масштабності впливу на широкі верстви населення. Важливо відмітити і принцип королівського імунітету, що не допускав можливості пред'явлення позову до Корони (королівської влади, тобто фактично до Уряду) без попереднього одержання від неї дозволу. Законом 1947 р. про судочинство у справах Корони ця заборона була скасована. З'явилась можливість пред'явлення позовів до Уряду в особі відповідних міністерств, управлінь у зв'язку з договірними відносинами чи деліктними обов'язками, що виникають з правопорушень [4, с. 40].

Звичайно, треба звернути увагу і на функціонування прокуратури в США, що складається з двох самостійних систем: Федеральної проку-

ратури і прокуратури штатів. Федеральна прокуратура очолюється Генеральним Аторнеєм (Генеральним прокурором), він же Міністр юстиції – вища посадова особа Федерального Уряду в галузі юриспруденції. Він і його заступники представляють США при вирішенні будь-яких юридичних питань. Прокуратура штатів також відноситься до виконавчих органів влади, її очолює Головний прокурор штату, який є вищим чиновником органів юстиції та із своїми помічниками представляє інтереси штату в судах і в процесах, які зачіпають інтереси всього населення. Головний прокурор також надає консультацію Губернатору та іншим офіційним особам щодо тлумачення і застосування законів штату. Але основною функцією прокуратури США є порушення кримінального переслідування і підтримання державного обвинувачення в суді [5].

У Данії прокуратура належить до системи Міністерства юстиції. Керівництво прокуратурою здійснює генеральний прокурор. Його заступник та сім місцевих прокурорів за його призначенням підтримують обвинувачення в Верховному суді та в судах південних і східних земель. У судах нижчої інстанції як представники обвинувачення, а також представники держави в цивільних справах виступають «поліцмейстери» – начальники поліцейських дільниць, підпорядковані Міністерству юстиції (загальна кількість – близько 75 осіб), або адвокати, за пропозицією одного з місцевих прокурорів. Розслідування кримінальних справ здійснюється поліцією, а не прокуратурою, яка лише наглядає за розслідуванням. Таким чином, прокуратура в Данії підпорядковується Міністру юстиції, провідним напрямком її діяльності є підтримання державного обвинувачення у кримінальному судочинстві. До особливостей прокуратури Данії можна віднести такі: Міністр юстиції призначає прокурорів, суддів відповідно до їх кваліфікації; функції прокурорської служби регламентуються Законом про відправлення правосуддя; Міністр юстиції фінансує підпорядковані йому прокуратури; державний обвинувач – головний констебль (прокурор нижчого рівня), окружний прокурор, директор департаменту державного обвинувачення; до діяльності прокуратури не належать нагляд за управлінськими і владними структурами. Як бачимо, роль Генерального прокурора Данії є доволі номінальною, оскільки вся повнота влади в організації прокуратури, в основному, належить Міністру юстиції, який призначає всіх прокурорів і суддів. Данію відносять до групи держав «скандинавського права» [6, с. 204]. Тому там є своя специфіка щодо інших правових систем.

Як, висновок можна говорити про те, що прокуратура, хоча і значно не різниться між собою за своїми функціями та роллю в вищевказаних

держав, однак, беручи до уваги соціально-політичний рівень та правову свідомість тієї чи іншої держави, а також правову сім'ю, має індивідуальні риси у кожній із вказаних країн.

Використана література

1. Руденко М. Роль прокуратури поза межами кримінального судочинства: сучасна українська модель // Юридичний журнал. – 2009. – № 4.
2. Нірода М. В. Генезис органів прокуратури в країнах романо-германської правової сім'ї: короткий історичний екскурс // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015.
3. Прокуратура України: навч. посіб. / В. М. Бесчастний, М. І. Мичко, О. В. Філонов та ін.; за ред. В. М. Бесчастного. – К.: Знання, 2011. – 446 с.
4. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 4 (25). – Т. 7.
5. Бернам У. Правовая система Соединенных Штатов Америки. – М., 2006. – 1216 с.
6. Басараб Р. І. Організаційно-правові засади діяльності Генерального прокурора України [Електронний ресурс]: дис. ... канд. юрид. наук. – Київ, 2015. – 233 с. – Режим доступу: http://www.ap.gov.ua/userfiles/file/Academia2016/basarab_diser.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Кривобок В. В.

Воронцова Д. О.,

студентка 17 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ, МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Після прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та нового закону України «Про прокуратуру» роль

прокурора та його повноваження у застосуванні запобіжних заходів, нагляд за додержанням законодавства при їх застосуванні суттєво змінились. Дане питання неодноразово висвітлювалось науковцями, наприклад, Гульгай П. М., Каркач П. М., але повною мірою розглянуто не було.

Відповідно до чинного КПК України запобіжні заходи – це найбільш суворі заходи забезпечення кримінального провадження. Суворість проявляється в тому, що в разі застосування запобіжних заходів можуть обмежуватись права та свободи особи, які передбачені та гарантуються Конституцією України.

Нагляд за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів в науці поділяють на кілька елементів. Так, наприклад, Вапнярчук В. В. виокремлює такі: 1) обрання запобіжного заходу; 2) застосування запобіжного заходу. Але запропонований поділ не охоплює всього комплексу дій, що здійснює прокурор при нагляді за додержанням законів в цій сфері. Тому, на мою думку, цей перелік має бути розширений.

Виходячи зі змісту КПК України, прокурор спочатку погоджує або відмовляє у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді, суду або самостійно подає відповідне клопотання. Це повноваження передбачене п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК України. Далі прокурор бере безпосередню участь у вирішенні питання про застосування запобіжного заходу слідчим суддею, судом. Ця участь виявляється в тому, що прокурор відповідно до положень ч. 1 ст. 193 КПК України зобов'язаний бути присутнім при розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу. В ході цього розгляду на прокурора покладається обов'язок доказування перед слідчим суддею, судом наявності підстав для застосування конкретного запобіжного заходу. Після обрання певного запобіжного заходу прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при виконанні цього заходу.

Отже, на основі норм чинного законодавства та наукової літератури можна виокремити наступні етапи, з яких складається нагляд за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів: 1) ініціювання застосування запобіжного заходу; 2) обрання конкретного запобіжного заходу; 3) нагляд за реалізацією обраного запобіжного заходу.

Якщо більш детально розглянути деякі з запобіжних заходів, які передбачені чинним КПК України, то можна зробити висновок, що участь прокурора в цій сфері недостатньо врегульована і потребує конкретизації на рівні Кримінального процесуального закону та на рівні відомчих нормативно-правових актів.

Застава як один з видів запобіжних заходів передбачена ст. 182 КПК України. Відповідно до ч. 4 цієї статті розмір застави визначається слідчим

суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особу та ризиків, передбачених ст. 177 КПК України. Але необхідно б було зазначити, що визначати розмір застави повинен саме прокурор у своєму клопотанні, оскільки він достатньо обізнаний щодо майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, детально знає про всі обставини кримінального правопорушення. Також прокурор може повною мірою оцінити всі ризики, які передбачені Кримінальним процесуальним законом. Що стосується слідчого судді, суду, то дані суб'єкти стикаються з підозрюваним, обвинуваченим лише в межах розгляду відповідного клопотання і не можуть повноцінно оцінити всі обставини. Тому, на мою думку, доцільно закріпити повноваження щодо визначення розміру застави за прокурором.

Стосовно механізму повернення застави підозрюваному, обвинуваченому, то він не передбачений детально в жодному нормативно-правовому акті, існують лише загальні положення. Оскільки нагляд за цим здійснює прокурор, то передбачення механізму повернення застави спростило б дане повноваження прокурора.

Розглядаючи затримання як запобіжний захід, можна виявити проблему, яка стосується строку затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Так, ст. 211 КПК України передбачено, що цей строк не може перевищувати 72 годин з моменту затримання. А в ч. 2 цієї статті зазначено, що особа, яка затримана без ухвали слідчого судді, суду не пізніше 60 годин з моменту затримання повинна бути доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. На практиці 60-годинний строк часто порушується і особа, яка затримана без ухвали слідчого судді, суду, доставляється для вирішення питання про обрання запобіжного заходу до суду пізніше цього строку. Це питання потребує вирішення з боку законодавця.

Україна, як відомо, має на меті вступ до Європейського Союзу. Якщо розглядати досвід європейських країн в цьому питанні, то строк затримання в них не перевищує 48 годин, а в деяких – 24 години. Вважаємо, що строк затримання особи повинен бути зменшений і в нашій державі, оскільки це обмежить можливість порушення прав і свобод особи, передбачених Конституцією України.

Отже, можна зробити висновок, що на законодавчому рівні ще не всі питання, які стосуються органів прокуратури, повноважень прокурора достатньо врегульовані. Але Україна перебуває на етапі реформування та

вдосконалення законодавчої бази. Тому, враховуючи досвід інших успішних держав, найближчим часом органи прокуратури України зможуть вийти на новий рівень.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Ворончук Н. А.,
студентка 1 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»: ПРОГАЛИНИ ПРАВОРЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Проблема реформування прокуратури як складової правоохоронної системи держави дискутується в Україні протягом усієї доби її незалежності. Сьогодні, коли Україна стоїть на порозі вступу до Європейського Союзу, питання щодо реформування правових інститутів до норм Європейського співтовариства набуває все більш актуального значення. У цьому контексті має бути реформована і система органів прокуратури.

Метою цієї роботи є дослідження ключових проблем, пов'язаних із завданнями щодо реформування прокуратури на сучасному етапі державотворення. Дане питання досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, О. І. Медведько, О. М. Бандурка, Ю. М. Грошевий, В. Г. Даєв, В. В. Долежан, М. В. Косюта, А. В. Лапкін та інші. Однак деякі з них були написані доволі давно, а деякі не повністю охоплюють завдання, які постали сьогодні перед органами прокуратури.

Задля виконання завдань щодо реорганізації прокурорської системи в Україні в 2012 р. був прийнятий новий Кримінально процесуальний кодекс та у 2014 р. – Закон України «Про прокуратуру». Зазначені нормативно-правові акти були спрямовані на удосконалення кримінально процесуальної діяльності прокурора та уникнення беззаконня та свавілля з боку державних органів під час виконання завдань кримінального провадження. Новелою є те, що здійснення прокурором нагляду за додержанням законів під час

проведення досудового розслідування поєднується із процесуальним керівництвом у кримінальному провадженні з його боку, проте у новій редакції було скасовано повноваження прокурора у сфері загального нагляду. Практика здійснення нагляду за додержанням законів щодо конституційних прав, свобод та захисту інтересів громадянина, а також за законністю правових актів органів місцевого самоврядування, свідчить про те, що закони порушуються. Існують різні думки науковців щодо доцільності скасування функції загального нагляду, проте ми вважаємо, що на сьогодні потрібен орган, який би став на захист законності, та не допускав свавілля і беззаконня з боку державних органів та посадових осіб.

У зв'язку з реформуванням законодавства України та приведенням його у відповідність до міжнародних стандартів були обмежені повноваження прокурора і з реалізації функції представництва інтересів громадянина в суді. Ця функція відповідно до ст. 24 Закону України «Про прокуратуру» у новій редакції реалізується в кримінальному процесі шляхом подання цивільного позову прокурором, який бере у ньому участь. Такий позов може бути поданий прокурором у випадках, встановлених законом. Законом сьогодні скорочено перелік таких підстав, крім того, прокурор буде здійснювати представництво інтересів громадян в суді виключно після підтвердження судом підстав для цього.

За новим Законом «Про прокуратуру» від 2014 р. дещо ускладнюється порядок добору кандидатів на посади місцевих прокурорів та їх призначення, який фактично включатиме в себе 13 етапів, серед яких складання кандидатом на посаду прокурора кваліфікаційного іспиту; визначення рейтингу кандидатів на посаду прокурора серед осіб, які успішно склали кваліфікаційний іспит та щодо яких проведено спеціальну перевірку, проведення конкурсу на зайняття вакантних посад прокурорів на основі рейтингу кандидатів. Проте досі не змінено вимоги та порядок призначення на посаду Генерального прокурора України. Враховуючи досвід реформування судової системи, є доцільним встановити додаткові вимоги до особи, яка може бути призначена на посаду Генерального прокурора України в частини досвіду роботи на посаді прокурора.

Як висновок можна констатувати, що закріплені в наведених актах повноваження прокурора не сприяють розбудові демократичного суспільства. Скасування функції загального нагляду прокуратури та скорочення підстав для захисту прав свобод та інтересів громадян в суді дещо негативно позначилось на розвитку правової держави. Сьогодні перед законодавцем стоїть завдання оптимізувати функції, вдосконалити гарантії за-

безпечення незалежності прокурорів, порядок призначення Генерального прокурора, встановити вимоги до особи, яка може обіймати цю посаду.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Гаврюшов С. І.,

студент 1 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Прокуратура України за весь період становлення та існування незалежної Української держави мала відігравати важливу роль в процесі побудови органів державної влади, перешкоджати незаконній діяльності посадових осіб та слідкувати за дотриманням законодавства та захистом прав і свобод людини і громадянина.

В самій Конституції України існує окремий розділ VII «Прокуратура», який на законодавчому рівні підкреслює важливу роль прокуратури у системі вищих державних інституцій, таких як Президент, Парламент, Конституційний суд України, Кабінет Міністрів України та судова влада.

На відміну від багатьох розвинутих європейських країн, таких як Франція, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Польща, Австрія, де прокуратура належить до судової системи, або входить до складу Міністерства юстиції, в Україні прокуратура існує окремо, деякі науковці називають прокуратуру «4-ю гілкою влади», що в своїй діяльності повинна підпорядковуватися тільки нормам чинного законодавства.

У світовій прокурорській практиці склалися три основні функціональні моделі прокуратури: з домінуючою функцією кримінального переслідування (США, Німеччина, Італія, Франція), з домінуючою функцією нагляду за законністю (КНР, РФ, Куба), змішана функціональна модель, що зводиться до наявності двох попередніх функцій (пострадянські країни). Аналіз світової практики дає змогу зробити висновок, що більш ефективною є монофункціональна прокурорська система з домінуючою

функцією кримінального переслідування. До початку реформування та прийняття нового закону «Про прокуратуру», прокуратура України належала до третьої, змішаної функціональної моделі, така модель не притаманна демократичним країнам, навпаки покликана посилювати вплив президентської влади на суспільство та державні органи.

Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року заклав основні начала, на яких буде ґрунтуватися реформування всієї системи. На мою думку, законодавець не звернув увагу на реформування жорсткої вертикальної системи прокуратури. Процес децентралізації повинен поширюватися і на такі ланки, як місцеві та регіональні прокуратури, запозичення зарубіжного досвіду в процесі побудови нової системи прокуратури дозволить залишити стару радянську систему тотального контролю. Гарантією незалежної діяльності стало б обрання керівника регіональної та місцевої прокуратури населенням, а призначення Генеральним прокурором керівників областей не дозволяє існувати кожній ланці прокуратури автономно, тим самим не дозволяє при достатніх підставах порушити справу проти Генерального прокурора.

На мою думку, стаття 40 ЗУ «Про прокуратуру», а саме ч. 3, де зазначаються вимоги до особи, яка може бути призначена на посаду Генерального прокурора України, недостатньо вдало сформульована. Позиція щодо стажу особи в галузі права повинна бути уточнена: «стаж в галузі права на посаді прокурора», так як особа, яка буде призначена на посаду Генерального прокурора України, повинна знати систему прокуратури, організацію внутрішньої діяльності, форми діяльності та те, як вони реалізуються на практиці.

Позитивним є те, що тепер посада прокурора буде займатися на конкурсній основі, конкурс буде проходити в 13 етапів, але, на мою думку, ч. 3 ст. 16 Закону досить не продумана, так як за нею місцеві та регіональні прокурори будуть призначатися на посаду безстроково, що, в свою чергу, виключає певну ротацию прокурорів, та тим самим дає змогу останнім за багаторічний стаж роботи напрацювати корупційні схеми. Законодавство багатьох країн ЄС закріплює строк призначення прокурорів на посаду. Закон «Про прокуратуру» Республіки Польща зазначає, що апеляційний та окружний прокурори призначаються строком на 6 років та не можуть знову бути назначені після завершення цього строку для виконання тих самих функцій знову. З огляду на те, що у всесвітньому рейтингу корупції Україна посідає 130 місце серед 168 країн, таке нововведення було б доцільним.

Ще одним нововведенням, яке на мою думку не відповідає європейським стандартам діяльності прокуратури, є те, що Генеральний прокурор України може не погоджуватися з рекомендованою Радою прокурорів кандидатурою на посаду прокурора, відмовляє в цьому і на власний розсуд вносить іншу кандидатуру на розгляд Ради. Таке положення навпаки зміцнює вертикаль влади та дозволяє Генеральному прокурору України формувати своє оточення та призначати на посади прокурорів вигідних для нього осіб, а не враховувати професіоналізм та моральні якості, як то мало б бути.

Отже, існують певні питання до нового закону, деякі положення ЗУ «Про прокуратуру» потребують ще уточнення, вдосконалення та доопрацювання, але в цілому ЗУ «Про прокуратуру» містить в собі доцільні реформи, визначає нові, звужені повноваження прокуратури, які відповідають тепер європейським стандартам. Відміна прокурорського нагляду за дотриманням та застосуванням законів, ускладнена процедура відбору кандидатів на посади місцевих прокурорів, прокурорське самоврядування та створення антикорупційної прокуратури дозволять новій, реформованій прокуратурі бути демократичним, прозорим та чесним органом в якому будуть відсутні колишні ознаки репресійного апарату радянської системи.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Гайдук Н. А.,

студентка 5 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Основна роль у системі органів, які повинні підтримувати законність та охороняти права і законні інтереси громадян і держави, належить органам прокуратури. У різних країнах світу протягом тривалого історичного періоду проходив процес формування та розвитку інституту прокуратури і це призвело до існування багатоманітності моделей її організації та діяльності.

Прокуратура України – єдина централізована система органів державної влади, які відповідно до Конституції та законів України здійснюють обвинувальну, представницьку, контрольно-наглядову функції в державі. В. Гончаренко характеризував прокуратуру як «взірець забезпечення контрольної функції влади».

У зв'язку з тим, що Україна прагне до інтеграції, виникає необхідність в узгодженні форм, методів та напрямків діяльності прокуратури нашої держави з прокуратурами зарубіжних країн, для чого потрібно проаналізувати та порівняти особливості розвитку інституту прокуратури в різних країнах, визначивши ті чинники, які сприяли формування сучасної загальноєвропейської моделі прокуратури.

Сьогодні, зважаючи на місце прокуратури в системі державних органів, у юридичній літературі можна зустріти таку класифікацію: (1) прокуратура входить до системи органів виконавчої влади, є складовою міністерства юстиції і більш-менш централізованою системою (Австрії, Нідерландах, Польщі, США, Японії та інших); (2) прокуратура є складовою системи судової влади, включена до складу суддівського корпусу і знаходиться при судах в межах яких вона наділена функціональною автономією (Іспанії, Італії, Швейцарії); (3) прокуратура виділена в самостійну систему і підзвітна Парламенту або Президенту (Єгипет, КНР); (4) прокуратура взагалі відсутня (Великобританія). Наведена класифікація показує, що немає єдиних стандартів побудови і діяльності прокуратури в світі, як з організаційної, так і з функціональної точок зору.

Конституційно-правовий статус прокуратури в Україні визначається, насамперед, Конституцією та Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. Прокуратура в Україні є відносно самостійним інститутом і безпосередньо не входить до законодавчої, виконавчої чи судової гілок влади, хоча й тісно взаємодіє з усіма гілками влади, особливо з останньою, таким чином, посідаючи особливе місце в державному механізмі України як орган державної влади, який виконує тільки йому притаманні функції та повноваження, покладені на нього Конституцією та законами України.

При розгляді питання конституційно-правового статусу України, на думку В. В. Сухоноса, слід врахувати декілька ключових позицій, а саме: норми Конституції України за своєю соціально-політичною та юридичною сутністю неоднакові, оскільки частина з них виконує фіксує функцію, а частина – програмно-декларативну; при дослідженні правового статусу прокуратури необхідно враховувати, що безпосередньо питанням організації та діяльності прокуратури присвячено небагато положень Конституції України і це не дає можливості повною мірою зробити аналіз щодо ролі

прокуратури у державному механізмі; аналізуючи правовий статус прокуратури необхідно враховувати досвід діяльності прокуратури зарубіжних країн. Як зазначав К. Цвайгерт «правове дослідження набуває посправжньому наукового характеру тільки тоді, коли розширюються дослідження норм будь-якої національної системи».

Досліджуючи структуру органів прокуратури, хотілося б звернути увагу на те, що вона може бути закріплена в конституції країни (Болгарія, Бразилія, Угорщина, Росія, КНДР, Україна та ін.). Так, наприклад, в Конституції Болгарії сказано: «Структура прокуратури відповідає структурі судів». У той же час є держави, в конституціях яких не міститься прямих норм, присвячених органам прокуратури, діяльність цих органів регламентується спеціальними законами (Чехія, Франція, ФРН і ін.). Так, у Франції діяльність органів прокуратури регулюється кримінально-процесуальним законодавством (Глава II КПК Франції «Про прокуратуру», ст. ст. 31-48).

Аналізуючи зарубіжне законодавство, слід звернути увагу, що керівництво органами прокуратури має пряму залежність від місця прокуратури в системі державних органів. Наприклад, у Болгарії – Головний прокурор здійснює нагляд за законністю і методичне керівництво діяльністю всіх прокурорів. В Угорщині – Генеральний прокурор, який керує системою органів прокуратури і спрямовує її роботу. У Польщі прокуратура підпорядковується міністру юстиції, який здійснює функції Генерального прокурора.

Також постає питання щодо порядку призначення прокурорів: у ФРН – федеральний генеральний прокурор призначається Президентом ФРН за пропозицією міністра юстиції та за згодою бундесрату (нижня палата парламенту ФРН). У КНР генеральний прокурор призначається Всекитайськими зборами народних представників, а члени Верховної народної прокуратури – Постійним комітетом ВЗНП.

Одним із головних принципів діяльності прокуратури визначається незалежність. Так, наприклад, у Франції прокурор при здійсненні своїх обов'язків повністю незалежний, в тому числі по відношенню до суду, і не підлягає відводу, на відміну від суддів і присяжних. В Іспанії органи прокуратури виконують свої завдання на основі принципів єдності дій, ієрархії, підпорядкування закону і незалежні від впливу політичних партій.

Щодо завдань органів прокуратури, то головне завдання прокуратури в ФРН – це здійснення кримінального переслідування. У Румунії прокуратура представляє в суді загальні інтереси суспільства і захищає правопорядок, а також права свободи громадян. Прокуратура Словаччини захищає права та охоронювані законом інтереси фізичних і юридичних осіб та держави.

Підводячи підсумок, хотілося б зазначити, що у світі не існує єдиної моделі прокуратури як з організаційної, так і з функціональної точки зору. Це пов'язано з особливостями соціального і політичного устрою різних країн. Закріплення правого статусу прокуратури та визначення її функцій залежить від місця і ролі прокуратури. Загальна характеристика діяльності прокуратур наочно показує, що незалежно від кола їх повноважень в тій чи іншій країні, загальним для них є захист прав людини і громадянина, захист конституційного ладу, забезпечення переслідування осіб, які вчинили злочини або які творять свавілля і беззаконня.

Використана література

1. Мухамеджанов Э. Б. Прокуратура в зарубежных странах. Учебник. – Алматы: «Нур-пресс», 2005. – 284 с.
2. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Б. А. Страшун. – 4-е изд., обновл. и дораб. – М.: Норма, 2005. – 896 с.
3. Мычко Н. И. Европейская система прокуратур / Н. И. Мычко, Н. А. Голова. – Донецк: Изд-во «Ноулидж» (донецкое отделение), 2011. – 487 с.
4. Дунас Т. О. Прокурор в цивільному процесі іноземних держав / Т. О. Дунас // Вісник прокуратури. – 2003. – № 7.
5. Грицаєнко Л. Р. Прокуратура в країнах Європи: навч. посіб. / Л. Р. Грицаєнко. – К. : БІНОВАТОР, 2006. – 400 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Галтуренко О. Г.,

студентка 21 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: МІСЦЕ І РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що корупція в нашому світі дуже міцно зберігає свої позиції. Вона поглинула багато галузей, про-

никла в усі сфери відносин. Так не повинно було трапитися і так не повинно залишатися. Сприймати корупцію як щось буденне не можна. Питання боротьби з корупцією на сьогодні є викликом часу і потребують негайного вирішення. Адже прояви цього антисоціального явища загрожують національній безпеці, унеможливають реалізацію принципу верховенства права, становлення громадянського суспільства, втілення усіх задекларованих у Конституції України соціальних цінностей щодо захисту прав і свобод людини. Тому необхідність створення дієвої системи запобігання корупції, розроблення комплексних заходів для її протидії, виявлення, подолання передумов, що їй сприяють, стає пріоритетним завданням держави.

У зв'язку з цим, в умовах недосконалості чинного антикорупційного законодавства розпочата державна програма по боротьбі з корупцією. Прийнятий 14 жовтня 2014 року пакет антикорупційних законів (так звана «антикорупційна реформа»), розроблений за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій, супроводжувався до його ухвалення адекватним і демократично налаштованим громадським контролем. Ідеться про закони України, спрямовані на протидію злочинності та корупції, як-от: «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» № 1699-VII; «Про Національне антикорупційне бюро України» № 1698-VII; «Про запобігання корупції» № 1700-VII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» № 1701-VII. Крім того, Указом Президента України № 808/2014 від 14 жовтня 2014 року створено Національну раду з питань антикорупційної політики як дорадчий орган при Президентові України, діяльність якого спрямована на повноцінне й ефективне виконання ним своїх конституційних повноважень у зазначеній сфері.

Окрім механізми протидії злочинності та корупції регламентуються у Законі України «Про прокуратуру» № 1697-VII, відповідно до якого у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах самостійного структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку покладаються такі функції: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про прокуратуру» і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України.

На сьогодні щодо створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не існує єдиної точки зору. З однієї сторони активісти та міжнародні кредитори України прагнуть максимальної незалежності нового органу, а з іншої – Адміністрація президента намагається залишити за собою вплив на спецпрокуратуру та слідство Національного антикорупційного бюро.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура – новий підрозділ Генеральної прокуратури України (ГПУ), що утворюється для нагляду за кримінальним слідством Національного антикорупційного бюро, і який є необхідним для того, щоб воно працювало. Спеціалізована антикорупційна прокуратура створюється у рамках вертикалі ГПУ, оскільки Конституція України не передбачає існування «паралельної прокуратури». Зараз в Законі України «Про прокуратуру» передбачено максимальну незалежність цієї прокуратури. Вона лише *de jure* перебуває в складі ГПУ, але сама по собі вона є функціонує автономно.

Центральний апарат (діє на правах самостійного структурного підрозділу ГПУ) на чолі із заступником ГПУ – керівником САП, який підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору України. На посаду керівника (строком на 5 років), а також на інші адміністративні посади до САП призначає Генеральний прокурор України відповідно до результатів відкритого конкурсу, який проводиться в порядку, передбаченому ст. 8¹ Закону України «Про прокуратуру». Керівник САП, його перший заступник і заступник в межах строку, на який їх було призначено, без їх згоди не можуть бути переведені до іншого підрозділу ГПУ або до регіональної чи місцевої прокуратури. Виникає проблема, щоб такі зміни не узалежнили новостворену Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, а відповідно і Національне антикорупційне бюро України, від Генерального прокурора, оскільки існує формальна незалежність структурного підрозділу ГПУ, але не існує самостійного незалежного органу. З точки зору забезпечення дієвості та ефективності антикорупційної політики держави, досягнення поставленої мети та виконання основних завдань, надзвичайно важливим є чітке визначення суб'єктів та засад її реалізації.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що саме створення єдиного органу, який би замінив існуючі органи в сфері запобігання і про-

тидії корупції, є основною потребою для здійснення антикорупційної діяльності, оскільки нагромадження декількох різнойменних органів, що наділені схожими функціями, але відрізняються статусом, плутають правозастосовців, а для пересічних громадян взагалі залишаються незрозумілими.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Гахович Д. О.,

студент 4 курсу 42 групи Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

З огляду на відсутність чітко визначеної концепції реформування правоохоронних органів, а також місця й ролі, які будуть відводитися Державному бюро розслідувань (далі – ДБР) серед інших правоохоронних структур, питання створення ДБР потребує ґрунтовного дослідження, що і обумовлює актуальність даної теми.

Питання створення та діяльності ДБР у своїх працях досліджували такі науковці як О. В. Климчук, О. П. Левківська, Є. Д. Скулиш, С. В. Слінько, О. С. Степанов, С. В. Телешев, М. М. Чикалова та інші.

Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про Державне бюро розслідувань», ДБР є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, віднесених до його компетенції.

В ч. 4 ст. 216 КПК передбачено, що слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування злочинів: вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державних службовців, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Націо-

нального антикорупційного бюро України згідно з ч. 5 цієї статті; вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора України – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України згідно з ч. 5 цієї статті; проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених ст. 422 Кримінального кодексу України.

В п. 1 перехідних положень КПК сказано, що до дня введення в дію положень ч. 4 ст. 216 КПК повноваження щодо досудового розслідування здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих щодо злочинів, передбачених ч. 4 ст. 216 КПК. Після введення в дію положень ч. 4 ст. 216 КПК кримінальні провадження, розпочаті слідчими органів прокуратури, у тримісячний строк передаються слідчими цих органів відповідному органу досудового розслідування з урахуванням підслідності, тобто ДБР.

Проаналізувавши п. 3 ч. 1 ст. 3У «Про прокуратуру», можна зробити висновок, що серед функцій прокуратури Закон виділяє нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Згідно п. 1. ч. 1 ст. 38 КПК органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є слідчі підрозділи органів державного бюро розслідувань. Отже, у кримінальних провадженнях, досудове розслідування по яких здійснюватиме ДБР, процесуальне керівництво буде здійснювати не прокурор спеціалізованої прокуратури, як це має місце з Національним антикорупційним бюро України, а прокурор загальної системи прокуратури України. В такому випадку постає питання, яким чином можна забезпечити незалежність слідчого, який буде здійснювати розслідування злочину, вчиненого працівником правоохоронного органу, зокрема прокурором, якщо процесуальне керівництво здійснює прокуратура? У такому випадку, вважаємо, що не виключається можливість впливу так званої корпоративної солідарності прокурорів.

А. В. Лапкін серед ненаглядових функцій прокуратури виділяє досудове слідство [1, с. 6], що підтверджується п. 9 Перехідних положень Конституції України, в якому зазначено, що прокуратура продовжує

виконувати відповідно до чинних законів функцію попереднього слідства – до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів до сформування системи досудового слідства. Це означає, що вказану функцію органи прокуратури виконують до початку функціонування ДБР.

Ми підтримуємо думку Є. Скулиша, що реформування системи правоохоронних органів, яке потребує значних фінансово-матеріальних витрат, неодмінно повинно спиратися на висновки ґрунтовних наукових досліджень, насамперед щодо актуальності, необхідності й доцільності проведення тієї чи іншої реформи, а також напрямів, послідовності та інтенсивності її реалізації. Ці наукові висновки мають стати основою для розробки цілісної концепції та стратегії поступового комплексного реформування системи правоохоронних інституцій. Але проводити такі реформи треба без будь-якого поспіху, виважено, з урахуванням національного та міжнародного досвіду [2, с. 209].

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань України» стало кроком до поступової реформації законодавства до вимог сьогодення та побудови європейської держави. З моменту створення та початку діяльності ДБР, органи прокуратури не будуть здійснювати функцію досудового слідства. Водночас, на нашу думку, залишається невирішеним питання стосовно неупередженості та незалежності процесуального керівника досудовим розслідуванням щодо злочинів, вчинених працівниками правоохоронних органів, зокрема прокурорами.

Використана література

1. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. – Вид. 3-тє, змін. та допов. – Х.: Право, 2015. – 148 с.
2. Скулиш Є. Проблемні питання створення державного бюро розслідувань / Є. Скулиш // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 4. – С. 205-215. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varpu_2013_4_26.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри правосуддя Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Новак О. Д.

Гінінгер А. А.,

студент 5 курсу юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ ПРИ ПРЕДСТАВНИЦТВІ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУДІ

Із набуттям чинності нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. (надалі – Закон), було змінено порядок представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді в цивільних, господарських та адміністративних справах.

Відповідно до ч. 1 ст. 23 Закону представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом.

Згідно абз. 3 ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» не допускається здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній. На практиці при визначенні поняття «державна компанія» виникають певні труднощі. По-перше, у законодавстві України відсутнє чітке визначення терміну «державна компанія». Інша проблема пов'язана із правовим тлумаченням поняття державної компанії судами України. Найбільший масив справ з даного питання напрацьовано господарськими судами України.

Згідно наявної на сьогоднішній день практики суди фактично ототожнюють державні підприємства з поняттям «державної компанії». Так, у справі №913/690/15 військовий прокурор Дніпропетровського гарнізону звернувся до господарського суду Луганської області в інтересах держави в особі Павлоградського механічного заводу Державного підприємства «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» до Хімічного казенного об'єднання імені Г. І. Петровського про стягнення з попередньої оплати за договором. Як зазначає суд, позивач – Державне підприємство «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» – є державним підприємством, що належить до сфери управління Державного космічного агентства України, а отже є державною компанією у розумінні ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру». Ухвалою суду позовну заяву повернуто прокурору.

Аналогічного висновку дійшов і Господарський суд міста Києва у справі №910/27912/15. У зазначеній справі заступник військового прокурора центрального регіону України звернувся до суду в інтересах держави в особі державного підприємства «Миколаївський бронетанковий завод» з позовною заявою до державного концерну «Укроборонпром» та товариства з обмеженою відповідальністю «Мос-Ком» про стягнення заборгованості. Суд зазначає, що Заступником військового прокурора центрального регіону України подана позовна заява в інтересах держави в особі державного підприємства «Миколаївський бронетанковий завод», що прямо заборонено приписами Закону України «Про прокуратуру». У прийнятті позовної заяви заступника військового прокурора центрального регіону України відмовлено.

Наявна також протилежна судова практика. Так, варто звернути увагу на постанову Вищого господарського суду від 01.02.2016 у справі №914/3399/15. Згідно з матеріалами справи, заступник військового прокурора Західного регіону України звернувся до Господарського суду Львівської області в інтересах держави – в особі її органів, уповноважених здійснювати відповідні функції у спірних відносинах: Міністерства оборони України, Квартирно-експлуатаційного відділу м. Львова – до Товариства з обмеженою відповідальністю «Астеліт» про визнання недійсним Договору з розміщення та зберігання обладнання операторів телекомунікацій на об'єктах Міністерства оборони України та зобов'язання усунути перешкоди в користуванні нерухомим майном шляхом демонтажу обладнання базової станції – ретранслятора з рухомого (мобільного) зв'язку.

Ухвала мотивована тим, що прокурор звернувся до суду в інтересах держави в особі КЕВ м. Львова, що не відповідає вимогам ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», відповідно до якої не допускається здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а зі змісту позовної заяви неможливо визначити, в чому саме полягає інтерес держави, а не КЕВ м. Львова, на захист якого звернувся прокурор.

Постановою Львівського апеляційного господарського суду ухвалу Господарського суду Львівської області скасовано, справу передано до Господарського суду Львівської області для розгляду по суті.

Як встановлено Вищим господарським судом, Міністерство оборони України відповідно до ст. 3 Законом України «Про Збройні сили України» та п. 3 Положення про Міністерство оборони України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 №406/2011, є центральним

органом виконавчої влади і військового управління, а Квартирно-експлуатаційний відділ м. Львова є його структурним підрозділом та не відноситься до державних компаній, а отже помилковим є висновок місцевого суду щодо недопустимості прокурором представництва інтересів державних компаній.

Підсумовуючи викладене, необхідно внести зміни до частини 2 статті 23 Закону України «Про прокуратуру» шляхом прямої заборони представництва прокурором у суді в порядку цивільного, господарського та адміністративного судочинства державних підприємств як самостійних суб'єктів господарювання.

Науковий керівник: д. ю. н., завідувач кафедри правосуддя юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича Щербанюк О. В.

Головачова К. В.,

студентка 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ

Особливе місце у побудові правової держави займає прокуратура як єдина система органів, покликаних забезпечувати законність, захищати права і свободи людини і громадянина та інтереси держави відповідно до Конституції України та Закону України «Про прокуратуру».

Діяльність органів прокуратури, направлена на забезпечення безпеки особи, суспільства і держави, в тій чи іншій мірі зачіпає інтереси всіх членів суспільства. Тому етичні проблеми, що породжуються специфікою цієї діяльності, її цілями, змістом, формами, методами, завжди знаходяться під пильною увагою суспільства.

Юридична оцінка людської поведінки має етичне підґрунтя, що є особливо характерним для демократичного суспільства. Правова система нерозривно пов'язана із системою духовних норм і правил поведінки, які у своїй сукупності становлять етику людських відносин. Через різноманітність суспільних відносин юридична етика поділяється на окремі час-

тини. Це обумовлено відмінностями між різними видами юридичної професії, до яких, зокрема, належить діяльність прокурора. Унікальність ознак цієї діяльності впливає з ролі і місця прокуратури в державному механізмі і юридичній системі, зі специфіки її функцій, особливостей правового статусу прокурора.

За радянської епохи моральні аспекти діяльності прокуратури було не лише звужено, але й істотно деформовано через підпорядкування комуністичній ідеології і комуністичній партії. Склалася система антиморальних норм і антиморальної практики у діяльності прокуратури. Водночас у системі радянської прокуратури велась боротьба з аморальними проявами, особливо щодо протидії нетрудовим доходам і порушенням морально-етичних норм в особистому житті працівників прокуратури. У другій половині 80-х рр. XX ст. відбулися необоротні зміни в суспільній свідомості, у тому числі і в професійній свідомості працівників прокуратури, які обумовили перегляд вимог до професійної етики прокурорів, і згодом – реалізацію відповідних заходів з її впровадження в незалежній Україні.

Процеси впровадження в життя норм професійної етики відбувалися поступово з урахуванням досвіду інших європейських країн і паралельно з аналогічними процесами у суддівському та адвокатському середовищах. Підвищена увага дотриманню цих норм спочатку стала приділятися у законодавчих актах із питань кадрової роботи і в нормативних актах Генерального прокурора України. Поштовхом для прискорення цих процесів стало видання Закону України «Про правила етичної поведінки» від 17 травня 2012 р., чинність якого поширювалася на всі владні структури, включаючи прокуратуру та її службових осіб. Чинний Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури України (далі – Кодекс) було схвалено всеукраїнською конференцією працівників прокуратури та затверджено Генеральним прокурором України 28 листопада 2012 р. Його норми мають переважно як морально-етичний, так і правовий характер. Кодекс містить декларативні, а також зобов'язувальні і заборонні норми, які конкретизуються у нормах права, а також застереження щодо обсягу застосування окремих морально-етичних норм. Проте крім положення Кодексу мають розбіжності із Правилами етичної поведінки, затвердженими Законом України від 17 травня 2012 р. Тому на сьогодні існує необхідність усунути ці суперечності, а також затвердити Кодекс у новій редакції на всеукраїнській конференції працівників прокуратури.

В умовах посилення ролі прокуратури у забезпеченні прав і свобод особи, які тісно пов'язані із захистом інтересів держави, значення морально-

етичних основ організації діяльності прокурорських працівників невпинно зростає. Поведінка прокурорського працівника традиційно оцінюється не лише з позицій зразкового виконання ним службових обов'язків і додержання службової дисципліни, а й з позиції усіх складових його морального обличчя. Адже поряд з ознаками, що мають загальне значення для юристів будь-якої спеціальності, робота прокурора передбачає наявність у нього специфічних рис характеру. Насамперед – це переконаність у справедливості й соціальній значимості справи, якій він присвятив своє життя, відповідна спрямованість на досягнення поставленої мети, підкріплена активною і послідовною діяльністю, високі вольові якості. Водночас, враховуючи великий обсяг владних повноважень, якими наділений прокурор, його обов'язок – ефективно і виключно обачливо користуватися ними, скрупульозно аналізувати всі обставини справи, ретельно зважувати всі «за» і «проти», бути об'єктивним, не піддаватися обвинувальному ухилу, спокусі захисту «чесні мундира», дошкукуватися суті правових, соціальних явищ, мати мужність визнати свої помилки і виправити їх.

Суворе додержання моральних норм забезпечує справедливість у діяльності працівників прокуратури, що є необхідним для ефективної процесуальної діяльності та підтримання високого авторитету органів прокуратури. Тому прийняття Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури є досить важливим чинником для роботи всієї прокурорської системи України. Адже це систематизоване зібрання основних моральних норм і принципів, яких повинні дотримуватися працівники прокуратури під час несення служби та в позаслужбовий час. Морально-етичні норми визначають правила, зміст поведінки, те, як необхідно діяти в певній ситуації, тобто прийнятні для конкретного суспільства та соціальної групи устої. Це соціальні норми, що регулюють поведінку людини в суспільстві, її ставлення до інших його членів, до суспільства в цілому і, власне, до самого себе. Кодекс регулює відносини у сфері професійної етики та поведінки працівників прокуратури, визначає основні принципи їх діяльності, взаємовідносини з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, законодавчою владою, судовою владою (судами), із засобами масової інформації, з громадянами, взаємовідносини керівників з членами колективів, взаємовідносини з контролюючими та правоохоронними органами, етику обвинувальної промови та взаємовідносини з іншими учасниками судочинства.

Кодекс визначає основні стандарти поведінки прокурорів та норми, які могли б стимулювати працівників прокуратури дотримуватися їх, під-

вищуючи тим самим авторитет органів прокуратури та довіру до них з боку громадян. Моральні якості є особистісною характеристикою та невід’ємною складовою представника юридичної професії. Прокурор – не просто юрист, а еліта юриспруденції, тому його морально-етичні принципи повинні бути на високому рівні, як під час виконання службових обов’язків, так і в позаслужбовий час. Професійна поведінка прокурора має бути його стилем повсякденного життя.

Отже, служба в органах прокуратури є вираженням особливої довіри з боку суспільства й держави, а відтак, ставить високі морально-етичні вимоги до прокурорських працівників. Моральні вимоги – це сукупність правил, що забезпечують морально-етичний характер трудової діяльності й позаслужбової поведінки. Виконання службових обов’язків вимагає від прокурора підвищеного почуття відповідальності за свої рішення, дії і проступки. Кожне його рішення та дія, якщо вони не суперечать закону, відповідатимуть моральним нормам. Зловживання владно-розпорядчими повноваженнями негативно впливає на формування особистості прокурорського працівника, втрачається здатність бачити виключність і тяжкі наслідки своїх дій, з’являється формалізм і неувага до людей. Для недопущення подібних фактів потрібен повсякденний контроль з боку прокурора-керівника, що має достатній життєвий і професійний досвід, знання основ професійної етики та психології, практичні навички застосування їх у колективі. Вкрай необхідне прокурорським працівникам і самовиховання як усвідомлена, цілеспрямована діяльність, спрямована на формування високих морально-етичних якостей і подолання недоліків у власній моральній сфері. У відносинах з учасниками кримінального судочинства слід дотримуватися офіційно-ділового стилю, виявляти принциповість і витримку, безсторонність і повагу до учасників судового засідання. Прокурорський працівник повинен дотримуватися встановлених правил публічних виступів, не розголошувати службу і конфіденційну інформацію, його офіційні виступи повинні бути зваженими, змістовними, оскільки вони можуть розцінюватися як офіційна точка зору прокуратури. Важливі знання офіційної мови держави, культури, ділового спілкування і ораторського мистецтва. Успішно виконувати завдання такий працівник зможе лише тоді, коли чітко усвідомить соціальну значимість власної діяльності і матиме почуття відповідальності, буде здатний здійснювати моральний самоконтроль, внутрішню самооцінку з позицій відповідності своєї поведінки вимогам моралі, самостійно формулювати для себе моральні завдання та вимагати від себе їх виконання.

Використана література

1. Алексеев А. И. Профессия – прокурор: введение в юридическую специальность / А. И. Алексеев, В. Б. Ястребов. – М., 1998. – 180 с
2. Бондаренко А. Н. Этические начала деятельности прокурора по определению порядка и последовательности представления доказательств в судебном следствии / А. Н. Бондаренко // Проблемы понимания и тенденции развития государства и права в XXI веке. – Ставрополь: Ставропольсервис школа, 2004. – С. 41–44.
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія (стислий курс лекцій) / І. В. Бризгалов. – К., 1998.
4. Гребеньков Г. В. Юридична етика / Г. В. Гребеньков, Д. П. Фіолевський. – К. : Алерта, 2004. – 209 с.
5. Лозовий В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовий, О. В. Петришин. – Харків: Право, 2004. – 172 с.
6. Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов. Учебное пособие / Под ред. А. В. Опралева и Г. В. Дубова. – М.: «Шит – М», 1997. – 320 с.
7. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів [Електронний ресурс]: запропоновані конференцією Генеральних прокурорів Європи, яка відбулася в Страсбурзі 24-26 січня 2005 року. – Режим доступу: www.uap.org.ua.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Головченко Д. В.,

студентка 4 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Актуальність вибраної теми полягає в тому, що місце прокуратури в системі органів державної влади України завжди залишалося дискусійним,

оскільки в Конституції України прокуратурі присвячений окремий розділ. Визначення в Конституції повноважень прокуратури в окремому розділі свідчить про те, що прокуратура функціонально не належить до жодної з гілок влади. Зокрема, серед органів державної влади у Конституції в окремих розділах визначені повноваження лише Верховної Ради України (законодавча гілка влади), Президента України, Кабінету Міністрів та інших органів виконавчої влади (виконавча гілка влади), органів правосуддя та Конституційного Суду України (судова гілка влади). З огляду на це, прокуратура, в силу своїх функцій, займає окреме місце у системі влади.

Наукові дискусії з цього питання мають практичне значення в тому сенсі, що присвячення прокуратурі окремого розділу в Конституції відображає позицію законодавця щодо місця і ролі прокуратури у державному механізмі, а відтак – є віддзеркаленням сучасного рівня правової свідомості суспільства і його розуміння призначення прокуратури, її повноважень і функцій. Конституція виключає будь-яку альтернативу у виконанні функцій, покладених на єдину систему прокуратури, і не відносить прокуратуру в цілому та її системні органи до будь-яких гілок державної влади, хоча вони наділені владними повноваженнями. Прокуратура України має самостійний конституційний статус у системі державного механізму. Але це не означає, що органи прокуратури виконують свої функції ізольовано, без взаємозв'язків з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування.

Призначення поділу влади полягає у тому, щоб по вертикалі – між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, і по горизонталі – між законодавчою, судовою і виконавчою владами, досягти системи стримувань і противаг і, таким чином, виступати гарантією прав людини. Критерії, які потрібно поставити в основу поділу влади, повинні відповідати цьому призначенню. Водночас у доктрині конституційного права існує політологічна концепція принципу поділу влади, яка акцентує увагу на тому, що поділ влади є критерієм визначення політичного режиму в країні. Залежно від цього сучасні політичні режими можна поділити на два типи: плюралістичні, або демократичні, й монархічні, які заперечують застосування принципу поділу влади. Плюралістичний режим поділяється на президентський, напівпрезидентський і парламентський, а монархічний – на авторитарний, де принцип поділу влади принаймні існує де-юре, і тоталітарний, де цей принцип відкидається де-юре і де-факто.

У більшості зарубіжних країн, зокрема Німеччині, Франції, Італії, Великій Британії, США, органам прокуратури властива «позовна система»

(система скарг на рішення органів управління, що подаються до адміністративних судів після того, як заявник вичерпав можливості оскарження до адміністративних органів). Досвід зарубіжних країн показує, що позовна система є дієвою й ефективною і може розглядатися як позитивний досвід, прийнятний для удосконалення організаційно – функціональної побудови системи правоохоронних органів України. Тому особливе значення у рамках судово-правової реформи в Україні має впровадження у судову систему нашої країни адміністративних судів. Прокуратури Австралії, Італії, Нідерландів, Японії, Німеччини, Франції, Великої Британії, США здійснюють кримінальне переслідування, в рамках якого проводять і досудове слідство. Особливістю організації органів прокуратури багатьох зарубіжних країн є також те, що прокуратура функціонально підпорядкована Міністерству юстиції, але організаційно належить до судової влади: у сфері компетенції певного суду загальної юстиції здійснює свою діяльність відповідний орган прокуратури.

Венеціанська комісія дотримується погляду, що роль прокурора в захисті прав і свобод людини і громадянина має обмежуватися конкретними, чітко визначеними випадками. Консультативна рада європейських прокурорів стоїть на позиції, що конституційна історія та правові традиції кожної конкретної країни можуть виправдати виконання прокурорами певних некарних функцій. Однак ця аргументація може застосовуватися лише до демократичних, правових традицій, сумісних із цінностями Ради Європи. В Україні ж єдиною історичною моделлю є радянська (і царистська) модель прокуратури, що віддзеркалює недемократичне минуле і не є сумісною з європейськими стандартами та цінностями Ради Європи. Саме з цієї причини Україна при вступі до Ради Європи мала взяти на себе зобов'язання щодо перетворення прокуратури на орган, який відповідає стандартам РЄ. Таким чином, функція нагляду за додержанням і застосуванням законів, яка зародилася у недемократичному режимі за відсутності системи поділу влади, не може виступати підставою для виокремлення прокуратури в самостійну гілку влади в умовах демократичного суспільства і правової держави.

Принцип поділу влади закріплений у ст. 6 Конституції України: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України». Таким чином, про будь-яку іншу гілку влади в Конституції не йдеться. Виділення прокуратури в окрему гілку

влади на підставі того, що вона здійснює функції контролю щодо органів виконавчої влади, є безпідставними, оскільки кожна гілка влади має контрольні функції. Виділити їх – означає зруйнувати базові функції влади. Це стосується і можливості створення четвертої, контрольної гілки влади.

Всі правові надбання українського народу за період з XIV по XVII ст. були перервані політикою тих держав, під владою яких перебувала Україна, а згодом повністю зруйновані в СРСР. Таким чином, Україна повинна перейняти і втілити основні принципи діяльності прокуратури країн Європейського Союзу, оскільки це стане логічним продовженням тих правових традицій, які були перервані більше як 200 років тому. В країнах Європейського Союзу існують кілька типів організаційної та функціональної побудови прокуратури, що відображає не лише соціальні умови та історичні традиції кожної з країн, а й особливості правового менталітету народів. Особливості прокуратури у системі органів держави впливають на конституційне закріплення статусу прокуратури. Нерідко конституції держав згадують про прокуратуру в розділі про судову владу, оскільки органи прокуратури входять до судової системи (Іспанія, Латвія). У Греції є генеральний прокурор при Верховному суді, прокурори – при апеляційних і окружних судах. У низці держав прокуратура підпорядковується міністру юстиції (Австрія, Бельгія, Данія, Франція, Німеччина). В Італії, Румунії прокуратура займає проміжне становище між виконавчою та судовою владою.

Отже, реформування прокуратури України повинно відбуватися шляхом поетапного утвердження принципів та норм роботи прокуратури країн Європейського Союзу. Таким чином Україна відновить традиції європейського права, які почали зароджуватися в Україні в XIV-XVII ст., але були перервані аж до 1991 р. Прокуратура в силу покладених на неї Конституцією та законами України функцій і повноважень належить до виконавчої гілки влади, оскільки забезпечує виконавчу функцію влади у сфері кримінальної юстиції.

Використана література

1. Лассаль Ф. О сущности конституции / Лассаль Ф. – СПб, 1906. – 24 с.
2. Висновок № 539/2009 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» від 27.10.2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.pravo.org.ua/files/zarub_zakon/zv_uk_PR_2009.pdf.
3. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира : Справочник / Решетников Ф. М. – М., 1993. – 212 с.

4. Басков В. И. Курс прокурорского надзора : учебник / Басков В. И. – М. : Юрид. лит., 1998. – 113 с.

Науковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Каркач П. М.

Голубоков В. С.,
студент 6 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОФЕСІЙНІ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПРОКУРОРА

В сучасних реаліях розвитку України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності країни стало одним із ключових завдань.

Вироблення та реалізація сучасної кадрової політики України в усіх сферах суспільної діяльності потребує ефективної кадрової системи, що включає сукупність кадрових інститутів та організаційних структур, які здійснюють цілісне управління кадровими процесами, з метою досягнення визначених пріоритетів розвитку суспільства.

Суспільна значущість завдань органів прокуратури, специфіка її компетенції пред'являють до прокурорських працівників особливі вимоги. Однією з таких вимог є високі професійні та морально-етичні якості прокурора.

Під професійно-особистісними та морально-етичними вимогами до прокурора розуміємо комплекс закріплених в законах та підзаконних нормативно-правових актах вимог до інтелектуального та загальнокультурного рівня, особистісних професійних та моральних якостей, якими повинна володіти чи бути наділена особа – кандидат на прокурорську посаду, діючий прокурор – для забезпечення належного виконання службових обов'язків.

Ще в листопаді 1991 р., одразу після прийняття Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 була прийнята Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту Прокуратури Укра-

їни» від 06.11.1991, у ст. 2 якої визначені обов'язкові вимоги до працівників прокуратури, як-то: 1) високі моральні якості, 2) принциповість і непримирненість до порушень законів, 3) поєднання виконання своїх професійних обов'язків із громадянською мужністю, справедливістю і непідкупністю.

Указані етичні правила тривалий час були єдиними вимогами до професійної поведінки працівників прокуратури, викликаючи у дослідників багато запитань щодо доцільності існування деяких з них і можливості практичної їх реалізації, доки не був затверджений Наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15.12.2011 № 2гн, а згодом схвалений Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури 28.11.2012 «Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури» Кодексом встановлено, що виконання покладених на прокуратуру завдань потребує від її працівників високого професіоналізму, неупередженості, чесності, порядності й здатності протистояти намаганням неправомірного впливу на їхню діяльність.

Широкий спектр професійних і морально-етичних вимог містять міжнародні документи щодо професійної етики та поведінки прокурорів, у тому числі Керівні принципи ООН щодо ролі прокурорів 1990 р., Стандарти професійної відповідальності та виклади основних обов'язків і прав прокурорів, ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів у 1999 р., Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів, ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн-членів РЄ у 2005р.

Закладені в Стандартах Міжнародної асоціації прокурорів норми фактично стали визначенням професійних та морально-етичних вимог до прокурорів у національних правових системах багатьох країн світу, зокрема і України. Так, відповідно до Стандартів МАП, прокурори: 1) завжди підтримують честь і гідність своєї професії; 2) завжди ведуть себе професійно, відповідно до закону, правил і етики своєї професії; 3) завжди застосовують найвищі стандарти чесності; 4) завжди бувають у курсі поточного законодавства; 5) прагнуть бути стійкими, незалежними, неупередженими; 6) завжди служать інтересам суспільства й захищають їх.

Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів деталізували наявні положення. Ними встановлено, що прокурори зобов'язані виконувати свої функції відповідно до національного і міжнародного законодавства, справедливо, неупереджено і оперативно; поважати, захищати та підтримувати гідність і права людини; намагатися знаходити справедливий баланс між загальними інтересами і правами індивіда. Аналіз

Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури доводить європейське походження його норм, про що свідчить зміст 2 розділу.

Сучасний стан правового регулювання етичної та професійної поведінки працівників прокуратури в Україні значною мірою обумовлений положеннями, що викладені в міжнародних актах, а відтак передбачає передбачає високі стандарти поведінки працівників прокуратури в Україні. Важливо пам'ятати що, вкрай необхідне прокурорським працівникам і самовиховання як усвідомлена, цілеспрямована діяльність, спрямована на формування високих морально-етичних якостей і подолання недоліків у власній моральній сфері. Отже, сьогодні існує реальний шанс удосконалити підходи до комплектування кадрового складу органів прокуратури України з тим, щоб наповнення його відбувалося за рахунок кваліфікованих, професійних та психічно і фізично здорових фахівців.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Гончар Є. В.,

студентка 1 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: ЗАВДАННЯ, СТРУКТУРА, СТАТУС

Метою даних тез є визначення завдань, структури та статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як суб'єкта запобігання корупційної злочинності в Україні.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура бере свій початок від доповнення Закону України «Про прокуратуру» п. 5 ст. 7 та ст. 8. Згодом, 22 вересня 2015 р. було остаточно утворено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, визначено її структуру, штат.

Україна при створенні Спеціалізованої антикорупційної прокуратури використовувала європейський досвід і брала приклад з таких провідних країн як Австрія (Центральне державне представництво з питань переслідування економічних злочинів і корупції Вищого державного пред-

ставництва Австрійської Республіки), Швеції (Національний антикорупційний відділ шведської прокуратури), Румунії (Національний антикорупційний директорат у системі прокуратури при Вищому касаційному суді) тощо.

Даний орган посідає ключове, так мовити «зв'язне» місце, оскільки є самостійним, автономним структурним підрозділом Генеральної прокуратури, який призначено здійснювати прокурорську діяльність у зв'язку з корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. А тому його основним завданням є процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, яке проводиться детективами Національного антикорупційного бюро, а також нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю, яке здійснюватиметься оперативними підрозділами Національного антикорупційного бюро України.

Щодо статусу даної прокуратури, то з приводу її автономності й самостійності виникає велика кількість питань та заперечень. Спеціалізована антикорупційна прокуратура є відокремленим органом Генеральної прокуратури як в організаційному, так і функціональному відношенні.

Організаційне відношення полягає в тому, що вона має свій відокремлений штат прокурорів, яких очолює керівник. На працівників встановлюються загальні вимоги, встановлені для прокурорів Генеральної прокуратури України, а саме наявність стажу в роботі не менше 5 роки. Керівником є заступник Генерального прокурора України і підпорядковується йому у частині виконання письмових наказів адміністративного характеру, пов'язаних з організаційними питаннями діяльності прокурорів та органів прокуратури і призначається на посаду Генеральним прокурором строком на 5 років. Щодо першого заступника та заступника строк призначення на посаду спеціально не визначений. Штат працівників є відокремленим від Генеральної прокуратури в розташуванні робочих місць та приміщень.

У функціональному відношенні Спеціалізована антикорупційна прокуратура виконує такі функції: (1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України; (2) підтримання державного обвинувачення у відповідних кримінальних провадженнях; (3) представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, передбачених Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Тому, порівнюючи ці завдання із завданнями, передбаченими у статті 121 Конституції України, можна говорити про те, що

дана прокуратура має свій предмет регулювання – корупційні або пов’язані з корупційними правопорушення.

Автономний характер полягає у тому, що прокурори цієї спеціалізованої прокуратури функціонально не залежні від керівництва Генеральної прокуратури України, оскільки Генеральний прокурор, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівок прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які стосуються реалізації прокурорами їхніх повноважень.

До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України. Сьогодні в розглянутій прокуратурі працює два відділи: аналітично-статистичний та документального забезпечення

Згідно з чинним законодавством, боротьбою з корупцією в Україні повинні займатися три структури: Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Національне агентство з питань запобігання корупції. На жаль, на сьогоднішній день створення та функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного агентства з протидії корупції відбувається повільно, що гальмує сам процес антикорупційної реформи. Щодо самої антикорупційної прокуратури, то в її складі наразі працюють 12 співробітників, що не утворюють штат, тому даний орган на сьогоднішній день знаходиться на стадії утворення, а саме на етапі відбору персоналу.

Отже, підбиваючи підсумок, можна говорити про те, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура не функціонує на належному рівні. На законодавчому рівні – передбачено, а на практиці – не реалізовано. Але все ж таки Україна повинна прискорювати даний процес за для повного виконання антикорупційної реформи.

Використана література

1. Руденко М. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: становлення, розвиток, організація та функціонування / М. Руденко // Вісник прокуратури. – 2016. – № 1. – С. 5–12.

2. Кулікова Ю. Стан запобігання та протидії корупційним і пов’язаним з корупцією правопорушеннями у 2015 році / Ю. Кулікова // Вісник прокуратури. – 2016. – № 1. – С. 14–25.

3. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін – Х.: Право, 2015 – 680 с.

4. Антонов С. Нові правоохоронні органи у системі боротьби з корупцією: науковий підхід / С. Антонов // Право України. – 2015. – № 5. – С. 157–161.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Григоренко В. О.,

студентка 5 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА ШВЕЙЦАРІЇ

В різних державах світу по-різному визначено місце керівника прокуратури в системі органів державної влади. Так як Україна прагне бути соціальною, правовою, демократичною державою, то і інститут Генерального прокурора України повинен відповідати кращим здобуткам міжнародної спільноти. В даній роботі я хочу провести аналіз засад діяльності Генерального прокурора Швейцарії, з'ясувати спільність та відмінність від діяльності прокуратури України, та виявити корисний досвід для нашої держави.

Передусім хочу наголосити, що, на відміну від України, де прокуратура не відноситься до жодної з гілок державної влади, у Швейцарії прокуратура є частиною судової системи. Будучи залученою в систему судової влади, прокуратура виконує свої завдання по захисту законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу у відповідності до принципу законності та верховенства права. Законодавство Швейцарії визначає основи співробітництва поліції й органів прокуратури. Поліція інформує прокуратуру про тяжкі злочини, а також про інші діяння, які спричинили тяжкі наслідки. Прокурори Конфедерації та кантонів можуть більш детально регулювати цей обов'язок. Прокурор вправі в будь-який час давати поліції вказівки і доручення за справою або взяти її до свого провадження. В останньому разі він здійснює початкові слідчі дії по змозі самостійно. Прокурор також вправі доручити поліції виконати додаткові слідчі дії. Для цього він дає письмові, а у невідкладних випадках – і усні вказівки. У разі здійснення органами поліції вказівок прокурора сторона захисту має ті ж самі процесуальні права, як

і в разі провадження їх органами прокуратури. Варто відзначити, що генеральний прокурор керує діяльністю прокуратури і розподіляє обов'язки між прокурорами та їх заступниками. Посадові особи прокуратури провадять слідство і підтримують обвинувачення в судах кримінальної юрисдикції. Генеральний прокурор відповідно до кримінально-процесуального кодексу кантону в порядку нагляду здійснює контроль за дотриманням законодавства та громадського порядку. Справи про злочини, розслідувані прокуратурою, передаються до відповідного суду залежно від характеру злочинів. Генеральний прокурор може брати участь у засіданнях суду правосуддя або суду першої інстанції щоразу, коли вважатиме це необхідним у громадських інтересах або в справах, пов'язаних із зміною цивільного стану осіб, перш за все неповнолітніх. Він може брати участь у всіх справах, пов'язаних з позбавленням прав, безвісно відсутніх, а також у провадженні по оскарженню відмови у розгляді справи у зв'язку з її невідповідністю цьому суду, в провадженні по перевірці достовірності документів, тлумаченні і перегляду судових рішень, а також в інших справах, участь в яких входить до компетенції генерального прокурора відповідно до закону. Однак генеральний прокурор не вправі оскаржити в апеляційному порядку справи, в яких він брав участь. Посадові особи прокуратури зобов'язані здійснювати контроль за виконанням судових рішень. З цією метою прокуратура може безпосередньо залучати осіб, уповноважених застосовувати примусові заходи (армія, поліція).

Таким чином, можна стверджувати, що рецепція Україною досвіду Швейцарії в частині організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора є доволі сумнівною. Так, по-перше, прокуратура Швейцарії знаходиться в структурі судової гілки влади; по-друге, територія Швейцарії набагато менша від території України; по-третє, Швейцарія є конфедерацією, а Україна – унітарною державою. Все це вказує на особливостях моделі прокуратури Швейцарії і, відповідно, на особливості діяльності Генерального прокурора конфедерації.

Водночас доцільним буде наголосити на спільних рисах між діяльністю Генерального прокурора Швейцарії та Генерального прокурора України. По-перше, в обох державах прослідковуються жорстка вертикаль субординації всіх прокурорів керівнику – Генеральному прокурору; по-друге, в обох державах дотримується принцип централізації системи прокуратури на чолі із Генеральним прокурором.

На мою думку, цікавим для України може бути досвід Швейцарії в частині взаємодії системи прокуратури із усіма іншими правоохоронними органами. Загально визнаним сьогодні є те, що взаємодія та координація прокуратури України із іншими правоохоронними органами України

знаходяться на досить низькому рівні і потребує свого якісного поліпшення. Провідну роль в організації окреслених завдань належить відіграти Генеральному прокурору України як керівнику централізованої системи органів прокуратури України.

З огляду на проведений аналіз досвіду Швейцарії щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаю, що цікавим для України може бути: 1) Генеральний прокурор Швейцарії і вся система прокуратури належить до судової гілки влади; 2) Генеральний прокурор Швейцарії уповноважений координувати діяльність правоохоронних органів по організації досудового розслідування; 3) Генеральний прокурор може брати участь у засіданнях суду правосуддя або суду першої інстанції щоразу, коли вважатиме це необхідним у громадських інтересах або в справах, пов'язаних із зміною цивільного стану осіб, перш все неповнолітніх; 4) Генеральному прокурору Швейцарії підпорядковуються всі прокурори.

Використана література

1. Раевский П. А. Организация правоохранительной системы в некоторых федеративных странах мира [Електронний ресурс] / П. А. Раевский, С. А. Пархоменко. – Режим доступу: <http://www.indem.ru/proj/rpf/OrPraOhrSiFederStra.pdf>.

2. Карпова Е. Модели прокуратуры в зарубежных странах // Закон и жизнь. – 2012. – № 3. – С. 52–53.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Григорова Д. А.,

студентка 8 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЗАЛЕЖНО ВІД МІСЦЯ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про прокуратуру», систему прокуратури України становлять: 1) Генеральна прокуратура України;

2) регіональні прокуратури; 3) місцеві прокуратури; 4) військові прокуратури; 5) Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Чинна територіальна юрисдикція місцевих прокуратур, визначена в Додатку до Закону України «Про прокуратуру», суперечить засаді територіальності діяльності прокуратури. Вона передбачає об'єднання кількох прокуратур міськрайонного рівня в одну місцеву прокуратуру, яка поширює юрисдикцію в середньому на 5–7 адміністративно-територіальних одиниць рівня міста та/або району. Наприклад, Ізюмська місцева прокуратура Харківської області охоплює Борівський, Дворічанський, Ізюмський, Куп'янський та Шевченківський райони, міста Ізюм і Куп'янськ.

Унаслідок цього, враховуючи проблеми транспортної інфраструктури, територіальна віддаленість місцевої прокуратури для мешканців населених пунктів, які вона охоплює, іноді становить 70 – 100 км. Крім того, це ставить під загрозу належне виконання покладених на прокуратуру функцій, передусім у сфері кримінального провадження, яке передбачає тісну і повсякденну взаємодію прокурорів зі слідчими і слідчими суддями, здійснення координаційної діяльності тощо. За таких умов практично неможливо буде забезпечити оперативний розгляд і погодження прокурорами процесуальних клопотань слідчих, участь прокурорів у процесуальних діях та судових засіданнях, надання вказівок і доручень органам досудового розслідування та контроль за їх виконанням [2, с. 26].

Організаційна структура прокуратури залежить не лише від адміністративно-територіального устрою держави, а й від місця прокуратури в системі органів державної влади, що безпосередньо визначає її функціональну спрямованість.

Існує декілька поглядів на місце прокуратури в державній структурі. Одні науковці вважають доцільним віднести прокуратуру до виконавчої гілки влади з домінуванням наглядових функцій прокуратури, інші – до судової системи з концентрацією на державному обвинуваченні. Деякі вчені наполягають на тому, що нинішній статус прокуратури, як незалежного, самостійного органу, що поєднує у своїй діяльності наглядові та ненаглядові функції, є найкращим.

Розглянемо, якою може бути організаційна структура органів прокуратури (без урахування спеціалізованих прокуратур) залежно від її місця в системі державних органів.

Прокуратура як частина виконавчої влади може існувати у двох варіантах. Перший, у вигляді самостійний органу виконавчої влади (наприклад, міністерства), другий – підпорядкована Міністерству юстиції. В обох

випадках система органів прокуратури нагадувала б систему Мін'юсту, у якій діють центральний апарат та територіальні органи (обласні, міські, районні, районні у містах, а також міськрайонні та міжрайонні). Така система відповідала б zasadі територіальності та сприяла ефективному виконанню наглядових функцій на будь-якому рівні.

Прокуратура як частина судової влади могла би бути пов'язана з діяльністю судів загальної юрисдикції. На рівні місцевих судів існували б органи місцевої прокуратури, на рівні апеляційних судів – органи апеляційної (регіональної) прокуратури, на рівні вищих спеціалізованих судів – касаційні прокуратури, а на рівні Верховного суду – Генеральна прокуратура. Така система дозволяла б ефективно виконувати ненаглядові функції (підтримувати державне обвинувачення та представляти інтереси громадян або держави в суді). З іншого боку, чотирьохрівнева система передбачає існування багатьох органів, що не відповідає сучасній українській політиці скорочення службових і посадових осіб. У даному випадку доцільним було б реформування одночасно прокуратури та судової системи загалом.

Організаційна структура прокуратури як незалежного органу, яка існує зараз, є не досить ефективною, враховуючи невдалу територіальну юрисдикцію місцевих прокуратур. Більш ефективною вбачається колишня система, коли існували районні та місцеві прокуратури відповідно до адміністративно-територіального поділу.

Отже, в умовах реформування прокуратури, визначення її місця серед інших державних органів є досить актуальним. Від цього залежить не лише функціональна спрямованість, а й організаційна структура органів прокуратури. При формуванні системи прокуратури необхідно враховувати багато факторів, але треба пам'ятати найголовніше – прокуратура, як і будь-який державний орган, повинна слугувати народові, а саме ефективно виконувати покладені на неї функції та бути доступною для населення.

Використана література

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2015. – 680 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ковальова Я. О.

Гудзь Ю. В.,

студентка 2 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому законодавством, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Беручи до уваги політичну нестабільність у країні, поширення правового нігілізму населення, досить гостро постає питання державного будівництва в цілому та формування правової держави, поваги до цінності права у населення зокрема.

Слід відзначити, що перші кроки на шляху до вдосконалення прокуратури зроблено, а саме: однією з проблем розвитку прокуратури на сьогодні є недовіра суспільства до її працівників, які піддаються критиці з боку населення. Працівникам органів прокуратури дорікають за відсутність професіоналізму і компетентності, за прояви байдужості та корупованості, політизованість тощо [1]. Це зумовлено тим, що в органах прокуратури ще не склалася цілісна система кадрового забезпечення. З метою вирішення цього питання було прийнято новий Закон України «Про прокуратуру», який втілював прозорий та конкурсний порядок прийняття на роботу прокурорів – було запроваджено відбір кадрів до відповідних органів на конкурсних засадах.

Крім цього, у процесі модернізації прокуратури слід усвідомити, що вона не повинна залишатися «самостійним елементом» в системі органів державної влади. На сьогодні велика кількість науковців переконані, що черговим недоліком статусу прокуратури є її невизначеність в механізмі держави [2]. Проте, усвідомлюючи це, необхідно брати до уваги функціональну спрямованість діяльності органів прокуратури, адже це відіграє центральну роль при визначенні конституційно-правового статусу прокуратури. Вищезазначений закон та Конституція України проголошують основною функцією прокуратури підтримання державного обвинувачення в суді. Так, О. Скрипнюк у своїй праці зазначив, що прокуратура – це орган державної влади, який забезпечує законність та притягнення до суду

правопорушників [3, с. 21]. Таким чином, прокуратура здатна виконувати свою мету – бути державним органом обвинувачення – лише в системі органів судової влади, завданням якої є захист прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства і держави від правопорушень шляхом здійснення правосуддя. Така практика відома багатьом країнам світу, таким як Іспанія, Литовська Республіка тощо.

На протипагу цій думці виступає В. Гончаренко, який розглядає конституційно-правовий статус органів прокуратури як контрольно-наглядовою гілки влади. Він вважає, що діяльність прокуратури завжди пов'язана з реалізацією контрольної функції, а прокуратура є зразком забезпечення контрольної функції держави. А, у свою чергу, функцію підтримання державного обвинувачення в суді не можна у повній мірі вважати контрольною функцією, хоча у її реалізації наявні елементи контролю [4, с. 312].

Слід звернути увагу на те, що спроби віднести прокуратуру до судової влади все ж таки робилися і на законодавчому рівні. Так, у проекті Конституції України, винесеному на всенародне обговорення постановою Верховної Ради від 1 червня 1992 р., розділ про прокуратуру навіть було вже віднесено до глави 21 «Судова влада». Але згодом законодавець відмовився від такого позиціонування прокуратури.

Безумовно, система органів прокуратури є невід'ємною складовою ефективного правосуддя, яке є гарантом законності та забезпечення демократичної держави. На шляху до створення якісно нових умов додержання прав і свобод, на мою думку є чітке визначення конституційно-правового статусу органів прокуратури.

Використана література

1. Бурбика М. Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М. Бурбика.– Х., 2007. – 191 с.

3. Шило О. Україна дотримується європейських стандартів під час здійснення конституційно-правової модернізації прокуратури [Електронний ресурс] / О. Шило. – Режим доступу: <http://cau.in.ua/ua/news/id/ukrajina-dotrimujetsja-jevropejskih-standartiv-pid-chas-zdijsnennja-konstitucijno-pravovoji-modernizaciji-prokuraturi-olga-shilo-758/>.

4. Скрипнюк О. Конституційно-правовий статус прокуратури України: завдання, функції, повноваження / О. Скрипнюк // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 2. – С. 21–27.

5. Гончаренко В. Г. Прокуратура України: статус, функції, перспективи розвитку / В. Г. Гончаренко // Матеріали наукової конференції «Конституція України – основа модернізації держави та суспільства» (21–22 червня 2001 р. м. Харків). –Х.: Право, 2001. – С. 312–314.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Гулевич В. В.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВІДБОРУ ПРОКУРОРІВ ДО МІСЦЕВИХ ПРОКУРАТУР ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТЕСТУВАННЯ

Діяльність органів прокуратури, яка має на меті утвердження законності, зміцнення правопорядку, захист прав і свобод громадян та інтересів держави, суттєво залежить від якості функціонування кадрового забезпечення, в тому числі – від результативності відбору на службу в органах прокуратури. Відбір найбільш придатних та відданих служінню закону і блага суспільства людей потребує врахування як новітніх тенденцій теорії управління, так і прикладного вітчизняного та зарубіжного досвіду.

На думку В. Бодрова, професійний відбір – це з'ясування ступеня придатності людини для певного виду діяльності на підставі співставлення її індивідуальних особливостей з вимогами професій, а також можливість вирішення завдань розподілу спеціалістів, комплектування навчальних та професійних груп, добір спеціаліста до групи, що функціонує [1, с. 4]. Водночас, відбір, з точки зору оцінки діяльності кадрового підрозділу, має бути неупередженим, незаангажованим.

М. Д. Виноградський та С. В. Беляєва зазначають, що відбір – це демократична, звільнена від суб'єктивізму конкурсна процедура, яка передбачає всебічне та об'єктивне вивчення індивідуальних якостей кожного претендента на посаду і відбір кращих з них [2, с. 182].

Згідно з новим ЗУ «Про прокуратуру» добір кандидатів на посаду прокурора здійснюється на конкурсних засадах із числа громадян України, які мають вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіють державною мовою, за результатами кваліфікаційного іспиту, який складається з анонімного тестування та практичного завдання [2]. Ці пункти закону дозволять більш повно реалізувати принцип мінімізації упередженості в процесі відбору і відповідають світовій практиці та роблять його таким, що відповідає зарубіжним аналогам, наприклад – Закону Республіки Польща «Про прокуратуру», у якому чітко прописані вимоги до претендента та порядок оцінки цих вимог.

В Україні активно йде процес реформування прокуратури відповідно до європейських стандартів. В результаті було проведено тестування прокурорів, які бажали працювати в нових місцевих прокуратурах. Кандидати склали тести на знання законодавчої бази, спрямовані на визначення рівня знань чинного законодавства та тест на загальні здібності для виявлення здатності аналізувати, обробляти та інтерпретувати великі масиви інформації за короткий час, знаходити причинні зв'язки між ними і робити правильні висновки.

Слід зазначити, що тестування було спрямоване на виявлення досліреного знання законодавства. Виникають сумніви, наскільки це є доцільним і корисним, адже законодавство змінюється дуже швидко і прокурор має не декламувати напам'ять, а знайти інформацію, знати, в якому кодексі, в якій статті це шукати.

Набагато кориснішими було б збільшити кількість юридичних задач. Такі задачі значно корисніші, бо саме вони виявляють практичні знання і навички. Важливо, як прокурор на практиці користуватиметься цими знаннями, з якого боку підійде до вирішення конкретної ситуації, наскільки глибоко він її зрозуміє, зокрема, визначить сферу права.

Крім того, певні запитання були не зовсім коректними, а деякі мали, м'яко кажучи, неоднозначну відповідь. Низка начебто правильних відповідей викликає сумніви. Зустрічалися подібні завдання, які давали змогу скористатися однією відповіддю як підказкою для іншої. Також в один кейс потрапляли аналогічні завдання, зокрема, на кваліфікацію злочинів. Авторам і програмістам слід було б передбачати відповідні блокування, що виключають потрапляння в один кейс таких завдань.

Теорія тестології вважає невдалими, небажаними завдання з варіантами відповіді «всі відповіді правильні» або «всі відповіді неправильні», водночас у тестах таких завдань було чимало. Також методика складання

тестів вимагає дотримуватися приблизно однакової довжини варіантів відповіді – цієї вимоги в багатьох тестах виконано не було.

Тому процедура тестування повинна бути доопрацьована для усунення вищевказаних недоліків. Окрім тестування, варто було також враховувати стаж роботи працівника в органах прокуратури, щоб зберегти фахівців з досвідом роботи. Тож варто було б запровадити процедуру додаткових балів до тестування для прокурорів, які мають значний досвід роботи (більше 15 років), враховувати кількість направлених кримінальних справ до суду за рік, а також інші показники ефективності роботи прокурора. Таким чином, можна буде відібрати прокурорів, які прекрасно знають законодавство і вміють застосовувати свої знання на практиці.

Використана література

1. Бодров В. А Психология профессиональной пригодности: учеб. пособие для вузов. – М., 2006.
2. Управління персоналом: [навч. посіб.] / М. Д. Виноградський, С. В. Беляєва, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Гута В. І.,

студентка 3 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПЕРСПЕКТИВИ ЗВУЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ В АСПЕКТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕФОРМУВАННЯ

Наприкінці 2014 року в житті прокуратури України сталася надзвичайна подія. З метою приведення її у відповідність до європейських стандартів парламент ухвалив новий Закон «Про прокуратуру». Його положення кардинально вплинули не лише на життя правоохоронної системи, а й усього суспільства. Новий закон із подальшими перспективами передбачає

суттєве обмеження функцій прокуратури поза межами кримінальної сфери, що на сьогоднішній день не повністю відповідає реальним потребам реформ органів прокуратури, потребуючи корективів та редагування.

Погіршення справ із станом законності в Україні, як стверджують Ю. Шемшученко та О. Мурашин, також наводить на думку щодо нецільності найближчим часом звужувати прокурорські функції, оскільки розвиток цивілізованих ринкових відносин, розширення господарського обігу вимагають зміцнення законності, а відтак посилення прокурорської відповідальності в державі [1, с. 8].

Насправді ще на початку реформування прокуратури, починаючи з 1995 р., Парламентська асамблея Ради Європи дійсно неодноразово рекомендувала Україні ухвалити новий закон – «Про прокуратуру», де повинні бути переглянуті її повноваження. Проте будь-яких конкретних вимог щодо позбавлення чи обмеження тих чи інших функцій прокуратури Рада Європи не висувала, окрім так званого загального нагляду.

Законодавець відверто проігнорував історичні передумови створення прокуратур як України, так і більшості європейських держав, різних за своїми функціями та повноваженнями і, відповідно, структурою. Хоча 2004 р. на засіданні заступників міністрів Ради Європи було підтримано існування різноманітних моделей прокуратур у різних країнах, які обумовлені правовими традиціями та різною організацією систем кримінальної юстиції [2]. Отож правда полягає в тому, що в Європі немає єдиного стандарту щодо статусу прокуратури в системі гілок влади.

Проблема діяльності прокуратури за межами кримінальної сфери обговорювалась також на засіданнях Конференції Генеральних прокурорів Європи. Було визнано, що у багатьох країнах прокурори мають значні повноваження у цивільних, комерційних та адміністративних справах.

Можливість функціонування прокуратури за сферою кримінального права визнається і у Рекомендації Парламентської асамблеї 1604 (2003) 11 «Про роль прокуратури у демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права». Підкреслюється, що якщо прокуратура діє поза сферою кримінального права, необхідно забезпечити, щоб ті чи інші повноваження прокурора щодо захисту прав людини не спричиняли певних конфліктів інтересів, а також, щоб забезпечувалась повна незалежність органів прокуратури від негативного втручання з боку будь-якої гілки влади [3].

На сьогодні у 37 із 47 країн-членів Ради Європи органи прокуратури виконують правозахисну функцію, й лише у 10 прокурори не мають повноважень у некримінальній сфері. Ще в жовтні 2008 року в місті Страсбур-

зі пройшло третє засідання Консультативної ради європейських прокурорів (ССРЕ), на якому обговорено і схвалено висновок № 2 «Альтернативи прокурорському переслідуванню» та висновок № 3 «Роль прокуратур поза межами сфери кримінального права». Ця нарада визначила, що обидві наявні в межах Європи прокурорські системи (як ті, де прокурори наділені повноваженнями поза межами кримінальної юстиції, так і ті, де вони не мають таких функцій) є цілком припустимими в демократичній державі. Потрібно обирати ту, яка буде найефективніше відповідати реаліям держави в умовах сьогодення.

Таким чином, непродумане звуження функцій прокуратури може мати негативні наслідки не тільки для громадян, а й для держави взагалі. Напрошується питання про можливе обмеження органів прокуратури, передусім, в захисті прав і свобод людини та громадянина, а також інтересів держави без належного врахування відповідного досвіду європейських країн. Ціна цього безпосередньо пов'язана з актуальним на сьогодні питанням імовірного підриву єдності України та небезпекою збереження її цілісності. Саме позбавлення прокурорів можливості найбільш оперативно реагувати на незаконні рішення місцевих органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, зокрема колегіальних, їхніх посадових і службових осіб, може призвести до створення на місцях окремих, квазі-самостійних від центральної влади в Києві адміністративних утворень зі своїми воєнізованими формуваннями, підрозділами міліції, прокуратурами, судами, які в результаті зможуть у найближчому майбутньому заявити про свою, як мінімум, «автономію».

Використана література

1. Шемшученко Ю. Прокуратура України: шляхи реформування в аспекті входження у європейський правовий простір / Ю. Шемшученко, О. Мурашин // Вісник академії прокуратури України. – 2006. – № 4 – С. 5–11.
2. Баганець О. Потрібні зміни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.day.kiev.ua/uk/article/podrobysci/potribni-zminy>.
3. Семчук Ю. І. Функції прокуратури у контексті євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2013/Semchuk.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Дебольська А. В.,

студентка 1 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для системи Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Відповідно до ч. 3 ст. 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Необхідність прояву посиленої уваги держави до прав і свобод дітей випливає з Принципу 8 Декларації прав дитини від 20 листопада 1959 р., відповідно до якого дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першим отримує захист та допомогу. Також, у ст. 4 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 р. зазначено, що держави-учасниці вживають усіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для забезпечення прав, визнаних у цьому документі.

В п. 9 Перехідних положень Конституції України зазначено, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014, прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Отже, одним із пріоритетних напрямів прокурорської діяльності повинен бути захист прав та інтересів дітей. Особливу увагу при цьому необхідно приділити забезпеченню прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів і дітей, які за своїм віком, психічним та розумовим станом неспроможні самостійно захистити свої права. Спеціально уповноважені органи не завжди можуть забезпечити належний їх захист. У таких ситуаціях особливої актуальності набуває прокурорський нагляд за додержанням законів про права неповнолітніх.

Важливо зауважити, що під правами дитини варто розуміти систему соціальних, економічних, культурних та інших можливостей, які зумовлені особливостями фізичного, психологічного та розумового розвитку дитини, що визначаються та здійснюються у певний період життя – дитинства, виходять з принципів природного права, загальнолюдських цін-

ностей, визнаних у міжнародному праві та національному законодавстві, гарантуються державою, суспільством, сім'єю та іншими суб'єктами права й мають особливий режим та механізм реалізації і захисту.

Нагляд за додержанням законів щодо захисту прав і свобод дітей виник цілком закономірно. Так, у роки революції, громадянської війни перед суспільством постала проблема дитячої безпритульності і як наслідок – злочинності. При вирішенні першочергових питань матеріального забезпечення знедолених дітей, їх влаштування, особливої уваги набув нагляд за додержанням законності у діяльності установ для безпритульних дітей. Так, у 1935 р. у прокуратурах усіх рівнів було введено посади спеціальних прокурорів у справах неповнолітніх. Як окрема підгалузь прокурорський нагляд за додержанням і застосуванням законів щодо захисту прав і свобод неповнолітніх бере свій початок з 40-х років XX століття, коли в 1944 р. у центральному апараті Прокуратури Союзу РСР було створено групу у справах неповнолітніх. А 1956 р. ця група стала відділом.

Щодо діяльності прокурора у сфері захисту прав дітей в інших країнах, то, наприклад, прокуратура Англії зобов'язана піклуватися про охорону дітей та молодих людей незалежно, чи є дитина (молода людина) жертвою, свідком або підсудним. Охорона також включає піклування про добробут дитини. Прокуратура є відповідальною й за здійснення політики «Охорона дітей та молодих людей». Ця політика вимагає, щоб прокурори виконували свої функції у контексті захисту дітей від поганого поводження; попередження погіршення здоров'я дитини та її розвитку; забезпечення впевненості у тому, що діти зростають в обставинах сумісних з умовами безпечного та ефективного піклування.

В Іспанії прокурори можуть заявляти судові позови, коли честь, репутація або приватне життя дитини були порушені засобами масової інформації (article 4 Law 1/1996 on legal protection of minors) та в інших випадках, коли порушуються основні права дитини. Також прокурорів інколи запрошують для участі у комісіях, що пов'язані з питаннями дитячої злочинності.

У Чехії на слуханнях в галузі сімейного права, соціального та правового захисту дітей прокурор наділений правом запропонувати накладення заходів примусового виховання, поставити питання про позбавлення батьківських прав або про інше місце проживання дитини.

Як бачимо, у вказаних європейських країнах роль прокурора із захисту прав дітей значна. Однак, незважаючи на те, що в Україні органи прокуратури є одним із засобів забезпечення законності, прав і свобод людини і громадянина, діяльність прокурора із захисту прав дітей чітко не визначена.

Отже, діяльність прокурора у сфері захисту прав дітей не лише має бути збережена в майбутньому, а й потребує подальшого розвитку її правової основи та вдосконалення методів роботи.

Використана література

1. Шульц О. А. «Права дитини» як категорія сучасного конституційного права / О. А. Шульц // Часопис Київського університету права НАН України. – 2009. – № 3.

2. Советская прокуратура / Аринин В. И., Барабадзе А. М., Басков В. И. и др.; отв. ред. А. М. Рекунков. – М. : Юридическая литература, 1982.

3. Answers for the Questionnaire on principles of public prosecution as regards juvenile justice (United Kingdom) // Strasbourg, 4 December 2009 CCPE (2009) 10REV3: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_5_Question_UK.pdf.

4. Answers for the Questionnaire on principles of public prosecution as regards juvenile justice (Spain) // Strasbourg, 4 December 2009 CCPE (2009) 10REV3: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_5_Question_Espagne.pdf.

5. Answers for the Questionnaire on principles of public prosecution as regards juvenile justice (Czech Republic) // Strasbourg, 4 December 2009 CCPE (2009) 10REV3: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_5_Question_Rep_tcheque.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Діденко К. П.,
студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Будь-яка державна чи недержавна структура повинна базуватися на певних принципах (засадах) її діяльності, прокурорська система не є ви-

ключенням. Саме тому запровадження глобальних реформ у системі органів прокуратури повинне базуватись на фундаментальних принципах, адже від них і залежить дієвість механізму роботи прокурорської системи.

Принципи діяльності прокуратури завжди були предметом для обговорення юристами – практиками та теоретиками. Принцип (лат. *prīncipiūm* – начало, основа) – це керівна, фундаментальна ідея, основне правило поведінки [1]. Такі принципи організації та діяльності були зазначені в Законі України «Про прокуратуру» 1991 р., а вже в новому законі «Про прокуратуру» 2014 р. зазначені положення щодо засад діяльності прокурорів, хоча саме в цьому контексті принципи та засади мають тотожне значення. До них відноситься і принцип політичної нейтральності органів прокуратури, що є новелою закону.

Цим питанням займалися такі вчені-теоретики, як зокрема: В. С. Алексєєв, О. М. Васильєва, В. В. Долежан, Т. О. Дунас, П. М. Каркач, А. В. Лапкін, М. В. Муравйов, І. Л. Петрухін та ін.

Визначення політичної нейтральності міститься в ст. 7 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури, де говориться, що здійснення прокурорами своїх повноважень повинно бути в межах закону, незалежно від партійної приналежності цих осіб та своїх особистих рішень [2].

Саме засада політичної нейтральності органів прокуратури має велике значення для реалізації та забезпечення незалежної, справедливої і об'єктивної діяльності прокурорів. Працівник прокуратури зобов'язаний виконувати свої службові повноваження неупереджено, не використовувати їх в інтересах політичних партій або окремих політиків, громадських об'єднань. Працівник повинен толерантно і з повагою відноситись до расової, національної приналежності, мови, традицій і звичаїв інших осіб, а також їх політичних та релігійних переконань, якщо вони не спрямовані на розпалення расової, національної, політичної та релігійної ворожнечі.

Частина 3 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру» говорить про те, що працівник прокуратури не може належати до політичної партії, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках, брати участь у передвиборній агітації та залучати до такої діяльності підпорядкованих працівників, демонструвати свої політичні переконання та вчиняти інші дії, що можуть трактуватися як його особливе ставлення до певної політичної сили. Він не має права суміщати виконання своїх службових обов'язків з іншою діяльністю, крім визначеної законодавством. Забо-

роняється використовувати партійну символіку під час виконання службових обов'язків тощо. Прокурор повинен діяти в політично нейтральній манері та не повинен перешкоджати законній політиці чи діям публічної влади.

Європейська спільнота неодноразово звертала свою увагу на політично заангажованість та пристращеність української прокуратури і недоліки чинного законодавства з цього питання. Проте вже з реформацією прокуратури ситуація в Україні змінилася і країна взяла курс на побудову політично незалежної та неупередженої прокуратури.

Отже, можна зробити висновок, що політична нейтральність прокуратури виступає досить актуальною проблемою, оскільки на практиці виникає низка питань щодо реалізації даної засади.

Використана література

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/pruncsur>.

2. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури [Електронний ресурс]: затверджений наказом Генерального прокурора України від 28.10.2012 року № 123. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/kodet.html?_m=publications&_t=rec&id=113992.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Дорошенко К. В.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ПРОКУРАТУРИ В КРАЇНАХ З РІЗНОЮ ПРАВОВОЮ СИСТЕМОЮ

На сучасному етапі органам прокуратури належить ключова роль у системі правоохоронних органів. Стрімкий розвиток національних правових систем призвів до виникнення в зарубіжних країнах прокуратур, які

мають різні моделі. Особливості цих моделей характеризується як статусом прокуратури як органу державної влади, так і змістом її функцій і повноважень.

Питанням організації та діяльності органів прокуратури в зарубіжних країнах приділяли увагу такі вчені, як І. Є. Марочкін, Ф. М. Решетников, С. В. Ківалов, А. В. Лапкін, Ю. С. Шемшученко та ін.

Критеріями поділу прокуратур на моделі є: місце прокуратури в системі поділу влади; підпорядкування прокуратури; інституалізація органів прокуратури; функції прокуратури та ін. Найширшим критерієм, який зумовлений типом правової системи, до якої належить держава є поділ країн за інституалізацією органів прокуратури. За цим критерієм виділяють: країни континентальної правової системи (де є відповідні органи); країни англосаксонської правової системи (де немає органів прокуратури, але є їх аналоги).

В країнах континентальної правової системи наявність прокуратури є характерною рисою. Разом з тим, континентальна модель передбачає наявність різноманітних підтипів прокуратур, які мають значну специфіку, а саме: французька модель (Франція, Німеччина, Італія), скандинавська модель (Швеція, Данія, Норвегія), іберійська модель (Іспанія, Португалія), соціалістична модель (КНР, Куба), російська модель (Росія та країни СНД).

Аналізуючи особливості кожного підтипу моделі прокуратури континентальної правової системи, необхідно зазначити, що у багатьох державах прокуратура знаходиться посеред судової і виконавчої гілки влади.

Так, в Італії, Румунії, Польщі прокурори входять до складу суддівського корпусу, утворюються при судах, однак є ієрархічно організованою системою, що функціонує під головуванням міністра юстиції, тобто підкоряється виконавчій владі. У Франції, яка відноситься до французької моделі, особливістю є те, що за статусом прокурорські працівники подібні до суддів, і ті, й інші іменуються магістратами і можуть переходити з прокурорських посад на суддівські і навпаки.

Питання про належність прокуратури до тієї чи іншої гілки влади зовсім не існує в соціалістичних державах (КНР, КНДР, Куба, В'єтнам), у яких, як відомо, не визнається ідея поділу влади. Положення про прокуратуру за традицією поміщені в конституціях цих країн у загальній главі з положеннями про суди.

У тих країнах, які відносяться до англосаксонської правової системи, органів прокуратури як таких в нашому розумінні немає. Їхні функції ви-

конують різноманітні державні і недержавні органи. Наприклад, на основі синтезу англійських і континентальних традицій в США склалася атторнейська служба. Відмінність атторнейських служб США від європейських прокурорських органів полягає в тому, що вони не мають наглядових за законністю функцій, відіграють особливу політичну роль, не мають суворой ієрархічної підпорядкованості.

Спільною для всіх моделей прокуратури є відсутність особистої зацікавленості у розгляді справи, а також визначення гарантій незалежності з боку держави для ефективного виконання прокурорами своїх функцій.

Окремої уваги та дослідження заслуговує принцип незалежності прокуратури в різних правових системах. Проаналізувавши Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII, можна зазначити, що незалежність вітчизняних прокурорів закріплена в організаційному плані, а ось про функціональну мова не йде. Якщо у Франції прокурори незалежні від ієрархічної побудови, то в нас гарантії незалежності органів прокуратури поширюються лише на громадян. На думку А. Скрипнюка, це є діаметрально протилежним до того, що вимагає від нас процес інтеграції та оновлення громадянського суспільства, адже насамперед громадянин із його потребами й правами є тим вихідним пунктом, з якого починається держава. І тому огорожувати себе гарантіями незалежності, захищаючись від потреб громадян, є неправильним та суперечить покликанню органів прокуратури.

Отже, проаналізувавши правовий статус прокуратури в країнах з різними правовими системами, можна стверджувати, що закріплення правового статусу прокуратури та визначення її функцій залежить від місця і ролі прокуратури в системі органів державної влади, а також від міри усталеності демократичних цінностей у державі й суспільстві. З переходом України до системи демократичних стандартів побудови основ правової держави та громадянського суспільства функції прокуратури повинні трансформуватися. Тому саме досвід інших країн у поліпшенні вдосконалення вітчизняної системи прокуратури надасть можливість визначити шляхи вдосконалення ролі прокуратури у державному механізмі захисту прав людини та громадянина в Україні.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Дручинська М. М.,
студентка 13 групи 4 курсу Інституту
підготовки кадрів для органів юстиції
України Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Представництво прокурором інтересів громадян і держави в суді – це конституційна функція прокуратури, яка полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом. Вкрай важливою та актуальною є діяльність прокурорів у цій сфері. Від того, наскільки правильно й ефективно прокурори організують представництво інтересів громадян та держави, залежить реальний вплив на зміцнення законності у цій сфері.

Положення вимог ст. 21 Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 щодо приводів та підстав проведення перевірок органами прокуратури у зв'язку з прийняттям Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 втратили чинність. З огляду на викладене, органи прокуратури з 26.10.2014 не наділені повноваженнями щодо проведення перевірок додержання вимог чинного законодавства, а відповідно до п. 1 Розділу XIII вищевказаного Закону виконують функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами виключно у формі представництва інтересів громадянина та держави в суді.

За Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 представництво прокурором у суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) можливе лише у випадках, якщо особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Ураховуючи те, що органи прокуратури, у зв'язку із останніми законодавчими змінами, не можуть здійснювати представництво в суді інте-

ресів громадян, які через фізичний та матеріальний стан, похилий вік неспроможні самостійно захистити свої інтереси в суді, а вказаними повноваженнями згідно із Законами України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та «Про безоплатну правову допомогу» наділено Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та місцеві центри надання безоплатної вторинної правової допомоги, громадянам, за їх зверненнями щодо представництва інтересів у суді, необхідно роз'яснювати межі компетенції органів прокуратури та право на звернення безпосередньо самих громадян до зазначених органів.

У ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» чітко встановлено підстави для здійснення прокурором представництва в суді законних інтересів держави, а саме у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу. Окрім цього, вказаною статтею передбачено випадки у яких представництво прокурором інтересів держави не допускається. До вступу вищевказаного Закону в силу, достатньою підставою для представництва в суді інтересів держави була наявність порушень або загрози порушень інтересів держави.

Приводами і підставами для застосування представницьких повноважень є дані, що свідчать про порушення інтересів громадянина або держави та необхідність їх захисту в суді, які можуть отримуватися з будь-яких джерел: як за зверненнями, так і під час виконання інших функцій прокуратури, із кримінальних проваджень, публікацій, репортажів у засобах масової інформації, під час моніторингу судових рішень, участі у засіданні місцевих рад, громадських акціях тощо. При цьому, докази можуть бути отримані не тільки в порядку, передбаченому ст. 23 Закону. Зокрема, у разі неможливості їх отримання у такий спосіб слід максимально ефективно використовувати процесуальне право передбачене ст. 131, 134 ЦПК України, ст. 38 ГПК України, ст. 73-75 КАС України та ініціювати питання про витребування доказів судом, обґрунтувавши своє клопотання.

Крім цього, ст. 45 ЦПК України, ст. 60 КАС України та ст. 29 ГПК України передбачено, що прокурор повинен надати до суду документи, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, а також письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва.

Згідно із ч. 4 ст. 23 Закону прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Таке підтвердження, на нашу думку, може бути здійснено шляхом винесення судом відповідних процесуальних рішень – ухвал про відкриття провадження у справі, відкриття провадження за заявою про перегляд рішення за нововиявленими обставинами, відкриття апеляційного або касаційного провадження, допуск справи до провадження Верховного Суду України тощо.

Враховуючи нововведення чинного Закону України «Про прокуратуру», підстави для здійснення представництва мають бути ґрунтовно вмотивовані в позові, апеляційній скарзі, заявах про вступ прокурора в розгляд справи тощо. Зокрема, у документах представницького характеру обов’язково необхідно зазначити, в чому полягає нездійснення або неналежним чином здійснення захисту прав, свобод та інтересів особи законним представником чи органом якому законом надано право її захищати, або ж інтересів держави органом державної влади, місцевого самоврядування чи іншим суб’єктом владних повноважень.

Отже, можна зробити висновок, що із набранням чинності Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 обсяг повноважень прокуратури у сфері здійснення такої конституційної функції як представництво інтересів громадян та держави в суді суттєво обмежено, а порядок звернення до суду із заявами, позовами, утруднено.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Дубровіна Г. А.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Необхідним елементом у процесі реформування, покращення, налагодження якоїсь сфери у державі є переймання досвіду зарубіжних країн. Для досягнення найкращого результату в удосконаленні системи захисту

прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави, а саме роботи органів прокуратури України, потрібно детально проаналізувати моделі прокуратур зарубіжних країн. Дослідивши праці деяких науковців, таких як І. В. Плахіна, Н. С. Наулік, Г. Власова, В. Н. Додонов, А. В. Лапкін, А. В. Скрипнюк та ін., можна виокремити декілька напрямків дослідження – діяльність прокурорів в США, країнах Європи та СНД. Доцільним також буде звернути увагу на «Тематичну директорію принципів до проекту закону про прокуратуру України», яка була прийнята для підтримання реформи кримінальної юстиції в Україні.

Декілька науковців, наприклад Н. С. Наулік та А. В. Скрипнюк, посилаються на відому класифікацію, виходячи з місця прокуратури в системі державних органів, яка виділяє чотири групи країн. Перша група – прокуратура перебуває в складі міністерства юстиції, також її можна віднести і до суддівського корпусу («магістратури»): США, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Румунія, Ізраїль, Японія, Естонія. В цій групі прокуратура не входить до складу конституційних інститутів, що відрізняє її від системи соціалістичних та постсоціалістичних країн [1, с. 340]. Г. Власова, порівнюючи спрощене судочинство в США та в європейських країнах, акцентує увагу на повноваженні прокурора ініціювати укладання угоди про визнання вини з підсудним. Суть їх полягає в можливості своєрідної «торгівлі» між обвинуваченим і підсудним, який за згодою обвинувача має право визнати себе винуватим у вчиненні менш тяжкого злочину, ніж той, який вказаний в обвинувальному акті або заяві про обвинувачення. В США також діють угоди про застосування альтернативних видів виправного впливу [2, с. 85].

Однак, наше законодавство не передбачає такі повноваження прокурора, більш того, у Директорії зазначено, що роль прокурора в утвердженні та відстоюванні прав людини найкраще здійснюється тоді, коли прокурор, приймаючи рішення, дотримуються чіткого розмежування ролі судді і прокурора. Але, в той же час, прокурори мають сприяти ефективності та оперативності судових проваджень [3].

До другої групи відносяться країни, де прокуратура цілком входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується у межах судової влади адміністративною автономією: Іспанія, Колумбія, Болгарія, Латвія. Цій групі притаманні ієрархічний контроль та принцип єдності дій [4, с. 115].

Третю групу складають країни, де прокуратура виділена в самостійну систему і підзвітна парламенту або главі держави. Це, перш за все, соціа-

лістичні і постсоціалістичні держави. На прокуратуру покладено: загальний нагляд за законністю, об'єктами якого є державні органи, суспільні об'єднання, господарські організації, різного роду установи і фізичні особи [1, с. 341]. Такі додаткові функції та повноваження прокуратури ведуть до порушення принципів верховенства права, розмежування влади, стримувань і противаг, справедливого судового розгляду, а також інших базових принципів і стандартів. На цьому наголошує Венеціанська комісія [5] та автори Директорії.

Четверта група відрізняється тим, що країни не мають відповідних органів прокуратури. До цієї групи відносять Великобританію, Індію. У системі державних установ Великобританії замість прокуратури є служби і посадові особи, які здійснюють окремі функції, властиві прокурорському нагляду (Служба державного обвинувачення та Генеральний аторней) [6, с. 293].

Отже, різноманітний досвід зарубіжних країн в організації органів прокуратури дозволяє зробити такі висновки: по-перше, для ефективного удосконалення потрібно окреслити їх повноваження, структуру та підлеглість; по-друге, доцільним може бути перейняття досвіду США, де прокуророві надається право запропонувати укладення договору про визнання вини; по-третє, при реформуванні будь-якої системи необхідно враховувати ряд міжнародних документів, що закріплюють головні засади організації прокуратури.

Використана література

1. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн / Н. С. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 339–342.

2. Власова Г. Порівняльна характеристика спрощеного судочинства у США та окремих європейських країн / Г. Власова // Історико-правовий часопис. Розділ 4. – 2014. – № 2. – С. 84–89.

3. Проект Ради Європи: подальша підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні. Тематична директорія принципів до проекту закону про прокуратуру України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/uk/web/criminal-justice-reform/expert-opinions-ppo>.

4. Мичко М. Завдання та функції прокуратур у країнах Європи / М. Мичко // Вісник прокуратури. – 2011. – № 5 (119). – С. 108–120.

5. Висновок Венеціанської комісії щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» № 667/2012 та її попередні оцінки (проекту) правової бази

прокуратури в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coe.kiev.ua/projects/CJR%20Project/PRO%20principles%20Ukr.pdf>.

6. Скрипнюк А. В. Світовий досвід функціонування органів прокуратури : порівняльно-правовий аналіз / А. В. Скрипнюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 290–294.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Елізбарян І. А.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОГО НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Як реформування прокуратури України, так і дискусія щодо подальших реформаторських кроків у цьому напрямі є актуальною у даний момент. Реформа прокуратури – одне з найважливіших завдань України. Але незважаючи на вже здійснені заходи, органи прокуратури в тій чи іншій мірі зберегли певні недоліки, серед яких можна виділити: непрозорість та неефективність результатів діяльності, корумпованість, надмірні адміністративні повноваження керівників, активна участь у політично заангажованих процесах, низький професійний рівень, закрити процедуру призначення прокурорів на адміністративні посади. Прийняття нового Закону в повній мірі не усунуло ці та інші проблеми.

Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII відкрив нову епоху у розвитку прокурорської системи і став базою для створення стратегії реформування органів прокуратури України. Концепція реформування органів прокуратури передбачає застосування абсолютно нових підходів у роботі з кадрами, які повинні стати рушійною силою реформування органів прокуратури. У цьому контексті передбачається ліквідація спеціалізованих прокуратур. Та, водночас, сам інститут спеціалізованих прокуратур продовжує діяти.

Однією із важливих новел Закону України «Про прокуратуру» є створення в системі прокуратури України Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону України «Про прокуратуру», на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру покладаються наступні функції: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Реалізація вказаних функцій вимагає чіткої законодавчої регламентації, але закон має цілий ряд суперечностей і недоліків, які негативно впливають на безпосередню діяльність органу. По-перше, це невизначеність ступеня незалежності прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Так, згідно зі ст. 8¹ Закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень. Але, в той же час, ст. 17 згаданого Закону надає Генеральному прокурору України право давати вказівки будь-якому прокурору. Необхідним у даному випадку є усунення колізії у Законі. По-друге, законодавство не регламентує і не визначає порядок проходження щорічної перевірки доброчесності прокурора (ч. 5 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру»), яка в сучасних умовах вважається чи не найголовнішою вимогою до особи прокурора. По-третє, негативні відгуки викликає відсутність законодавчо визначеного терміну перебування на посаді прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, адже це створює ризики створення корупційної системи у вказаному органі.

У контексті формування осмислення правової діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури також доречно буде звернутися до міжнародного досвіду з цього питання. Аналіз закордонних антикорупційних інституційно-функціональних моделей дає можливість виокремити три типи державних організацій антикорупційної спрямованості, а саме: багатоцільових державних агентств, уповноважених на реалізацію низки функцій у сфері протидії корупції; спеціалізованих антикорупційних служб у складі правоохоронних органів; самостійних профільних антикорупційних інституцій. У більшості провідних європейських держав найпошире-

нішою стала друга модель, яка передбачає створення автономних спеціалізованих антикорупційних служб у складі поліції (для прикладу, Центральне управління боротьби з корупцією федеральної поліції Бельгії, Національне управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки та навколишнього середовища Національного директорату поліції Норвегії тощо) або прокуратури.

Отже, Спеціалізована антикорупційна прокуратура є важливим і необхідним у сучасних умовах органом державної влади. Але якість боротьби з корупцією залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних негативних факторів, над подоланням яких необхідно працювати законодавцю. У даному контексті актуальним і доцільним вбачається використання однієї з тенденцій еволюції інституту прокуратури (державної служби обвинувачення) багатьох європейських країн у вигляді запровадження уніфікованої інституційно-функціональної моделі Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, характерними ознаками якої є: високий рівень автономності служби; загальнонаціональна юрисдикція; децентралізований порядок призначення і високий внутрішньовідомчий статус керівника; наявність науково обґрунтованої та прозорої процедури відбору персоналу законодавче закріплення предметної юрисдикції служби; активна взаємодія із спеціалізованими поліцейськими органами і експертами; фінансова автономія служби тощо.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Жалковська А. С.,
студентка 8 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ІЗ ЗАРУБІЖНИМИ КРАЇНАМИ

Український народ проніс крізь століття мрію про незалежну, демократичну, вільну, суверенну країну. В умовах сьогодення ми – нинішне

покоління – намагаємося наблизитися до її реалізації шляхом великомасштабних реформ, спрямованих на розбудову демократичної, правової держави. Не минули реформи і органи прокуратури, оскільки останні в тій чи іншій мірі мають значну кількість недоліків: корупція, зловживання повноваженнями, низький професійний рівень. Однак найголовнішим аргументом на користь реформи є зневага та втрата довіри населення до діяльності прокурорів, падіння їхнього авторитету.

Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. став стартом для процесу реформування органів прокуратури. Наразі реформа органів прокуратури є одним з найголовніших зобов'язань нашої держави перед європейським співтовариством, спрямованим на побудову прозорої системи органів прокуратури та на адаптацію і гармонізацію чинного національного законодавства міжнародним стандартам. Історія прокуратури розпочалась ще з XIV століття і з кожним роком відбувається її неупинний розвиток, змінюються функції і завдання.

Одним із основних питань реформи прокуратури є визначення місця прокуратури серед системи державних органів із урахуванням конституційного поділу влади. В останні роки ця проблема є найбільш дискусійною в наукових колах і її дослідженням займається велика кількість вчених. Разом з тим, актуальність даної теми зумовлюється тим, що на сьогодні не досягнуто єдиного розуміння щодо місця прокуратури в системі влади України. Тому метою зазначеної роботи є визначення місця прокуратури серед інших державних органів у порівнянні з органами прокуратури зарубіжних країн.

Необхідно зазначити, що окреслене питання по-різному вирішується як в країнах Європи, так і в країнах Америки. Так, у Франції, Італії, Іспанії, Словенії, Хорватії та інших країнах прокуратура повністю перебуває в системі судової влади. У Франції вищою посадовою особою є генеральний прокурор при Касаційному суді, а прокурори республіки називаються прокурорами при трибуналах малої і великої інстанції. Прокуратура Німеччини є частиною судової системи, оскільки створюється при Земельному суді, але одночасно входить до системи виконавчої влади і підпорядковується міністерству юстиції.

В Англії, на відміну від Німеччини і Франції, відсутня самостійна система органів прокуратури в механізмі держави. Функції, що є властивими для прокуратури, виконує аторней (є керівником адвокатури і в той самий час представляє державу і уряд у цивільному процесі) і його помічники. Прокуратура в США складається із двох самостійних систем: Федеральної прокуратури (очолюється Генеральним прокурором, що

є одночасно міністром юстиції) і прокуратури штатів (очолюється головним прокурором, який є вищим чиновником органів юстиції). Таким чином, прокуратура в США є виконавчою владою.

Повертаючись до України, необхідно зазначити, що Конституція України, як Основний Закон держави, не дає відповіді на питання до якої гілки відноситься прокуратура. Однак, норми, що регулюють діяльність органів прокуратури визначені в окремому розділі VII під назвою «Прокуратура». Не дає відповіді на це запитання і новий ЗУ «Про прокуратуру».

Слід зауважити, що у вітчизняній науці розроблено багато підходів до визначення місця прокуратури. Так, деякі вчені вважають, що прокурорський нагляд є продовженням законодавчої функції держави. Прокуратура у такому випадку не є самостійним органом влади, а діє за дорученням і під контролем законодавчого корпусу. Інші підтримують думку щодо віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади. Однак я вважаю, що у разі віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади може справлятися неправомірний політичний вплив з боку уряду. Європейська практика, хоча і передбачає належність прокуратури до виконавчої влади, однак на думку Венеціанської комісії, це скоріше за все виняток із загального правила віднесення прокуратури до судової влади.

На мою думку, ЗУ «Про прокуратуру» вирішив це питання наступним чином – позбавив органи прокуратури функції загального нагляду. У багатьох країнах інститут загального нагляду – це прерогатива уряду, міністерств, центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Зазначені органи наділені достатньою кількістю контрольних повноважень для того, щоб виявити та ефективно реагувати на порушення законодавства. Можна сказати, що позбавлення прокуратури функції загального нагляду усуває дублювання повноважень серед інших органів державної влади та можливості віднесення прокуратури в Україні до виконавчої влади.

Також існують прихильники, які відносять прокуратуру до судової влади та прибічники того, що необхідно виділити органи прокуратури в окрему гілку державної влади. Так, О. Толочко розглядає прокуратуру як систему незалежних органів, яка повинна входити до судової влади, при цьому мати власну ієрархічну структуру і організаційно не входити до судової системи.

Тим не менш, прокуратура в Україні досі не належить до жодної із гілок влади і не становить окремої її гілки. Виходячи із правового статусу прокуратури, вона є унікальною державною інституцією, яка наділена достатньою кількістю правозахисних функцій. Як Основний Закон, так

і новий ЗУ «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. зберіг незалежний статус прокуратури від інших гілок влади.

З огляду на вищенаведене, на мою думку, найбільш оптимальним і доцільним вбачається віднесення прокуратури України до судової гілки влади, оскільки це відповідає вимогам європейського співтовариства. Рада Європи у своїх рекомендаціях зазначає, що прокурори і судді мають спільне завдання: застосовувати закон або наглядати за його виконанням. У практичній діяльності працівники прокуратури і суду також мають схожі ознаки: незалежність, особливості притягнення до відповідальності тощо.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ковальова Я. О.

Жданюк Н. В.,

студент 20 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

THE NEW LAW OF UKRAINE «ON THE PROSECUTOR'S OFFICE»: COLLISIONS AND GAPS

Reform of the prosecutor's office in our country aims to establish fundamental changes in Ukrainian society, develop real European legal state and civil society. Of course, the effectiveness of such reforms depends on collisions and gaps in the legislation and mechanisms to overcome them. Only with effective legislation without collision aspects legal reform of Ukrainian prosecutor's office can bring real results which Ukrainian society needs. That is why this topic is so important.

The main innovation of the new Law of Ukraine «On the Prosecutor's Office» is depriving prosecutor's office of general supervision. In this Law Art. 2 (in the list of functions of prosecutor's office) general supervision is absent. But Art. 121 of the Constitution of Ukraine no one has changed, and there is general supervision function still available. It is not the end of collision, because despite the absence in the Art. 2 general supervision, in p. 1 of the Transitional Provisions of the Law «On the Prosecutor's Office» states that the prosecutor's office serves as

supervision over the observance of human rights and civil rights, observance of laws on these matters by the executive authorities, local governments, their officials and officers solely in form of representation of interests of citizens or the state in court. This means that actually general supervision saves in p. 1 of the Transitional Provisions of the Law «On the Prosecutor's Office» in truncated form. That in turn contradict the p. 9 of the Transitional Provisions of the Constitution of Ukraine, which stated that prosecutor's office continue execute general supervision – until the enactment of laws regulating the activities of government bodies which will control the observance of laws. Hence, the general supervision of the prosecutor's office never should be, and the position of p. 1 of the Transitional Provisions of the Law is unconstitutional.

Next, what should be noted – a procedure for appointment of the General Prosecutor. In particular, the appointment of the General Prosecutor going through the process of open competition procedure. It is painted in detail entire process of open competition, but in the end stated that according to p. 4. Art. 40 of the Law «On the Prosecutor's Office» the President of Ukraine sends to Parliament a written submission to grant consent to the appointment of the candidate for the post of General Prosecutor. This rule follows directly from the provisions of p. 11 Art. 106 of the Constitution to implement the president's powers. And there are no limits for the President to the person he proposes to adopt the General Prosecutor neither in law or in the Constitution. Therefore, the President is not obliged to propose candidates whom chosen by the Commission, which in turn is a gap in the legislative process of the regulation of competition for the post of General Prosecutor.

Also, p. 1 and 3 Art. 17 of the Law «On the Prosecutor's Office» contradict each other. In particular, p. 1 states that prosecutors subordinate higher prosecutor exclusively in written orders of execution of an administrative nature related to the organizational issues of prosecutors and prosecutor's office. And in p. 3. Art. 17 of the Law states that higher-level prosecutors have the right to give instructions prosecutor lower level to coordinate acceptance of certain decisions and carry out other activities that directly relate to the functions of prosecutor's office, and only in the way established by law. So, in p. 3 established the duty of the prosecutor is not only execute administrative orders, but also orders concerning prosecution functions. For example, in p. 2 Art. 308 of the Code of Criminal Procedure provides possibility of higher prosecutor command prosecutor lower level to action or make procedural decisions.

There are a few more gaps, particularly, in the Law «On the Prosecutor's Office» states about the creation of three-level structure of the prosecutor's

office (local, regional, general), but there is no legally defined term during which will be forming this structure.

Also, the Law «On the Prosecutor's Office» establishes a procedure of preparation of candidate for the post of prosecutor at the National academy of the public prosecutor's office of Ukraine «during one year». Uncertainty precise period of training will allow one «candidates for the post of prosecutor» take such training, for example, during the month, and another – a year. Moreover, the law does not provide exactly who and on what basis will determine the specific time training at the academy.

These contradictions point at need for analyze, systematize and make changes to existing regulatory acts, because only the absence of collision and gaps in the current legislation will allow effectively reform the prosecutor's office.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Жуковський Д. К.,
студент 1 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРАТУРИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Під час формування національних правових систем в різних країнах світу склалися різноманітні моделі прокуратури. Особливості цих моделей характеризуються як статусом прокуратури – органу державної влади, так і змістом їх функцій і повноважень [1, с. 339]. Прокуратура в більшості держав – це орган, який забезпечує рівність між інтересами правоохоронних органів і правами особи, яка притягається до кримінальної відповідальності. Загальновизнано, що одне з головних завдань прокурора – це досягнення справедливості та захист свободи.

В країнах континентальної правової системи наявність прокуратури є характерною рисою. У державах з романо-германською правовою системою інститут прокуратури найчастіше називають «публічним міністерством».

Так, на основі синтезу англійських і континентальних традицій у США створена служба *attorney* – типовий для даної країни інститут державної влади, що не має точного аналога в правових системах інших країн. Повноваження *attorney* з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших державах, тому американську *attorney* звичайно називають «прокуратурою», а самих працівників *attorney* – «прокурорами». Відмінність служб *attorney* США від європейських прокурорських органів полягає в тому, що вони не мають наглядових функцій, відіграють особливу політичну роль в американському суспільстві, не мають суворой ієрархічної підпорядкованості: місцеві органи *attorney* не підлегли органам штатів, штатні не підлегли федеральним [2, с. 785].

У більшості розвинутих країн континентальної правової системи прокуратура перебуває в підпорядкуванні у міністерства юстиції, однак одночасно діє в рамках судової системи. Прокурори працюють при судах і знаходяться в суворій підпорядкованості. Самі ж прокуратури очолює, як правило, генеральний прокурор, що діє при вищому суді країни. Іноді посади генерального прокурора і міністра юстиції суміщаються. Така побудова характерна для прокуратур Австрії, Бельгії, Німеччини, Італії, Нідерландів, Франції, Японії. Цікаво те, що у цих країнах відсутня єдина модель керівництва прокуратурою. У ряді країн керівництво прокурорською службою відсутнє зовсім (Австрія, Греція, Італія). У Бельгії за загальне керівництво відповідає Колегія генеральних прокурорів, а в Нідерландах – Рада генеральних прокурорів. У Франції функцію центрального керування прокуратурою здійснює міністерство юстиції. У Данії прокурорську службу очолює міністр юстиції, але на практиці центральне керівництво здійснює Директор публічних обвинувачень. Деякі питання вирішуються за участю Національного комісара поліції і міністра юстиції. У Фінляндії центральним адміністративним органом у системі прокуратури є Генеральна прокуратура. Генеральний прокурор керує системою в цілому і прокурорами, що входять до неї. Він очолює всіх державних прокурорів у країні, дає доручення підлеглим висунути обвинувачення та інші вказівки. Генеральний прокурор призначає всіх місцевих прокурорів і застосовує до них дисциплінарні санкції. У Швеції Генеральний прокурор – центральний адміністративний орган влади в системі прокуратури в цілому. Він може переглянути рішення будь-якого прокурора і покласти на себе його обов'язки [2, с. 435].

У більшості західноєвропейських країн функції керівництва прокурорською службою розмежовані. Так, в Австрії, Бельгії, Німеччині, Данії,

Нідерландах, Франції відповідальність за діяльність прокуратури несе міністр юстиції. Парламент може вимагати від міністра звіт про виконану роботу. У Швеції, не дивлячись на те, що прокуратура незалежна, міністерство юстиції несе відповідальність за кримінально-правову політику в цілому. Важливо те, що в розглянутій групі країн прокурорські органи хоча і значаться при судах, у службовій діяльності від них не залежать, а також нерідко контролюють їх діяльність. Так, у Франції прокурори ведуть особисті справи суддів, представляють на них атестації міністру юстиції і т. д.

У країнах Латинської Америки єдиної моделі організації прокуратури не склалося, однак майже завжди прокуратура тут користується функціональною й адміністративною автономією.

У Великобританії і більшості її колишніх колоній вищою посадовою особою в сфері кримінального переслідування є Генеральний *attorney*, який здійснює найвищий контроль за публічним переслідуванням, сприяє забезпеченню єдиної судової політики з цивільних та кримінальних справ і гарантує «публічний інтерес». У його підпорядкуванні знаходиться Директор публічних переслідувань, який очолює службу державних обвинувачів.

Отже, правовий статус прокуратур різних країн світу залежить від їх місця в системі органів державної влади, а також від рівня демократичності відповідної країни. Для постсоціалістичних країн характерним є збереження функцій загального нагляду, кримінального переслідування тощо. В країнах с усталеними демократичними цінностями прокуратура традиційно здійснює функцію державного обвинувачення та правовий захист громадян.

Використана література

1. Прокуратура України: навч. посіб. / В. М. Бесчастний, М. І. Мичко, О. В. Філонов та ін.; за ред. В. М. Бесчастного. – К.: Знання, 2011. – 446 с.
2. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Б. А. Страшун. – 4-е изд., обновл. и дораб. – М.: Норма, 2005. – 896 с.
3. Мычко Н. И. Европейская система прокуратур / Н. И. Мычко, Н. А. Голова. – Донецк: Изд-во «Ноулидж» (донецкое отделение), 2011. – 487 с.
4. Марченко М. Н. Курс сравнительного правоведения. – М.: ООО «Городец-издат», 2002. – 1068 с.
5. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн / Н. С. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 302. – С. 339–342.

6. Організація роботи адвокатури в Україні: навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за ред. І. Є. Марочкіна. – Харків: Право, 2014. – 392 с.

Науковий керівник: к ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Зайцева Г. В.,

студентка 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Будучи східноєвропейською державою, Україна у 1994 р. уклала Угоду про партнерство та співробітництво між Європейським співтовариством та Україною, тим самим розпочавши процес євроінтеграції. Розбудова України як незалежної держави здійснюється у контексті європейської інтеграції, що передбачає впровадження та реалізацію системних реформ відповідно до норм і стандартів Європейського Союзу. Європейський вибір України зумовлений прагненням забезпечити належний рівень захисту прав і свобод людини та громадянина, створити умови для ствердження класичної моделі ринкової економіки та розвитку зовнішньоекономічного співробітництва.

Орієнтація на європейські цінності та стандарти в усіх сферах суспільного життя ініціюють процес адаптації національних правових інститутів до норм Європейського співтовариства. На сьогодні як суспільством, так і самою професійною прокурорською корпорацією чітко усвідомлюється необхідність подальшого реформування та переходу до моделі прокуратури, яка має природно інтегруватися в існуючі правові механізми та сприйматися суспільством як вкрай необхідна та ефективна.

Основні цілі та принципи, щодо реформування органів прокуратури України визначені у статтях 1 та 3 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Враховуючи поставлені завдання та цілі, їх реалізація неможлива без зміни діючого законодавства України, що в подаль-

шому дозволить забезпечити верховенство права, повагу до прав людини і основоположних свобод. Саме тому 14 жовтня 2014 р. Верховною Радою України нарешті був прийнятий новий закон «Про прокуратуру», який був схвалений Європейською комісією за демократію через право та має створити якісно нову систему органів прокуратури України відповідно до стандартів Європейських країн.

У Законі України «Про прокуратуру» були враховані критичні зауваження європейських експертів. Новелою законодавства про прокуратуру є те, що прокуратура позбавлена функцій загального нагляду та досудового слідства. Закріплений перелік демократичних засад діяльності прокуратури, удосконалена система прокуратури. Запроваджено децентралізований порядок конкурсного добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурорів місцевих прокуратур, визначений порядок призначення прокурорів на адміністративні посади, запроваджені органи самоврядування для самостійного колективного вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності, визначено місце Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів тощо.

Закон передбачає існування більш ефективної, чіткої і передбачуваної системи дисциплінарної відповідальності, що включає в себе право призупиняти діяльність прокурора, який очікує результатів дисциплінарного провадження.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що реформування прокуратури України та прийняття Закону України «Про прокуратуру» є важливим кроком на шляху інтеграції нашої країни до Європейського Союзу. Очікуваний ефект від започаткованої трансформації прокуратури полягає у суттєвому звуженні компетенції прокуратури, вдосконаленні системи прокуратури, посиленні гарантій незалежності прокурорів, запровадженні низки демократичних процедур вирішення основоположних питань організації та діяльності органів прокуратури.

Використана література

1. Байдак А. Ю. Історія прокуратури України: шлях до європейських стандартів / А. Ю. Байдак // Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 21–22 травня 2015 р. / За ред.: А. М. Куліша, М. М. Бурбики, О. М. Резніка. – Суми: СумДУ, 2015. – С. 70–72.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством і його державами-членами, з іншої

сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh81e6.

3. Коваленко В. П. Окремі аспекти сучасного законодавства про діяльність органів прокуратури в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/14605>.

4. Проневич О. С. Європеїзація прокуратури України: доктринально-правові засади та інституційно-функціональна трансформація // Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави у умовах європейської інтеграції України: матеріали всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції (Київ, 12 березня 2015 р.). – Ч. 1. – Київ, 2015. – С. 22–24.

5. Коментарі Генерального Директорату з прав людини і верховенства права (директорату з прав людини) Ради Європи щодо Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uajudges.org.ua/?p=95>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Залюбовський М. Ю.,
студент 4 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Згідно з ч. 1 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом. Дане визначення має деякі відмінності порівняно з ч. 1 ст. 36¹ Закону України «Про прокуратуру» від 1991 р., а саме, останній визначав представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави як здійснення прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій,

спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом.

Таким чином, у новому Законі вже не йдеться про те, що представництво здійснюється від імені держави, хоча це впливає з публічного характеру діяльності прокуратури. Прокурор – це, перш за все, представник державного органу, який виконує правозахисну функцію. Таким чином, у будь-якому разі представницька функція прокуратури реалізується від імені держави [1].

Варто зауважити, що ст. 2 Закону не містить жодної згадки про нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Натомість Конституція України у п. 5 ст. 121 покладає зазначену функцію на прокуратуру України. Проте відповідно до положення 1 розділу XIII Закону прокуратура виконує дану функцію виключно у формі представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Указане сприяє виникненню правової колізії, оскільки згідно з Конституцією України, норми якої є нормами прямої дії, прокурорський нагляд за додержанням законів щодо захисту прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами та представництвом прокурором інтересів громадян або держави в суді є окремими функціями прокуратури, але згідно із Законом – продовженням одна одної.

Тому можемо констатувати той факт, що Закон значно звузив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора, та передбачає трансформацію функцію прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді [4, с. 305].

У Законі втілено підхід до обмеження повноважень прокурора при здійсненні представництва. Із Пояснювальної записки до проекту закону України «Про прокуратуру» впливає, що його розробники прагнули до того, щоб обсяг повноважень прокурора був аналогічний комплексу прав адвоката при здійсненні правової допомоги [3]. Також Законом передбачається вичерпний перелік підстав для здійснення прокуратурою представництва інтересів держави в суді. Отже, роль прокурора у сфері представництва інтересів держави носить допоміжний характер по відношенню до профільних органів державної влади та органів місцевого

самоврядування. Також представництво інтересів громадянина в суді збережено лише в частині представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних чи обмежено дієздатних, які неспроможні самостійно захищати свої права, тобто вкрай обмеженого кола фізичних осіб, шляхом посилення ролі інституту безоплатної правової допомоги та розширення компетенції Уповноваженого ВРУ з прав людини [2, с. 142].

Разом із тим, завдання прокурора при здійсненні представницької функції потребують деякої конкретизації, інакше вони збігатимуться із завданнями його участі у кримінальному провадженні, нагляду за виконанням судових рішень у кримінальних справах тощо, хоча ці функції мають зовсім іншу правову природу і предметну спрямованість, ніж представництво. Крім того, галузеві завдання прокурора при реалізації функції представництва мають кореспондувати завданням окремих видів судочинства, в яких прокурор реалізує представницьку функцію: цивільного, господарського, адміністративного та кримінального [1].

Аналізуючи вищезазначене, маємо констатувати, що Закон містить ряд недоліків та правових колізій, які вимагають законодавчого врегулювання. Особливу увагу слід приділити питанню усунення розбіжностей між Конституцією та Законом.

Використана література

1. Бабкова В. С. Деякі аспекти реформування функції представництва інтересів громадянина або держави в суді за новим Законом України «Про прокуратуру» / В. С. Бабкова // Теорія і практика правознавства. – Вип. 1 (7) / 2015.
2. Бабкова В. С. Деякі проблеми визначення приводів та підстав представництва інтересів громадянина або держави в суді за новим Законом України «Про прокуратуру» // Науковий вісник Херсонського національного університету. – 2015. – Вип. 2, Т. 2. – С. 141–145.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48935.
4. Сердюченко О. В. Проблеми та перспективи трансформації функцій прокуратури України відповідно до міжнародних стандартів / О. В. Сердюченко // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – Вип. 2. – С. 304–307.

Науковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Каркач П. М.

Збишко Д. А.,

студент 5 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЗА ЗРАЗКОМ США

Доцільно зазначити, що функціонування інституту прокуратури є відносно нетривалим. Активна форма його становлення відбулася лише близько 150 років тому, але вже за такий час інститут прокуратури запроваджений, зі своїми особливостями, майже в усіх країнах світу. У процесі цього розвитку з'явилися цілі прокурорські системи.

В країнах континентальної правової родини наявність прокуратури є характерною рисою. У романських державах інститут прокуратури найчастіше називають «публічним міністерством» чи «фіскалією».

Іншим шляхом йдуть країни англо-американської правової системи. У підсумковому звіті 1931 р. Національна комісія з дотримання і виконання закону США зазначила, що американська система кримінального правосуддя відрізняється від англійської традиції у тому, що британці використовували систему приватного обвинувачення, в якій окремі громадяни наймали адвокатів для участі в розслідуванні злочинів, від яких вони постраждали. У доповіді був висновок, що поняття державного службовця, уповноваженого проводити кримінальне переслідування, було запозичене з правової системи Франції після проголошення незалежності США, коли французькі зразки правових інститутів були популярнішими у США, ніж британські.

Ця теорія небезпідставна та становить певний науковий інтерес, однак вона не пояснила, чому американські прокурори проводили кримінальне переслідування задовго до того, як розпочався французький вплив на молоду американську республіку. Вона також не змогла пояснити принципи відмінності між французьким прокурором, який був частиною вертикалі виконавчої влади з обмеженим колом повноважень, та американським прокурором, який завжди був незалежним навіть на місцевому рівні прокурорської системи. Отже, рецепція елементів французької прокуратури у США відбувалася насамперед, на доктринальному рівні, тому вплив французької моделі прокурорської системи на прокуратуру США не був визначальним.

Безумовно, певні аспекти правового інституту прокуратури Сполучених Штатів Америки були запозичені у Франції. Проте, як видається, значно більший вплив на прокуратуру США мали правові традиції Великобританії. Насамперед, йдеться про термінологічні запозичення. Наприклад, перше відоме сучасній науці використання терміна «генеральний аторней» (так у США завжди називали генерального прокурора), відбулося в Англії у 1398 р. в документі, підписаному герцогом Йорфольським, на підставі якого генеральному прокурору за його провину було відправлено у вигнання на кораблі.

На основі синтезу англійських і континентальних традицій в США склалася атторнейська служба – типовий для даної країни інститут державної влади, що не має точного аналога в правових системах інших країн. Повноваження атторнейської служби з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших державах, тому американську атторнейську службу звичайно називають «прокуратурою», а самих атторнеєв – «прокурорами». Відмінність атторнейських служб США від європейських прокурорських органів полягає в тому, що вони не мають наглядових за законністю функцій, відіграють особливу політичну роль в американському суспільстві, не мають суворої ієрархічної місцеві атторнейські органи не підлегли органам штатів, підпорядкованості: штатні ке підлегли федеральним.

Першої моделі дотримується абсолютна більшість країн континентальної системи права. Їй значною мірою відповідає інститут атторнейської служби в США. У зазначених країнах прокуратура являє собою орган, функції якого зазвичай полягають в кримінальному переслідуванні осіб, які вчинили злочини, у підтриманні публічного обвинувачення в суді, а також у нагляді за законністю попереднього розслідування злочинів і утримування осіб у місцях позбавлення волі.

Відсутність у західних державах загального нагляду пояснюється тим, що в розвинутих країнах правом, правовою культурою перейняті всі структури соціального і державного організму. Там вже створене громадянське суспільство, сформовані його регулятори, у тому числі стабільне законодавство, що охоплює всі істотні явища, діють правові традиції поваги до закону і відповідальності перед ним. Врахування цього досвіду можливе при реформуванні органів прокуратури України, які на сьогодні перебувають у фазі перебудови.

Використана література

1. Jacoby J. E. The American prosecutor in historical context / Joan E. Jacoby. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mcaamn.org/docs/2005/AmericanProsecutorHistoricalContexts2705.pdf>.

2. Cooley R. W. Predecessors of federal Attorney General: the Attorney General in England and American colonies / Rita W. Cooley // The American journal of legal history. – 1958. – №. 4. – Vol. 2. – P. 304–312.

3. Резнік О. Функціональна модель прокуратури (поняття і різновиди) / О. Резнік // Вісник прокуратури. – 2008. – №3 (81). – С. 81–83.

4. Куц В. Деякі аспекти теоретичного обґрунтування доцільності зміни конституційного статусу прокуратури України / В. Куц // Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2-3 жовтня 2006 року). – К. : Національна академія прокуратури України, 2006. – С. 69–71.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Іванов Д. В.,

студент 3 групи 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО НЕПРАВОМІРНОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА, ПЕРЕДБАЧЕНИХ РОЗДІЛОМ IX¹ КПК УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» № 1631-VII від 12.08.2014, текст Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) було доповнено статтею 615 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», згідно з якою на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 163, 164, 234, 235, 247 та 248 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30

діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114¹, 258-258⁵, 260-263¹, 294, 348, 349, 377-379, 437-444 Кримінального кодексу України, ці повноваження виконує відповідний прокурор. Таким чином, суттєві повноваження у сфері застосування запобіжних заходів, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій було делеговано від слідчого судді прокурору, що, на нашу думку, суперечить ряду засад кримінального провадження, положенням Конституції України та міжнародно-правовим нормам.

По-перше, принципу змагальності сторін. Згідно зі ст. 22 КПК, кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом. Під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службу особу. Суд, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків. Таким чином, процес доказування здійснюється у формі «змагання» між двома сторонами: захисту та обвинувачення. Для доведення своєї позиції кожній стороні надано рівний (не однаковий, а саме рівний, що залежить від специфіки кожної сторони) обсяг прав. Його рівність є дискусійною, але тим не менше, обсяг повноважень кожної сторони чітко і вичерпно закріплено у кодексі. В свою чергу суд посідає місце незалежного арбітра, який забезпечує реалізацію прав сторін та слідкує за правомірністю їх дій. Стаття 615, делегуючи повноваження незалежного суб'єкта стороні обвинувачення (при чому повноваження, які саме контролювали відповідність дій сторони закону), суттєво порушує вищезазначений принцип, який, на наш погляд, є основоположною ідеєю кримінального процесу, що в свою чергу є недопустимим.

По-друге, така норма усуває важливі гарантії дотримання прав людини, адже дії, що їх обмежують обов'язково повинні бути санкціоновані безстороннім та неупередженим органом – судом – задля недопущення зловживань, порушень та катувань з боку правоохоронних органів. В Конвенції ООН «Проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання» зазначається, що жодні виключні обставини, якими б вони не були (стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність, інший надзвичайний стан), не

можуть бути виправданням катувань. Згідно зі ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Відповідно до ст. 29, кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність; ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (це положення прямо порушується).

Безумовно, обставини, зумовлені Антитерористичною операцією та бойовими діями, значно ускладнюють діяльність правоохоронних органів і знижують їх ефективність, і тому певні процедурні питання повинні бути спрощеними, але іншим чином, без радикального порушення принципів права та кримінального процесу, положень Конституції та міжнародного права, адже ці положення є вихідними, фундаментальними, на яких будується кримінальний процес цілому, тому нехтування ними є неприпустимим за жодних обставин.

Наразі можна зробити висновок, що положення про делегування повноважень слідчого судді прокурору, передбачене ст. 615 КПК України, не має права на існування.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Ілющенко К. А.,

студентка 14 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ: МІЖНАРОДНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЧИ СУСПІЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ?

Зважаючи на обраний Україною вектор суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку, неабиякої актуальності набуває трансфор-

мація та прогресивно орієнтована модернізація органів публічної влади. Не останнє місце у відповідних модернізаційних процесах займає необхідність створення дієвої системи органів, які мали б своїм телеологічним призначенням забезпечити реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії корупції. До таких інститутів публічної влади ми можемо зокрема віднести Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, яка була створена на виконання вимог ЗУ «Про прокуратуру» наказом Генерального прокурора України від 22 вересня 2015 р. [1].

В той же самий час ми повинні відмітити, що створення того чи іншого інституту публічної влади повинно бути зумовлено певного роду підставами, які передують самому створенню такого органу. До підстав створення органів публічної влади ми пропонуємо віднести:

– суспільну необхідність у створенні такого органу: орган публічної влади створюється в тому випадку, якщо певна сфера суспільних відносин, або ж напрямок публічно-владної діяльності потребує первинної (у випадках відсутності компетентних органів, у сферу відання яких були б віднесені конкретні суспільні відносини) або ж додаткової регламентації, керівного впливу на вектор їх розвитку, або ж контролю за належністю їх право-реалізації. При цьому така потреба повинна бути не «ефемерною», а дійсною, об'єктивно зумовленою, джерелом походження якої є суспільна думка;

– міжнародні зобов'язання, взяті на себе державою: має місце в процесі здійснення міжнародної взаємодії держав, коли одна чи декілька з договірних сторін беруть на себе зобов'язання створити орган публічної влади в рамках інтеграційних процесів, процесів демократизації, координаційної діяльності тощо;

– закріплення в рамках засад, програм, стратегій реформування системи органів публічної влади чи конкретної сфери суспільних відносин положень, які передбачають створення нових чи реформування вже існуючих органів публічної влади: має місце тоді, коли нормативними актами, які видаються діючими органами влади, передбачається створення нових публічно-владних інституцій, діяльність яких буде спрямована на забезпечення реалізації цілей, засад, програм та стратегій реформування конкретної сфери суспільних відносин. Зазначені нормативні акти за джерелом свого походження є національними актами, так як приймаються національними органами публічної влади. Що ж до темпоральних рамок своєї дії, то, як правило, мають строковий характер своєї дії (наприклад, ЗУ «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки»);

– визначення необхідності їх створення приписами чинного законодавства: у випадку передбачення необхідності створення органу державної влади нормативно-правовим актом (як правило Законом України), який прийнято з метою забезпечення регулювання певної сфери суспільних відносин.

Надалі вбачається за доцільне здійснити аналіз підстав створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні. Насамперед слід відмітити, що відповідно до матеріалів дослідження Global Corruption Barometer, проведеного міжнародною організацією Transparency International 2013 р., близько 36% українців готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами дослідження громадської думки, проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 р., корупція вже входила до переліку найбільших проблем і викликала особливе занепокоєння у 47% громадян [2]. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, також проведеному Transparency International, українці вважають свою державу однією з найкорумпованіших у світі: 2012-го і 2013-го Україна посідала 144-те місце із 176 країн, 2014-го згідно з глобальною порівняльною таблицею CPI Україна дещо поліпшила свої позиції (142-ге місце). Що ж стосується 2015 р., то наразі Україна займає 130 місце в глобальній порівняльній таблиці CPI [3]. З вищезазначеного можна прийти до висновку, що суспільна потреба у створенні системи антикорупційних органів публічної влади, в тому числі й антикорупційної прокуратури, на сьогоднішній день присутня.

Якщо ми ведемо мову про міжнародні зобов'язання України, то в даному випадку є сенс розпочати з положень ст. 36 Конвенції ООН проти корупції (ратифікована Україною у 2006 р.), де зазначається, що кожна Державучасниця даної Конвенції забезпечує, відповідно до основоположних принципів своєї правової системи, наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів [4]. В той же самий час слід відмітити, що у жодному з ратифікованих Україною міжнародних договорів не передбачалося створення спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Що стосується створення відповідного інституту публічної влади, то положення щодо його створення відсутні також у численних рекомендаціях таких авторитетних міжнародних інституцій як GRECO, OECD. Неодноразово звучить теза, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура була створена у відповідності з вимогами ЄС в процесі VLAP (Plan on visa liberalisation), однак і вона не знаходить свого підтвердження, так як відповідний План передбачає загалом прийняття низки нормативно-правових актів, які б мали своїм спрямуванням забез-

печити протидію та боротьбу з корупцією [5]. У зв'язку з цим, ми можемо спростувати тезу щодо того, що створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури було однією з вимог ЄС на шляху до візової лібералізації. Єдиний міжнародний акт рекомендаційного характеру, яким було передбачено створення спеціалізованого антикорупційного органу в системі прокуратури – це Рекомендації Україні в рамках стамбульського плану дій (січень 2004 р.), яким пропонувалося створити національні «спеціалізовані антикорупційні прокурорські служби» [6].

Надалі вбачається за доцільне розглянути нормативно-правові акти національного законодавства, з якими пов'язують необхідність створення спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Проаналізувавши зміст Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», ми зможемо прийти до висновку, що даним нормативним актом не було прямо закріплено необхідність створення такого антикорупційного інституту публічної влади, як Спеціалізована антикорупційна прокуратура. У вищезазначеному законі неодноразово зазначається теза щодо необхідності «проведення реформи прокуратури». В той же самий час слід відмітити, що такого роду реформування не передбачає створення спеціалізованої антикорупційної прокуратури як окремої ланки органів прокуратури. Проте слід відмітити, що створення відповідного спеціалізованого органу прокуратури було передбачено ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014. Такий підхід законодавця не вбачається послідовним, так як зважаючи на специфіку функцій та завдань Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, було б логічним включити положення щодо створення відповідного органу до Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки».

Таким чином, ми повинні констатувати, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура є органом, що був створений з метою забезпечення реалізації суспільного інтересу, який актуалізується у зв'язку із специфічною реальністю соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку нашої держави.

Використана література

1. Порядок денний асоціації «Україна-ЄС» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&>.
2. Антикорупційна реформа в Україні: місце і роль органів прокуратури як координатора протидії злочинності та корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4593/>.

3. Глобальна порівняльна таблиця CPI 2012, 2013, 2014 2015 // Індекс корупції CPI –2012, 2013, 2014 2015 / Transparency International. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ti-ukraine.org/CPI-2015/visual_data_CPI-2015.

4. Конвенція ООН проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

5. Sixth Progress Report on the Implementation by Ukraine of the Action Plan on Visa Liberalisation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EN/1-2015-905-EN-F1-1.PDF>.

6. Рекомендації Україні в рамках Стамбульського плану дій (січень 2004 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/corruption/acn/lawenforcement/41651559.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Кабиш Д. Г.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ЗАКОННІСТЮ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Результативність оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) може мати місце лише у разі проведення цілеспрямованої, активної роботи, дотримання всіх необхідних законодавчо закріплених вимог, нагляд за якими відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 121 Конституції України здійснює прокуратура.

Прокуратура – це система тих «стримувань і противаг», що реалізуються у процесі взаємодії всіх гілок влади й виконує позитивну роль у суспільстві. Специфіка цього органу полягає в тому, що «...прокуратура є єдиним державним органом, для якого нагляд за виконанням законів становить зміст, сутність і основу діяльності» [1, с. 15]. Це зумовлює й роль прокуратури у сфері реалізації кримінальної політики держави і, зокрема, нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність.

Ю. С. Шемшученко і Г. О. Мурашин називають прокуратуру «... службою законності... яка є багатофункціональною державною структурою, традиційною для вітчизняної правоохоронної системи, її існування в сучасних умовах об'єктивно необхідне для суспільства та держави» [2, с. 6].

Даючи загальну характеристику завданням органів прокуратури з нагляду за додержанням законів відповідними державними органами під час проведення ОРД, насамперед варто зазначити, що прокурор не є учасником оперативно-розшукової діяльності. На відміну від нагляду за слідством та дізнанням прокурор не має повноважень на безпосередню участь в проведенні ОРД, а його вимоги про усунення порушень закону не носять імперативного характеру, тому нагляд здійснюється ніби збоку, що об'єктивно обмежує його можливості [3, с. 10].

До предмета прокурорського нагляду відноситься додержання законодавства про суб'єктів, які здійснюють ОРД; про підстави для проведення оперативно-розшукових заходів; про види, межі та особливості таких заходів; умови проведення, строки ведення та порядок документування оперативно-розшукових заходів [4, с. 92].

Аргументом на користь прокурорського нагляду слід назвати існуючий порядок «подальшого повідомлення» про проведені оперативно-розшукові заходи. Це, наприклад, порушення прав особи при входженні в житло без її згоди (п. 7 ст. 25 Закону «Про Службу безпеки України»). Стаття 9 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» також передбачає, що у разі необхідності невідкладного здійснення оперативно-розшукових заходів, пов'язаних з тимчасовим обмеженням прав людини, оперативні підрозділи зобов'язані протягом 24 годин повідомити прокурора про застосування названих заходів та підстави для їх проведення. Таким чином, прокурор при проведенні прокурорського нагляду за органами, які здійснюють ОРД, виконує двоєдине завдання: забезпечення ефективної і законної боротьби зі злочинністю та охорони недоторканності особи, прав та законних інтересів громадян.

У випадках ущемлення прав і свобод громадян, а також, коли причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались оперативно-розшукові заходи, не підтвердилась, прокурор може поставити перед керівниками відомств, які проводили ОРД, питання про відновлення порушеного права громадянина та відшкодування йому матеріальної та моральної шкоди. Лише прокурор, здійснюючи нагляд за оперативно-розшуковими органами, має можливість висунути таку вимогу і реально проконтролювати її виконання.

Отже, прокурорський нагляд при здійсненні ОРД край необхідний задля запобігання неправомірного вторгнення ОРД в конституційні права

людини і громадянина, контролю за порядком її здійснення та гарантії законності цього виду правоохоронної діяльності, бо неухильне дотримання встановленого законодавством порядку проведення ОРД є найважливішою умовою забезпечення прав та законних інтересів осіб, залучених до оперативно-розшукової діяльності, а разом із тим – й захисту інтересів усього суспільства. З огляду на це, вбачається недоцільним звуження прокурорських повноважень у цій сфері, адже розвиток цивілізованих ринкових відносин вимагає зміцнення законності, а отже, й посилення прокурорського нагляду в державі.

Використана література

1. Ястребов В. Б. Надзор за исполнением законов как основная функция прокуратуры / В. Б. Ястребов // Проблемы совершенствования прокурорского надзора. – М., 1997.
2. Шемшученко Ю. С. Прокуратура України: шляхи реформування в аспекті входження у європейський простір / Ю. С. Шемшученко, Г. О. Мурашин // Вісник Академії прокуратури України. – 2005. – № 4.
3. Кулаков В. Особливості прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність / В. Кулаков // Право України. – 1997. – № 7.
4. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. – Вид. 3-тє, змін. та допов. – Х.: Право, 2015. – 148 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Калінін П. В.,

студент 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: ДОСВІД ІСПАНІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Спеціалізована антикорупційна прокуратура в Україні – це самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, на який поклада-

ється: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями [1].

Станом на теперішній час в окремих європейських країнах антикорупційна спеціалізація прокурорів запроваджена. Найбільш показовим є іспанський досвід інституціонування спеціалізованої антикорупційної прокурорської служби. Прокуратура Іспанії є складовою судової влади і користується функціональною автономією як служба державного обвинувачення. Відповідно до ч. 1 ст. 124 Конституції Іспанії визначено, що завданням служби державного обвинувачення є сприяння відправленню правосуддя з метою захисту законності, прав громадян і захищених законом суспільних інтересів шляхом вжиття заходів на підставі закону або за запитом зацікавленої сторони, а також забезпечення незалежності судів і захисту в них суспільного інтересу. Згідно з ч. 2 ст. 124 Конституції Іспанії, служба державного обвинувачення здійснює повноваження через свої органи відповідно до принципів єдності, ієрархічної залежності, законності та неупередженості [2]. Примітно, що ліберальна конституційно-правова доктрина не визнає абсолютного характеру принципів єдності та ієрархічної залежності органів прокуратури та наголошує на їх підпорядкованості конституційним принципам законності та неупередженості. Як наслідок, принципи єдності та ієрархічної залежності застосовуються у повсякденній службовій діяльності прокуратури у мірі, необхідній для забезпечення неухильного додержання закону та професійної неупередженості прокурора. Відповідно до ст. 12 органічного Закону Іспанії «Про Службу державного обвинувачення» від 1981 р. закріплено вичерпний перелік органів Служби державного обвинувачення, що включає спеціалізовані служби прокурорів, – Службу державного обвинувачення з протидії незаконному обігу наркотиків та Службу державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності [3, с. 175]. Законом передбачена значна автономія антикорупційної прокурорської служби у межах прокурорського відомства. Керівником Служби державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності є головний прокурор, який призначається урядом за поданням Генерального прокурора після узгодження з Радою Генерального прокурора. Спеціальні прокурори призначаються за аналогічною процедурою. Для здійснення кримінального

переслідування за окремими провадженнями Генеральним прокурором можуть залучатися прокурори з інших прокурорських служб («делеговані прокурори спеціалізованої антикорупційної прокуратури»). Делеговані прокурори призначаються Генеральним прокурором за поданням головного прокурора Служби державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності за згоди територіального головного прокурора та ради прокурорів. Функціональна інтеграція делегованих прокурорів до антикорупційної прокурорської служби має тимчасовий характер, оскільки вони здійснюють свою діяльність в «дуалістичній сфері компетенції» (сфера компетенції спеціалізованої прокуратури переплітається з територіальною сферою компетенції прокуратур, де вони працюють на постійній основі). У складі Служби державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності перебувають спеціалізовані підрозділи судової поліції та група експертів. Спеціальні прокурори забезпечують процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримання державного обвинувачення в суді. Відповідно до ч.4 ст. 19 органічного Закону Королівства Іспанії «Про Службу державного обвинувачення» компетенція Служби державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності включає кримінальне переслідування таких злочинів («провадження у справах особливої ваги»): злочинів, пов'язаних з торгівлею впливом; посадових злочинів; злочинів, пов'язаних з розкриттям або неналежним використанням таємної інформації; злочинів, пов'язаних з хабарництвом; незаконного підприємництва державних службовців; злочинів, пов'язаних з банкрутством; відмивання грошей; корупційних діянь у міжнародних комерційних трансакціях; корупційних злочинів в приватному секторі тощо. Кримінальне провадження може бути розпочато антикорупційною прокурорською службою як на підставі внутрішньої інформації, так й за заявою приватної особи або державної інституції. У випадку безумовної належності справи до компетенції Прокурорської служби проти корупції та організованої злочинності для початку слідчих дій додаткової постанови Генерального прокурора не потребується. Якщо існує необхідність встановлення особливої важливості правопорушення, головний прокурор Служби державного обвинувачення з протидії корупції та організованій злочинності запитує згоди Генерального прокурора на початок досудового розслідування. Генеральний прокурор повинен керуватися законодавчо визначеними критеріями (водночас зауважимо, що Генеральний прокурор може делегувати антикримінальній прокурорській службі право провадження у конкретній справі, яка формально не відноситься до справ особливої ваги).

Резюмуючи, зазначимо, що однією з тенденцій еволюції інституту прокуратури (державної служби обвинувачення) багатьох європейських країн є виокремлення спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Поява цього правового феномена об'єктивно зумовлена прагненням суспільства створити ефективний державний антикорупційний механізм кримінального переслідування корупційних злочинів та осіб, які їх вчинили.

Використана література

1. Спеціалізована антикорупційна прокуратура // [Електронний ресурс] https://uk.wikipedia.org/wiki/Спеціалізована_антикорупційна_прокуратура.
2. Конституція Королевства Іспанія : от 27.12.1978 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.domeuropa.eu/leys/23-fales/50-konstitucziya-ispanii?start=9>.
3. Органічний Закон Королівства Іспанії «Про Службу державного обвинувачення» : від 30.12.1981 р. // Статус органів публічного обвинувачення : міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні / за заг. ред. О. А. Банчука. – К.: Атіка, 2012. – С. 169–219.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Кашкіна А. А.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

Сучасна прокуратура є активним учасником впровадження правової політики держави, авторитетним органом, що виконує досить значний обсяг функцій. Одним із основних напрямків діяльності, який забезпечує реалізацію органами прокуратури завдань, що стоять перед ними є управління кадрами. Система кадрового забезпечення органів прокуратури України являє собою цілісний комплекс логічно взаємоузгоджених організаційно-управлінських заходів, безпосередньо пов'язаних з реалізацією кадрової функції. Від роботи працівників кадрової служби сьогодні залежить не лише

комплектування кадрами органів прокуратури, а, врешті-решт, якість прокурорської діяльності та повага до прокуратури у суспільстві.

Аналіз діяльності органів прокуратури свідчить, що настав час оновлення концепції кадрової роботи, яка б визначала її мету, завдання, принципи, функції, кардинальні напрямки діяльності, була тісно пов'язана з іншими напрямками роботи прокуратури. Тому дослідження мети, завдань та принципів кадрової роботи в органах прокуратури варто розглядати у тісному взаємозв'язку із метою, завданнями та принципами функціонування і діяльності органів прокуратури в цілому. Таким чином, зважаючи на надзвичайну важливість завдань, які стоять перед органами прокуратури України, проведення наукових досліджень щодо визначення сутності, мети та завдань кадрової роботи в органах прокуратури набуває особливої актуальності.

Якісне виконання покладених на прокуратуру функцій безпосередньо залежить від правильно організованої кадрової роботи в органах прокуратури. Під кадровою роботою слід розуміти системну, цілеспрямовану управлінську діяльність відповідних керівників та працівників, що здійснюється в межах Конституції та Законів України в органах державної влади та безпосередньо в органах прокуратури, відносно до їх кадрів (персоналу), з метою забезпечення ефективного виконання ними своїх посадових обов'язків, забезпечення належної реалізації функцій, а також спрямована на забезпечення їх конституційних прав і свобод.

Ефективною кадрова робота в органах прокуратури буде за умови, якщо вона є, з одного боку – стабільною, що передбачається в планах роботи, з іншого – динамічною, тобто корегуватись відповідно до певних змін (рівня кваліфікації працівників, кількості звільнених, стажу роботи, дисциплінарної практики тощо). Не менш важливе значення має економічна обґрунтованість, що забезпечить індивідуальний підхід до працівників. Крім того, кадрова робота має бути складовою частиною стратегічної програми (концепції) розвитку діяльності прокуратури. Вагомими чинниками також виступають: врахування в кадровій політиці інтересів не тільки органів та підрозділів, а й їх персоналу; створення умов для конкурентної праці та професійного росту (кар'єри) працівників, який залежить, у першу чергу, від продуктивності праці конкретного працівника; соціальна та економічна захищеність; приведення роботи з персоналом як за змістом, так і за формою до міжнародних стандартів.

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність управління кадрами залежить і від правильно обраної в органах прокуратури кадрової стратегії. Слід зазначити, що на рівні нормативно-правових актів визна-

чення вказаного поняття поки що не закріплено. В теорії ж управління під кадровою стратегією розуміють, як правило, визначення успішних напрямів діяльності організації. Головним елементом, що характеризує її сутність, є фактор успіху. Певною мірою в якості стратегії може розглядатись план, але не як план конкретних заходів, а як визначена послідовність у системі поглядів, ідей, реалізація яких забезпечує успіх у досягненні поставлених цілей.

Використана література

1. Самсонов В. Н. Административное законодательство: понятие, содержание, реформа / В. Н. Самсонов. – Харьков, Основа, 1991. – 117 с.
2. Четвериков В. С. Основы управления в органах внутренних дел / В. С. Четвериков. – М.: Акад. МВД СССР, 1989. – 279 с.
3. Шемшученко Ю. Людина і реформування адміністративного права / Ю. Шемшученко, В. Авер'янов // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 53. – 23 березня.
4. Державне управління та адміністра тивне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / за заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушка. – К. : Вид-во Укр. акад. держ. управління при Президентові України, 1999. – 50 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Кваша Ю. О.,

студентка 4 групи 2 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Чинним Законом України «Про прокуратуру» передбачено, що до системи органів прокуратури України входять: Генеральна прокуратура України, регіональні прокуратури, місцеві прокуратури, військові прокуратури та Спеціалізована антикорупційна прокуратура. До військових прокуратур належать Головна військова прокуратура (на правах структур-

ного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах регіональних), військові прокуратури гарнізонів та інші військові прокуратури (на правах місцевих), перелік яких визначається в Додатку Закону «Про прокуратуру».

Військові прокуратури мають певну відмінність від решти спеціалізованих прокуратур. Особливість військових прокуратур визначається чинним Законом України «Про прокуратуру» та галузевим Наказом Генерального прокурора «Про особливості діяльності військових прокуратур».

У 2012 р. військові прокуратури були ліквідовані, проте чи було це рішення правильним? Певно, що ні, можливо потрібно було зменшити їх кількість, але не знищувати. Проте час вніс свої корективи і показав серйозну необхідність в наявності військових прокуратур. Саме тому в серпні 2014 р. Президентом України був підписаний законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо створення військових прокуратур».

Вище згаданим Наказом Генерального Прокурора України на Головну військову прокуратуру покладаються такі функції (на правах самостійного структурного підрозділу Генеральної прокуратури України): забезпечення належного контролю за діяльністю військових прокуратур регіонів, вживання заходів щодо підвищення ефективності їх діяльності; безпосередній нагляд за додержанням і застосуванням законів у центральних апаратах (адміністраціях, управліннях) органів, а також в органах військового управління, повноваження яких поширюються на всі з'єднання, військові частини, навчальні заклади, установи та організації, розташовані на території держави (крім видів Збройних Сил України).

Цим же наказом на всі рівні військової прокуратури України покладається ряд функцій, притаманний територіальним прокуратурам, але з певними особливостями.

Зрозуміти, чим реально займається сучасна військова прокуратура нам допоможе звіт про роботу військової прокуратури за рік їх діяльності: було розслідувано 16 536 кримінальних проваджень; прийнято процесуальних рішень у 12 755 провадженнях; спрямовано до суду 2 787 обвинувальних актів; розслідувалося кримінальних правопорушень, пов'язаних із ухиленням від проходження військової служби за фактами: самовільного залишення місця служби – 4 741 провадження стосовно 6 089 військовослужбовців; дезертирства – 6 432 провадження щодо 16 082 військовослужбовців (враховуючи тих, які залишилися на території АР Крим); ухилення від військової служби іншим способом – 190 проваджень стосовно 1 540 військовослужбовців.

Це досить великий обсяг роботи, і відповідно до статистики – навантаження на одного слідчого військової прокуратури складало у середньому понад 25 проваджень на місяць, а в прокуратурах Південного, Центрального регіонів України, у новоствореній прокуратурі сил АТО – понад 30. Більш того, лише за рік роботи на кожного офіцера військової прокуратури припало більше 1,5 млн гривень реально повернутих державі коштів.

Мабуть, саме ці цифри говорять про те, що відродження військових прокуратур в Україні було необхідним. Зараз це вже доведено цифрами та фактами. Та саме ці ж цифри переконують в тому, що військова прокуратура нині займає одне з головних місць в системі прокуратури України.

Україна потребує ще більш вдосконаленої та вузько спеціалізованої системи військових прокуратур. Адже реалії довели, що наскільки б гарним не були волонтери в нашій країні, ми потребуємо справжніх професіоналів, так би мовити, біля штурвалу.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Кеєр О. С.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НОВЕЛА В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Прийняття парламентом Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII стало важливою віхою на завершальному етапі інституційного реформування провідних органів кримінальної юстиції: прокуратури, судової влади та адвокатури. Саме ці професійні співтовариства вирішальним чином впливають на ефективність здійснення кримінального провадження, а також на продуктивність усієї правової системи загалом. Таким чином, приділення належної уваги питанням організаційного устрою прокуратури, судової влади й адвокатури слід розглядати як невід’ємну передумову забезпечення їх результативної діяльності за всіма напрямками роботи.

Одним із ключових і водночас малодосліджених аспектів внутрішньої побудови органів кримінальної юстиції є система прокурорського самоврядування.

Реформувати прокуратуру за європейським зразком – це добровільне зобов'язання України, взяте нею ще під час вступу до Ради Європи в 1995 році. Та й у Перехідних положеннях Конституції 1996 року чітко вказано: прокуратуру слід позбавити не властивих для неї функцій загального нагляду за додержанням і застосуванням законів та функції досудового слідства. На думку більшості фахівців у галузі конституційного права, а також авторів Основного Закону, для реалізації Перехідних положень відводилося щонайбільше 5 років. Починаючи з 2000-го законодавці реєстрували 10 проектів нової редакції закону про прокуратуру, але всі вони не були затверджені парламентом [1].

Становлення інституту прокурорського самоврядування в Україні вимагає формування єдиного підходу до його організаційно-правового забезпечення і передбачає урахування позитивних напрацювань європейської практики. Загальні засади прокурорського самоврядування (Глава 1) та питання організаційного забезпечення його функціонування (Глава 2) визначені у розділі VIII Закону. Слід звернути увагу на те, що у положеннях законопроекту особлива увага приділяється розмежуванню в прокурорській системі самоврядного та забезпечувального елементів її системно-структурної організації. У зв'язку із цим, чітко виділено два її самостійних елементи – органи прокурорського самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури.

У ст. 65 Закону України «Про прокуратуру» визначається, що прокурорське самоврядування – це самостійне колективне вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури. Формулюючи завдання прокурорського самоврядування, у вказаній статті наводиться перелік питань, що стосуються внутрішньої діяльності прокуратури та які потребують свого вирішення саме в рамках реалізації прокурорського самоврядування.

Аналізуючи зазначену статтю, можна дійти до висновку, що перелік завдань не є вичерпним. До того ж, певною мірою він дублює повноваження прокурорів. На практиці це може негативно позначитися на ефективності діяльності органів прокурорського самоврядування та спричинити неоднозначне застосування його положень в роботі прокурорами. На мій погляд, визначення вичерпного і чіткого переліку завдань, що вирішуються організаціями професійного самоврядування, є однією із ключових умов функціонування інституту самоврядування в будь-якій професійній сфері, тим більше, якщо це стосується юридичної практичної діяльності [3].

Як позитивний крок на шляху демократизації наглядового відомства слід розглядати зафіксоване в ч. 3 ст. 67 Закону № 1697-VII положення, згідно якого всеукраїнська конференція працівників прокуратури приймає з питань, що належать до її компетенції, рішення, що є обов'язковими для Ради прокурорів України та будь-яких прокурорів, тобто обов'язковими вони є і для Генерального прокурора України.

На відміну від суддівської та адвокатської спільноти, де більшість у складі відповідних комісій належить представникам професії, Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII передбачив, що з 11 членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів власне прокурорів лише п'ять, тобто більшості вони не утворюють. Такий стан речей навряд чи можна розглядати як загрозу незалежності органів прокурорського самоврядування, оскільки інші члени комісії (один адвокат, два вчених, три представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини) делегуються в основному незалежними органами, що мають необхідний правозахисний потенціал [3].

У період між всеукраїнськими конференціями вищим органом самоврядування є Рада прокурорів. До її складу входять тринадцять осіб (два прокурори від Генеральної прокуратури України, чотири – від регіональних прокуратур, п'ять – від місцевих, а також двоє вчених, призначених з'їздом представників вищих юридичних навчальних закладів). Саме Рада прокурорів, зокрема, дає рекомендації про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад, захищає незалежність прокурорів, здійснює належне організаційне забезпечення відомства, приймає рішення з питань правового й соціального захисту прокурорів і членів їхніх сімей, а також розглядає звернення щодо неналежного виконання прокурором своїх посадових обов'язків. Слід наголосити, що Рада обирає лише тих, хто пройшов відбір Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії. До складу останньої входять п'ять прокурорів, висунутих всеукраїнською конференцією, двоє вчених, обраних на з'їзді представників вищих юридичних навчальних закладів, один представник з'їзду адвокатів, а також три особи від Уповноваженого Верховної Ради з прав людини [1].

Необхідно зазначити, що в разі підозри в корупції чи наявності інших фактів недобросовісності якогось кандидата, громадські організації чи будь-які фізичні особи можуть подавати до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії відповідну інформацію. Вважаємо, що така самоврядна система обов'язково захистить порядного патріотичного прокурора, який виконує свій обов'язок згідно із законом.

Отже, серед основних тенденцій розбудови професійного самоврядування в системі прокуратури слід відзначити посилення його ролі як визначального механізму забезпечення незалежності, високого фахового й етичного рівня представників відповідних співтовариств; демократизацію процесу формування органів самоврядування і прийняття рішень у процесі поточної роботи; розширення застосування конкурсних засад набуття права на професію; централізація здійснення функцій добору й притягнення до дисциплінарної відповідальності за рахунок передачі їх одному загальнонаціональному органу (Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів).

Використана література

1. Кожем'якін А. Прокурорське самоврядування // Віче. – 2014. – № 21. – С. 43.
2. Долгий О. О. Прокурорське самоврядування в Україні: оцінка законодавчих ініціатив та їх відповідності вимогам венеціанської комісії / О. О. Долгий, Н. С Наулік // Європейські перспективи. – 2014. – № 5. – С. 21–24.
3. Іваницький С. О. Тенденції розбудови професійного самоврядування в системі прокуратури, судової влади та адвокатури // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014. – № 10-2. – С. 120–121.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Кисіль А. Б.,
студентка 5 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Реформування законодавства щодо місця прокуратури у державному механізмі захисту прав людини України є однією з найбільш актуальних проблем на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Однією з найбільш дискусійних тем є участь прокурора у цивільному судочинстві. Так, більшість фахівців висловлюють свої позиції щодо доцільності закріплення за прокуратурою повноважень виключно у судочинстві по кримінальних справах, а саме: підтримання публічного обвинувачення у суді, процесуального керівництва досудовим розслідуванням, нагляду за негласними та іншими слідчими діями органів правопорядку, а також вирішення інших питань, які виникають під час кримінального провадження.

Такі зміни викладені, зокрема, у Проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 3524 від 25.11.2015, яким з кола повноважень органів прокуратури повністю виключається участь прокурора у цивільному судочинстві, зокрема, представництво інтересів громадян у суді.

Для того, щоб проаналізувати різні позиції та зробити висновок про доцільність внесення таких змін до законодавства України, слід дослідити роль органів прокуратури у цивільному судочинстві в зарубіжних країнах за допомогою методу порівняльного правознавства.

Так, у даній роботі піде мова про роль і місце органів прокуратури у здійсненні цивільного судочинства Франції. Прокуратура Франції є складовою частиною структури Міністерства юстиції і має особливе призначення забезпечувати дотримання чинних законів. Однією з відмінних від притаманних прокуратурі України рис є те, що прокуратура Франції наділена вичерпним переліком повноважень у сфері цивільного судочинства.

Так, у цивільному судочинстві участь прокурора у Франції можлива в процесуальних формах порушення цивільної справи через пред'явлення позову від імені держави, а також участь у процесі для надання висновку по справі. Порушення прокурором цивільних справ можливо тільки у передбачених законом випадках, зокрема відповідно до Цивільного кодексу Франції в наступних випадках: про констатацію смерті (оголошення особи померлою); про оголошення особи безвісно відсутньою; про присудження до штрафу службової особи і подружжя, які уклали шлюб без офіційно встановленої публікації; про передачу дітей на виховання одному із подружжя при розірванні шлюбу; про позбавлення дієздатності психічно хворих осіб, якщо вони не мають подружжя чи родичів; про призначення радника марнотратцю; про визнання прав недієздатних чи неповнолітніх, які виникають з розпоряджень дарувальників чи заповідача на їх користь; про усунення порушень, допущених при створенні товариства, а також про зміну статусу товариства [2, с. 19].

Вичерпний перелік справ, у яких прокурор має право брати участь, сприяє визначеності та уникненню неоднозначного тлумачення законодавчих положень, що позитивно впливає на практичне здійснення органами державної влади Франції захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Відповідно до чинних в Україні на сьогодні положень Закону України «Про прокуратуру», прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу. Вищезазначені положення поширюються, у тому числі, і на цивільне судочинство, проте не містять, як у Цивільному кодексі Франції, чіткого вичерпного переліку випадків, в яких прокурор має право вступати у цивільну справу.

На думку автора, у процесі здійснення реформування правового статусу прокуратури України законодавцю слід звернутися до досвіду Франції та закріпити у законі чіткий перелік справ, на які поширюватимуться повноваження органів прокуратури, що сприятиме запобіганню неоднозначного застосування законодавчих положень у практичній діяльності. Такий підхід, з одного боку, обмежить та конкретизує коло цивільних справ, у яких прокурор матиме право брати участь, а з іншого – виступатиме гарантією захисту прав громадян у цивільному судочинстві. Адже повністю виключати названі функції з переліку функцій прокуратури можна лише тоді, коли такі функції будуть передані до відання іншого органу, чого на сьогоднішній день у чинному законодавстві України не передбачено.

Використана література

1. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І. В. Плахіна // Часопис Академії прокуратури України. – 2014. – № 4 (25). – С. 37–43.

2. Дунас Т. О. Прокурор в цивільному процесі іноземних держав / Т. О. Дунас // Вісник прокуратури. – 2003. – № 7.

3. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн / Н. С. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 339–341.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Трагнюк Р. Р.

Кіншов Д. С.,

студент 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Проблема реформування прокуратури як складової правоохоронної системи держави дискутується в Україні протягом усієї доби її незалежності. І весь цей час проводилися відповідні тематичні наукові дослідження, здійснювалися певні кроки законодавчого й практичного характеру, спрямовані на удосконалення правової основи діяльності прокуратури, перегляд підвалин та принципів організації самої прокуратури як єдиної системи, визначення її місця, ролі та функцій у нових суспільно-економічних, політичних та історичних умовах. Зокрема, ще на етапі вступу України до Ради Європи у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року (щодо заявки України на вступ до Ради Європи) було зазначено, що роль та функції Генеральної прокуратури в Україні мають бути змінені (особливо щодо здійснення загального контролю за додержанням законності) шляхом перетворення цього інституту на орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи (п.п. VI п. 11).

Треба зазначити, що окремі положення ЗУ «Про прокуратуру», на наш погляд, не позбавлені певних вад. Йдеться, зокрема, про таке:

1. Закон містить певні корупційні ризики, зокрема припис ч. 3 ст. 16 про те, що місцеві та регіональні прокурори призначаються на посаду безстроково та можуть бути звільнені з посади, їхні повноваження на по-

саді можуть бути припинені лише з підстав та в порядку, передбаченому цим законом. Адже якщо, наприклад, відповідний прокурор протягом тривалого часу перебуває на одній і тій самій посаді, то незалежно від того, на скільки адміністративно-територіальних одиниць поширюється його юрисдикція, він у будь-якому випадку набуде «корисних» зв'язків, якими за належних умов може скористатися з метою отримання неправомірної вигоди.

З огляду на це, у вказаній нормі, принаймні, мали б міститися хоча б вказівки на можливість ротачії прокурорів зі сплином відповідного терміну перебування на посаді, або ж закріплено конкретний строк призначення прокурора на посаду.

2. Не дивлячись на те, що новим законом прокуратура позбавляється функції загального нагляду за додержанням законності, відповідно до вимог ст. 23 закону прокурор з метою встановлення наявності підстав для свого представництва громадянина або держави в суді має право: 1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом; 2) отримувати від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення.

На наш погляд, у даному випадку цілком доречним було б послатися на приписи п. 91 Висновку Венеційської комісії від 14 жовтня 2013 року № 735/2013 (який надавався до проекту Закону України «Про прокуратуру» до його остаточного ухвалення парламентом) про те, що «зазначені повноваження дуже нагадують ті, що здійснюються під час дослідчих дізнань в рамках кримінального процесу і в рамках функції загального нагляду. Як наслідок, існує серйозний ризик відсутності рівності сторін і, отже, порушення права на справедливий судовий розгляд відповідно до ст. 6.1 Європейської конвенції».

Крім того, за вказаних у ст. 23 закону обставин ніщо не заважає прокурору без жодних перешкод звернутися до суду з відповідним клопотанням про витребування необхідних документів у якості доказу у відповідній

категорії справ. Звертаю увагу, що навіть адвокат у якості захисника чи представника з метою надання правової допомоги клієнту не має такого обсягу прав (див. ст. 20 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Загалом у зазначеному Висновку Венеціанської комісії міститься рекомендація щодо повного вилучення згадки про цю функцію зі ст. 121 Конституції України. Така позиція обґрунтовується експертами тим, що усі люди рівні у своїх правах, тому кожен представляє себе сам, а для тих, хто не здатен це зробити (неповнолітні та інші недієздатні), на чому вже наголошувалося вище, існують інститути законного представника, безоплатної правової допомоги тощо.

3. Дещо «корупціогенною» виглядає норма, передбачена у п. 1 ч. 9 ст. 71 Закону (повноваження Ради прокурорів), відповідно до якої у разі, якщо генеральний прокурор не погоджується з рекомендованою Радою прокурорів України кандидатурою і відмовляє у призначенні на посаду, він вносить на розгляд Ради прокурорів іншу кандидатуру. Тобто фактично генеральний прокурор може «не погодити» десятки кандидатур тільки задля того, щоб відповідну адміністративну посаду в прокуратурі обійняла «своя людина». Така норма не вписується у загальний підхід нового законодавства про прокуратуру щодо звуження повноважень, а отже і впливу генерального прокурора на формування прокурського корпусу.

4. Із буквального тлумачення положень ч. 3 ст. 89 закону виходить, що видатки на утримання органів прокуратури є захищеними видатками бюджету (такими, що не можуть бути скорочені в поточному фінансовому році).

Так, справді, належне фінансування роботи органів прокуратури є однією із гарантій незалежності прокурорів від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу щодо прийняття ними рішень при виконанні службових обов'язків. Однак тим самим порушуються вимоги ч. 1 ст. 55 Бюджетного кодексу України, у якій міститься вичерпний перелік таких захищених видатків, і в якому відсутні будь-які згадки про окремі видатки на утримання органів прокуратури. Мабуть, у законі мало б йтися про захищеність видатків на оплату праці працівників прокуратури, нарахування на заробітну плату, оплату комунальних послуг та енергоносіїв та ін. У протилежному випадку створюється небезпечний прецедент, який згодом дозволить усім без виключення державним органам вимагати такої ж «захищеності» для себе. Навіть для тих потреб, які за умов тяжкої економічної ситуації та необхідності економії державних коштів можна було б і скоротити (наприклад, оплата закордонних відряджень, оновлення автопарку тощо).

Дуже хочеться, щоб реформа прокуратури України мала наслідком ефективний правоохоронний орган, який користувався б повагою суспільства, тож вона має бути системною. Для цього слід врахувати досвід прокуратур зарубіжних країн (наприклад, США і Канади із обов'язковим зауваженням деяких особливостей правових традицій; реформа прокуратури у Грузії також може слугувати прикладом, і уроки реформування прокуратури Грузії мають бути враховані). Певні недоліки, які, на жаль, мають місце у вказаному законі, сподіваюсь, що вони «безболісно» можуть бути усунені шляхом внесення окремих змін до певних його положень.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Кірик А. А.,

студент 20 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СТРУКТУРА ПРОКУРОРСЬКОЇ СЛУЖБИ ДАНІЇ

Прокурорська служба Данії представляє собою уповноважений відокремлений підрозділ міністерства юстиції Королівства, основним напрямком якого є підтримка державного обвинувачення в кримінальному судочинстві. Діяльність, структуру та завдання прокуратури регламентується розділом 10 Закону Данії «Про відправлення правосуддя» (далі – Закон).

Відповідно до статті 95 Закону структура прокуратури представлена Директором державного обвинувачення, що діє на загальнодержавному рівні, регіональними прокуратурами – на рівні регіонів (після адміністративної реформи 2007 року їх нараховується 5), констеблями поліції – на рівні комун (після реформи їх 98).

Перш ніж більш конкретно розглядати структуру прокуратури, хотілося б зазначити, що відповідно до абз. 1 розділу 96 Закону загальний обов'язок прокурорів полягає у судовому переслідуванні злочинів спільно з поліцією відповідно до положень, що містяться в цьому Законі. Натомість абз. 2 зазначає, що прокурори повинні належно реагувати з необхідною швидкістю, що допускається характером справи, і тим самим не тільки

гарантувати, що винні понесуть відповідальність, а й те, що переслідування невинних осіб не відбувається.

Переходячи до більш повної характеристики прокурорської служби, хотілося б зазначити, що значну роль в її діяльності відіграє міністр юстиції, так як відповідно до ст. 98 Закону він керує і контролює її діяльність. Далі дана стаття зазначає, що міністр може встановити умови, що регулюють виконання роботи прокурорів, може видавати накази прокурорам стосовно розгляду конкретних правопорушень, в тому числі, чи слід почати або продовжити, або утримуватися від судового переслідування. Також абз. 4 статті зазначає, що міністр розглядає скарги на рішення, що приймаються Директором державного обвинувачення в якості першої інстанції. Також до повноважень міністра юстиції віднесено призначення та звільнення прокурорів.

Діяльності Директора державного обвинувачення присвячено ст. 99 Закону, відповідно до якої він забезпечує розгляд кримінальних справ у Верховному суді і має повноваження діяти в Спеціальному суді останньої інстанції. Директор наглядає за іншими прокурорами і контролює їх діяльність. Він може видавати накази відповідно до положень Закону, що є обов'язковими для нижчестоящих прокурорів. В рамках нагляду за нижчими прокурорами Директор розглядає скарги на рішення, що приймаються регіональними прокурорами в якості першої інстанції. Рішення, прийняте по скаргі Директором, не може бути оскаржене міністру юстиції.

Стаття 101 Закону регламентує діяльність регіональних прокуратур, згідно з нею вони забезпечують розгляд кримінальної справи в вищих судах та керують діяльністю констеблів поліції. Регіональні прокурори розглядають скарги на дії констеблів, рішення по скаргам не можна оскаржити ані Директору державного обвинувачення, ані міністру юстиції. Також вони вправі видавати накази, що є обов'язковими до виконання констеблями поліції.

Констеблі поліції представляють собою елемент прокурорської служби на найнижчому рівні та здійснюють підтримку державного обвинувачення в судах комун. Більшою мірою вони є невід'ємною складовою діяльності поліції та, крім регіональних прокуратур, підпорядковуються начальнику поліції комуні, але з широкою автономією у виконанні професійних обов'язків.

Характер структури прокурорської служби Данії загалом відображає становище її в системі правоохоронних органів Королівства, який можна охарактеризувати як невід'ємну складову міністерства юстиції і доповнення до поліції.

Використана література

1. Про провадження правосуддя [Електронний ресурс]: Закон Данії від 2001 р. – Режим доступу: http://www.geneva-academy.ch/RULAC/pdf_state/Admin-of-justice-act-2001-excerpts.pdf.
2. Сухарев А. Я. Прокурорский надзор. – М.: Норма, Инфра-М, 2011. – 384 с.
3. Ахетова О. С. Прокуратура и прокурорский надзор. Организация и деятельность прокуратуры на примере зарубежных стран – М.: Эксмо, 2008. – 320 с.
4. Andreas Laursen. A Danish Paradox? A Brief Review of the Status of International Crimes in Danish law – Journal of International Criminal Justice Volume 10, Issue 4, Pp. 997-1016

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Клим Р. В.,

студент 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Поряд з реформуванням органів прокуратури України, трансформацією її основних функцій, відбуваються постійні зміни в організаційно-штатній структурі, а також особливого значення набуває переосмислення основних засад організації та діяльності органів прокуратури. Важливою ознакою підвищення ефективності діяльності органу державної влади є поліпшення його кадрової роботи. Це зумовлено тим, що кадри є безпосереднім суб'єктом реалізації політики, сформованої відповідним державним органом.

Звертаючись до питання визначення поняття кадрової політики, доречно проаналізувати загальнонаукові напрацювання у цьому плані. Так, кадрову політику визначають як сукупність правил і норм, цілей і уявлень, які визначають напрямок і зміст роботи з персоналом. Більш широко розгля-

нувши зазначене поняття, слід звернути увагу на те, що цей організаційно-економічний механізм реалізує систему інтересів керівництва та врівноваження їх з інтересами працівників і є невід'ємним елементом забезпечення виконання загальної стратегії розвитку організації. Суб'єктна взаємодія керівництва та працівників свідчить про те, що вплив, який здійснює керівництво на персонал за допомогою кадрової політики, має зворотній зв'язок.

На сучасному етапі розвитку кадрової політики у органах державної влади України (і у органах прокуратури зокрема) однією з найгірше реалізованих ознак її здійснення є відкритість. У пункті 9 частини 1 статті 3 Закону України «Про прокуратуру» № 1697-VII від 14.10.2014 серед засад діяльності прокуратури визначено її прозорість, яка забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора. Раніше діючий Закон України «Про прокуратуру» від № 1789-XII от 05.11.1991 визначав сувору централізацію у підборі кадрів на зайняття посад у органах прокуратури, де переважна маса повноважень надавалася Генеральному прокурору України, що робило залежною всю систему органів від однієї посади.

Внаслідок новацій, введених з прийняттям Закону від 14.10.2014, було запропоновано принципово новий підхід до формування штату органів прокуратури. Так, впроваджено порядок тестування кандидатів на посади місцевих прокурорів. Він включає рейтинговий підхід до визначення кандидатів, відкриті оголошення про наявні вакансії, складання іспиту у формі анонімного тестування та професійну підготовку в Національній академії прокуратури. Так само на конкурсній та прозорій основі відбувається переведення прокурорів з однієї прокуратури до іншої. Та в той же час внутрішні розпорядчі акти, прийняті самими органами прокуратури, не унаслідували «букву і дух» зазначеного Закону. Для прикладу, протягом тривалого часу після набуття ним чинності продовжує діяти Положення про стажування в органах прокуратури (затверджене Наказом Генерального прокурора України від 30 грудня 2009 р. № 80), яке визначає порядок відбору на стажування і стажування претендентів на заміщення вакантних посад прокурорів, слідчих прокуратур. Стажування, яке є невід'ємною складовою процесу професійної підготовки до роботи в органах прокуратури, залишається доступним для «закритого» кола осіб. Таким чином нівелюються переваги від здійснення реформ у плані добору кадрів.

Важливе значення у формуванні кадрової політики органів прокуратури України мають органи прокурорського самоврядування – Всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України. Найвищим органом прокурорського самоврядування є Всеукраїнська конференція

працівників прокуратури. У ст. 67 Закону України «Про прокуратуру» зазначені такі повноваження: призначає членів Ради прокурорів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів; затверджує Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури та положення про Раду прокурорів України; приймає положення про порядок роботи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів. У цих повноваженнях простежується суттєвий вплив на роботу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, яка, у свою чергу: проводить добір кандидатів на посаду прокурора; бере участь у переведенні прокурорів з одного органу прокуратури до іншого; розглядає скарги про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснює дисциплінарне провадження. Рада прокурорів у процесі реалізації повноважень вносить рекомендації про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад, захищає прокурорів від незаконного впливу, у тому числі – з боку керівного складу. Причому законом передбачено мінімізацію впливу на діяльність цих органів з боку керівництва. Але, знову ж таки, на шляху реалізації зазначених норм трапляється велика кількість перешкод. Серед них, передусім, штучне зволікання з прийняттям ряду розпорядчих документів, що стосуються організації роботи органів прокуратури в цілому і кадрової роботи зокрема. Це тягне за собою формальну невизначеність у порядку призначення на посади прокурорів «нового покоління», що у майбутньому може спровокувати велику кількість суперечок щодо обіймання ними відповідних посад. Вирішення цієї проблеми є прийняття відповідних актів на найближчій Всеукраїнській конференції працівників прокуратури.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що одним з пріоритетних напрямків кадрової роботи органів прокуратури вбачається відкрита та активна співпраця з громадськістю та інформування щодо результатів своєї діяльності. Поряд з цим, кадрова політика в органах прокуратури повинна включати такі складові, як науково обґрунтоване кадрове планування; якісну систему формування кадрового резерву; ефективну систему підготовки та підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури; механізм здійснення об'єктивної оцінки професіоналізму працівників органів прокуратури; результативну систему контролювання стану кадрового забезпечення органів прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Клименко С. С.,

студент 1 групи 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ (ПРАГНЕННЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ)

Сьогодення для нашої держави є непростим: Україна намагається досягти цілей євроінтеграції та гармонізувати законодавство відповідно до міжнародних принципів та стандартів, а тому в даному контексті надзвичайно важливим видається питання реформування правоохоронних органів, зокрема органів прокуратури.

Трохи більше року назад, 6 березня 2015 р. Генеральний прокурор України Віктор Шокін та заступник Генерального прокурора Давід Сакварелідзе представили громадськості стратегію реформування органів прокуратури України, в якій, конкретизуючи кардинальні та важливі напрямки системної і структурної реорганізації прокуратури, особливо відзначили, що в першу чергу необхідно звільнити прокуратуру від зайвих функцій, оптимізувати та дебюрократизувати існуючі системи та процедури.

Відповідно до Указу Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів проводитиметься у два етапи: перший етап – невідкладне оновлення законодавства, спрямоване на відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів в Україні; другий етап – системні зміни в законодавстві, у тому числі прийняття змін до Конституції України та комплексна побудова інституційних спроможностей відповідних правових інститутів. Тому реформування органів прокуратури розпочалося саме з оновлення законодавчої бази її функціонування.

Серед функціональної оптимізації органів прокуратури неодноразово зверталася увага на необхідність вдосконалення наглядової функції прокуратури, у тому числі порушувалось питання щодо її скасування. Саме на такому радикальному кроці наполягають передусім структури та експерти Ради Європи. Разом з тим, дана функція й на сьогодні залишається характерною для органів прокуратури. А ось Закон України «Про проку-

ратуру» не дивлячись на постійні внесення до нього змін, так і не приведений у відповідність до Конституції України.

Так, відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», прокуратура України становить єдину систему, на яку відповідно до Конституції України та цього Закону покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. На прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України.

Разом з тим, ст. 121 Конституцією України передбачено також, окрім вищезазначених функцій, що на органи прокуратури покладається нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Таким чином, як бачимо, реформування фактично звелось нанівець залишенням наглядових повноважень органів прокуратури в тій самій мірі, що існували до цього часу, незважаючи на неодноразові зауваження Венеціанської комісії, що основними і невід'ємними функціями прокуратури мають стати дві: нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство, та підтримання державного обвинувачення в суді.

Хоча варто відзначити, що проектом змін до Конституції України передбачено виключення ст. 121 з тексту Конституції взагалі, що теж не узгоджене з останніми оновленнями Закону України «Про прокуратуру», де зазначено, що на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України.

На наш погляд, залишення функції нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами є правильним, оскільки поки що, на жаль, ми можемо говорити лише про спроби боротьби з корупцією, але ніяк не про ефективність таких спроб. Тому здійснення функції, передбаченої п. 5 ст. 121 Конституції України, має своїм завданням передусім захист прав і свобод від сваволі органів виконавчої влади й місцевого самоврядування та їх

представників, діяльність яких у сучасних умовах аж ніяк не є зразком законотворчості, а порушення людських прав з їхнього боку набуло небаченого поширення.

Таким чином, перш ніж ліквідувати повністю наглядову функцію прокуратури, варто вирішити питання щодо реформування всіх інших органів державної влади та місцевого самоврядування, позбавити суспільство корупції, побудувати справжню правову державу й тоді, на нашу думку, можна вести мову про покладення на органи прокуратури лише двох функцій, а саме: нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство, та підтримання державного обвинувачення в суді.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Ключка К. В.,

студентка 14 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

Інститут прокуратури посідає одне з найважливіших місць у системі органів державної влади та займає провідну роль в правоохоронній системі будь-якої держави, адже метою прокурорської діяльності є забезпечення дотримання правопорядку та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави.

Конституцією України заснована концепція демократичної, соціальної та правової держави, однак цим проголошенням законодавець більш визначив прагнення до реалізації цих принципів, а отже створив «конституційні передумови» [1]. В контексті правової держави її завданням є зміцнення правоохоронної системи, а отже і прокуратури як органу, що здійснює підтримання державного обвинувачення в суді, представництво інтересів громадянина або держави в суді, керування досудовим розслідуванням [2].

Через прагнення України співпрацювати з Євросоюзом та набути членства в ньому вже довгий час триває реформування органів прокуратури та її правового забезпечення (як складовий елемент євроінтеграції), тому що існує проблема співвідношення національної правової системи з правовими системами європейських держав [3]. На сьогодні виникла необхідність вдосконалення чинного законодавства та самих органів прокуратури задля досягнення цілей, поставлених перед Україною.

Основоположні стандарти прокурорської діяльності закріплені в нормативно-правових актах Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи, серед них сформовані такі принципи: незалежності, об'єктивності, неупередженості, дієвості (ефективності), поваги прав людини, прагнення до досягнення справедливості і захисту свобод [4].

Відповідно до Резолюції 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» в пункті «Реформа прокуратури» наголошено на тому, що Україна зобов'язалась змінити функції прокуратури щодо загального нагляду за законністю і перетворити даний орган на такий, що відповідає стандартам Ради Європи, адже зазначена функція суперечить європейським стандартам і, таким чином, значно перебільшує повноваження, надані в демократичній державі [5]. 14 жовтня 2014 р. був прийнятий новий Закон «Про прокуратуру», проект якого став предметом розгляду Венеціанської комісії в жовтні 2013 р. Її висновком було те, що положення Закону значно наближають Україну до європейських ідеалів у питанні реформування прокуратури. Також було наголошено на підтриманні виключення функції загального нагляду та деяких інших положень проекту [6].

Питання позбавлення прокуратури наглядової функції є одним з найбільш обговорюваних. На думку Ю. Шемшученко та О. Мурашина, погіршення стану законності в державі не дозволяє звужувати функції прокуратури, принаймі найближчим часом. Ліквідація наглядової функції значно послабить контрольно-наглядові структури і спровокує занепад правоохоронної системи, вважає М. Косята. В. Пшонка наголошує на реформуванні функції прокурорського нагляду за дотриманням і застосуванням законів в правозахисну функцію, маючи на увазі захист прав і свобод громадянина, загальних інтересів суспільства та держави. Такі науковці, як М. Якимчук, І. Марочкін, Ю. Полянський повністю підтримують зазначену тезу, адже вважають, що «правозахист є не просто принципом, а самою суттю діяльності прокуратури» [7].

Важливо звернути увагу на те, що Венеціанська комісія наголошувала на тому, що основними функціями прокуратури є такі: нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, а також підтримання державного обвинувачення. Таким чином, на сьогодні тривають дискусії щодо вилучення функції представництва прокурором в суді інтересів громадянина за певних обставин, адже таким чином порушується принцип рівності людей. А. Бущенко підтримує ліквідацію вищезазначеної функції, посилаючись на існування інститутів законного представника та безоплатної правової допомоги [8].

Таким чином, можна ствержувати, що на сьогодні гостро стоїть питання щодо реформування прокуратури та вдосконалення і адаптації національного законодавства до міжнародних та європейських стандартів. Отже, необхідно терміново трансформувати функції, викладені в Законі, а також першочергово реалізувати основні напрями прокуратури через внесення змін до Конституції, адже існують певні розбіжності між нормативно-правовими актами національного законодавства, що є недопустимим у правовій державі.

Використана література

1. Актуальні проблеми конституційного права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.big-lib.com/book/96_Aktualni_problemi_konstytucijnogo_prava_Ukraini/8544_83_Ukraina_demokratichna_pravova_socialna_derjava.

2. Конституційні функції прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/task_func_gp.html.

3. Кравчук В. М. Прокуратура Україна та європейська інтеграція // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження». – 2009. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18359/21-Kravchuk.pdf?sequence=1>.

4. Жук Д. В. Міжнародні та європейські стандарти у діяльності прокуратури // Науковий вісник Херсонського державного університету, серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 2. Том 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo02/part_3/31.pdf.

5. Резолюція 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» від 04.10.2010 № 1755(2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_a19.

6. Прокуратура: сучасний стан упровадження реформ // Інформаційна довідка МДГ № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046a6cc>.

7. Семчук Ю. І. Функції прокуратури у контексті євроінтеграційних процесів. // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2013/Semchuk.pdf.

8. Блудша М. Нові і старі функції прокуратури очима правозахисників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/653-novi-y-stari-funkciyi-prokuratury-skasuvaty-ne-mojna-zalyshyty>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Коваль В. В.,

студентка 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Коріння корупції почало проростати ще за часів первісного суспільства, що в наші дні зробило з неї інтернаціональну проблему. Вона гальмує еволюцію правової системи, паралізує проведення реформ, що унеможлиблює наближення України до передових світових показників рівня життя. У 2012-2013 роках Україна відповідно до Індексу сприйняття корупції посідала 144 місце із 176 досліджуваних країн за рівнем корупції, що слугувало одним із поштовхів до Революції Гідності.

14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України зробила крок до європейського майбутнього, прийнявши Закони України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», «Про національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та публічних діячів», а також новий Закон України «Про прокуратуру», ст. 8 якого встановлює, що у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Новим Законом «Про прокуратуру», зокрема ст. 8, на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру було покладено такі функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про прокуратуру» і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, розташовані у тих самих містах, що й територіальні управління Національного антикорупційного бюро України. Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору України.

Враховуючи вищенаведене, можна сказати, що в оновленій системі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції прокуратура продовжує залишатися ключовим органом, але у вигляді автономного структурного підрозділу – Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Слід зауважити, що «антикорупційні» закони, прийняті більше року тому, та новоутворені Національне антикорупційне бюро України зі Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою поки не дали відчутних результатів у антикорупційній боротьбі. Україна й надалі продовжує залишатися однією з найкорумпованіших країн світу на одному рівні з Парагваем, Іраном, Камеруном, Непалом та Коморськими островами, а це спонукає до пошуку більш оптимальних і дієвих моделей спеціальних інституцій протидії корупції. Джерелом такого пошуку може слугувати досвід країн, які досягли значних успіхів у боротьбі з недугою під назвою «корупція».

Найдоречнішим прикладом для переймання досвіду виступає Грузія, яка за 10 років добилася приголомшливого успіху, перемістившись в рейтингу найкорумпованіших країн з 136 місця на 48. Початок антикорупційним реформам заклав Указ Президента Грузії від 24 червня 2005 р. «Про затвердження національної антикорупційної стратегії» та План дій з реалізації цієї стратегії. Ще на початковому етапі реформування Грузія відмовилася від утворення окремого спеціалізованого органу по боротьбі з корупцією і поклала відповідні функції на Слідче управління при Гене-

ральній прокуратурі, яке мало основні повноваження з провадження розслідувань корупційних злочинів.

Ще однією країною, в якій відсутній спеціалізований антикорупційний орган, і яка також досягла значного успіху в цьому напрямі, є Федеративна Республіка Німеччина. У Німеччині функцію боротьби з корупцією покладено на спеціалізовані прокуратури, які входять до системи органів юстиції, тобто виконавчої влади.

Серед країн, які вдало ведуть боротьбу з корупцією та мають спеціальний антикорупційний орган, можна виділити Республіку Польщу та Республіку Сінгапур. У Польщі діє Центральне антикорупційне бюро, серед його переваг над Національним антикорупційним бюро України слід виділити те, що воно не обмежене колом суб'єктів, які вчиняють злочин та розміром предмета злочину, а займається розслідуванням всіх правопорушень, що пов'язані з корупцією або можуть завдати шкоди економічним інтересам держави. Сінгапур зумів подолати корупцію та стабілізувати економіку за допомогою спеціалізованого органу боротьби з корупцією – Бюро з розслідування випадків корупції (БРВК), яке в перекладі з китайської дослівно означає: «Бюро з розслідування заразної жадібності». БРВК працює в тісній взаємодії з Генеральною прокуратурою і судами. Так, після завершення розслідування документи передаються прокурору, оскільки обвинувачення не може бути пред'явлено без його письмової згоди.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що ефективність антикорупційної політики може забезпечуватися не лише шляхом створення нових спеціалізованих органів, таких як Національне антикорупційне бюро, але й шляхом оптимізації та використання потенціалу вже існуючих органів, зокрема прокуратури. Тож, будемо сподіватися, що з часом Національне антикорупційне бюро у плідній співпраці зі Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою врахують досвід зарубіжних країн і нарешті зрушать Україну з мертвої точки в рейтингу найкорумпованіших держав.

Використана література

1. Мельник Р. Реформування інституцій з протидії корупції у Грузії / Р. Мельник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – №4. – С. 85–93.

2. Шмаль Л. Сінгапурська модель протидії корупції: досвід для України / Л. Шмаль // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – №2. – С. 110–118.

3. Антикорупційна політика України: актуальні проблеми забезпечення ефективності: збірник матеріалів інтернет-конференції (Київ, 29 травня 2015 р.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2015. – 225 с.

4. Ярмиш О. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель / О. Ярмиш, Р. Мельник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 144–155.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Ковальчук Б. Ю.,

студент 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАТУСУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

Протягом останніх років в Україні, як від окремих інститутів громадянського суспільства, так і всього соціуму спостерігається значне посилення запиту щодо діяльності окремих державних органів, спрямованої на попередження, ефективне розслідування та усунення наслідків правопорушень, пов'язаних зі зловживанням владою (насамперед, публічною) та службовим становищем, зокрема таких, що містять корупційну складову, від нижчих до вищих та найвищих рівнів державно-владної вертикалі.

З метою задоволення такого суспільного запиту було не лише створено низку нових антикорупційних органів державної влади (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції) тощо, а й певним чином трансформовано вже існуючі. Одним з результатів такого перетворення є включення до системи прокуратури України Законом України № 198-VIII від 12.02.2015 Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Особливості організації та діяльності останньої визначено ст. 8¹ Закону України «Про прокуратуру», де хоча й містяться лише найбільш узагальнені нормативні приписи щодо діяльності Спеціалізованої анти-

корупційної прокуратури (оскільки її утворення, визначення структури і штату здійснюються Генеральним прокурором України за погодженням з Директором Національного антикорупційного бюро України), вони, однак, не позбавлені певних неоднозначних положень.

Насамперед, як уже зазначалося, Спеціалізована антикорупційна прокуратура не є самостійним органом державної влади, а лише входить до системи прокуратури України на чолі з Генеральною прокуратурою України, а керівник такої спеціалізованої прокуратури є лише одним із заступників Генерального прокурора України, і, хоча й за результатами відкритого конкурсу, але призначається на посаду саме останнім. Без його згоди неможливим є також призначення й інших прокурорів на адміністративні (управлінські) посади в Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі, що значно обмежує автономність її керівника.

Окрім того, законодавець свідомо передбачає можливість виключного впливу Генерального прокурора України на діяльність комісії, що організовує та проводить відкритий конкурс осіб для призначення на адміністративні посади в Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру. Згідно його положень, до такої комісії входять чотири особи, визначені Радою прокурорів України та сім осіб, визначених Верховною Радою України (загалом – одинадцять, і логічним є положення про те, що комісія є повноважною, якщо до її складу призначено не менше шести осіб, тобто більше половини від загального складу), однак, якщо протягом трьох місяців з дня призначення до складу комісії представників Генеральним прокурором України Верховна Рада України не призначить в установленому порядку жодної особи, комісія вважається повноважною за умови входження до її складу чотирьох осіб. Потенційні причини непризначення українським парламентом членів комісії можуть бути різними: від штучного «саботування» роботи Спеціалізованої антикорупційної прокуратури до відсутності згоди серед народних депутатів щодо персонативного складу комісії, однак їх можливе існування жодним чином не повинно передбачати виключний вплив самої лише прокуратури на діяльність такої комісії.

Суперечливим є також положення щодо взаємодії Генеральної прокуратури України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Так, законом передбачено, що Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень, а письмові накази адміністративного

характеру, які стосуються організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, видаються за обов'язковим погодженням керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, однак вказується, що останній підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору України. З огляду на ці положення, залишається відкритим питання обсягу такого підпорядкування, з одного боку, та обсягу незалежності й автономності керівника та прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури – з іншого.

Існування цих та інших положень не виключає потенційної можливості впливу Генерального прокурора України на діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, мінімізація або повне усунення якого є важливою запорукою ефективної діяльності останньої, адже повинна об'єктивно існувати можливість здійснювати повноваження, спрямовані на запобігання та протидію корупції, зокрема, і в органах прокуратури, існування якої поки що не можна заперечувати.

З огляду на це, необхідним є вирішення як вказаних, так й інших проблемних питань статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, спрямоване в бік посилення її автономності та незалежності, навіть якщо виникне необхідність певної трансформації ознаки єдності системи прокуратури України, адже саме корупційні правопорушення, що вчиняються представниками публічної влади, спричиняють найбільш деструктивний вплив на внутрішню безпеку держави, тому необхідним є існування ефективних механізмів протистояння таким правопорушенням.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Ковтун К. В.,

студентка 6 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ІТАЛІЇ

Європейська правова система все ще розділена на дві культури, і цей поділ відображається як в організації кримінального процесу (який є або

процедурою винесення обвинувачення, або слідчою процедурою), так і в порушенні кримінального переслідування (або за нормативною, або за дискреційною системами). Проте традиційне розходження згладжується, тому що різні держави-члени намагаються якомога точніше зіставити свої закони і норми із загальноєвропейськими принципами, особливо з принципами, викладеними в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Пропоную більш детально розглянути європейські моделі прокуратури на прикладі розвинених демократичних держав, таких як Франція, Німеччина та Італія.

У Франції прокуратура складається з Генерального прокурора або прокурора Республіки, заступників прокурорів (*Avocats Généraux*) та помічників прокурорів (*substituts*). Генеральний прокурор, як правило, ініціює попереднє розслідування, і в разі необхідності, подає клопотання слідчому судді, для доручення йому очолити офіційне досудове розслідування. Коли розслідування проводиться під керівництвом судді, прокурор грає керівну роль, визначаючи сферу злочинів: які розглядаються саме суддею, а які – правоохоронними органами. В якості захисника, Генеральний прокурор може подати петицію або клопотання для сприяння подальшому розслідуванню. Як правило, прокурори під час судового провадження надають лише консультації, і залишають питання щодо винесення вироків на розсуд суду.

Також існує французька модель «*ministere public*», відповідно до якої посадові особи мають фактичну монополію кримінального переслідування в межах слідчої системи, та англо-саксонська модель з її традиціями, в яких кримінальне переслідування може бути порушене як з боку жертви, так і з боку поліції – це прецедентна система.

У Німеччині прокурор (у буквальному сенсі «державний повірений») очолює досудові кримінальні розслідування, розглядає доцільність винесення обвинувального або виправдуального вироків, і представляє уряд у судах кримінальної юрисдикції. Він не тільки несе «професійну відповідальність» щодо винесення обвинувального вироку, але також за законом він зобов'язаний активно визначати всі обставини справи і зробити їх доступними для обвинуваченого або його захисника. У разі, якщо прокурор не переконаний у винуватості підсудного, тоді він зобов'язаний судитися проти або на користь підсудного, ґрунтуючись лише на власних переконаннях. Але все ж таки, судовий розгляд є обов'язковим, якщо прокурор має достатні докази для винесення обвинувального вироку.

Щодо Італії, то в цій державі прокуратура складається з Генерального прокурора, його заступників та помічників. Прокуратура Італії так само, як і прокуратура Німеччини, відноситься до судової гілки влади, при цьому кожний прокурор є незалежним та автономним при виконанні своїх повноважень.

Відповідно до Конституції Італії прокурори зобов'язані невідкладно розпочинати досудове розслідування після подання заяви про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ними обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Детективи поліції також наділені правом самостійно проводити власні паралельні розслідування, але за погодженням з прокурором. Під час судового провадження прокурор виступає обвинувачем, але за законом він повинен неупереджено дослідити всі наявні докази, особливо ті, що вказують на невинуватість особи, тому що прокурори повинні сприяти справедливості і їх обов'язок у суді не тільки висувати обвинувачення, а й просити суддю виправдати підсудного, якщо в ході судового розгляду було доведено його невинуватість.

Прокурорам дозволяється під час їх кар'єри виконувати повноваження замість іншого прокурора. Цікавим положенням італійського законодавства є і те, що за рішенням Конституційного суду Італії прокурори, які бажають стати суддями, повинні переїхати в інший регіон і їм забороняється бути присутніми під час судового розгляду проваджень, які вони самі ініціювали.

Таким чином, у різних країнах місце прокурора в системі кримінального судочинства різне, у першу чергу в межах його взаємовідносин із державною виконавчою владою (які можуть варіюватися від підпорядкованості до незалежності), і по-друге, у відношеннях між прокурорами і суддями: у деяких системах вони належать до однієї фахової служби, тоді як в інших – це самостійні служби.

У Звіті Венеціанської комісії про стандарти прокуратури було використано приклад України для ілюстрації обмежень у законі. У Висновку (2012 р.) щодо проекту ЗУ «Про прокуратуру України» Венеціанська комісія зазначила, що: «на думку Консультативної ради європейських прокурорів конституційна історія та правові традиції певної країни можуть, таким чином, виправдати існування некримінальних функцій прокурора. Проте цей підхід можна застосовувати лише щодо демократичних правових традицій, які відповідають цінностям Ради Європи. Єдина історична модель, яка існує в Україні – це радянська (і царська) модель «прокурату-

ри». Ця модель відображає недемократичне минуле і не відповідає європейським стандартам і цінностями Ради Європи». Саме тому Україна при вступі до Ради Європи взяла на себе зобов'язання перетворити цей інститут на орган, який відповідає стандартам Ради Європи та шляхом прийняття нового ЗУ «Про прокуратуру» і дотримання всіх вимог Ради Європи, Україна вийшла на новий рівень становлення демократичної прокуратури, зробивши важливий крок до Європейської інтеграції.

Підсумовуючи вищевикладене, ми розуміємо, що моделі прокуратур країн Європи дають лише загальне уявлення про функції цих правоохоронних органів. Насамперед, кожна національна прокуратура має свої особливі функції та повноваження. Це пояснюється як загальною логікою моделі, так і особливостями, традиціями національної правової культури, іншими об'єктивними та суб'єктивними факторами.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Кожем'яко Т. О.,

студентка 3 групи 1 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ (МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ)

Рішення поточних і перспективних задач будь-якого суспільства пов'язано, насамперед, з визначальною роллю людського фактору, оскільки людина завжди була і залишається вирішальним суб'єктом суспільного розвитку. Новітні управлінські теорії свідчать, що розвиток сучасного суспільства і суспільного виробництва не можна розглядати тільки у виробничо-технічному аспекті, оскільки існує постійний стійкий взаємозв'язок між технічними, економічними і соціальними факторами суспільної праці.

Кадрова політика в системі органів прокуратури є провідним напрямом її діяльності, який охоплює розробку основних принципів роботи з людь-

ми, що дасть можливість ефективніше використовувати людські ресурси в механізмі нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів, боротьби з негативними злочинними явищами в суспільстві.

Розгляд даного питання спирається на морально-етичні критерії добору кандидатів на посаду прокурора, оскільки дослідники мало торкаються цього аспекту. При цьому проблематика соціально-морального чинника є вкрай важливою для цього виду професії, так як має безпосереднє зіткнення та роботу з суспільством.

Звичайно, наявність високого професійного рівня прокурора є основною вимогою. Але не викликає сумніву і той факт, що комплектування органів прокуратури працівниками, які володіють високими моральними та діловими якостями, є однією із заporук якісного виконання завдань, поставлених перед прокуратурою. Адже саме люди, персонал, є визначальним елементом, що впливає на якість та ефективність роботи того чи іншого органу.

Питання етики та поведінки прокурорів тлумачать відповідні європейські інструкції і український Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури. Даний акт є основоположним в аспекті оздоровлення морально-психологічного клімату в системі прокуратури.

Стаття 4 Кодексу вказує на те, що працівник прокуратури повинен виявляти повагу до прав і свобод людини та громадянина, бути толерантним, ставитися до будь-кого справедливо та об'єктивно, захищати професійну честь і гідність, формувати довіру до органів прокуратури, відрізнятися зразковою поведінкою та дисципліною. Своєю самовідданістю та неупередженістю працівник прокуратури має підвищувати авторитет даної структури. При виконанні службових обов'язків працівник прокуратури має дотримуватися загальноприйнятих норм моралі та поведінки, бути взірцем добропорядності, вихованості і культури. Порушення трудової та виконавської дисципліни, непристойна поведінка є неприпустимими для працівника прокуратури і тягнуть за собою у відповідних випадках передбачену законом відповідальність.

З вищесказаного випливає, що кандидат на посаду прокурора повинен бути всебічно розвиненим, орієнтуватися в усіх аспектах суспільної діяльності, бути ввічливим, гарно вихованим, відрізнятися педантичністю та взірцевою поведінкою, чесністю та неупередженістю. Тому людину, яка відповідатиме всім вимогам, по праву можна вважати ідеалом взірцевості.

На нинішньому етапі розвитку суспільства можна сказати, що кадрова політика відбору кандидатів на посаду прокурора має проводитися відпо-

відно до всіх законних вимог та навіть ретельніше. Варто враховувати не лише професійну підготовку людини, але й її моральні показники характеру, які, безумовно, виступають вагомим аргументом сукупного кваліфікаційного рівня. Деяке нівелювання вагомості етичної підготовки спеціаліста в сучасному світі не повинно ніяким чином впливати на професійний відбір до органів системи прокуратури, яка є важливим структурним елементом органів охорони правопорядку та законності в суспільстві.

Використана література

1. Серeda Г. П. Из виступу на розширеному засіданні колегії Генеральної прокуратури України, присвяченому питанням добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів від 15.04.2008 / Г. П. Серeda // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – № 1. – С. 6–8.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Колесников О. Є.,

студент 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Питання кадрового забезпечення органів прокуратури України завжди було і залишається одним з найважливіших. Чи не основною внутрішньою проблемою прокурорської діяльності в сучасних умовах є удосконалення управління та якості підготовки кадрів. Аналіз правових норм, що визначають правовий статус прокурорських працівників, свідчить про те, що значна їх частина, яка регулює порядок проходження служби в органах прокуратури, міститься у відомчих нормативних актах з окремих питань прийому, проходження, звільнення зі служби. При цьому існуючі методи формування кадрового складу органів прокуратури не повною мірою відповідають вимогам сьогодення, а тому потребують перегляду, оскільки не

розроблені чіткі й достатні вимоги до прокурорських працівників, а на їх основі – критерії, яким повинен відповідати прокурорський працівник. У цьому сенсі залишається відкритою проблема створення та адекватного нормативного закріплення оптимальної системи підбору кадрів для посад прокурорів [1, с. 15].

На сьогодні існує ряд проблем, пов'язаних з питанням добору та підготовки кадрів органів прокуратури України. Перша з них – це неготовність випускників університетів вирішувати складні питання та діяти оперативно. Як свідчать статистичні дані, переважна більшість нових працівників прокуратури добираються із числа випускників провідних державних вищих навчальних закладів. Саме тому, на моє переконання, головним завданням сьогодення є якісний підхід до формування кадрів. Першочерговим завданням є організація навчання на такому рівні, який би забезпечував різносторонню та високоякісну підготовку кадрів. Держава має сприяти такій підготовці та забезпечувати як з методичної, так і з практичної сторони таке навчання [2, с. 6–8].

Специфіка діяльності прокуратури, статусу прокурорів, слідчих прокуратури визначає необхідність здійснення ретельного добору та розстановки кадрів в органах прокуратури. Саме про забезпечення такого характеру комплектування було, зокрема, підкреслено у рішенні Колегії Генеральної прокуратури України. Так, зазначено про те, що недоліки у прокурорській діяльності зумовлені прорахунками в роботі з добору, розстановки та виховання кадрів. Підкреслено, що забезпечення правильного добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів слід розглядати як ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо утвердження верховенства права, зміцнення законності, захисту прав і свобод громадян та інтересів держави. Існує як недостатнє теоретичне опрацювання, так і практична потреба у забезпеченні органів прокуратури професійними кадрами, спроможними оперативно вирішувати складні питання, пов'язані із реалізацією конституційно визначеної компетенції. Саме для цього необхідно є систематизація процедур добору та прийняття на службу в органи прокуратури [3, с. 536].

У наказах Генерального прокурора України визначено компетенцію підрозділів прокуратури щодо комплектування кадрами, а також власне процедури добору. Так, наказом Генеральної прокуратури України від 15.10.2014. № 2г н «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» визначено компетенцію з добору і розстановки кадрів як Головного управління кадрового забезпечення Генеральної прокуратури

України, так і керівництва органами прокуратури. Аналіз приписів цього наказу свідчить про доцільність виділення провідного незалежного структурного підрозділу з питань комплектування кадрів – Головного управління кадрового забезпечення Генеральної прокуратури та підпорядкованих йому підрозділів, а також допоміжних органів, посадових осіб [4, с. 6–10].

Ще однією проблемою є відсутність у кадрових працівників органів прокуратури знань та навичок в організації роботи, не встановлені певні психологічні вимоги до них. Слід виокремити і психологічні протипоказання до професійної діяльності в органах прокуратури, серед яких: мотиваційно-ціннісні протипоказання (низький рівень моральності, безчесність, користолюбство; безвідповідальність у роботі; недисциплінованість; недобросовісність); інтелектуальні протипоказання (знижений інтелект; інтелектуальна ригідність; нерозвинена уява; слабка пам'ять; слабка пізнавальна активність); комунікативні протипоказання (виражена інтровертованість; властолюбство; цинізм; надмірна агресивність; риси залежності; уразливість); особистісні протипоказання (неадекватна самооцінка; відсутність самостійності; пасивність; наявність внутрішніх конфліктів; песимізм; емоційна нестійкість) [5, с. 22]. Усунути зазначені недоліки покликана професійно-психологічна підготовка прокурорських працівників, яка повинна стати обов'язковим атрибутом кадрової роботи на сучасному етапі розвитку системи органів прокуратури України.

Таким чином, державі необхідно виробити чіткий механізм прийому на службу працівників прокуратури, їх атестації та підготовки. Враховуючи вищенаведені проблеми, необхідно є розробка такого НПА, який би повною мірою визначав би як кваліфікаційні так і моральні якості осіб, що вступають на службу до прокуратури. Не менш важливою є участь держави у підготовці кадрів, створення таких умов навчання, при яких майбутні прокурори могли б повністю підготуватися до майбутньої роботи. Зокрема, на мою думку, необхідно залучати діючих прокурорів-практиків та відомих науковців, за допомогою яких підвищувати кваліфікаційні якості тих, хто навчається.

Використана література

1. Ківалов С. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3 (69). – С. 15–22.
2. Серeda Г. П. Із виступу на розширеному засіданні колегії Генеральної прокуратури України, присвяченому питанням добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів 15 квітня 2008 року / Г. П. Серeda // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – № 1. – С. 6–8.

3. Організація роботи з кадрами в органах прокуратури України : зб. нормат.-прав. актів та інших документів з питань кадрової роботи / ред. кол.: Дьомін Ю. М., Колесник К. О., Морозов Ю. В., Головльов О. Є., Калініченко М. П., Горбань О. П., Антипов К. Є. – К., 2011. – С. 536.

4. Шинальський О. Відмова від застарілих підходів та запровадження сучасних методів добору та розстановки кадрів – неодмінна запорука подальшого розвитку органів прокуратури незалежної демократичної України // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – №2. – С. 22.

5. Міжнародна науково-практична конференція «Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи» / Огляд // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – №3. – С. 6–10.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Колонтай К. О.,

студентка 2 групи 4 курсу міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ ТА УКРАЇНА: ЧИ ВІДЧУВАЄМО МИ СЕБЕ ЗАХИЩЕНИМИ?

В ідеальному світі держава охороняє та стоїть на сторожі справедливості. А що ж робити, коли вона, в особі органів та посадових осіб прокуратури та слідства, порушує законодавчі приписи, зловживає владою та не може захистити своїх громадян? Тоді на допомогу приходять міжнародні механізми захисту.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод за допомогою як негативного, так і позитивного способів закріплення прав на наднаціональному рівні забезпечує захист осіб від порушень з боку держави. На жаль, Україна за різними підрахунками є в п'ятірці держав за кількістю звернень до Європейського суду з прав людини, у зв'язку з чим актуальність даної теми не викликає сумнівів. Одним з найнебезпечніших і найсерйозніших порушень з боку держави є порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка наголошує, що

нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

До питання юридичної відповідальності держави як такої прикуто багато уваги. Складність цієї проблеми завжди усвідомлювалась вченими-юристами. При її дослідженні науковцями висловлювалися досить суперечливі думки з низки найбільш принципових питань. Більш того, законодавство теж не дає на них одностайної відповіді. Вчені, такі як І. В. Сікорський, вказують, що наразі не вироблено загальної термінології щодо цього виду відповідальності. Йдеться про «державно-правову відповідальність», «конституційну відповідальність», «відповідальність державних органів та їх посадових осіб», «публічно-правову відповідальність» тощо. Такий дисонанс у термінології породжує неможливість визначення чіткої юридичної сутності відповідальності держави перед особою.

Аналогічні вимоги, попри особливості їхнього формулювання, закріплені в ряді інших міжнародно-правових документів, а також в національному законодавстві різних держав. Порівняймо, наприклад, положення ст. 5 Загальної декларації прав людини, ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, поправку VIII до Конституції США або ст. 28 Конституції України.

Заборона катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, виступає правом і одночасно гарантією таких невід'ємних прав людини, якими є право на життя, свободу та особисту недоторканність, право на повагу честі й гідності.

Суд підкреслює, що заборона катувань є абсолютною, незалежно від попередньої поведінки потерпілого, що потреби слідства не можуть бути підставою для обмеження захисту фізичного стану людини. Практика Європейського суду з прав людини стосовно встановлення порушень заборони катувань є доволі значною і різноманітною. Умовно її можна поділити на групи: неналежне поводження з боку представників держави та відсутність ефективного розслідування, умови тримання під вартою, ненадання або несвоєчасне надання належної медичної допомоги та справи, пов'язані з екстрадицією.

Щодо першої групи, найбільш яскравою є справа «Афанасьєв проти України» (рішення від 05.04.05). Заявника було затримано за підозрою в шахрайстві та доставлено до районного відділу міліції, де його неодноразово били і погрожували. Після звернення до органів прокуратури належного розслідування вищезазначених обставин не відбулось. На думку Суду, ст. 3 Конвенції створює позитивний обов'язок ефективно розсліду-

вати справи про погане поводження з особою. Держава відповідає за безпеку осіб, узятих під варту, а нездатність держави покарати винних не звільняє її від відповідальності. Суд встановив порушення статей 3 та 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції. Цей кейс визначив хід розгляду наступних схожих справ, наприклад «Вергельський проти України» тощо.

Другу групу ілюструє справа «Маленко проти України» (рішення від 19.02.09). У ній суд дійшов висновку, що переповнення тюремних камер, брак свіжого повітря через стару вентиляційну систему, недостатнє харчування, відсутність медичної допомоги у місцях, де утримувався заявник, регулярні повні огляди у присутності інших ув'язнених є порушенням статті 3 Конвенції та принижували його гідність.

Щодо четвертої групи кейсів, у рішенні від 18.02.10 «Байсаков проти України» Суд визнав, що держава не може видавати особу у країну, де їй загрожує катування або нелюдське поводження. У Казахстані, куди мали вислати заявника, на думку Суду це йому загрозувало. Кожна держава має забезпечити особі, якій загрожує видача, розгляд у суді його скарг на можливе застосування до нього катувань та нелюдського поводження у приймаючій державі. Суд вирішив, що порушення вищезгаданої статті Конвенції мало місце і в цьому випадку.

Отже, можна дійти висновку, що численне порушення Україною статті 3 Конвенції є поганою тенденцією і неприпустиме для правової та демократичної держави, якою Україна проголосила себе в Основному Законі. Громадяни повинні мати довіру до органів прокуратури та слідства і відчувати себе захищеними. Це положення є фундаментальним і без його реалізації Україна ніколи не досягне тих європейських ідеалів, до яких прагне.

Використана література

1. Дослідження практики Європейського суду з прав людини для визначення Національних стандартів компенсацій порушення державою прав людини Інформаційно-аналітичний звіт – «Атіка», 2011.

2. Рішення ЄСПЛ у справі «Афанасьєв проти України» від 5 квітня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/980_239.

3. Рішення ЄСПЛ у справі «Маленко проти України» від 19 лютого 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_734.

4. Рішення ЄСПЛ у справі «Байсаков проти України» від 18 лютого 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_545.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Комериста А. О.,

студентка 12 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Однією з основних функцій прокуратури України, покладеною на неї Конституцією України та Законом України «Про прокуратуру», є представництво інтересів громадянина або держави в суді.

Необхідно відзначити, що правовий статус прокурора в адміністративному судочинстві багатогаспектний. У Кодексі адміністративного судочинства (надалі КАС) у п. 1 ст. 3 поняття «адміністративне судочинство» розглядається як діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом.

Слід зауважити, що участь прокурора в публічно-правовому спорі, тобто процесі адміністративного судочинства, коли він здійснює представництво інтересів громадянина або юридичних осіб шляхом подання адміністративного позову, апеляційної чи касаційної скарги, скарги за винятковими обставинами, заяви про перегляд рішення за нововиявленими обставинами, є реалізацією функції прокуратури, передбаченої п. 2 ст. 121 Конституції України. Ця прокурорська діяльність в умовах сьогодення перегукується з п'ятою функцією прокуратури, яку було закріплено Законом України від 21 лютого 2014 р. «Про відновлення дії окремих положень Конституції України», де вказано, що прокуратура здійснює «нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами». Відповідно п. 6 ст. 23

Закону України «Про прокуратуру» при здійсненні цього нагляду прокурор має право звертатися до суду із заявами про захист прав і законних інтересів громадян, держави, а також підприємств та інших юридичних осіб.

Таким чином, з наведеного видно, що відповідачем за зверненнями прокурора до адміністративного суду має бути суб'єкт владних повноважень.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 КАС завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. При цьому поняття «публічно-правові відносини» у ст. 3 КАС, присвяченій визначенню понять, не сформульовано. Це дійсно досить складно зробити, враховуючи тісне переплетення у реальному житті публічно-правових і приватно-правових відносин. Щоправда, інтереси держави як форми політичної організації усього суспільства завжди носять публічно-правовий характер. Що ж стосується громадян (у широкому розумінні), то, захищаючи їх інтереси, прокурор неминуче втручається у сферу приватно-правових відносин і захищає порушені у цій сфері права. Думається, що юридичний конфлікт набуває ознак публічно-правового спору (цей термін фігурує у п. 1 ч. 1 ст. 3 КАС) передусім тому, що одним із його учасників обов'язково виступає орган публічної влади (державний орган або орган місцевого самоврядування). Таке твердження узгоджується і з правовою позицією Конституційного Суду України, за якою чітко впливає, що спори фізичних та юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності є публічно-правовими спорами.

Слід також зазначити, відповідно ч. 2 ст. 60 КАС, що прокурор може здійснювати представництво інтересів громадянина чи держави на будь-якій стадії адміністративного процесу. Тут потрібно вказати на суттєву суперечність між цією нормою і положенням ч. 1 ст. 2 КАС, оскільки остання серед завдань адміністративного судочинства не передбачає захисту інтересів держави.

За положеннями КАС прокурор має право подати адміністративний позов до суду першої інстанції. Незалежно від участі у справі він наділений правом оскарження рішень адміністративного суду як в апеляційному, так і в касаційному порядку. Однак, вступ прокурора в адміністративний процес на будь-якій стадії зовсім не означає його право, наприклад, вступити у справу, яка розглядається адміністративним судом першої інстанції, на стадії судових дебатів. Звідси впливає, що прокурор вправі вступити в адміністративну справу шляхом подання адміністративного позову, оскарження судового рішення, подання скарги (заяви) про перегляд

справи за винятковими чи нововиявленими обставинами. Також законодавець чітко не зазначив у ст. ст. 185, 211, 236, 246 КАС України право прокурора подавати апеляційні (касаційні) скарги (заяви) на рішення в адміністративних справах, у яких він не брав участі.

Згідно з положенням ст. 24 Закону України «Про прокуратуру», прокурор, який бере участь у розгляді справ у судах, сприяє виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановленню судових рішень, що ґрунтуються на законі. Таке завдання, а відтак – і обов'язки – не можуть покладатися на інших учасників процесу. Це впливає із загального завдання прокуратури, діяльність якої має бути спрямована на всемірне утвердження верховенства права і закону, зміцнення правопорядку.

Отже, можна стверджувати, що не лише суд, а й прокурор, який ініціює адміністративний процес і бере у ньому участь, може розглядатися суб'єктом забезпечення як верховенства права, так і законності.

Таким чином, проведений аналіз деяких питань участі прокурора в адміністративному судочинстві свідчить про необхідність усебічного вдосконалення адміністративної процесуальної право-суб'єктності прокурора як гарантії забезпечення режиму законності в публічній сфері. На нашу думку, проблеми вдосконалення захисту прокурором прав, свобод, інтересів громадянина та держави у адміністративному судовому процесі є лише питанням часу.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Бабкова В. С.

Кордюкова К. С.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Провідна роль у системі правоохоронних органів, які повинні підтримувати законність та правопорядок, охороняти права і законні інтереси громадян і держави, належить органам прокуратури.

В сучасних умовах державотворення та формування правових інститутів виділяють багатоманітність моделей та видів прокуратур в зарубіжних країнах. Виникнення та розвиток прокуратури в різних країнах пов'язані з формуванням національних правових систем, тому склалися різні моделі прокуратури, кожна з яких має власний статус, зміст функцій та повноважень.

Місце прокуратури в сучасному суспільстві визначається з урахуванням її тривалої еволюції. Прокуратура (або органи, які виконують схожі з нею функції незалежно від їх назви) всюди являє собою інститут, породжений об'єктивними потребами, характером і рівнем розвитку певного державного механізму. Не можна не враховувати при цьому економічні умови, характер суспільства, його культуру, історичні традиції, менталітет громадян.

У наукових джерелах звертається увага на те, що у сучасному світі склалося дві основні моделі прокуратури: прокуратура як (переважно) орган кримінального переслідування і прокуратура як (перш за все) орган нагляду за законністю. Від того, наскільки оптимально визначені її функції, чи ґрунтуються вони на адекватно пізнаних соціальних потребах, залежать можливості прокуратури досягти соціально обумовлених цілей її діяльності. Розглянемо це питання докладніше.

Першій моделі дотримується абсолютна більшість країн романо-германської системи права, де прокуратура являє собою орган, функції якого, зазвичай, полягають у переслідуванні осіб, які вчинили злочинні діяння, у підтриманні публічного обвинувачення у суді, а також у нагляді за законністю досудового розслідування злочинів і тримання осіб у місцях позбавлення волі. Другої моделі притримуються постсоціалістичні країни, де прокуратура виступає як багатофункціональний орган, який поряд із наглядовими функціями здійснює також кримінальне переслідування, підтримує державне обвинувачення.

Розвиток прокуратури як одного із структурних елементів державного механізму є складовою частиною процесу розвитку державного механізму в цілому, тому основні етапи розвитку української прокуратури співпадають з етапами розвитку державно-правової системи України.

Місце та роль прокуратури у системі державного механізму України повинні визначатися з урахуванням рівня та особливостей розвитку суспільства в цілому, його політичної системи, суспільної правосвідомості і культури. У кінцевому результаті в реальних і стабільних умовах правової держави та громадського суспільства прокуратура України повинна функціонувати в рамках загальноєвропейської моделі, але з урахуванням історичної специфіки і особливостей сучасного розвитку України.

Сучасна прокурорська система України не належить до жодної з гілок державної влади, передбачених у ст. 6 Конституції України, оскільки її функції і повноваження за своїм характером істотно відрізняються від законодавчої, виконавчої і судової влади і є автономною частиною державного механізму. Таке становище має зберігатися до стабілізації соціально-економічної, політичної ситуації і стану правопорядку в країні.

З аналізу конституцій та іншого законодавства країн колишнього СРСР видно, що прокуратура відноситься або до судової (Азербайджан, Грузія, Латвія, Литва, Молдова), або до виконавчої (Киргизія, Естонія) влади, або не входить до жодної гілки влади і має незалежний статус державного органу (інші республіки колишнього СРСР).

У багатьох західних державах континентальної правової системи прокуратура знаходиться мов посеред судової і виконавчої влади. Так, в Італії, Румунії, Польщі прокурори входять до складу суддівського корпусу, утворюються при судах, однак є ієрархічно організованою системою, що функціонує під головуванням міністра юстиції, тобто підкоряється виконавчій владі.

У Німеччині прокуратура входить до системи органів юстиції і підкоряються вказівкам виконавчої влади (міністерства юстиції). Класичним прикладом чіткого віднесення прокуратури (точніше, атторнейського відомства) до виконавчої влади існує в США, де Генеральний атторней суміщає свою посаду з посадою міністра юстиції.

У деяких країнах, залишаючись формально незалежною системою, прокуратура тяжіє до законодавчої влади, що визначається двома моментами: порядком призначення прокурорів і їхньою підзвітністю.

Питання про належність прокуратури до тієї чи іншої гілки влади зовсім не існує в соціалістичних державах (КНР, КНДР, Куба, В'єтнам), у яких, як відомо, зовсім не визнається ідея поділу влади. Положення про прокуратуру за традицією поміщені в конституціях цих країн у загальній главі з положеннями про суди.

Отже, аналіз правового статусу прокуратури в конституціях зарубіжних країн дає підстави стверджувати, що закріплення правового статусу прокуратури та визначення її функцій залежить від місця і ролі прокуратури в системі органів державної влади, а також від міри усталеності демократичних цінностей у державі й суспільстві.

Крім того, прокуратура має повноваження щодо участі в судових процесах поза межами кримінального судочинства та право звернення до суду з позовом стосовно захисту прав, свобод та законних інтересів осіб. У державах з усталеними демократичними традиціями місце й роль прокуратури або квазіпрокурорських органів варіюється. Водночас традиційною

є функція підтримання державного обвинувачення в суді та значна правозахисна роль прокуратури. Спільною для всіх моделей функцій прокуратури є, насамперед, відсутність особистої зацікавленості у розгляді справи, участь у судових процесах для захисту інтересів держави, а також визначення гарантій незалежності з боку держави для ефективного виконання прокурорами своїх функцій, хоча обсяг таких гарантій зазнає змін.

Використана література

1. Бессарабов В. Г. Прокуратура и контрольные органы зарубежных стран / В. Г. Бессарабов. – Москва: НИИ Прокуратуры, 2000. – 224 с.
2. Додонов В. Н. Прокуратуры стран мира: справочник / В. Н. Додонов; под ред. С. П. Щербы. – Москва: Юрлитинформ, 2006. – 320 с.
3. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посіб. У схемах / А. В. Лапкін. – Вид. 3-тє, змін. та доповн. – Харків: Право, 2015 – 148 с.
4. Щерба С. П. Прокуратур в странах СНГ: правовой статус, функции, полномочия / С. П. Щерба, О. А. Зайцев, Т. А. Решеникова. – Москва: Экзамен, 2007. – 560 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Корж Ю. С.,

студентка 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАГАЛЬНИЙ НАГЛЯД ЯК НЕВІД'ЄМНА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ

Євроінтеграційний курс нашої держави зумовлює проведення реформ органів державної влади, зокрема системи органів прокуратури України. Слід окремо звернути увагу, що проведення таких змін позитивно сприймається інституціями Європейського Союзу (далі – ЄС). Так, рекомендації Венеціанської комісії були враховані під час розробки правової концепції системи органів прокуратури в межах процесів розвитку демократичного суспільства в Україні.

Визначення функціональної структури органів прокуратури в державному апараті було предметом численних наукових праць таких вчених як: І. Гловюка, О. Андрійка, В. Гринюка, О. Литвинчука, О. Толочка, М. Руденка, А. Лапкін, Т. Лоскутова, Ю. Шемшученка та інших. Однак проблематика питання визначення функцій прокуратури потребує подальшого наукового дослідження.

14 жовтня 2014 року було прийнято Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон), який скасував функцію додержання та застосування законів, тобто функцію загального нагляду. В той же час, п. 9 Перехідних положень Конституції України залишає здійснення вказаної функції за прокуратурою до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів. У зв'язку з цим серед науковців почалося обговорення предмету прокурорського нагляду як засобу забезпечення законності держави. Можна виділити декілька наукових поглядів на здійснення органами прокуратури загального нагляду.

Прибічники першого підходу наполягають на скасуванні загального нагляду як функції прокуратури. Аргументами такого твердження є: невідповідність зазначеної функції прокуратури європейським стандартам захисту прав і свобод людини і громадянина; обсяг повноважень прокуратури перешкоджає здійсненню справедливого судочинства та підміняє собою судову владу; зловживання наданими повноваженнями та корупційність прокурорської системи. О. Андрійко зазначає, що процес побудови демократичної держави з усіма інститутами забезпечення прав і свобод громадян досягне необхідного рівня, коли функція нагляду за дотриманням законодавства в повному обсязі буде законодавчо закріплена за судовою владою [1, с. 119].

В багатьох країнах світу прокуратура не виконує функцію загального нагляду. Тому вона реалізується через систему скарг на рішення органів управління, які подаються через адміністративні суди після вичерпання можливостей оскарження в адміністративні органи. Однак, разом з покладенням функції нагляду виключно на судову систему України постає питання – а чи витримає вона таке навантаження?

Прихильники другого підходу вважають, що загальний нагляд повинен здійснюватись саме органами прокуратури і його збереження сприяє зміцненню законності. Так Г. Середа вказує, що функція загального нагляду має бути закріплена за органами прокуратури, оскільки саме вона дозволяє зберегти законні права і свободи та відновити порушені права та інтереси будь-якої особи, включаючи інтереси держави та суспільства [2, с. 25].

Ю. Шемшученко, Г. Мурашин та В. Сухонос, в свою чергу, зазначають, що найближчим часом звуження прокурорських функцій є недоцільним в умовах розвитку ринкових відносин та зміцнення законності [3, с. 8]. Тому збереження загального нагляду необхідне протягом «перехідного періоду», до досягнення Україною європейського рівня правосвідомості та демократії.

Варто зазначити, що нагляд за додержанням та застосуванням законів містить в собі певне протиріччя. Так, прокуратура захищає як права людини і громадянина, так і права та інтереси держави. Іноді порушення прав людини відбувається саме під час реалізації повноважень органами державної влади. В такому випадку не зрозуміло, яку зі сторін буде захищати прокуратура. Людина, її права та свободи є найвищою соціальною цінністю, але не можна стверджувати про абсолютну незалежність прокуратури від органів виконавчої влади. Адміністративний контроль може мати визначальний вплив на обрання «сторони спору». В такому разі важливим кроком є звуження функції до нагляду за додержанням та застосуванням законів саме органами державної влади, їх посадовими та службовими особами.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що в науці склалися різноманітні точки зору щодо питання скасування функції нагляду за додержанням та застосуванням законів. Найдоцільнішим на даному етапі розвитку нашої країни є здійснення даної функції саме органами прокуратури. Тим більше, на сьогодні судова система не зможе перейняти її на себе. В умовах кадрового оновлення та боротьби з корупцією загальний нагляд буде ефективно реалізовуватись системою прокуратури та реально забезпечуватиме захист прав та свобод громадян України.

Використана література

1. Андрійко О. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади: монографія / О. Ф. Андрійко – К. : Наукова думка, 2004. – 300 с
2. Серeda Г. П. Чи потрібен нагляд за додержанням і застосуванням законів / Г. П. Серeda // Вісник прокуратури. – 2003. – № 2 (20). – С. 23–27.
3. Шемшученко Ю. С. Прокуратура України: шляхи реформування в аспекті входження у європейський правовий простір / Ю. С. Шемшученко, Г. О. Мурашин // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 4. – С. 5–11.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Корко А. С.,

студентка 3 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕАГУВАННЯ ПРОКУРОРІВ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ НА УХВАЛЕННЯ СУДАМИ НЕЗАКОННИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Враховуючи конституційну функцію підтримання державного обвинувачення в суді, прокурори зобов'язані забезпечити додержання конституційних прав громадян у судовому провадженні, своєчасне та обгрунтоване оскарження незаконних рішень, ухвалених у кримінальних провадженнях, в апеляційному та касаційному порядку.

Саме стадія апеляційного провадження є найбільш прийнятним способом усунути допущені судом першої інстанції порушення закону. Реагування прокурорів в апеляційному порядку, на нашу думку, є найголовнішим елементом забезпечення законності судових рішень. Особливого значення ця діяльність набуває з огляду на те, що можливість оскарження судових рішень у касаційному порядку залежить від факту їх перегляду судом апеляційної інстанції.

Відтак, відповідно до наказу Генерального прокурора України № 4гн від 19.12.2012 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» саме прокурор, виконуючи свої службові обов'язки від імені держави зобов'язаний під час кримінального провадження забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень (ч. 2 ст. 9 КПК України), а також сприяти судам у здійсненні правосуддя, керуючись чіткими критеріями, визначеними положеннями Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України.

Однак, варто зазначити, що на даний час частими є випадки ухвалення судами першої інстанції неправосудних рішень та їх скасування за апеляційними скаргами прокурора чи інших учасників процесу. У разі скасування рішення суду першої інстанції кримінальне провадження може бути повернуте на новий розгляд, коли апеляційна інстанція через істотні процесуальні порушення, допущені судом першої інстанції, позбавлена можливості ухвалити законне та обгрунтоване судове рішення, що порушує права учасників кримінального провадження, зокрема, право на справедливий суд, передбачене ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Саме тому, відповідно до п. 25 наказу Генерального прокурора України № 4гн від 19.12.2012 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні», прокурор повинен забезпечити оскарження незаконних судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, за нововиявленими обставинами та до Верховного Суду України, повноту та якість поданих документів реагування.

За результатами вивчення судових рішень у кримінальних провадженнях, нами встановлено, що підставою для скасування вироків з призначенням нового розгляду у суді першої інстанції за апеляційними скаргами учасників судового провадження здебільшого є істотні порушення вимог кримінального процесуального закону, а саме: у зв'язку із здійсненням судового провадження за участю прокурора, повноваження якого не підтверджено; за відсутності захисника, якщо його участь є обов'язковою; за відсутності потерпілого, якому належним чином не повідомлено про дату, час і місце судового засідання; відсутністю у матеріалах провадження журналу судового засідання або технічного носія інформації, на якому зафіксовано провадження в суді першої інстанції; невідповідність тексту вироку, долученого до кримінального провадження, тексту на аудіо, диску; порушення вимог ч. 3 ст. 349 КПК України.

Враховуючи вищевикладене, варто зазначити, що прокурором у кожному випадку підтримання державного обвинувачення в суді у конкретному кримінальному провадженні необхідно підтверджувати свої повноваження та надавати суду постанови про призначення їх прокурорами або ж створення групи прокурорів, окрім випадків затвердження прокурором обвинувального акту.

Набули системного характеру порушення при здійсненні фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час судового розгляду, яке відповідно до ст. 27, 107 КПК України є обов'язковим. Згідно п. 7 ч. 2 ст. 412 КПК України судові рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо у матеріалах кримінального провадження відсутній технічний носій інформації, на якому зафіксовано судові провадження в суді першої інстанції.

Окрім цього, прокурорам які підтримують державне обвинувачення в суді, необхідно реагувати на порушення вимог ч. 3 ст. 349 КПК України в частині визначення обсягу доказів, які підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження. До прикладу, підставною для скасування вироку у зв'язку із істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону та скерування на новий розгляд у суд першої інстанції стало те, що судом прийнято рішення про недоцільність дослідження усіх доказів від-

повідно до ст. 349 КК України, в той час коли потерпілий проти цього заперечував, оскільки був не згідний із обставинами, викладеними у обвинувальному акті, а саме сумою завданих збитків.

Мають місце випадки розгляду судами кримінальних проваджень з грубим порушенням права на захист.

Особливо варто звернути увагу на те, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12.02.2015 № 198-VIII, статтю 52 КПК України «Обов'язкова участь захисника» доповнено пунктом 9, згідно з яким у разі укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості у кримінальному провадженні забезпечується обов'язкова участь захисника з моменту ініціювання укладення такої угоди.

Відтак, підсумовуючи викладене та те, що така конституційна функція прокуратури, як підтримання державного обвинувачення, була, і в умовах реформування залишається, однією з основних, слід зауважити, що від правильної процесуальної позиції прокурора, у тому числі в судах першої та апеляційної інстанцій, значною мірою залежить забезпечення дотримання свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, застосування до них належної правової процедури, оперативності здійснення правосуддя.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Корсун В. В.,

студентка 1 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ СТОСОВНО ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД НЕПОВНОЛІТНІХ

На сучасному етапі в Україні створено низку державних інституцій, які опікуються проблемами у сфері охорони прав і свобод неповнолітніх.

Проте, досить часто органи та посадові особи, покликані забезпечувати дотримання законодавства в цій сфері, самі допускають порушення прав неповнолітніх. У зв'язку з цим набуває важливого значення діяльність органів прокуратури.

Органи прокуратури керуються нормами міжнародного права, зокрема, Конвенції ООН про права дитини, а також нормами Конституції України, законами, які регламентують окремі напрямки реалізації прав і свобод дітей, Сімейним кодексом України, урядовими нормативними актами та ін. Але особливе місце займає Наказ Генерального прокурора України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 06.12.2014 р. № 16 гн, оскільки фактично в ньому йдеться мова про правозахисну діяльність органів прокуратури.

Вагомий внесок у розвиток цього питання внесли українські та російські правознавці такі, як В. Долежан, М. Руденко, О. Єрмаков, В. Сухонос, Л. Жилина, А. Лапкін, Л. Давиденко, Г. Попов, А. Романюк, О. Шандула та інші.

Так, В. Сухонос вважає, що необхідно виокремлювати декілька аспектів правозахисної діяльності прокуратури, зокрема: 1) правозахист – це одне із завдань прокуратури; 2) правозахист – це один із принципів організації та діяльності прокуратури; 3) органи прокуратури здійснюють правозахист у межах реалізації всіх своїх функцій з урахуванням характеру правопорушень і змісту повноважень [4, с. 122–123]. Очевидно, що таких визначень можна навести безліч.

Діяльність прокуратури стосовно дотримання прав і свобод неповнолітніх носить водночас і правозахисний, і правоохоронний характер, це виходить з того, що забезпечення прав і свобод неповнолітніх нерозривно пов'язано із запобіганням як підлітковій злочинності, так і з вчиненням злочинів стосовно самих неповнолітніх. Тому можна сказати, що правозахисна діяльність нерозривно пов'язана з правоохоронною. У науковій літературі ці поняття розглядаються як близькі, але не тотожні.

Потрібно зазначити, що правозахисна діяльність полягає у забезпеченні додержання прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, створення стану загальної захищеності всіх учасників суспільних правовідносин [1, с. 14]. А правоохоронний характер діяльності прокуратури полягає в охороні прав, відновлення порушеного права, організації виконання покарання, захисті державної безпеки, підтримці правопорядку та забезпеченні стану законності [2, с. 42].

Відповідно до п. 2 Наказу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод ді-

тей» від 06.12.2014 р. зазначається, що необхідно комплексно використовувати функції прокуратури щодо представництва інтересів дітей та держави в суді, нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового розслідування, підтримання державного обвинувачення в суді, нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи дітей, відповідно до вимог галузевих наказів Генерального прокурора України.

Тож як ми бачимо, правозахисна діяльність прокуратури щодо неповнолітніх здійснюється у межах всіх конституційних функцій прокуратури у процесі розв'язання своїх основних завдань. Завданнями правозахисної діяльності щодо неповнолітніх є: виявлення порушень прав, суспільних і державних інтересів; вчинення дій щодо недопущення таких порушень; вжиття правових заходів щодо їх поновлення в разі порушень; притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності [3, с. 27].

Але на превеликий жаль залишаються проблемними питання злочинності серед неповнолітніх та захисту неповнолітніх, що постраждали від злочинів. На нашу думку, такий значний рівень злочинності у підлітковому середовищі певною мірою зумовлений низьким рівнем профілактичної роботи, а також неблагополуччям сімей.

Так, потрібно передбачити в законодавстві, що правозахисна діяльність прокуратури щодо неповнолітніх має визначатись принципом гуманізму, і натомість застосування принципу гласності необхідно дещо обмежити, що пов'язано з потребою, по можливості, не розкривати відомостей про особу неповнолітнього.

Отже, дотримання прав і свобод підростаючого покоління має пріоритетний характер у правозахисній діяльності прокуратури. Таким чином, доходимо висновку, що суть правозахисної діяльності органів прокуратури України щодо дотримання прав і свобод неповнолітніх полягає у здійсненні специфічної діяльності, спрямованої на недопущення порушення прав і свобод неповнолітніх, їх інтересів, вжиття правових заходів щодо їх поновлення в разі порушення та притягнення осіб, з вини яких допущено ці порушення, до встановленої законом відповідальності.

Використана література

1. Андрусяк В. Г. Правозахисна функція сучасної держави (на прикладі інституту прокуратури): загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ...

канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. Г. Андрусяк ; кер. роботи Х. Бехруз ; офіц. опон.: П. М. Рабінович, Л. Г. Матвеева ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : [б. в.], 2015. – 20 с.

2. Бараннік, Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навч. посіб. / Р. В. Бараннік. – 2-ге вид, перероб. і допов. – Київ : КНТ, 2011. – 352 с.

3. Рибалка Н. Теоретико-правові основи правозахисної діяльності прокуратури / Н. Рибалка, Р. Шестопалов // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2015. – №4. – С. 24-33.

4. Сухонос В. В. Прокуратура в механізмі української держави: проблеми теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / В. В. Сухонос. – К., 2009. – 462 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Косінова Д. С.,

студентка 1 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

У зв'язку зі скасуванням Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року функції нагляду за додержанням і застосуванням законів та обмеження функції представництва прокурором інтересів громадян та держави у суді набуває актуальності перегляд системи функцій прокуратури задля з'ясування ролі прокуратури в українському суспільстві. Відповіддю на це питання може стати розгляд діяльності прокуратури в контексті здійснення кримінального переслідування.

Чинне законодавство України не використовує поняття кримінального переслідування, проте воно широко відоме на міжнародному рівні та у практиці іноземних держав. Так, у п. 2 Рекомендації R (2000) 19 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи «Про роль державного обвинувачення в системі кримінального правосуддя» вказується, що в усіх системах прокурори вирішують питання щодо порушення чи продовження криміналь-

ного переслідування [1]. Таким чином, кримінальне переслідування визнається основною функцією прокуратур європейських держав.

З іншими функціями прокурора у кримінально-правовій сфері функція кримінального переслідування співвідноситься по-різному. В одних державах кримінальне переслідування об'єднує такі функції прокуратури як нагляд за додержанням законів органами, які провадять дізнання і досудове слідство та підтримання державного обвинувачення [2, с. 27–28]. В інших – ця функція здійснюється прокуратурою одночасно з іншими функціями, такими як, наприклад, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням (Грузія), наглядом за законністю оперативно-розшукової діяльності, дізнання і слідства (Казахстан), підтриманням державного обвинувачення (Вірменія) тощо.

Зміст кримінального переслідування розуміється дослідниками неоднозначно. Так, А. В. Лапкін вважає, що воно включає діяльність прокурора з моменту порушення кримінального провадження і до оскарження рішень суду і поділяється на два етапи: прокурорське кримінальне переслідування на досудових стадіях (порушення кримінального провадження, повідомлення особі про підозру, висунення обвинувачення тощо) і кримінальне переслідування на судових стадіях кримінального провадження, у т. ч. підтримання державного обвинувачення в суді прокурором, яке є квінтесенцією кримінального переслідування [3, с. 54]. О. М. Косий стверджує, що кримінальне переслідування є частиною кримінального процесу разом із процесуальною діяльністю сторони обвинувачення і захисту, тому ця діяльність повинна виокремлюватися поряд із процесуальним керівництвом досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях, підслідних органам прокуратури, та прокурорським наглядом за діяльністю підрозділів досудового розслідування [4, с. 104].

На наш погляд, на сьогодні склалися об'єктивні передумови для того, щоб розглядати в контексті кримінального переслідування такі функції прокуратури, як нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, а також підтримання державного обвинувачення в суді. Підстави для такого висновку дають нам і положення п. 19 ст. 3 КПК України, згідно з якими прокурор віднесений до сторони обвинувачення разом зі слідчим, керівником органу досудового розслідування, а також потерпілим, його представником та законним представником у випадках, установлених КПК України. При цьому прокурора можна вважати головним суб'єктом на боці сторони обвинувачення.

Діяльність щодо кримінального переслідування здійснюється прокурорами задля виконання завдань кримінального провадження, якими згідно із ст. 2 КПК України визнаються захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

На підставі викладеного можна дійти висновку, що закріплення у чинному законодавстві концепції кримінального переслідування могло б стати адекватним варіантом вирішення питання щодо функціональної спрямованості прокурорської діяльності на сучасному етапі реформування прокуратури. Для цього треба внести відповідні зміни і доповнення як до КПК України, так і до Закону України «Про прокуратуру».

Використана література

1. Про роль державного обвинувачення в системі кримінального правосуддя: Рекомендація R (2000) 19 Комітета Міністрів державам-членам Ради Європи, прийнята 6 жовт. 2000 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf. – Заголовок з екрана.
2. Баев О. Я. Прокурор как субъект уголовного преследования. Научно-практическое пособие. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2006. – 144 с.
3. Лапкін А. В. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – № 1. – С. 52-58.
4. Косий О. М. Окремі аспекти функції органів прокуратури щодо кримінального переслідування на стадії досудового розслідування // Право і безпека. – 2014. – № 2. – С. 101-105.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Косінова К. С.,

студентка 1 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПІДСТАВИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА У СУДІ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ» ВІД 14 ЖОВТНЯ 2014 РОКУ

Актуальність обраної теми зумовлюється тим, що Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року суттєво обмежив перелік підстав представництва прокурором інтересів громадян у суді.

Відповідно до ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. Наявність підстав для представництва має бути обґрунтована прокурором у суді.

Таким чином, як зауважує А. В. Лапкін, підстави представництва в суді інтересів громадянина утворюють такі обставини, взяті у своїй сукупності: 1) неспроможність особи самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження; 2) недосягнення такою особою повноліття, її недієздатність або обмежена дієздатність; 3) відсутність законних представників або органів, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, або неналежне здійснення ними її захисту [1, с. 193].

Коло підстав представництва прокурором інтересів громадян, наведене у чинному Законі України «Про прокуратуру», є вужчим, ніж у аналогічному Законі від 1991 р., який у ч. 2 ст. 36-1 передбачав, що підставою представництва в суді інтересів громадянина є його неспроможність через фізичний стан, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження.

Аналізуючи міркування, якими керувався законотворець при регламентації зазначених обмежень, О. О. Шандула зазначає, що вони зводилися до необхідності переосмислення ролі прокуратури у захисті інтересів держави та суспільства, позбавлення прокуратури надмірних повноважень та зосередження основної уваги на питаннях, пов'язаних із кримінальним судочинством, яких вимагають сучасний стан розвитку суспільних відносин та адаптація національного законодавства до європейських норм [2, с. 55]. Проте очевидно, що таке обмеження зменшує правові можливості захисту прав громадян органами прокуратури.

Зважаючи на такі ризики, законодавець передбачив «компенсаторні механізми» обмеженню ролі прокуратури у сфері представництва прав громадян. До них відносяться такі: 1) формування розгалуженої мережі центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги; 2) надання такої допомоги усім категоріям осіб, передбаченим Законом України «Про безоплатну правову допомогу», зокрема особам, які мають незначний розмір доходів, дітям-сиротам чи дітям, позбавленим батьківського піклування, ветеранам війни; 3) надання безоплатної правової допомоги у повному обсязі, тобто не лише у кримінальному судочинстві, а й в інших видах судочинства – цивільному, господарському та адміністративному. Крім того, для забезпечення представництва інтересів громадянина в суді було розширено відповідну компетенцію Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, оскільки за європейськими стандартами омбудсмен розглядається як набагато кращий інститут для представництва інтересів громадян, ніж прокуратура [3].

Поряд із обмеженням підстав представництва прокурором інтересів громадян, новим Законом України «Про прокуратуру», як слушно зауважує В. С. Бабкова, було розширено обсяг представницької функції прокуратури, оскільки у ньому йдеться про процесуальні та інші дії, спрямовані на захист інтересів громадянина або держави, не лише у суді, а загалом, тобто як в судовому процесі, так і поза ним (включення до представницької діяльності прокуратури досудового етапу щодо встановлення підстав представництва, а також участі прокурора у виконавчому провадженні) [4].

На підставі викладеного можна зробити висновок, що обмеження підстав представництва згідно із Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. слід розглядати як закономірний крок на шляху до скорочення функцій прокуратури поза сферою кримінального провадження. Одночасно з цим законодавець передбачає механізми, які покликані гарантувати захист прав тих громадян, представляти яких у суді прокуратура більше не вправі.

Використана література

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
2. Шандула О. О. Деякі аспекти обмеження функції представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді за новим законом «Про прокуратуру» / О. О. Шандула // Юрист України : наук.-практ. журн. – 2015. – № 1/2. – С. 54-59.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48935. – Заголовок з екрана.
4. Бабкова В. С. Деякі аспекти реформування функції представництва інтересів громадянина або держави в суді за новим Законом України «Про прокуратуру» // Теорія і практика правознавства. – 2015. – Вип. 1 (7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/index.php>. – Заголовок з екрана.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Кривкіна Т. В.,

студентка 2 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СВІТУ ТА УКРАЇНИ

У Конституції України закріплено, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава», однак, на жаль, сьогодні можна говорити лише про спроби побудови такої держави. Одним із серйозних важелів механізму держави є органи прокуратури. Реалії сьогодення свідчать про важливість визначення ролі та місця прокуратури України в системі органів публічної влади. На разі досі залишається дискусійним питання, до якої гілки влади необхідно віднести прокуратуру.

Сьогодні, зважаючи на місце прокуратури в системі органів державної влади, в юридичній літературі можна зустріти різні класифікації, В. М. До-

донов та В. Є. Крутських виокремлюють: 1) країни, де прокуратура входить до складу Міністерства юстиції До таких країн належать, зокрема, США, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Польща, Румунія, Японія; 2) країни, де прокуратура входить до судової влади. До другої групи країн належать, зокрема, Іспанія, Італія, Індонезія, Колумбія, Болгарія, Латвія; 3) країни, де прокуратура виділена в самостійну систему і підзвітна парламенту або главі держави (В'єтнам, КНДР, Куба, Лаос); 4) країни, де прокуратури або її прямого аналогу узагалі немає, зокрема, Великобританія, Індія [1, с. 5-8].

На основі синтезу англійських і континентальних традицій в США склалася атторнейська служба – типовий для даної країни інститут державної влади, що не має точного аналога в правових системах інших країн; має цілком самостійний стосовно судової системи статус [2, с. 206]. У Франції прокурори знаходяться під керівництвом і контролем вищестоящих керівників і підзвітні Міністру юстиції. До повноважень прокуратури входять здійснення нагляду за судовою поліцією, підтримання обвинувачення в суді, участь у цивільних справах, коли цього вимагають інтереси суспільства [2, с. 218].

Прокуратура Республіки Польща до 31 березня 2010 р. також відносила до системи міністерства юстиції та повноваження Генерального прокурора виконував Міністр юстиції Польщі, однак із прийняттям закону про внесення змін до Закону про прокуратуру і інших законів від 9 березня 2009 р., який вступив в дію з 31 березня 2010 р., прокуратуру виведено із системи міністерства юстиції. Прокуратура в Польщі є незалежним органом державної влади, основними завданнями якого є забезпечення верховенства закону і судового переслідування злочинів [3, с. 201].

У законодавстві Іспанії закріплено, що прокуратура сприяє юстиції в захисті законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу в силу своєї функції чи за клопотанням зацікавлених осіб, а також стежить за дотриманням незалежності трибуналів і захищає в них публічні інтереси. Прокуратура виконує своє завдання відповідно до принципів єдності дій і ієрархічної залежності. Очолює систему органів прокуратури Генеральний прокурор країни, який призначається на посаду Королем за поданням Уряду, узгодженим з Генеральною радою судової влади. В ієрархії судової влади він вважається другою особою після голови Верховного трибуналу [4].

Що стосується третьої групи, то у таких країнах на прокуратуру, поряд із класичними функціями, зазвичай покладається загальний нагляд за за-

конністю, об'єктами якого є державні органи (зазвичай тільки виконавчі – від міністерств і нижче), суспільні об'єднання, господарські організації, різного роду установи і фізичні особи. У Конституціях цих країн статус прокуратури закріплюється на рівні одного з найважливіших державних органів.

Не можна не згадати досвід Великобританії, у якій фактично прокуратури не існує, але її замінює аналогова модель, а саме: окремі представники та державні службовці, яким делеговані повноваження з нагляду.

Таким чином, закріплення правового статусу прокуратури та визначення її функцій залежить від місця і ролі прокуратури в системі органів державної влади, а також від міри усталеності демократичних цінностей у державі й суспільстві.

Слід зазначити, що яке б місце не займала прокуратура серед державних органів в Україні, ефективність її функціонування буде залежати від багатьох чинників, перш за все, демократичне життя є неможливим без високого рівня професіоналізму та культури уповноважених осіб, а також розвинуеного громадянського суспільства. Держава та кожен з нас особисто має забезпечити розвиток нашого суспільства, підвищити рівень як політичної, так і правової культури. Головний редактор «ZN.UA» Юлія Мостова пише з цього приводу: «Розбираючи кожен з існуючих у нас проблем, ми обов'язково рано чи пізно прийдемо до пункту «якості людського матеріалу...» – самих себе».

Використана література

1. Додонов В. Н. Прокуратура в России и за рубежом. Сравнительное исследование / Додонов В. Н., Крутских В. Е.; под ред. С. И. Герасимова. – М. : Издательство НОРМА, 2001. – 192 с.

2. Шишкін В. І. //Юридична енциклопедія: в 6 т. / голова редкол. Ю. С. Шемшученко. – К.: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 1998-2004. – Т. 1: А-Г. – 1998. – 669 с.

3. Наулік Н. С. Прокуратура в республіці Польща: правовий статус // Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи. Збірник тез доповідей на науковій конференції. – Тернопіль, 2013. – С. 200-202.

4. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Б. А. Страшун. – 4-е изд., обновл. и дораб. – М.: Норма, 2005. – 896 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Крутько А. В.,

студентка 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

На сьогодні досить гострою є проблема трансформації функцій органів прокуратури в нашій державі, оскільки останні мають особливе завдання та призначення, виконання яких сприяє утвердженню законності в державі, забезпеченню конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також державних інтересів.

Для детального з'ясування функцій прокуратури на сучасному етапі державотворення та в умовах реформування органів прокуратури важливо визначити зміст поняття «функції», його сутність і значення для практичного забезпечення всієї системи прокурорських органів. Функція інституту прокуратури є одним із головних понять, через яке розкривається структура і весь зміст діяльності органів прокуратури. Отже, функції прокуратури – це зазначені у законі напрями діяльності прокуратури або частини її органів, які визначаються соціально-державним призначенням прокуратури, характеризуються певним предметом та завданнями і здійснюються з використанням властивої цим органам компетенції. Не зважаючи на те, що думки науковців із приводу трансформації функцій органів прокуратури України розійшлися, законодавець у ст. 2 нового Закону України «Про прокуратуру» закріпив чотири функції прокуратури: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених Законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

На виконання п. п. 39, 40 висновку Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо запропонованих змін до Конституції України в частині правосуддя рекомендовано скасувати розділ

VII чинної Конституції «Прокуратура» та включити прокуратуру як орган до системи правосуддя, а функції прокуратури закріпити у розділі VIII Конституції «Правосуддя».

Варто зауважити, що прокуратура за новим Законом позбавлена функції «загального нагляду». Її слідчі функції будуть передані Національному бюро розслідувань. Законодавчим актом встановлено, що «на прокуратуру не може покладатися здійснення функцій, не передбачених Конституцією України». Таким чином, у прокуратури залишається виключно функція процесуального керівництва, без дублювання функцій щодо безпосереднього здійснення дізнання та досудового розслідування.

В умовах формування правової держави в центрі уваги має бути захист прав людини й до оцінки діяльності прокуратури треба підходити, передусім, саме з цих позицій. Відповідно до чинного законодавства України прокуратуру слід розглядати як цілісну систему, яка здійснює чітко визначені функції та виконує встановлені відповідно до цих функцій повноваження з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Закон значно звужив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора. Такий підхід передбачає одночасне підсилення гарантій функціонування адвокатури, доступної правової допомоги, щоб громадяни не втратили державних гарантій щодо захисту їх прав та інтересів. Варто зауважити, що трансформація функцій прокуратури та приведення їх до міжнародних стандартів вкрай потрібна на сьогодні для нашої країни задля покращення функціонування всього механізму діяльності органів прокуратури, а також встановлення їх злагодженої діяльності із іншими органами державної влади та чіткого визначення повноважень органів прокуратури щодо наданих їм функцій.

Отже, функції прокуратури можна визначити як здійснювану в межах повноважень діяльність органів прокуратури, мета якої полягає у формуванні правової держави, зміцненні пріоритетів їх діяльності на користь захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Кубрак О. О.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

Успішність та результативність реформування системи державної влади в Україні залежить від професійної компетентності, моральності, бажання до самовдосконалення і службового зростання кадрів. Останні події в державі вимагають від кадрового персоналу всіх рівнів чіткої громадянської позиції, швидкої реакції, уміння знаходити нестандартні рішення, відстоювати свої погляди, гнучкості, комунікабельності, вміння висловлювати незалежні судження. Саме такі кадри, що здатні до ризику, інновацій, пов'язаних з реалізацією реформ з метою впровадження демократичних змін та наближення України до стандартів Європейського Союзу, сьогодні запотребувані в Україні.

Людина завжди була і залишається вирішальним суб'єктом суспільного розвитку, а тому під час реформування прокуратури важливим напрямком залишається кадрова політика, яка охоплює розробку основних принципів роботи з людьми. Завдяки цьому з'являється можливість ефективно використовувати людські ресурси під час здійснення нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів у суспільстві.

Актуальність даної теми дослідження пов'язана із введенням у дію Закону України «Про прокуратуру» № 1697VII від 14.10.2014, активною розробкою підзаконних нормативно-правових актів, які регулюватимуть діяльність Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, передбаченої новим Законом, а також Національної академії прокуратури України з питань спеціальної підготовки, її форми, змісту та оцінювання результатів.

Аналіз наукової інформації, присвяченої питанню організації кадрової роботи в органах прокуратури України, зокрема, підготовки майбутніх прокурорів, вказує на недостатній рівень розробленості в теорії прокурорської діяльності. Загальним питанням цієї проблематики присвячені праці В. І. Білоусової, В. В. Долежана, І. М. Козьякова, А. В. Лапкіна, В. І. Мичка, Ю. Є. Полянського, Г. П. Середи, Д. Ф. Смірнова, В. В. Устименко, М. К. Якимчука та інших вчених.

Особливий характер діяльності прокурорів і слідчих прокуратури зумовлює необхідність визначення певних вимог професійного та морально-етичного характеру щодо осіб, які призначаються на такі посади. Але на сучасному рівні розвитку постає низка проблем, що потребують невідкладного вирішення в системі державної кадрової політики в сучасній Україні. До них можна віднести такі: 1) невідповідність системи кадрового управління в Україні вимогам менеджменту сьогодення. Внаслідок цього кадровий потенціал державних службовців центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування не забезпечує ефективного проведення системних реформ в українському суспільстві; 2) недосконалість чинної нормативно-правової бази, яка регламентує державну кадрову політику, що породжує численні зловживання та тінізацію на сучасному ринку праці.

Таким чином, ми вважаємо за доцільне вивчати європейський досвід у цій сфері. Він має стати невід'ємним компонентом організаційних заходів для більш ефективного впровадження даного інституту у практичну діяльність. Тобто результатом такого впровадження було б активне міжнародне співробітництво Національної академії прокуратури України з метою напрацювання та застосування у своїй діяльності кращих європейських практик організації, наповнення навчального процесу та оцінювання результатів спеціальної підготовки.

Далі слід звернути увагу на таке коло проблем, що пов'язане з організацією навчального процесу майбутніх прокурорів. А саме визначення навчальної програми та співвідношення форм занять, виконання індивідуальних та практичних завдань, самостійної роботи, контрольних заходів тощо. Велику увагу під час підготовки кадрів слід звернути на здобуття практичного досвіду, адже набуття практичних умінь і навичок є необхідним компонентом підготовки майбутніх прокурорів. Тут метою є оволодіння сучасними методами, формами організації та засобами праці в галузі їх майбутньої професії, формування на базі одержаних знань професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах правозастосування, складання процесуальних документів, формування потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Важливу роль у підготовці кадрів для органів прокуратури, відповідно по Закону України «Про прокуратуру» грає Національна академія прокуратури України.

Як висновок, слід зазначити, що наразі в Україні постає проблема із підвищенням кадрового потенціалу прокурорів. Вона викликана саме недосконалою організацією підготовки кандидатів на посаду прокурора. Тому,

на нашу думку, задля вирішення даного питання слід: вдосконалювати на національному рівні законодавчу базу та нормативно-правові стандарти щодо професійної компетентності прокурорів; модернізувати спеціальну навчальну програму підготовки майбутніх прокурорів, яка б охоплювала дослідження теорії та застосування отриманих знань на практиці; стимулювати використання інноваційних освітніх технологій та інформаційних ресурсів у процесі здійснення спеціальної підготовки; імплементувати зарубіжний досвід у цій сфері з урахуванням національних правових традицій.

Використана література

1. Прядко В. В. Ефективна кадрова політика – найважливіша державо-творча цінність для реалізації реформ в Україні / В. В. Прядко, М. І. Пірен // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2015. – № 3. – С. 78-83.

2. Сурмін Ю. П. Кадрова революція в Україні: сутність, проблеми, напрями розгортання / Ю. П. Сурмін // Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. За міжнар. участю (Київ, 29 трав. 2015 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, А. І. Семенченка, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2015. – 404 с.

3. Томєєв О. А. Спеціальна підготовка кандидатів на посаду прокурора як теоретична та практична проблема / О. А. Томєєв // Держава і право. Юридичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Юрид. думка, 2015. – Вип. 67. – С. 41-51.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Куваєва О. В.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА: ЗДОБУТКИ ТА НЕДОЛІКИ

Державна кадрова політика – це цілеспрямована стратегічна діяльність держави, пов'язана з плануванням та прогнозуванням формування, про-

фесійного розвитку та раціонального використання кадрів, усіх трудових ресурсів України, визначенням цілей і пріоритетів кадрової діяльності. Необхідність вироблення нової кадрової політики впливає зі змісту завдань, що стоять сьогодні перед державою в цілому, та органами прокуратури зокрема.

Мета реформування прокуратури у першу чергу полягає у зміні якісних характеристик працівників, підвищенні професіоналізму та вдосконаленні роботи державного механізму у сфері кримінальної юстиції, підвищення довіри до прокуратури. Важливим кроком до досягнення цієї мети є реформування і перегляд кадрової політики, що практикувалась протягом останніх років.

Так, новий Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-18 містить ряд новацій, що мають забезпечити зазначені цілі. Першою з них є оновлений перелік вимог, що висуваються до особи, яка є кандидатом на посаду прокурора місцевої прокуратури, а саме: прокурором місцевої прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою (ст. 27 ЗУ «Про прокуратуру»).

Другим кроком на шляху підвищення рівня працівників стало введення конкурсного добору. Добір кандидатів на посаду прокурора здійснюється на конкурсних засадах із числа осіб, які відповідають вимогам, вказаним вище, за результатами кваліфікаційного іспиту, проведеного відповідно до вимог цього Закону. Конкурс передбачає складну процедуру із залученням Кваліфікаційної комісії, проходження спеціальної підготовки, створенням резерву та рейтингового списку кандидатів на зайняття посади прокурора (ст. ст. 28-29 ЗУ «Про прокуратуру»). Прокурори прокуратур мали пройти тестування, що давало їм право зберігти займану посаду. Проте слід зазначити, що перша хвиля тестувань і переатестації виявила декілька недоліків системи: не була передбачена можливість переходу кандидатів із одного рейтингового списку до іншого після проведення основних тестових етапів. Внаслідок цього навіть в одній області дуже відрізнявся рівень кандидатів.

Важливим запобіжним заходом від некваліфікованих кандидатів став встановлений прохідний бал. Згідно із ч. 5 ст. 31 ЗУ «Про прокуратуру», кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів після отримання результатів кваліфікаційних іспитів визначає прохідний бал, який не може бути нижчим 60 відсотків максимально можливого бала. Проте на практиці шляхом звернення членів Комісії до Генеральної прокуратури, до наступ-

них етапів відбору були допущені кандидати, які набрали за результатами тестування менше 50%. Практика ж роботи конкурсної комісії довела, що кандидати, які набрали менше 100 балів за два етапи конкурсу (з можливих 200), як правило, не є достатньо кваліфікованими.

Ще одним напрямком вважалось кадрове оновлення у прокуратурах. Відкритий і прозорий конкурс, що базується на конкурентних засадах, мав би відкрити шлях до прокуратур особам, які бажають займати таку посаду, але раніше не займали її. Саме із цим пунктом на практиці виникли проблеми: співвідношення між прокурорською і парламентською складовою конкурсних комісій було визначено на користь прокурорів, що зумовило лобіювання інтересів й завадило об'єктивності добору. Також об'єктивні проблеми виникли із професійним рівнем осіб, які раніше не займались прокурорською діяльністю. За офіційною інформацією, 77% осіб, що пройшли конкурс і показали гідні результати на тестуванні, – це внутрішні кандидати, тобто нинішні працівники органів прокуратури, 23% – зовнішні кандидати.

Оскільки для прокуратури як для державного органу важливий не лише професійний рівень працівників, але й їх репутація, за ініціативою громадської Консультативної ради при Генеральній прокуратурі проведено громадську перевірку кандидатів на посади в органах прокуратури, які пройшли відкритий конкурс. Започаткована громадська перевірка полягає у отриманні інформації з відкритих джерел щодо кандидатів у прокурори, щоб запобігти призначенню персон, які запламували себе попередньою діяльністю. Уся зібрана інформація була узагальнена, оприлюднена та передана відповідній комісії, яка займалась відбором майбутніх прокурорів. Ця новела є неймовірно прогресивним для української системи кроком і мала б привести до підвищення рівня довіри до працівників прокуратур, легітимізувати їх діяльність. Проте слід відзначити, що громадськість доволі пасивно поставилась до такої своєї ролі, а скарги здебільшого надходили вже після призначення того чи іншого кандидата на посаду. Причина цьому – недостатня інформованість населення про наявність такої можливості, про відкритість списків.

Таким чином, слід зазначити, що хоч погляди та підходи до добору кадрів на посади прокурорів місцевих прокуратур змінились, та при правильному і ефективному впровадженні дійсно здатні підвищити як професійний рівень самих працівників, так і рівень довіри суспільства до прокуратури, існує ряд недоліків у реалізації визначеної стратегії. Так, все ще не вдалось подолати дві основні для українського суспільства проблеми: лобіювання

інтересів окремих верств населення та пасивність громадськості у питаннях реформування і зміни держави в цілому і її окремих ланок.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Кудревич Н. О.,
студентка 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ

Однією з форм взаємодії прокуратури та суду є представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом, яка є конституційною функцією прокуратури України (п. 2 ч. 1 ст. 121 Конституції України). У доктрині існують дві основні точки зору – поняття представництва прокурором окреслюється через призму «концепції дій» або «концепції правовідносин».

Сутність концепції дій полягає у розумінні представництва прокурора саме як його діяльності, пов'язаної із підготовкою і направленням в суд заяв та інших матеріалів, його участі у судовому розгляді цивільних, господарських справ, а також справ про адміністративні правопорушення з метою захисту прав та інтересів громадян і держави, вжиття інших заходів з відновлення порушених прав та інтересів [1, с. 109]. Тобто по суті це процесуальна діяльність прокурора, спрямована на захист суб'єктивних прав і тих, що охороняються законом інтересів. Такий підхід відображений законодавцем у ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру».

Сутність іншого підходу – концепції правовідносин – полягає у розумінні представництва як правовідносин, в силу яких прокурор (представник) виступає в суді від імені держави або громадянина (представлених) по захисту порушених прав, свобод та інтересів [1, с. 109]. Прибічники концепції правовідносин визначають представництво як правовідносини, в силу яких дії однієї сторони – представника, зроблені нею в межах на-

даних повноважень від імені та в інтересах іншої особи, чії інтереси представляються, і тягнуть безпосередньо для останньої виконання, зміну або припинення її прав та обов'язків. І. Марочкін зазначав, що підхід до визначення представництва через «концепцію правовідносин» найбільш повно розкриває суть представництва. Представництво – це правовідносини, які виникають між прокурором та громадянином з приводу вчинення певних процесуальних дій у суді [2, с. 16].

Погоджуючись із розумінням прокурорського представництва саме у контексті концепції правовідносин, зазначимо, що, на наш погляд, характеристика сутності прокурорського представництва з урахуванням положень тієї чи іншої концепції має відбуватися з точки зору повноти відображення тих відносин, які виникають між прокурором та особою, яку представляють. Не викликає заперечень теза про те, що між особою, яку представляють, та прокурором виникає певний зв'язок, обумовлений юридичними фактами, що виступають у якості підстав представництва (фізичний стан, похилий вік особи, яку представляють тощо).

Прихильники концепції дій розглядають представництво як діяльність прокурора у суді, в результаті якої здійснюється захист порушених прав, свобод та інтересів. Однак такий підхід характеризує лише одну зі сторін відносин представництва. Сутність прокурорського представництва являє собою структурно-складне правовідношення, яке включає в себе як внутрішнє правовідношення між представником (прокурором) та особою, яку представляють, так і зовнішнє правовідношення між представником (прокурором) та третіми особами (суд, інші учасники процесу). Розуміння прокурорського представництва виключно як діяльності прокурора у суді відображає лише частково ті відносини, які виникають у дійсності, а саме – зовнішнє правовідношення, і при цьому, не дає відповіді на питання – яким чином в результаті юридичні дії представника (прокурора) створюють, змінюють або припиняють правовідносини між особою, яку представляють і третіми особами. Виникнення, зміна або припинення правовідносин між особою, яку представляють, та третіми особами як результат юридично значимих дій представника в науці аналізується з точки зору теорії юридичного складу [3, 6]. Суть цієї правової конструкції полягає у тому, що правовідношення виникає, змінюється або припиняється не в результаті одиничного факту, а в результаті певної сукупності фактів.

Згідно з таким підходом юридичні дії, які здійснюються прокурором (представником) у суді, є одним із елементів юридичного складу, що

є підставою виникнення, зміни або припинення правовідносин між особою, яку представляють та третіми особами. Іншим елементом юридичного складу є внутрішнє правовідношення між прокурором та особою, на захист прав, свобод та інтересів якої виступає прокурор у суді. Лише за наявності правовідносин між цими особами результат діяльності прокурора у суді створює правові наслідки саме для особи, яку представляють.

Отже, концепція дії не повною мірою характеризує відносини представництва прокурором інтересів громадянина або держави у суді в випадках, передбачених законом, а точніше – відображає лише одну зі сторін таких відносин – зовнішні правовідносини. Разом із тим концепція правовідносин точніше характеризує дані відносини, а саме як правовідносини, що виникають між суб'єктом, який представляє інтереси, і суб'єктом, якого представляють, причому такі правовідносини виникають лише у суді.

Саме тому допустимим є висновок про необхідність зміни підходу до розуміння представницької функції прокуратури, а саме необхідно відобразити у ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру», що представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді є правовідношенням, у якому прокурори від імені держави здійснюють процесуальні та інші дії, спрямовані на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом.

Використана література

1. Гусарова А. Сутність вступу прокурора у справу як форми прокурорського представництва / А. Гусарова // Вісник Національної Академії прокуратури України. – 2010. – №2. – С. 108–113.

2. Марочкін І. Є. Прокурорське представництво. Суть та проблеми удосконалення / І. Марочкін, Г. Гаврюшенко // Вісник прокуратури. – 2007. – №4. – С. 14–17.

3. Кузьмишин А. А. К вопросу о понятии и юридической природе представительства и полномочия в гражданском праве / А. А. Кузьмишин // Юрист. – М.: Юрист, 1999. – № 12. – С. 2–13.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Кучерявий В. В.,

студент 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАСАДА ЄДНОСТІ ПРОКУРОРСЬКОЇ СИСТЕМИ

На сьогоднішній день прокуратура України є одним із органів, діяльність якого спрямована на утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Прокуратура України, як і будь-який інший орган чи установа, має власну систему, яка базується та функціонує на певних засадах. Щодо визначення засади – це твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане. У повсякденному житті принципами називають внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні та теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різних сферах діяльності. Принципи організації діяльності прокуратури – це керівні положення, які визначають найбільш істотні риси й ознаки діяльності органів прокуратури й основні вимоги, що ставляться до неї. Принципи в ЗУ «Про прокуратуру» від 2014 р. отримали назву «засади».

Аналізуючи нормативно-правові акти щодо діяльності органів прокуратури, можна дійти висновку, що всі засади організації та діяльності безпосередньо визначені у спеціальному законі «Про прокуратуру», в змісті статей якого розкрито їх значення.

Дуже цікавою є засада єдності системи прокуратури, головною передумовою якої є наявність автономної прокурорської системи, яка не належить ні до законодавчої, ні до виконавчої, ні до судової гілок влади.

Відповідно до п.1 ст. 7 ЗУ «Про прокуратуру», систему прокуратури України становлять: 1) Генеральна прокуратура України; 2) регіональні прокуратури; 3) місцеві прокуратури; 4) військові прокуратури; 5) Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Відповідно до класифікації засаду єдності системи прокуратури відносять до: 1) за первинним джерелом закріплення – до галузевої, тобто вона безпосередньо передбачена законом України «Про прокуратуру»; 2) за напрямом правового регулювання або за метою – до функціональних,

тобто пов'язаної з виконанням певної функції, залежно від діяльності або призначення.

Відповідно до п. 5 ст. 7 ЗУ «Про прокуратуру», єдність системи прокуратури України забезпечується: 1) єдиними засадами організації та діяльності прокуратури; 2) єдиним статусом прокурорів; 3) єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності прокурорів; 4) фінансуванням прокуратури виключно з Державного бюджету України; 5) вирішенням питань внутрішньої діяльності прокуратури органами прокурорського самоврядування.

Засада єдності прокурорської системи означає, що всі територіальні та спеціалізовані прокуратури складають єдину систему, мають єдині завдання та єдину систему управлінських зв'язків. Кожен прокурор діє на відповідній території у межах своїх повноважень, зберігає передбачену законом самостійність у прийнятті рішень та одночасно виступає представником єдиної системи органів прокуратури. Вищестоящий прокурор може доручити нижчестоящому виконання своїх обов'язків, прийняти на себе виконання обов'язків нижчестоящого, змінити або скасувати будь-яке його рішення, крім випадків, передбачених законом. Наприклад прокурор може особисто взяти на себе повноваження підпорядкованого прокурора та підтримувати державне обвинувачення в суді, або, навпаки, доручити це зробити іншому прокурору.

Всі прокурори, незалежно від рівня ланки прокурорської системи, в якій вони перебувають, наділені, в основному, однаковими за характером повноваженнями. Вони входять до складу єдиної системи та діють відповідно до законодавства, яке є однаковим для всіх в системі.

На сьогодні законодавець достатньо приділив уваги засаді єдності прокурорської системи та закріпив її на законодавчому рівні, що є позитивним моментом. Українська прокуратура являє собою єдину систему, яка організована та функціонує відповідно до механізму створеного законодавцем. Діяльність кожного прокурора становить органічну частину діяльності всієї прокуратури. Принцип єдності прокурорської системи діє у всіх сферах і на всіх рівнях його організації.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Лазукова Н. В.,

студентка 15 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

Процес реформування прокуратури України має досить тривалу історію. Зокрема, ще на етапі вступу України до Ради Європи у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 від 26 вересня 1995 р. (щодо заявки України на вступ до Ради Європи) було зазначено, що роль і функції прокуратури в Україні мають бути змінені шляхом перетворення цього інституту на орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи [1].

Прийняття у 2014 р. Закону України «Про прокуратуру» стало черговим етапом у тривалому та складному процесі побудови в Україні європейської правової держави. Законопроект отримав схвальну оцінку Венеціанської комісії. Ухвалений Закон створює передумови для перетворення прокуратури на демократичний інститут, функції якого відповідатимуть принципам верховенства права.

Суттєвими нововведеннями довгоочікуваного Закону стало, зокрема, скасування функції прокуратури щодо загального нагляду, передача слідчих функцій Державному бюро розслідувань, надання гарантій незалежності прокурорам, створення незалежних від керівництва прокуратури органів прокурорського самоврядування тощо.

Серед інших новел Закону України «Про прокуратуру» особливої уваги, на нашу думку, заслуговує створення в системі Генеральної прокуратури України самостійного структурного підрозділу – Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, на яку відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону покладаються такі функції: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. До загальної структури підрозділу входять централь-

ний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України.

Створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП) загалом є вагомим і необхідним кроком на сучасному етапі боротьби з корупцією. Однак варто зазначити, що Закон має низку суперечностей та недоліків, які можуть негативно вплинути на діяльність даного органу.

Так, відповідно до ч. 5 ст. 81 Закону Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам САП та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами САП їхніх повноважень. Однак ч. 3 ст. 17 Закону передбачає, що Генеральний прокурор України має право давати вказівки будь-якому прокурору. Отже, виникає суперечність між нормами одного і того ж Закону. Положення ч. 5 ст. 81 Закону відповідають змісту та цілям створення САП, як такої, що працює в режимі «автономії», і не піддається впливу чи зловживанням зі сторони Генерального прокурора України та його заступників. Недоліком Закону також є те, що не вказано строк, на який призначаються прокурори САП та їх подальше працевлаштування в органах прокуратури по завершенні такого строку. Якщо прокурори САП будуть призначатися по загальному правилу передбаченому ч. 3 ст. 16 Закону, тобто безстроково, то це може спричинити їх подальшу корумпованість [2].

Положення Закону щодо обов'язку прокурорів щорічно проходити таємну перевірку доброчесності, яку проводять підрозділи внутрішньої безпеки в порядку, затвердженому Генеральним прокурором України, є досить загальними та незрозумілими. Зокрема, щодо того, що розуміється під поняттям «доброчесності» прокурора, черговості, строку, результатів таких перевірок та можливості їх оскарження. Для того, щоб перевірка доброчесності не стала механізмом усунення чи дискредитації прокурорів, в тому числі і прокурорів САП, які успішно виконують свою роботу, необхідно деталізувати положення ч. 5 ст. 19 Закону.

Крім того, суттєвим недоліком Закону є відсутність регламентації щорічної публічної доповіді керівника САП про підсумки роботи прокуратури. Така прогалина не сприяє публічності та відкритості в діяльності антикорупційної прокуратури.

Створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, на нашу думку, є важливим і необхідним кроком на сучасному етапі. Проте задля забезпечення ефективності її діяльності окремі положення Закону потребують уточнень. Законодавчі зміни в цьому напрямі сприятимуть удоско-

наленню організації діяльності органу, що призведе до позитивних результатів у боротьбі проти корупції в нашій державі.

Використана література

1. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи Страсбург, 26 вересня 1995 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_590.

2. Кручок А. Б. Спеціальна антикорупційна прокуратура в системі боротьби з корупцією / Юридичні науки: проблеми та перспективи. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22-23 травня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 142-145.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Лалій І. І.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для Міністерства юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ШЛЯХИ ТА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В умовах побудови незалежної, демократичної, правової держави, якою і прагне бути Україна, постало питання реформування та становлення органів державної влади, які б відповідали вимогам такого суспільства. Мабуть ніхто не заперечуватиме, що прокуратура відіграє доволі важливу ролі у механізм державної влади. І велику увагу, зокрема і громадськості, привертає саме це питання. Варто зазначити, що різні країни мають свою побудову органів прокуратури. І цікаво подивитися на досвід зарубіжних країн та функціонування там органів прокуратури і їх взаємовідносини з іншими органами державної влади. Отже, можна взяти за приклад країни зі схожою до України правовою системою, та з прямою протилежною.

З аналізу конституцій та іншого законодавства країн колишнього СРСР можна говорити про те, що прокуратура там відноситься або до судової (Азербайджан, Грузія, Латвія), або до виконавчої (Киргизія, Естонія) влади, або не входить до жодної гілки влади і має незалежний статус державного органу.

Доволі цікавою є практика США з цього питання. На основі синтезу англійських і континентальних традицій там склалася аторнейська служба –інститут державної влади, що не має точного аналога в правових системах інших країн. Повноваження аторнейської служби з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших країнах. Однак відмінність аторнейських служб США від європейських прокурорських органів полягає в тому, що вони не мають наглядових за законністю функцій та відіграють особливу політичну роль в американському суспільстві. У США служба аторнейів має цілком самостійний стосовно судової системи статус.

У Франції прокуратура входить до складу Міністерства юстиції. Її діяльність регулюється різними загальними законодавчими актами і галузевим законодавством. Структура прокуратури Франції збігається зі структурою судової системи. Усі прокурори призначаються і зміщуються Президентом республіки за рекомендацією міністра юстиції.

В деяких країнах прокуратура цілком входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується у межах судової влади адміністративною автономією. Це, наприклад, такі країни, як Іспанія, Колумбія, Болгарія, Латвія.

Питання про належність прокуратури до тієї чи іншої гілки влади зовсім не існує в соціалістичних державах (КНР, КНДР, Куба), у яких, як відомо, не визнається ідея поділу влади. Положення про прокуратуру за традицією поміщені в конституціях цих країн у загальній главі з положеннями про суди.

Одне з ключових питань щодо реформи прокуратури полягає у тому, до якої з гілок влади повинен належати цей орган? Можна говорити про те, що досвід різних країн Європи має відмінності. Така різниця закладена у природі функцій, які виконує прокуратура. З одного боку, прокуратура є стороною процесу в суді і представляє державу, тому функції прокуратури більше відносяться до виконавчої влади. З іншого боку, прокуратура має своїм завданням сприяти правосуддю, тому в багатьох країнах вона суміщається із судовою системою. Практика підтверджує думку про те, що обсяг повноважень прокуратури в різних країнах істотно відрізня-

ється. У той же час є так звані ключові і неподільні функції, які прокурор здійснює практично повсюдно або одноосібно, або у взаємодії з іншими органами, наприклад слідчим суддею. Перш за все, йдеться про прийняття рішення про кримінальне переслідування, підтримання обвинувачення в суді, подачу протестів на судові рішення.

Як буде в подальшому йти реформа органів прокуратури в Україні, має залежати не лише від переймання здобутків закордонних держав з цього питання, але й також врахування того досвіду, який є в нашій країні. Хоча варто зазначити, що кваліфіковані рекомендації, які надаються Україні від закордонних партнерів, обов'язково мають бути враховані під час формування в нашій країні демократичного сучасного правового суспільства, так як інтеграція у Європейський Союз має для нас важливе значення та є тим показником до якого прагне наше суспільство.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Лепенець К. В.,

студентка 26 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В наш час відбувається політична та державно-правова інтеграція у всіх сферах міжнародного співробітництва, в тому числі і в сфері боротьби зі злочинністю. У сучасному глобалізованому світі з відкритими кордонами між державами, швидким розвитком нових технологій значну кількість злочинів важко розслідувати без допомоги іноземних колег.

Кожна суверенна держава, крім своїх внутрішніх функцій, має вирішувати комплекс проблем, які впливають з фактора здійснення нею функцій зовнішніх. Це зумовлено потребами співробітництва в економічній, культурній, міжнародно-правовій сферах, необхідністю об'єднання

зусиль у боротьбі зі злочинністю, міжнародним тероризмом, порушеннями засад екологічної безпеки існування людства тощо.

У числі правоохоронних органів, які беруть участь у міжнародному співробітництві, особливе місце займає прокуратура України. На здійснення прокуратурою України міжнародного співробітництва з відповідними органами зарубіжних країн Генеральним прокурором України видано низку наказів та інструкцій, які регламентують відповідну діяльність. Це і Наказ «Про організацію роботи органів прокуратури України в галузі міжнародного співробітництва і правової допомоги» від 18 вересня 2015 р. № 223, Інструкція про порядок підготовки, передачі та виконання органами прокуратури України звернень про правову допомогу у кримінальних справах від 28.10.2002 № 8/1, Інструкція про порядок виїздів працівників органів прокуратури України у закордонні службові відрядження від 29.12.1998, інші нормативні документи.

Серед міжнародно-правових документів, якими керується прокуратура України, значне місце посідають двосторонні меморандуми (про співробітництво між Генеральною прокуратурою України і Федеральною прокуратурою Швейцарської Конфедерації в боротьбі з організованою злочинністю і відмиванням доходів), протоколи намірів (між Генеральною прокуратурою України і прокуратурами кожної з держав Балтії щодо співробітництва у сфері надання правової допомоги), угоди про правову допомогу і співробітництво з різних аспектів прокурорської діяльності (між Генеральною прокуратурою України і Верховною народною прокуратурою Китайської Народної Республіки, Міністерством юстиції Республіки Польща).

Водночас, значні повноваження прокуратури у галузі надання правової допомоги у кримінальних справах закріплені у Законі України «Про прокуратуру України», міжнародних договорах та законах про їх ратифікацію, і успішно реалізуються повсякденно.

Україна є членом Ради Європи. У рекомендаціях, резолюціях, висновках керівних структур цієї впливової і авторитетної міжнародної організації порушуються й питання участі прокурорів у міжнародному правовому співробітництві. Так, у Рекомендації R (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, прийнятій 6 жовтня 2000 р. зазначається: «незважаючи на роль, що може належати іншим органам у справах стосовно міжнародного судового співробітництва, прямі контакти між прокурорами різних країн повинні продовжуватися в межах міжнародних

угод там, де вони існують, або іншим чином на основі практичних домовленостей».

Зазначена Рекомендація у п. 38 детально регламентує заходи, які повинні бути застосовані щодо подальших прямих контактів між прокурорами в контексті міжнародного судового співробітництва. Серед них поширення документації; упорядкування переліку контактів і адрес з іменами відповідних контактних осіб у різноманітних органах прокуратури, а також їхніх спеціальних сфер діяльності, зон відповідальності тощо; установлення постійних особистих контактів між прокурорами з різних країн, зокрема шляхом організації систематичних зустрічей між Генеральними прокурорами; організація навчання і семінарів з підвищення кваліфікації; введення й удосконалення функції правових співробітників зв'язку, які є в іноземній державі; навчання іноземним мовам; удосконалення використання електронної передачі даних; організація робочих семінарів з іншими державами з питань взаємної допомоги й обміну питаннями стосовно злочинності.

Важливість ролі прокуратури на міжнародній арені підтверджується і в Тематичній директорії принципів до проекту закону про прокуратуру України, підготовленої професором Д-ром Лореною Бахмайер, паном Мікаелем Лінгбо та паном Еріком Сванідзе, зокрема в п. 82 вказано, що у відповідності з основними міжнародними конвенціями про взаємну правову допомогу у кримінальних справах, прийнятих Радою Європи, прокурори можуть вважатися «органами судової влади» для подання і виконання пропозицій (за винятком, коли для цього потрібне судове розпорядження) щодо заходів з міжнародного співробітництва судових органів. Також п. 83 згаданої директорії говорить про те, що разом із суддями прокурор є ключовим гравцем в питаннях міжнародного судового співробітництва.

Враховуючи зміст міжнародного співробітництва, його значення та завдання, що при цьому вирішуються, специфіку нормативного регулювання його здійснення та правовідносин, що при цьому складаються, можна цей напрямок діяльності прокуратури розцінити як самостійну функцію прокуратури України, що має перспективу свого подальшого розвитку.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овчаренко О. М.

Лизогуб А. І.,
студентка 5 групи 4 курсу Слідчо-кри-
міналістичного інституту Національно-
го юридичного університету імені Яро-
слава Мудрого

СУТНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМІСІЇ ПРОКУРОРІВ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників органів прокуратури зумовлена особливістю трудових функцій, які вони виконують, значущістю належного виконання трудових обов'язків і підвищеним рівнем відповідальності працівників органів прокуратури за неухильне додержання законів у власній діяльності [3]

Згідно із ч. 3 ст. 48 Законом України «Про прокуратуру» від 05 листопада 1991 р. щодо питання підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності вказувалось на те що «за порушення закону, неналежне виконання службових обов'язків, чи скоєння ганебного вчинку прокурори і слідчі несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом прокуратури України». Відсутнім в законодавстві України було чітке визначення підстав дисциплінарної відповідальності працівників органів прокуратури, дефініція дисциплінарного проступку. Поняття «ганебний вчинок» і «проступок, який порочить працівника прокуратури» являли собою більше етичні норми, ніж правові. Ці поняття є суб'єктивними й у загальних рисах не відповідають загальним рисам законності.

Основна проблема поставала саме у фактичному розумінні норм дисциплінарної відповідальності у Статуті. Адже відповідно до п. 22 ст. 92 Конституції України, виключно законами визначається діяння, які є дисциплінарними правопорушеннями і відповідальність за них. Підтвердженням такого положення є рішення Конституційного Суду України від 22 червня 2004 р. № 1-25/2004 у справі про дисциплінарний статут прокуратури, яке зазначало «статут не є належним нормативно-правовим актом щодо визначення порядку заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників прокуратури» і «статут затверджений Постановою Верховної Ради України не є законом...» [4].

Статут прокуратури не містив багатьох необхідних для об'єктивної дисциплінарної процедури положень, серед яких: визначеність чіткого кола суб'єктів ініціювання дисциплінарної відповідальності; порядок порушення дисциплінарного провадження; закріплення стадій дисциплінарного провадження й визначення переліку дій у кожній стадії.

Новий Закон «Про прокуратуру» містить окремий розділ, присвячений дисциплінарній відповідальності. Законодавчо визнається дисциплінарне провадження, яке відповідно до ст. 45 нового Закону є процедурою розгляду кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів скарг, де містяться відомості про вчинення прокурором дисциплінарного проступку.

Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів можна віднести до органів, що забезпечують діяльність прокуратури. Вона колегіальним органом, який визначає рівень фахової підготовки осіб, які виявили намір зайняти посаду прокурора, та вирішує питання щодо дисциплінарної відповідальності, переведення та звільнення прокурорів з посади [2].

Позитивним є те що новий закон визначає притягнення до дисциплінарної відповідальності і це є суттєвим поліпшенням у питанні притягнення особи до дисциплінарної відповідальності. У ст. 43 Закону зазначені такі підстави: 1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; 2) необґрунтоване зволікання з розглядом звернення; 3) розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень; 4) порушення встановленого законом порядку подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; 5) вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури; 6) систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики; 7) порушення правил внутрішнього службового розпорядку; 8) втручання чи будь-який інший вплив прокурора у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, у службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб чи суддів, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їх рішень, дій чи бездіяльності, за відсутності при цьому ознак адміністративного чи кримінального правопорушення; 9) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості.

Найважливішими змінами є скорочення та оновлення підстав притягнення особи до дисциплінарної відповідальності. В Законі зазначається такі дисциплінарні стягнення: 1) догана; 2) заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи призначення на вищу посаду в органі прокуратури, у якому прокурор обіймає посаду (окрім Генерального прокурора України); 3) звільнення з посади в органах прокуратури. Зменшення кількості дисциплінарних стягнень є позитивним моментом в контексті євроінтеграції й наближення нашого законодавства до міжнародних стандартів.

Отже, порівнюючи новий та старий Закони України «Про прокуратуру», слід вказати, що в новому вирішується питання про недоцільність існування Дисциплінарного статуту працівників органів прокуратури. Новий закон регламентує порядок притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, він вказує на чіткий та об'єктивний перелік підстав притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, а також оновлює список дисциплінарних стягнень.

Використана література

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 16 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого Постановою Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» (справа про Дисциплінарний статут прокуратури) від 24.06.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-04>.

2. Подкопаєв С. Проблеми законодавчої регламентації організації та діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів / С. Подкопаєв // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – №4.

3. Полянська Ю. Щодо змісту майбутнього Дисциплінарного статуту прокурорів України / Ю. Полянська // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 12.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Лисенко А. В.,

студентка 17 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Проблема транснаціональної злочинності в наш час набуває все більше глобального характеру. Оскільки злочинність практично в усіх країнах світу перетворюється в серйозну перешкоду на шляху їх соціально-економічного, політичного і культурного розвитку, істотно знижуючи якість життя населення, то це й зумовлює зацікавленість членів світової спільноти в спільному пошуку найбільш дієвих шляхів і засобів розв'язання даної проблеми. У зв'язку з цим перед органами прокуратури України постає завдання максимального використання можливостей міжнародної співпраці та зарубіжного досвіду в справі вдосконалення діяльності по боротьбі з транснаціональною злочинністю.

У науковій сфері питанню міжнародного співробітництва органів прокуратури України приділялося дуже мало уваги, що пов'язано із зосередженістю правової наукової еліти на питаннях гармонізації внутрішнього кримінального процесуального законодавства із міжнародними стандартами. Особливості міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях досліджували О. Виноградова, М. Пашковський, В. Тертишник, Т. Гавриш, М. Смирнов, В. Маляренко, О. Михайленко та ін.

На сьогодні існують міжнародні акти, якими були закладені правові засади міжнародної діяльності прокуратури нашої держави (ратифіковані Верховною Радою України Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р., Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р., Додатковий протокол 1975 р. та Другий додатковий протокол 1978 р. до Конвенції, а також Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р. та ін.).

17 листопада 1993 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про надання Генеральному прокурору України повноважень на підписання договорів (угод) про передачу засуджених». Серед міжнародно-правових документів, якими керується прокуратура України, значне місце посідають

двосторонні меморандуми, протоколи намірів, угоди про правову допомогу і співробітництво з різних аспектів прокурорської діяльності. Такі двосторонні міжнародно-правові акти були укладені між Департаментом Генерального Аторнея Австралії і Генеральною прокуратурою України щодо співробітництва в переслідуванні воєнних злочинців; про співробітництво між Генеральною прокуратурою України і Федеральною прокуратурою Швейцарської Конфедерації в боротьбі з організованою злочинністю і відмиванням доходів; про взаємопорозуміння між Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції Канади. Були підписані Протоколи про наміри між Генеральною прокуратурою України і прокуратурами кожної з держав Балтії щодо співробітництва у сфері надання правової допомоги. Угоди про правову допомогу і співробітництво укладені між Генеральною прокуратурою України і прокуратурами багатьох держав СНД, Верховною народною прокуратурою Китайської Народної Республіки, Міністерством юстиції Республіки Польща та ін. Всі ці аспекти міжнародного співробітництва прокуратури України потребують глибокого всебічного дослідження і узагальнення, вироблення необхідних рекомендацій.

У зв'язку зі здійсненням прокуратурою України міжнародного співробітництва з відповідними органами зарубіжних країн Генеральним прокурором України видано низку наказів та інструкцій, які регулюють цю діяльність. Серед них Наказ «Про організацію роботи органів прокуратури України в галузі міжнародного співробітництва і правової допомоги», Інструкція про порядок підготовки, передачі та виконання органами прокуратури України звернень про правову допомогу у кримінальних справах, Інструкція про порядок виїздів працівників органів прокуратури України у закордонні службові відрядження тощо.

Наказом Генеральної прокуратури України «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва» визначено, що головними напрямками взаємодії органів прокуратури України із компетентними установами іноземних держав та міжнародними організаціями є: 1) виконання у межах компетенції прокуратури зобов'язань України за міжнародними договорами про міжнародно-правове співробітництво під час кримінального провадження, зокрема щодо надання міжнародної правової допомоги, видачі осіб, перейняття кримінального провадження та з інших, передбачених такими договорами, питань; 2) проведення таких заходів міжнародного співробітництва, як зустрічей, переговорів, конференцій та семінарів, реалізація проектів і програм співпраці, у тому числі з метою європейської інтеграції, а також удосконалення механізмів та процедур надання

правової іноземних держав і міжнародними організаціями; 3) удосконалення договірної бази співробітництва шляхом укладання міжвідомчих угод, які стосуються компетенції прокуратури, та участі у підготовці міжнародних договорів України у галузі співробітництва під час кримінального провадження, а також чинного законодавства з цих питань.

Аналіз ратифікованих Україною міжнародних універсальних конвенцій, дво- та багатосторонніх договорів свідчить про високий рівень міжнародних стандартів діяльності органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях. Позитивним є підхід до формування положень КПК України та нормативно-правових актів, що визначають процесуальну складову міжнародного співробітництва, зокрема завдяки наявності в КПК України окремого розділу «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» та закріплення у Розділі XI Закону України «Про прокуратуру» основних аспектів міжнародного співробітництва органів прокуратури, що сприяє уніфікації досліджуваної сфери діяльності.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Лисенко Д. О.,
студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ

На сьогодні гостро постала проблема трансформації функцій органів прокуратури в Україні, оскільки останні у свою чергу мають особливе призначення та завдання, адже їх виконання сприяє утвердженню законності в державі, забезпеченню конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також державних інтересів.

В умовах сьогодення законність набуває значення важливого організуючого фактора, який активно впливає на процес становлення суверенної Української держави. Одним із найдієвіших засобів забезпечення закон-

ності повинен бути саме прокурорський нагляд. У системі державної влади немає іншого органу, здатного замінити прокуратуру. Тому варто констатувати той факт, що під час формування правової держави роль прокуратури повинна зростати, але в жодному випадку не зменшуватися.

Однак Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII вдосконалив діяльність цих органів та покращив механізм їх взаємодії з іншими органами державної влади. Закон запровадив низку концептуальних та важливих нововведень і розглянув багато питань.

Загалом говорячи про конкретні зміни в органах прокуратури, реформатор Д. Г. Сакварелідзе зазначав, що насамперед є потреба звільнити українську прокуратуру від зайвих функцій, що й було запропоновано та прийнято до уваги в новому Законі. Крім того, він стверджував, що надалі функції прокуратури будуть орієнтуватися на такі три основні напрями: боротьба зі злочинністю, корупцією; представлення інтересів держави в судах і якісно кваліфіковане загальне керівництво над слідством.

Після прийняття Закону України «Про прокуратуру» однією з вагомих змін у діяльності органів прокуратури стосовно обмеження її функцій стало скасування функції загального нагляду. Адже наявність таких повноважень надає прокуратурі досить широкі можливості для втручання в діяльність органів виконавчої влади та для перешкодження діяльності й утиску інтересів приватних осіб та організацій. Не варто забувати про те, що прокурорський нагляд являє собою одну з форм реалізації функцій держави, спрямовану на виявлення, усунення та попередження порушень закону в правовідносинах, на які поширюється компетенція прокуратури.

Треба зауважити, що зміни щодо трансформації функцій прокуратури та приведення їх до міжнародних стандартів вкрай потрібні на сьогодні для нашої країни задля покращення функціонування всього механізму діяльності органів прокуратури, встановлення їх злагодженої діяльності з іншими органами державної влади та чіткого визначення повноваження органів прокуратури щодо наданих їм функцій.

В Законі України «Про прокуратуру» закріплено чотири функції прокуратури, а саме: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених Законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (ст. 2). Тобто

відтепер прокуратура України більше не буде виконувати функції репресивного апарату, крім того, як ми бачимо, ліквідовуються функції загального нагляду та слідства. Натомість в умовах формування правової держави в центрі уваги має бути захист прав людини, тож до оцінки діяльності прокуратури слід підходити передусім із цих позицій.

За новим законодавством органи прокуратури позбавлені права безпосереднього втручання в діяльність громадян, приватних підприємств й організацій поза сферою кримінального судочинства. У Законі також зазначається, що функції прокуратури в Україні здійснюються виключно прокурором і делегування його повноважень не допускається. Крім того, варто зауважити, що, здійснюючи функції прокуратури, прокурор є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску, втручання та керується у своїй діяльності лише Конституцією України та законами.

Тому можна констатувати той факт, що Закон України «Про прокуратуру» значно збузив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора, та передбачає трансформацію функції прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді.

На сьогодні питання вдосконалення прокурорського нагляду не втрачають своєї актуальності. До того ж виникають нові проблеми, які вимагають теоретичного та практичного вирішення.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Литус Ю. С.,

студентка 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОКУРОРІВ У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ

У контексті реформування національної прокуратури важливе значення має постійне підвищення кваліфікаційного рівня знань прокурорів.

Згідно з ч. 2 ст. 19 ЗУ «Про прокуратуру» прокурор зобов'язаний вдосконалювати свій професійний рівень та з цією метою підвищувати кваліфікацію. Прокурор періодично проходить підготовку у Національній академії прокуратури України, що має включати вивчення правил прокурорської етики. Зазначене положення знайшло відображення і в Рекомендації Rec(2000)19 щодо ролі прокуратури в системі кримінального судочинства, ухваленій Комітетом міністрів Ради Європи 6 жовтня 2000 р., яка визначає, що прокурори повинні мати спеціальну підготовку до призначення та підготовку (підвищення кваліфікації) після призначення на посаду, а також додаткову спеціалізацію прокурорів у специфічних питаннях та специфічних сферах. Таким чином спеціалізація розглядається як пріоритетний напрям підготовки (підвищення кваліфікації) і здійснення професійної діяльності.

Законом передбачено обов'язкове проходження конкурсу для зайняття вакантної посади прокурором, під час якого відбувається перевірка рівня знань кандидата. Разом із тим, важливим є запровадження безперервного професійного навчання протягом професійної діяльності у прокуратурі. У цьому контексті можливим бачиться використання досвіду Франції.

У Франції безперервне навчання прокурорів визначає окремий закон – Ордонанс Французької Республіки від 22 грудня 1958 р. «Про органічний закон стосовно статусу магістратури», який регламентує функціонування єдиного центру підготовки прокурорів і суддів – Національної школи магістратури. Створення єдиного центру підготовки мало на меті уніфікований підхід до того, щоб прокурор і суддя однаково застосовували процедури і алгоритми своєї діяльності, так зване узагальнення практики певним професійним середовищем [1, с. 13]. Отже, прокурори нарівні з суддями є повноправними членами судового корпусу.

У Національній школі магістратури передбачено два рівня безперервної підготовки: початкова та професійна підготовка кадрів. Початкова підготовка кадрів полягає в навчанні до призначення на посаду; професійна підготовка кадрів здійснюється шляхом підвищення кваліфікації практичних прокурорів. Викладачі Національної школи магістратури з метою наближення навчального процесу до практики прокуратури Франції підлягають ротації кожні шість років, вони призначаються у судову систему для практичної діяльності на посади прокурорів і суддів. Навчальні напрями включають проведення таких навчальних заходів як: моделювання, які імітують практичні ситуації; робота в майстер-класі; конференції; дебати, які дозволяють слухачам розвивати культуру ведення діалогу;

письмові роботи; аудієнції, що дозволяють слухачу застосовувати певні навички під контролем досвідченого магістрата [2].

Завдання навчального курсу – ознайомити слухачів з французької державної школою, створеною для навчання суддів і прокурорів, з точки зору організації, навчального процесу та адміністрування. Розглядаються всі аспекти цієї організації: концепція, організація і функціонування різних елементів школи (заняття, дослідження, фінанси, кадри, міжнародні відносини, керівництво, головний секретаріат, інформатика); роль і основні завдання внутрішнього і зовнішнього контролю (фінансовий контроль, адміністративна рада, міністерський нагляд); недавні інновації в керівництві і управлінні (показники ефективності, ведення електронної документації тощо); розвиток навчального процесу від вертикальної структури навчання професії (суддя, прокурор, слідчий суддя, суддя у справах неповнолітніх тощо) до горизонтальної системи отримання фундаментальних знань та вмінь (етика і деонтологія, організаційна структура, судові контакти і комунікації, прийняття рішень тощо), оскільки, підготовка магістратів суддів і прокурорів відмінна тим, що включає професіоналізацію освітнього процесу.

Якісна підготовка магістрів вимагає постійного підвищення кваліфікації викладачів, які її здійснюють. У Національній школі магістратури існує окремий курс для викладачів, який має завдання – навчитися застосовувати програми та навчальні матеріали, вести стажування, оцінювати результати для можливої корекції програм, підбивати підсумки та контролювати успіхи слухачів. За два тижні викладачі розглядають: аспекти організації, керівництва і фінансування навчального закладу, теоретичний підхід до навчання практиків, особливості навчання судових працівників та ін. Лекції з теорії чергуються з розборами конкретних прикладів і ситуацій, демонстрацією новаторського досвіду і семінарами.

З метою забезпечення інтерактивності курсу, кожен слухач повинен представити коротку доповідь про отриманні знання, освітні заняття та передати в Національну школу магістратури тексти статуту, навчальних програм, приклади практичних ситуацій, анкет і інших документів, необхідних для розуміння іншими учасниками основних завдань і можливих конкретних труднощів навчання в його країні, щоб група могла розробити за допомогою викладачів можливі оптимальні рішення [3].

Вбачається за доцільним запровадити в рамках національної системи підвищення кваліфікації прокурорів окремі аспекти підготовки кадрів для прокуратури, які ефективно діють у Франції. Для реєстрації є актуаль-

ними наступні аспекти: а) запровадити нові стандарти, щодо формування етико-моральних навичок у працівників прокуратури; б) визначити систему перманентних тренінгів, щодо підвищення ораторських навичок працівників прокуратури; в) у зв'язку із запровадженням системи спеціалізованих прокуратур, виникає необхідність рецепіювати підходи до підготовки та підвищення кваліфікації відповідних прокурорів з акцентом на їх вузьку спеціалізацію.

Використана література

1. Мірошниченко Ю. Двоступенева підготовка суддів і прокурорів як сучасний стандарт забезпечення якості їх діяльності / Ю. Мірошниченко // Акт. проб. проф. підг. суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів : зб. матер. Міжнарод. наук.-прак. конф. – К. : ГПУ, НАПУ, 2009. – С. 12–14.

2. Ordonnance No 58-1270 du decmbre 1958. Ordonnance portant loi organique relative au statut de la magistrature [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legifrance.gouv.fr>.

3. Учебная программа Национальной школы магистратуры Франции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.enmjustice.fr/_uses/lib/5772/Catalogue_DI_2012_RU_BD.pdf.

4. Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції [Електронний ресурс]: Рекомендація REC (2000) 19 Комітету Міністрів державам-членам. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/rek_2000.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Русанова І. О.

Лучникова Д. Ю.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА В КРАЇНАХ КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

В процесі формування сучасних національних правових систем у зарубіжних країнах склалися різні моделі прокуратури. Особливості цих

моделей характеризуються як статусом прокуратури, так і змістом її функцій і повноважень [1]. Вивчення особливостей правового статусу, організації, структури та функцій різноманітних моделей прокуратур в міжнародній практиці у перспективі може надати нам можливість впровадження нових реформ для подальшого удосконалення прокуратури на рівні національного законодавства та на практиці.

Правовий статус органів прокуратури в іноземних державах значною мірою залежить від форми державного правління, розмірів території, чисельності та етнічного складу населення, а також зумовлюється характером правової системи, політичними, економічними, соціальними та культурними умовами й традиціями [2]. В країнах континентальної правової родини наявність прокуратури є характерною рисою.

Але головною особливістю є те, що правовий статус прокуратури повністю або майже повністю випав з поля зору конституцій західних країн, оскільки вона не є автономною системою, а входить складовою частиною в судову владу. Ланки прокуратури на чолі із прокурором при верховному суді країни включені в судові інстанції всіх рівнів. Лише в деяких країнах, наприклад, таких як Швеція та Іспанія, прокуратура має певну автономність стосовно судової системи, що знайшло відображення в конституціях цих країн. Прокуратуру більшості західних держав відрізняє відсутність у неї функцій загального нагляду за законністю. Проблема належності прокуратури до тієї чи іншої гілки влади зовсім не існує в соціалістичних державах (КНР, КНДР, Куба, В'єтнам), у яких, як відомо, не визнається ідея поділу влади. Положення про прокуратуру за традицією поміщені в конституціях цих країн у загальній главі з положеннями про суди.

Функції прокуратури прямо залежать від місця і ролі прокуратури в системі органів державної влади, а також від міри усталеності демократичних цінностей у державі й суспільстві. Функціональної моделі прокуратури як органу кримінального переслідування дотримується абсолютна більшість країн континентальної системи права. Відсутність у західних державах загального нагляду пояснюється тим, що в розвинутих країнах правом, правовою культурою перейняті всі структури соціального і державного організму. Там вже створене громадянське суспільство, сформовані його регулятори, у тому числі стабільне законодавство, що охоплює всі істотні явища, діють правові традиції поваги до закону і відповідальності перед ним. Для постсоціалістичних держав характерними є збереження наглядових функцій, однак чіткою є тенденція до суворого врегулювання законом переліку та меж повноважень прокурора [3]. Також

традиційною є функція підтримання державного обвинувачення в суді та значна правозахисна роль прокуратури, яка реалізується через правові можливості реагування на звернення громадян. Збереження наглядових функцій прокуратури пояснюється характерними для цих країн невисоким рівнем правової культури, правовим нігілізмом, відсутністю традицій громадянського суспільства [1].

Доцільно стверджувати про те, що у більшості розвинутих країн континентальної правової системи прокуратура перебуває в адміністративному підпорядкуванні у міністерства юстиції, однак при цьому вона діє в рамках судової системи. Прокурори перебувають при судах і знаходяться в суворій ієрархічній підпорядкованості. На чолі ієрархії, як правило, стоїть генеральний прокурор, що діє при вищому суді країни. Іноді посади генерального прокурора і міністра юстиції збігаються [1].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що не існує єдиної ідеальної моделі прокуратури, тому що її функції, які об'єктивно необхідні у будь-якому сучасному суспільстві, можуть реалізовуватися через різні правові механізми і інститути відповідно до національних правових традицій. Реформування органів прокуратури, яке проводиться в Україні, доцільно здійснювати на прикладі прокуратур в розвинутих зарубіжних країнах, передусім країн континентальної моделі.

Використана література

1. Прокурорський нагляд в Україні: Підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін, П. М. Каркач, Ю. М. Грошевой та ін. За ред. проф. І. Є. Марочкіна, П. М. Каркача. – Х.: ТОВ «Одісей», 2004. – 240 с.

2. Копиленко О. Міжнародні стандарти та вітчизняний досвід правового регулювання статусу прокуратури (на основі аналізу проектів законодавчих актів, внесених на розгляд Верховної Ради України шостого скликання) / О. Копиленко // Вісник національної академії прокуратури України. – 2011. – № 2 (22). – С. 35-44.

3. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країнах / Н. С. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-2. – С. 339-242.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Майданік С. В.,

студент 14 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах сучасного розвитку та перебудови в нашій країні, виникає питання щодо визначення місця прокуратури в системі органів державної влади. За чинним законодавством, прокуратура не належить до жодних з гілок влади. Це пояснювалося тим, що прокуратора має зв'язок з кожною з гілок і віднесення до якоїсь з них призвело б до політизації прокуратури та підвищення рівня корупції. Проте, наразі існує Проект Закону від 25.11.2015 № 3524 про внесення змін до Конституції України щодо правосуддя, в якому передбачається віднесення прокуратури до судової гілки влади [1]. Оскільки Україна все ще знаходиться в процесі перебудови та активно співпрацює з ЄС з цього питання, то актуальним є дослідження того, як саме працює прокуратура в зарубіжних країнах, тобто провести аналіз їх моделей та у певній мірі запозичити їх досвід.

У країнах колишнього Радянського союзу по різному відбулося визначення статусу прокуратури. За Конституцією РФ прокуратура віднесена до судової гілки влади, але можна зробити висновок, що це лише формальність, оскільки фактично в системі органів державної влади вона посідає особливе місце [2]. У Білорусі прокуратура є самостійним органом державної влади, не віднесений до жодної з гілок. В Узбекистані прокуратора також не належить жодній з гілок державної влади і в принципі сам Закон Республіки Узбекистан «Про прокуратуру» тотожний аналогічному закону РФ. В Конституції Грузії прокуратуру розглядають як установу судової влади.

Що ж до інших країн, то зокрема у США, на основі синтезу англійських і континентальних традицій, склалася атторнейська служба. Повноваження атторнейської служби з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших державах, тому американську атторнейську службу звичайно називають прокуратурою, а самих атторнеєв – прокурорами [3]. Основною відмінністю атторнеїв від прокурорів Європи є те, що вони, поперше, не мають суворої ієрархічної підпорядкованості, що полягає у невід-

леглості місцевих органів штатним, а штатних – федеральним, а, по-друге, не мають функції нагляду за виконанням законів. Також слід зазначити, що Генеральний атторней суміщає свою посаду з посадою міністра юстиції. У Польщі до 2010 року прокуратура також була під керівництвом міністерства юстиції, але потім була виведена з-під його підпорядкування і стала незалежним органом. Прокуратура в Польщі є незалежним органом державної влади, основними завданнями якого є забезпечення верховенства закону і судового переслідування злочинів [4]. У Болгарії прокуратура Конституцією віднесена до судової гілки влади та здійснює представництво інтересів осіб. В Конституції Чеської Республіки прокуратурі присвячено лише одну норму, відповідно до якої вона належить до органів виконавчої влади, проте її не віднесено ні до міністерств, ні до інших органів виконавчої влади. До її функцій належать представлення громадського обвинувачення в кримінальному судочинстві та інші завдання, покладені на неї законом [5].

У Франції прокуратура також входить до Міністерства юстиції. Слід зазначити, що тут прокурор бере активну участь у цивільному процесі. Участь прокурора в цивільному судочинстві відповідно до законодавства Франції обов'язкова при розгляді: усіх справ з питань громадянства; справ із захисту прав неповнолітніх, коли виникає загроза їхньому здоров'ю, освіті та безпеці; справ із захисту прав та інтересів інвалідів [6]. У Німеччині прокуратура входить до системи органів юстиції, тобто виконавчої влади (міністерства юстиції). Прокуратора там є органом кримінального переслідування.

Таким чином, аналізуючи місце прокуратури в системі державних органів іноземних країн, можна зробити висновок, що існує чотири моделі організації прокуратури. До першої належать прокуратури країн, де прокуратура взагалі не віднесена до жодної з гілок влади. Це більш характерно для країн пострадянського простору і ключовою функцією у прокуратури є саме нагляд за додержанням законів.

Друга модель – більш поширена у країнах Європи, коли прокуратура входить до структури Міністерства юстиції країни, тобто береться її організаційна ознака як ключова, що і дозволяє назвати прокуратуру органом виконавчої влади, завдяки суворій ієрархічності.

До третьої відносяться країни, у яких прокуратуру включено до судової влади. У цьому випадку у функціях прокуратури зроблений акцент саме на захисту прав та свобод осіб та представництво їх інтересів.

І четверта модель включає в себе країни, у яких прокуратури або її аналога взагалі немає. Такий приклад являє собою Великобританія, у якій в разі необхідності атторней виступають у ролі сторони обвинувачення.

Що ж до України, то ще з моменту прийняття Конституції у 1996 р. точилися суперечки щодо місця та статусу прокуратури. На даному етапі прокуратура ще являється незалежним органом, проте існує проект закону про включення її до судової гілки влади. На мою думку, це в принципі є послідовним рішенням. Оскільки 14.10.2014 було прийнято новий Закон «Про прокуратуру», яким була скасована функція нагляду за додержанням законодавства всіма органами, підприємствами та установами, то функції прокуратури, що залишилися, повністю пов'язані саме з підтриманням державного обвинувачення в суді та участю у судовому процесі. Противники цього заявляють, що прокуратура не може бути віднесена до судової гілки влади, оскільки не здійснює правосуддя. Але ж не є обов'язковим тільки здійснювати правосуддя, щоб відноситися до судової гілки влади. Державна судова адміністрація не виконує функції суду, але відповідно до ч. 1 ст. 148 Законом України «Про судоустрій та статус суддів» прямо віднесена до судової гілки влади як орган, що здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади. Віднесення ж прокуратури до виконавчої гілки було б недоречним через те, що основним фактором має бути функціональна спрямованість органу. Хоча структурно та своєю ієрархічністю прокуратура нагадує орган виконавчої влади, але її функції відрізняються. Крім того, це б ставило прокуратуру у підпорядкування до якогось органу державної влади, наприклад Міністерства юстиції, що, враховуючи специфіку нашої країни, не є кращим варіантом. А віднесення до судової влади не тягне прямого підпорядкування прокуратури суду, це просто змінить правовий статус прокуратури в системі органів державної влади.

Використана література

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57209.

2. Конституційно-правові засади організації і діяльності прокуратури в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / В. В. Сухонос // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 75-80. – Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_1/75.pdf.

3. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн [Електронний ресурс] / Н. С. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 302. – С. 339–342. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-2_2013/10/Naulik%20N.S..pdf.

4. Наулік Н. С. Прокуратура в системі органів державної влади Республіки Польща [Електронний ресурс] / Н. С. Наулік // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – №4. – С. 114-119. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/8-2015/naulik.pdf>.

5. Нірода М. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання функцій прокуратури в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / М. В. Нірода // Visegrad Journal On Human Rights. – 2015. – №2. – С. 144-149. – Режим доступу: http://www.vjhr.sk/archive/2015_2/25.pdf.

6. Стефанчук М. М. У пошуках оптимальної моделі реалізації прокуратурою функції представництва інтересів громадянина або держави в суді [Електронний ресурс] / М. М. Стефанчук // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – №3. – С. 85-99. Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/7-2015/stefanchuk.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Максименко А. В.,

студент 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОКУРОРСЬКИХ КАДРІВ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Насамперед, важливою умовою ефективної діяльності органів прокуратури є наявність постійно та ефективно функціонуючої системи кадрів для органів прокуратури та їх професійної підготовки. Отже, дана система включає навчання студентів в державних освітніх установах вищої професійної освіти, підвищення кваліфікації, професійну перепідготовку та інші форми безперервного навчання прокурорських працівників і державних службовців прокуратури. Взагалі, формування правового забезпечення кадрової політики в органах прокуратури починається з виявлення потенційних можливостей у сфері адміністрування кадрової роботи та

визначення напрямів роботи з кадрами, що мають носити посилений характер для ефективної реалізації функцій органів прокуратури України.

Аргументується, що відбір кандидатів на навчання до органів прокуратури України є адміністративно-правовим засобом успішного проходження прокурорської служби, за допомогою якого здійснюється оцінка кандидата до вступу на певну прокурорську чи слідчу посаду. Відтак, важливою умовою удосконалення кадрового управління в органах прокуратури має стати підвищення мотиваційної складової служби, дієвості існуючого в прокуратурі механізму стимулювання праці, відповідності системи заохочень потребам та інтересам персоналу.

Критеріями професійного відбору в органах прокуратури визначено: соціально-правовий (вища освіта освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» або «магістр», стаж роботи, вільне володіння державною мовою, громадянство і т.п.); медичний (придатність до професійної діяльності за станом здоров'я); психологічний (мати необхідні для роботи на заміщуваній посаді основоположні спеціальні знання, уміння та навички); ділові якості (старанність, почуття відповідальності за доручену справу, самоорганізованість, емоційну врівноваженість, культуру спілкування, здатність до відбору суттєвої інформації, обґрунтованість суджень, тощо); моральний (працівник має бути наділений певними моральними якостями та відповідати високому званню прокурорського працівника).

Визначено структуру параметрів, що характеризують мотиваційну сферу прокурорських працівників з точки зору зменшення корупційних ризиків, що характеризуються такими показниками: адекватне уявлення про професію, усвідомлення її об'єктивних умов, соціальної значущості та вимог до особистості; усвідомлення необхідності долати труднощі, пов'язані з професійною діяльністю; прагнення до творчої самореалізації у професійній діяльності та особистісного і професійного удосконалення; конкретне уявлення про плани на майбутнє, пов'язані з обраною професією.

Також для покращення професійної діяльності прокурорських працівників необхідно розробити та використовувати на практиці тренувальні вправи та ситуації, які спрямовані на виявлення, розвиток та удосконалення підготовки фахівців до екстремальних та інтелектуально-напружених умов службової діяльності.

Таким чином, основними напрямками діяльності відбору кандидатів на службу в органи прокуратури України є: регулярне інформування населення про порядок прийому і умови служби в органах прокуратури шляхом проведення спеціальних програм, які розробляються та втілюються в прак-

тичну діяльність в даній сфері роботи працівниками підрозділів роботи з персоналом та за участю відповідних структурних підрозділів прокуратури; професійно-орієнтаційні заходи серед окремих груп населення (учнів, студентів, правоохоронців, працівників підприємств, установ і організацій) з питань служби в органах прокуратури, які проводяться шляхом регулярних виступів прокурорських працівників в засобах масової інформації та під час зустрічей і звітів перед населенням і трудовими колективами з матеріалами, популяризують прокурорську діяльність.

Отже, для удосконалення кадрової роботи в органах прокуратури, було виділено такі організаційно-управлінські напрями, як: покращання соціального забезпечення персоналу органів прокуратури з метою мотивування результативності роботи з прокурорськими працівниками; чітке визначення цілей у процесі планування і вирішення завдань щодо персоналу, а саме з'ясування того, якими мають бути цілі управління прокурорів і що їм необхідно зробити для їх досягнення; належна організація процесу управління персоналом органів прокуратури в просторі і часі, а також встановлення осіб, які мають виконувати кожне конкретне завдання; комплексне вирішення завдань якісного формування та ефективного використання кадрового ресурсу та його потенціалу в усій сфері кадрової роботи та ін.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Марчук Д. С.,
студентка 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Більшість проблем у сучасних умовах розвитку України виникає через неякісне функціонування державного апарату, неналежне та непрофесійне виконання службовцями усіх категорій своїх посадових обов'язків. Тому первинним постає завдання визначення ознак працездатності державних органів, створення умов і стимулів для якісного виконання поса-

довими особами покладених на них державних повноважень, вивчення напрямів удосконалення службово-правових відносин. У зв'язку з цим важливою науковою і практичною проблемою на даний час є формування в органах прокуратури, як в особливому державному органі, компетентного кадрового апарату, організація його ефективного функціонування.

Проблематика управління кадрами у сфері органів прокуратури України умовно охоплює два аспекти. Перший полягає в неврегульованості законодавчої та нормативної бази у сфері державної служби, а в багатьох випадках взагалі відсутності норм та критеріїв, що регламентують той чи інший вид діяльності, відсутності розробленої і нормативно підкріпленої системи пошуку й відбору кадрів у сфері органів прокуратури, їх методичного і документального забезпечення, яке б регламентувало цю роботу, відсутності відкритого конкурсу на вищі керівні посади, недосконалості конкурсу на нижчі керівні посади.

Другий аспект – недостатній рівень кваліфікації і знань щодо управління персоналом тих працівників, які займаються відбором кадрів, неефективна система управління кар'єрним ростом, системою ротатції, відсутність безперервного професійного навчання, єдиних критеріїв оцінювання та стимулювання, нормативного регулювання вимог професійної етики керівних кадрів, недостатній кадровий резерв та інші фактори. Як наслідок, в органах прокуратури на сьогодні не ліквідовані суб'єктивізм, кругова порука, свідоме намагання мати навколо себе слабких, але «своїх» людей, орієнтація на служіння окремій високопоставленій персоні, а не справі, комерціалізація та корупція чиновників, що негативно впливає на результати діяльності персоналу у сфері органів прокуратури. Низький професіоналізм, відсутність спеціальної управлінської підготовки, невідповідність фахової підготовки профілю діяльності, бюрократизм, байдужість і корумпованість керівних кадрів призводить до нераціонального, малорезультативного і неефективного управління на всіх рівнях.

Також неможна залишити поза увагою те, що на формування і розвиток належного правового підґрунтя кадрової політики в органах прокуратури, в умовах оновлення законодавчої бази з питань діяльності прокуратури України, впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники.

Чинники зовнішнього середовища представляють собою сукупність певних факторів сучасного функціонування української держави, які не можна змінити, але у процесі формування кадрової політики органів прокуратури їх слід враховувати для правильного визначення потреб у кадровому забезпеченні та оптимальних джерел покриття цієї потреби. До них

відносяться: ситуація на ринку праці (демографічні чинники, державна політика у галузі правоохоронної діяльності, політика в галузі освіти, взаємодія з профспілками тощо); тенденції економічного розвитку; науково-технічний прогрес (характер і зміст праці, що впливає на потребу в тих або інших фахівцях, можливості перепідготовки кадрів органів прокуратури); нормативно-правове середовище (трудове законодавство, законодавство у сфері охорони праці, зайнятості, соціальні гарантії тощо).

Стосовно чинників внутрішнього середовища слід відмітити наступне. Це чинники, які піддаються впливу з боку органів прокуратури. До них можна віднести: функції, повноваження, завдання органів прокуратури (на їх основі формується кадрова політика); «стиль адміністрування» відповідних інституцій органів прокуратури (централізована система управління або управління за принципом децентралізації – залежно від цього потрібні різні фахівці); фінансові ресурси (від цього залежить можливість органів прокуратури фінансувати заходи щодо адміністрування кадрової роботи); кадровий потенціал (пов'язаний з оцінкою можливостей працівників органів прокуратури, з правильним розподілом обов'язків між ними, що є джерелом ефективної і стабільної роботи); стиль керівництва.

Підсумовуючи наведене вище, можна сказати, що як зовнішні, так і внутрішні чинники не в однаковій мірі впливають на проведення кадрової політики в органах прокуратури. Однак, на їх основі, враховуючи сучасні тенденції нормативно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України, слід розробити напрями кадрової політики у досліджуваній сфері. Ці напрями повинні збігатися з напрямками адміністрування кадрової роботи в органах прокуратури та бути закріплені на законодавчому рівні у відповідному нормативно-правовому акті. Іншими словами, напрями правового регулювання кадрової політики органів прокуратури повинні відповідати функціям системи органів прокуратури.

Отже, окремі аспекти правового забезпечення адміністрування кадрової роботи в органах прокуратури повинні неодмінно знайти своє віддзеркалення при проведенні сучасної політики з питань правоохоронної діяльності, а також новітніх процесів реформування органів прокуратури в Україні у цілому.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Мац М. І.,

студентка 3 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ ПРОКУРАТУР КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ: УКРАЇНСЬКИЙ СПАДОК НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

З огляду на загальні євроінтеграційні процеси, а також важливе місце прокуратури у формуванні вітчизняної демократичної правової системи, особливого значення набуває дослідження основних засад функціонування цього органу у державах так званого постсоціалістичного табору.

Аналізуючи законодавство країн колишнього СРСР, стає зрозумілим, що всі держави поділені на три групи: ті, що відносять органи прокуратури до судової влади (такі як Азербайджан, Грузія, Латвія); ті, де прокуратура є органом виконавчої влади (Естонія, Киргизія), а також такі країни, в яких цей орган має незалежний статус, а отже не входить до жодної з гілок влади (прикладом тут є Україна, Вірменія, Росія).

Поширеною є і практика виділення окремих глав в Конституціях країн СНД, де закріплюється статус прокуратури, її організаційні основи, а також основні функції діяльності цього органу, зокрема у Вірменії та Болгарії. Більш того, окремі положення щодо цих питань деталізуються в спеціальних законах про прокуратуру. Такий сьогодні діє і в Україні.

Як зазначає Н. С. Наулік: «Від типу правової системи і моделі прокуратури, прийнятої в тій чи іншій країні, залежать принципи організації і діяльності прокуратур. Серед основних принципів організації і діяльності органів прокуратури конституції і законодавство країн СНД і Балтії виділяють: незалежність від органів державної влади; єдність і централізацію прокурорської системи; захист прав та свобод громадян; гласності (Росія, Білорусь, Латвія, Литва, Казахстан, Молдова, Туркменістан, Узбекистан, Вірменія тощо). Широке поширення в країнах колишнього СРСР після 1991 р. одержав також принцип деполітизації прокуратури».

Слід зазначити, що для характеристики статусу прокуратури як особливого інституту надзвичайно важливе значення має обсяг і характер виконуваних прокуратурою функцій, адже саме він має вирішальне значення при визначенні місця цього органу в системі поділу влад.

З огляду на соціальні і правові умови розвитку суспільства і держави, певні історичні традиції, а також визнані в країні пріоритети подальшого соціального і правового розвитку, виокремлюють дві основні функціональні моделі прокуратури: як органу кримінального переслідування і як органу нагляду за законністю. Пострадянські держави здебільшого приримуються другого підходу. В цих країнах, з огляду на низький рівень розвитку громадянського суспільства, правовий нігілізм, а також невисокий рівень правової культури, прокуратура виступає як багатофункціональний орган, що здійснює поряд із кримінальним переслідуванням, процесуальним керівництвом слідством, підтриманням обвинувачення в суді також загальний нагляд за законністю й інші наглядові функції.

Так, розповсюдження набула функція безпосереднього ведення попереднього слідства у Вірменії, Молдові, Росії, Узбекистані, де прокуратура поділяє ці повноваження з іншими правоохоронними органами: міліцією, поліцією.

Широковідомою є і функція нагляду за законністю попереднього слідства і дізнання, хоча і помітна останні роки тенденція до звільнення прокуратури від нагляду за слідством, оскільки це суперечить ролі прокуратури як сторони обвинувачення, залишивши їй лише контроль за дізнанням. Таким шляхом пішли Литва, Латвія, Азербайджан. А Росія, Казахстан, Киргизія і інші держави-члени СНД покладають на прокуратуру і нагляд за здійсненням оперативно-розшукової діяльності.

Прокурорський нагляд за законністю судових рішень, полягаючи здебільшого в можливості їх опротестування у вищестоящому суді, являє собою продовження процесуальних повноважень прокурора у всіх видах судочинства, і тому ця функція закріплюється в конституціях і законах низки держав, зокрема Азербайджану, Вірменії, Латвії, Молдови, Росії, Узбекистану. Однак вона відсутня в законі про прокуратуру Грузії, де прокурор подає касаційні й інші скарги в звичайному порядку як одна із сторін у процесі.

Законодавством Грузії, Росії, Узбекистану також передбачена функція координації діяльності правоохоронних органів з боротьби зі злочинністю.

Відома функція «загального нагляду», від якої відмовилася Україна, прагнучи наблизитися до європейських стандартів, продовжує діяти у Білорусії, Болгарії, Казахстані, Росії.

Отже, кожній прокуратурі країн колишнього СРСР хоча і притаманний свій специфічний набір функцій і повноважень, однак існує і велика кількість спільних рис, обумовлених як загальною логікою моделі, так і особ-

ливостями еволюції спільної правової культури, що повинно стати для України якісним «майданчиком» для наближення до правової системи європейського зразка.

Використана література

1. Наулік Н. С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн [Електронний ресурс] / Н. С. Наулік // Судоустрій, прокуратура та адвокатура – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-2_2013/10/Naulik%20N.S..pdf.

2. Бессарабов В. Прокуратура в зарубіжних країнах / В. Бессарабов // Законность. – 2000. – № 10. – С. 36–40.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Міщенко А. С.,

студентка 6 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІДБІР КАДРІВ ДЛЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Рішення поточних і перспективних завдань будь-якого суспільства пов'язано, насамперед, з визначальною роллю людського фактора, оскільки людина завжди була і залишається вирішальним суб'єктом суспільного розвитку. Новітні управлінські теорії свідчать, що розвиток сучасного суспільства і суспільного виробництва не можна розглядати тільки у виробничо-технічному аспекті, оскільки існує постійний стійкий взаємозв'язок між технічними, економічними і соціальними факторами суспільної праці.

Питання кадрового забезпечення органів прокуратури України завжди було і залишається одним із найважливіших. Чи не основною внутрішньою проблемою прокурорської діяльності в сучасних умовах є удосконалення

управління кадрами. Аналіз правових норм, що визначають правовий статус прокурорських працівників, свідчить про те, що значна їх частина, яка регулює проходження служби в органах прокуратури, міститься у відомчих нормативних актах з окремих питань прийому, проходження, звільнення зі служби [1, с. 85].

Кадрова політика в органах прокуратури – це сукупність правил, норм, вимог, цілей та уявлень, що визначають напрями та зміст процесу адміністрування кадрової роботи. Служба в органах прокуратури розпочинається з моменту призначення прокурора на посаду. При цьому важливу роль відіграє дотримання вимог, встановлених законодавством [2, с. 183-184].

Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 передбачено низку принципово нових положень. Особливо багато новацій пов'язано з формуванням кадрового складу та проходження прокурорами служби в органах прокуратури. По-перше, встановлено підвищені вимоги до професійного рівня кандидатів на посади прокурора. По-друге, порядок добору кандидатів на посади місцевих прокурорів та їх призначення, переведення прокурорів на посади до інших органів прокуратури здійснюватиметься на конкурсних засадах за відповідною процедурою. По-третє, кандидати на посаду прокурора протягом одного року проходять обов'язкову спеціальну підготовку в Національній академії прокуратури України. По-четверте, для проведення добору кандидатів на посади прокурорів, переведення прокурорів на посаду до іншого органу прокуратури, вирішення питання про їх дисциплінарну відповідальність та звільнення з посади передбачено створення колегіального органу – Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) [3].

Тобто, усі ці дії по відборі кадрів спрямовані на підвищення професіоналізму, ділових якостей та етичних принципів. Така процедура в очах суспільства є прозорою і об'єктивнішою; працівники прокуратури, таким чином, користуються авторитетом на довірою з боку народу. Як ми бачимо, порядок добору прокурорського корпусу фактично прирівнюється до порядку добору кандидатів на посаду судді вперше, визначеному у ст. ст. 66-71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Тим самим зменшується ризик виникнення так званої корупційної складової під час призначення відповідних прокурорів на посаду.

До недоліків встановленого Законом порядку добору слід віднести обов'язок КДКП щодо організації спеціальної перевірки кандидата на

посаду прокурора лише після складання кваліфікаційного іспиту, а не впродовж усієї процедури добору, починаючи з перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду прокурора, і закінчуючи направленням керівнику відповідної прокуратури подання про призначення кандидата на посаду прокурора.

У Законі нечітко визначено порядок формування рейтингу кандидатів на зайняття вакантної посади прокурора. Формується він відповідно до кількості балів, набраних кандидатами за результатами складання кваліфікаційного іспиту. Водночас незрозуміло, чи враховуються при цьому результати складання кандидатом іспиту після проходження спеціальної підготовки в Академії та чи корегується рейтинг кандидатів. Оскільки метою спеціальної підготовки згідно з ч. 1 ст. 33 Закону є формування знань та навичок практичної діяльності, складання процесуальних документів, вивчення правил прокурорської етики, то результати її проходження має бути враховано під час корегування рейтингу кандидатів.

Недоліки нового ЗУ «Про прокуратуру» стосуються також випускників юридичних ВНЗ, які не можуть по закінченню навчання працювати в прокуратурі, неможливість вступу до Національної академії прокуратури як до закладу підготовки кадрів. Вона є державною установою зі спеціальної підготовки кадрів на посаду прокурора та підвищення кваліфікації.

Використана література

1. Сухонос В. В. Організаційно-правові проблеми статусу прокурора області: погляд на реформування // Часопис Київського університету права. – 2011. – №2. – С. 85-89.

2. Петрова А. О. Правове підґрунтя забезпечення кадрової політики в органах прокуратури України // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – №4. – С. 183-185.

3. Подкопаєв С. Проблеми законодавчої регламентації організації та діяльності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – №4. – С. 145–153.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Молькіна Є. С.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

Основним напрямком державотворення в Україні є побудова правової, демократичної, соціальної держави. Формування такої держави – це дуже складний і тривалий процес. Прокуратура України є самостійним державно-правовим інститутом, метою якого є захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Євроінтеграційні процеси в Україні обумовлюють необхідність реформування системи органів прокуратури та приведення деяких її функцій у відповідність до європейських стандартів. Саме тому вивчення міжнародних стандартів, вимог та рекомендацій набуває надзвичайної актуальності.

Початком нового етапу реформ можна вважати прийняття Закону України «Про прокуратуру» (Закон) від 14 жовтня 2014 р. Необхідно зауважити, що в основу цього Закону покладено положення законопроекту, який був проаналізований Європейською комісією за демократію через право (Венеціанська комісія). Так, у Висновку № 735/2013 CDL-AD(2013)025 від 14 жовтня 2013 р. [1] зазначається, що в законопроекті чітко викладені окремі дуже міцні основи для діяльності державної прокуратури відповідно до європейських стандартів, які будуть задовольняти потреби сучасної системи кримінального правосуддя. (пункт 193 Висновку). У наступному пункті Висновку безпосередньо вказуються положення, які спрямовані на виконання вимог стандартів Ради Європи. Серед таких: встановлення більш конкретних критеріїв і процесів для призначення прокурорів, введення механізмів для забезпечення самоврядування в рамках державної прокуратури, розширене формулювання засад роботи прокуратури тощо. Отже, законодавець вже зробив перші кроки з впровадження європейських стандартів діяльності прокуратури в українське законодавство. Однак, дослідження інших міжнародних актів є все ще необхідним, оскільки Венеціанська комісія зазначала, що прийняття Закону – це лише перший етап реформування, оскільки в цілому він є міцною основою для завершення реформи, однак є багато важливих моментів

деталізації щодо окремих положень, для яких потребуються зміни та/або уточнення (пункти 196, 202 Висновку) [1].

Так, основними актами, які встановлюють основу прокурорської діяльності держав-учасниць Ради Європи являються: Рекомендація Res (2000) 19 «Про роль державного обвинувачення в системі кримінального правосуддя» [2], Рекомендація CM/Res (2012)11 Кабінету міністрів Ради Європи державам-учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції». [3] Так, Рекомендацією Res (2000) 19 встановлюються загальні положення щодо функцій, гарантій діяльності прокуратури, обов'язків та міжнародного співробітництва. Наприклад, поряд з загальним положенням спільним для всіх країн-учасниць «...прокурори в усіх системах кримінального правосуддя: вирішують питання про відкриття або продовження кримінального переслідування; підтримують обвинувачення в суді; можуть оскаржувати або вносити апеляційні подання на всі або деякі судові рішення», надається невичерпний перелік функцій: «...в певних системах кримінального правосуддя прокуратура також: здійснює державну кримінальну політику, з урахуванням, по змозі, регіональних і місцевих умов; веде розслідування, керує ним або здійснює нагляд за ним; забезпечує надання ефективної допомоги потерпілим; ухвалює рішення щодо заходів альтернативних кримінальному переслідуванню; здійснює нагляд за виконанням рішень судів тощо».

Рекомендація Res (2000) 19 Ради Європи Комітету міністрів «Про роль прокуратури в системі кримінального правосуддя» залишається, після 14 років, знаковим актом. У той же час, починаючи з 2000 р., додаткові аспекти діяльності прокуратури були виділені на європейському рівні і необхідність оновлення і синтез відповідних принципів стало очевидним. Саме тому Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), створена Комітетом міністрів в 2005 р., видала довідковий документ – Думку №9 (2014 року) за європейськими нормами і принципами, що стосуються прокурорів (Римська хартія) [4]. Правові системи держав-членів характеризуються великою різноманітністю, зокрема щодо завдань і ролі прокурорів. Проте, вони завжди залишаються зобов'язаними поважати права людини і основні свободи, закріплені в Конвенції про захист прав людини і основних свобод та прецедентного права Європейського суду з прав людини.

Серед основних положень цього документу є наступні позиції: «Прокурори відіграють істотну роль для верховенства закону і належного функціонування систем кримінального правосуддя. Прокурори вирішують, чи порушувати або продовжувати кримінальне переслідування, проводи-

ти судові переслідування перед незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону і вирішують, чи слід оскаржити рішення цим судом». Однак Україна належить до держав, законодавством яких закріплена не лише функція підтримки державного обвинувачення, а й представництво інтересів громадянина або держави в суді; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах. КРСП передбачливо встановлює, що там, де існують такі компетенції, місія прокурорів – представляти загальний або суспільний інтерес, захищати права людини і основні свободи, а також підтримувати верховенство закону, такі функції повинні регулюватися законом якомога точніше, бути строго обмежені, чітко визначені, щоб уникнути будь-яких двозначностей. Однак, на сьогодні із Закону вилучено функцію загального нагляду з переліку функцій та повноважень прокуратури, але перехідні Положення Конституції України встановлюють, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства – до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до сформування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування.

Таким чином, не зважаючи на прийняття Закону, державі все ще необхідно системно і комплексно вносити зміни та вдосконалювати законодавство.

Використана література

1. Спільний висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії), Директорату з прав людини, Генерального директорату з прав людини та верховенства права (CDL-AD(2013)025) щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)025-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)025-e).

2. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2000\)19&Language=lanUkrainian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2000)19&Language=lanUkrainian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383).

3. Рекомендація CM/Rec (2012) 11 Комітету міністрів Ради Європи державам-учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції» від 19 вересня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec\(2012\)11&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec(2012)11&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383).

4. Думка №9 (2014 року) Консультативної ради європейських прокурорів за європейськими нормами і принципами, що стосуються прокурорів (Римська хартія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCPE\(2014\)4&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=DC864](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCPE(2014)4&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=DC864).

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Момотюк А. І.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Сьогодні в Україні відбувається активний процес реформування системи органів прокуратури України. Це пов'язано з необхідністю приведення деяких функцій прокуратури у відповідність з європейськими стандартами з урахуванням міжнародного досвіду.

Як відомо, вступаючи до Ради Європи в 1995 р., Україна зобов'язалася виконати низку вимог, що були поставлені перед нею. Однією з таких вимог була зміна функцій Генеральної прокуратури та приведення її до міжнародних стандартів. Проте відповідно до цих положень реформування органів прокуратури України здійснювалося досить повільно. Однак після прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня

2014 р. № 1697-VII (далі – Закон), який врахував рекомендації Ради Європи з приводу реформи прокуратури в Україні, вдосконалив діяльність цих органів та покращив механізм їх взаємодії з іншими органами державної влади.

Законодавець у в. ст. 2 Закону закріпив чотири функції прокуратури, а саме: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених Законом; нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Важливим є законодавче застереження з приводу того, що на прокуратуру не може бути покладено виконання функцій, не передбачених Конституцією України та Законом. Варто погодитися із думкою А. В. Лапкіна щодо того, що такий підхід законодавця зумовлений необхідністю максимально чітко окреслити предметну сферу діяльності прокуратури, визначити її функціональне місце у державному механізмі, а також певним чином гарантувати незалежність прокуратури – з одного боку, а з іншого – стримати можливості розширення її впливу на суспільні відносини у державі і зберегти їх в межах системи визначених Конституцією функцій [1, с. 15].

Після прийняття Закону однією із вагомих змін у діяльності органів прокуратури стосовно обмеження її функцій стало скасування функції загального нагляду. Таке нововведення оцінюється у науковій юридичній літературі неоднозначно. Приміром, Ю. С. Шемшученко та Г. О. Мурашин зазначають, що недоцільно звужувати прокурорські функції, оскільки розвиток цивілізованих ринкових відносин, розширення господарського обігу та загальна ситуація в нашій країні вимагають зміцнення законності, а отже, посилення прокурорського нагляду в державі [2, с. 8].

Не згадує новий Закон також функції досудового слідства. Проте питання щодо неї попередньо вирішене у Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України від 2012 року. Відповідно до п. 1 Розділу X «Прикінцеві положення» та п.1 Розділу XI «Перехідні положення» КПК України визначено, що слідчі органів прокуратури здійснюють повноваження щодо досудового розслідування злочинів, передбачених статтями

402-421, 423-435 КК України та ч.4 с. 216 КПК України до дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності КПК України. Дані положення також відтворені у п. 4 Розділу XIII «Перехідні положення» Закону України «Про прокуратуру».

Закон значно звузив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора, та передбачає трансформацію функції прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді.

Реформована була також координаційна діяльність прокуратури. Координаційні повноваження прокурорів у сфері протидії злочинності та корупції визначала ст. 10 Закону України «Про прокуратуру», і ця діяльність не включалася до жодної з функцій прокуратури. У новому ж Законі координаційна діяльність віднесена до змісту функції нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство.

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що прокуратура України за своєю суттю є специфічним органом, тому реформування органів прокуратури, зокрема трансформація її функцій, повинно здійснюватися як з урахуванням національних особливостей, так і враховуючи міжнародні стандарти задля покращення їх діяльності, а також підтримання прагнення народу до створення сучасного цивілізованого суспільства, у якому панує верховенство права, законність та справедливість.

Використана література

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру»: науково-практичний коментар / А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
2. Шемшученко Ю. С. Прокуратура України: шляхи реформування в аспекті входження у європейський правовий простір / Ю. С. Шемшученко, Г. О. Мурашин // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 4. – С. 511.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Мух А.,

студент 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

В останні роки процес реформування державного управління в Україні характеризується посиленою боротьбою з корупцією, що потребує як нормативно-правового вдосконалення, так і інституційного.

Одним із нововведень стало створення Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як системи вітчизняних антикорупційних органів. Завданням НАБУ є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функції держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Актуальність таких реформ підтверджується рекомендаціями авторитетних міжнародних інституцій. Зокрема, ст. 36 Конвенції ООН проти корупції передбачає зобов'язання держав-учасниць цієї конвенції забезпечити: 1) існування органу або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних засобів; 2) надання такому органу або особам необхідної самостійності для того, щоб вони могли ефективно виконувати свої функції без неналежного впливу [1].

Проблеми функціонування антикорупційних органів в світі були предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: О. Новіков, В. Андріанов, Т. Вульф, Е. Гюрген, Є. Невмержицький, І. Чермерис, Н. Карпов та інші.

Для України це є відносно новим явищем, а тому для більш ефективного функціонування цих органів доцільно було б звернутися до світового досвіду та міжнародної практики діяльності відповідних антикорупційних інституцій.

Напевно, жодна країна в світі не може визнати себе вільною від корупції, але існують такі країни, які ефективно борються з цим негативним явищем. У публікації ОЕСР «Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей» (2007 р.) виділяють три основні моделі спеціа-

лізованих антикорупційних інституцій: 1) багатоцільові органи, які мають повноваження правоохоронних органів, а також здійснюють превентивні функції; 2) спеціалізовані служби з боротьби проти корупції у системі правоохоронних органів; 3) інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації [2].

Наприклад, в Бельгії в 1998 році було створено Центральне управління по боротьбі з корупцією, яке є структурним підрозділом Федеральної поліції під керівництвом Генерального комісара судової поліції, яка в свою чергу знаходиться у віданні Міністерства юстиції і судових властей [3]. Досвід цієї країни може бути використаний у сфері побудови системи органів по боротьбі з корупцією.

У США велика увага приділяється чіткому визначенню посадових обов'язків державних службовців і розмежуванню належної та неналежної поведінки урядовців. Так, у 1990 р. був підписаний наказ Президента США № 12731, який містить загальні принципи етичної поведінки членів уряду і державних службовців [4]. Поза сумнівом, розробка та прийняття «Кодексу честі урядовця» в Україні на прикладі досвіду США сприятиме покращенню ситуації в сфері попередження і боротьби з корупцією, як відмітила А. Г. Каткова [5].

Центральне антикорупційне бюро (далі – ЦАБ) Республіки Польща є спеціальним органом для боротьби з корупцією в громадському та економічному житті, зокрема в державних і самоврядних установах, а також для боротьби з діяльністю, що загрожує економічним інтересам держави. Повноваження ЦАБ Польщі значно ширші, ніж повноваження НАБУ. Вони не обмежуються колом суб'єктів, які вчиняють злочин, та розміром предмета злочину, а стосуються всіх правопорушень, що пов'язані з корупцією або можуть завдати шкоди економічним інтересам держави. Також ЦАБ Польщі поєднує в собі функції як протидії, так і запобігання корупції, адже воно здійснює не лише кримінальне переслідування корупційних правопорушень, а й перевірку правильності й правдивості даних про активи та про проведення господарської діяльності особами, які виконують публічні функції, виявляє ризики для економічних інтересів держави, а також проводить профілактичну та освітню роботу [6].

Безперечно, світовий досвід боротьби з корупцією може бути покладений в основу національної антикорупційної стратегії. Створення спеціального антикорупційного органу є необхідним для країн, де рівень корупції є таким, що вже неможливо адаптувати чинну правоохоронну систему до впровадження необхідних антикорупційних реформ.

Можна зробити висновок, що створення Національного антикорупційного бюро України в цілому відповідає покладеним на Україну зобов'язанням міжнародними антикорупційними актами. Модель спеціалізованого антикорупційного органу в цілому відповідає рівню корупції в державі. Але при створенні нового антикорупційного органу слід уважно дослідити світову практику діяльності відповідних служб, щоб не виникло ще одного бюрократичного органу, який стане новим осередком корупції.

Використана література

2. Руководство для законодательных органов по осуществлению Конвенции Организации Объединенных Наций против коррупции [Электронный ресурс]. – [2-е исправл. и доп. изд.] / Управление Организации Объединенных Наций по наркотикам и преступности. – Режим доступа : http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/LegislativeGuide/UNCAC_Legislative_Guide_R.pdf.

3. Спеціалізовані інституції у боротьбі проти корупції: огляд моделей [Електронний ресурс] / Організація економічного співробітництва і розвитку; Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії; OECD, 2007. – С. 18, 19. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>.

4. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією / Б. В. Романюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (Теорія і практика). – 2009. – № 22. – С. 3-12.

5. Карпов Н. С. Боротьба з корупцією як умова протидії злочинності [Електронний ресурс] / Н. С. Карпов // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2008. – № 19. – Режим доступу: http://esteticamente.ru/portal/Soc_Gum/bozk/19.htm.

6. Каткова А. Г. Механізм боротьби з корупцією різних країн світу: порівняльно-правовий аналіз / А. Г. Каткова // Митна справа. – 2014. – № 6 (2,2). – С. 347-352.

7. Гречанюк Р. Функції і повноваження спеціальних антикорупційних органів України, Польщі та Молдови: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Р. Гречанюк // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 41–48. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/grechanuk.pdf>.

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Мух О.,

студентка 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НАГЛЯДОВА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НОРМОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Усі роки незалежності України триває пошук ефективної моделі захисту конституційних прав і свобод людини під час здійснення досудового розслідування. Огляд та аналіз окремих нормотворчих та правозастосовних тенденцій сьогодення дозволить нам з'ясувати основні проблеми, що виникають під час проведення досудового розслідування, а отже – виділити пріоритетні напрями нагляду прокурора за його законністю.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 2 ЗУ «Про прокуратуру», однією з функцій прокуратури залишається нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Під прокурорським наглядом за додержанням законів органами, які здійснюють дізнання та досудове слідство, на думку В. П. Корж, розуміють вид державноправової діяльності відповідних прокурорів у досудових стадіях кримінального процесу в межах компетенції, визначеної законом, яка здійснюється з метою захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення особистої недоторканності та законності при розслідуванні злочинів.

Таким чином, прокурор виступає процесуальним керівником розслідування, на нього покладається забезпечення реалізації загальних засад кримінального провадження. Галузевим законом особливий акцент в цьому розумінні зроблено на законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; презумпції невинуватості тощо. Загалом, аналіз положень даного закону демонструє досить високий рівень його відповідності міжнародним стандартам прокурорської діяльності. Насамперед, маються на увазі вимоги Бордоської декларації стосовно забезпечення гарантії прав та свобод людини на всіх стадіях провадження, що мусить виявлятися у самостійному прийнятті прокурорами рішень (це регламентовано і ч. 1

ст. 36 КПК), ретельному вивченні законності розслідування й контролі дотримання прав людини з боку слідчих [1].

У зв'язку з визначенням прокурора ключовим владним суб'єктом досудового розслідування на сторінках юридичної печаті розгорнулася широка дискусія щодо сутності поняття «прокурорське процесуальне керівництво досудовим розслідуванням». Сам законодавець України визначає його як форму прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (ч. 2 ст. 36 КПК України), через використання якої прокурор забезпечує професійне, ефективне і законне виконання дізнавачем і слідчим поставлених перед ними завдань під час розслідування кримінальних правопорушень.

Убачається, що найбільш переконливою є точка зору, що визначає прокурорське процесуальне керівництво під час проведення досудового розслідування самостійний напрям прокурорської діяльності, спрямований на забезпечення швидкого, повного, всебічного і неупередженого розслідування-дослідження всіх обставин учиненого кримінального правопорушення для надання зібраним доказам належної правової оцінки, що вказує на функціональний характер вказаної прокурорської діяльності. Якщо виконання прокурором функції нагляду за додержанням законів спрямоване на забезпечення законності всього досудового розслідування (дій і рішень всіх учасників цієї стадії процесу без будь-якого винятку), то виконання ним функції процесуального керівництва спрямоване лише на забезпечення швидкого, повного, всебічного і неупередженого розслідування кримінального правопорушення владними суб'єктами процесу – слідчими, діючими вже в рамках забезпеченого прокурором режиму законності [2].

Прокурори, які безпосередньо здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення розслідування конкретних кримінальних правопорушень для виконання функції процесуального керівництва органами дізнання і досудового слідства мають широкий арсенал владно-розпорядчих повноважень кримінального процесуального характеру, визначених ч. 2 ст. 36 КПК України.

Таким чином, наділення прокурора у досудовому розслідуванні правом на здійснення процесуального керівництва органами дізнання і досудового слідства – це об'єктивна закономірність, що має під собою міцну законодавчу базу, підтверджену системним тлумаченням норм КПК України. Але варто зазначити, що сучасне нормотворення та правозастосування

характеризується низкою складнощів. Так, О. Г. Яновська з посиланням на С. І. Цветкова наводить певні типові помилки сторони обвинувачення, як-от: ігнорування суперечностей між різними джерелами доказів; неконкретність і неповнота фіксації інформації; допущення витоків інформації при проведенні досудового слідства, підміна слідчих дій тощо [3, с. 173]. На наш погляд, попередження, своєчасне виявлення, усунення таких помилок постає одним з визначальних напрямків діяльності прокурора в ході здійснення процесуального керівництва.

Отже, процесуальна діяльність органів розслідування і прокурора перебуває у нерозривному системному зв'язку, згідно з яким втручання прокурора в діяльність піднаглядних органів є допустимим винятково з метою встановлення порушень закону, причин і умов, які сприяють таким порушенням, а об'єкт наглядових правовідносин становить законність процесуальних дій та рішень слідчого. Тобто правильне сприйняття наглядової діяльності прокурора в окремому кримінальному провадженні, ілюструє його не як загрозу процесуальній самостійності інших суб'єктів, а як дієвий запобіжник ймовірних порушень з їхнього боку, де пріоритетним виступає забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Використана література

1. Бордоська декларація спільно розроблена робочими групами КРЕС і КРЕП в м. Бордо (Франція) і офіційно прийнята КРЕС і КРЕП в м. Брдо (Словенія) 18 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a50.

2. Руденко М. В. Про сутність прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням. / М. В. Руденко // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 15. – С. 29.

3. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства: моногр. / О. Г. Яновська. – К.: Прецедент, 2011. – 303 с.

4. Чорноусько М. Нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування: тенденції нормотворення та правозастосування / М. Чорноусько // Історико-правовий часопис. – 2015. – № 2 (6).

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Наконечний Г. А.,

студент 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДНЕСЕННЯ ПРОКУРАТУРИ ДО ОДНІЄЇ З ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Згідно зі ст. 6 Основного Закону України, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Відповідно до ч. 2 ст. 8 норми Конституції України є нормами прямої дії. Системний аналіз Конституції України дає підстави вважати прокуратуру України системою державних органів, що не належать до жодної з гілок влади. Правова реальність сьогодення свідчить про доцільність чіткого окреслення місця прокуратури в державному механізмі і змушує національного законодавця віднести прокуратуру до однієї з конституційних гілок влади.

Тобто, якщо в нашій державі Конституція України дійсно визнається Основним Законом, то для прокуратури, як і будь-якого іншого вітчизняного органу державної влади, також має бути визначено місце серед конституційних гілок влади. Для самої прокуратури та українського суспільства це матиме лише позитивні наслідки, оскільки численні перешкоди на шляху її реформування, що існували в попередні роки, буде усунуто. Адже представники Венеціанської комісії неодноразово висловлювали зауваження нашій державі з приводу того, що під час усіх реформ місце прокуратури України з-поміж конституційних гілок влади так і не було визначено.

Слід зауважити, що у вітчизняній науці існують різні погляди стосовно того, представником якої гілки влади є прокуратура України. Так, наприклад, О. Толочко вважає, що в нашій державі прокуратура є незалежним органом у судовій системі влади. Віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади вчений вбачає неможливим і недоцільним, оскільки буде суттєво змінено правову природу діяльності даного органу [1]. Г. Середя вказує, що при конституційному реформуванні прокуратури України її має бути віднесено до судової гілки влади як самостійний та незалежний орган [2, с. 28–30]. В. Куц також відносить прокуратуру до судової гілки влади, хоча не використовує стосовно неї термін «незалежний орган» [3]. Зовсім інше бачення щодо місця прокуратури в Конституції України висловлено Ю. Грошевим. Учений зазначає, що вітчизняна прокуратура

є органом контрольно-наглядової гілки влади, а тому це потрібно закріпити в Законі України «Про прокуратуру» чи Конституції України [4].

Вважаємо, що конституційне місце прокуратури доцільно визначати з урахуванням норм власне Конституції України та офіційних вимог європейської спільноти. Дотримання саме зазначених вихідних положень аргументується тим, що, по-перше, Конституція України залишається нормативно-правовим актом, який регулює правове життя в нашій державі. По-друге, європейське співтовариство висуває вимоги щодо спрямування розвитку усіх сфер життєдіяльності України, про що йдеться у ст. 3, ч. 2 ст. 11, ст. 12 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 12 березня 2013 р. «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України», що з прийняттям розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. №905» знову набуло чинності, абзацах 6 і 9 п. 4 Розділу II Указу Президента України від 8 квітня 2008 р. №311/2008 «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів».

Реформування прокуратури повинно відбуватися з обов'язковим урахуванням європейських стандартів, що відповідає зобов'язанням України перед Радою Європи. Рада Європи в Рекомендації R (2000) 19 прямо вказує, що прокурори та судді мають спільне завдання, а саме: «...застосовувати закон або наглядати за його виконанням. Судді здійснюють це реактивно, у відповідь на вже порушені справи, тоді як прокурор активно забезпечує застосування закону. Судді на засіданні приймають рішення, а прокурори здійснюють нагляд і передають справи до суду...».

Європейський суд з прав людини розцінює діяльність суду та прокурора як таку, що є спільною. Яскравим прикладом цього слугують справи «Меріт (Merit) проти України» та «Салов (Salov) проти України», де порушення вимог Конвенції поставлено в провину одночасно українському суду та прокуратурі України, хоча, як відомо, процесуальні обов'язки кожного із цих суб'єктів під час розгляду кримінального провадження різняться.

Необхідність взаємодії прокуратури лише з судовими органами підтверджується і змістом п. 1 Розділу XIII Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., згідно з яким нагляд за додержанням і застосуванням законів (передбачалося ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р., але викликало численні нарікання від європейської спільноти й не зовсім узгоджувалося з функцією суду) змінено на представництво інтересів громадянина або держави в суді.

Отже, у системі конституційного поділу влади в Україні прокуратура повинна належати до судової гілки влади. Таке визначення місця вітчизняної прокуратури вбачається найбільш доцільним, оскільки відповідає вимогам європейського співтовариства, історії державотворення, сучасним реаліям і меті майбутньої діяльності прокуратури в Україні.

Використана література

1. Толочко О. Прокуратура як незалежний орган у системі судової влади / О. Толочко // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 3. – С. 21–23.
2. Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 жовтня 2006 р.). – К.: Академія прокуратури України, 2006. – 180 с.
3. Куц В. Конституційний статус прокуратури України потребує вдосконалення / В. Куц // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 2. – С. 27–31.
4. Грошевий Ю. Подальше вдосконалення системи органів кримінальної юстиції України / Ю. Грошевий // Вісник Академії прокуратури України. – 2008. – № 2. – С. 32–37.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Налужний Р. С.,

студент 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОРУПЦІОГЕННІ ЧИННИКИ У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Реформа прокуратури – це одне з найважливіших зобов'язань України, що було взято нашою державою у 1995 році при вступі до Ради Європи. З цього часу Парламентська Асамблея Ради Європи, інші європейські інституції та високопосадовці неодноразово нагадували українській владі про необхідність реформування прокуратури. Створення демократичної, професійної та самоврядної системи органів прокуратури, що у своїй ді-

яльності керується Конституцією, законами та провідними європейськими стандартами прав людини, стало завданням цієї реформи.

14 жовтня 2014 р. законопроект «Про прокуратуру» № 3541 (далі – Закон), підготовлений Комітетом із законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, підтримали більшість депутатів Верховної Ради України. Однак, незважаючи на те, що вказаний Закон містить низку принципів положень, які однозначно позитивно відобразяться на діяльності прокуратури, варто зазначити, що окремі нормативні приписи самостійно, чи у сукупності з іншими нормами, можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень.

Так, Законом передбачено створення місцевих та регіональних прокуратур замість прокуратури АПК, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних), міських, районних, міжрайонних, районних в містах, проте Закон не визначає, в якому порядку і в які строки існуючі прокуратури мають бути перетворені у місцеві та регіональні, а також порядку правонаступництва між органами прокуратури, які діють зараз, та органами прокуратури, що передбачені новим Законом. Таким чином, через невизначеність процедури перетворення існуючих органів прокуратури у нову структуру органів існує ризик, що окремі працівники прокуратури, з метою збереження своєї посади будуть надавати неправомірну вигоду.

Необхідно зазначити, що у Законі наявні норми, які містять широкі оціночні поняття, що надає можливість посадовим особам органів прокуратури на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається. Наприклад, у ч. 5 ст. 39 Закону зазначено, що під час вирішення питання щодо надання рекомендації для призначення на адміністративну посаду Рада прокурорів України враховує професійні та морально-ділові якості кандидата, а також його управлінсько-організаторські здібності та досвід роботи, чи п. 5 ч. 3 ст. 40 Закону, яка вказує, що на посаду Генерального прокурора України може бути призначений громадянин України, який, зокрема, має «високі морально-ділові, професійні якості та організаторські здібності».

Окремої уваги потребує підпорядкування прокурорів на виконання ними вказівок та наказів. Згідно з ч. 1 ст. 17 прокурори підпорядковуються керівникам виключно в частині виконання письмових наказів адміністративного характеру, пов'язаних з організаційними питаннями діяльності прокурорів та органів прокуратури. Водночас у ч. 3 ст. 17 вказано, що прокурори вищого рівня мають право давати вказівки прокурору нижчого рівня, погоджувати прийняття ним певних рішень та здійснюва-

ти інші дії, що безпосередньо стосуються реалізації цим прокурором функцій прокуратури, виключно в межах та порядку, визначених законом. Таким чином, Закон містить колізію, яка допускає вказівки не тільки адміністративного характеру, а й процесуального. Також, варто відмітити, що наразі 50-75% від розміру зарплати прокурора становить премія і різні надбавки, однак відповідно до Положення про преміювання працівників органів прокуратури України від від 20.03.06 № 623ц, питання про призначення премії і частини надбавок вирішують вищестоячий прокурор, що у свою чергу створює умови для втручання у діяльність прокурора і ризик вимагання чи отримання неправомірної вигоди.

Положення ст. 9 Закону встановлює право Генерального прокурора України визначати межі повноважень Генеральної прокуратури України, регіональної та місцевих прокуратур в частині виконання конституційних функцій. Внаслідок цього, вбачається можливість зловживання Генерального прокурора та осіб, які готують відповідні накази, при визначенні повноважень окремих прокуратур, що являє собою корупціогенний чинник.

Незважаючи на те, що функція представництва інтересів громадянина або держави в суді є найбільш регламентованою Законом, відсутність деталізації мети представництва інтересів громадянина або держави в суді сприяє втручання органів прокуратури в діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Можливість прокурора, з метою встановлення підстав для представництва, витребування документів та матеріалів у компетентних органів, створює умови для зловживання цим правом. Також, відповідно до ч. 3 ст. 23 Закону прокурор не має права здійснювати представництво в суді інтересів держави в особі державних компаній, однак аналізом чинного законодавства встановлено, що юридичної дефініції поняття «державна компанія» не існує. Тому вбачається необхідним конкретизувати мету представництва у відповідності до європейських стандартів, які передбачають, що виконання прокурором інших функцій, ніж функція кримінального переслідування, має здійснюватися таким чином, щоб було дотримано принципу поділу державної влади, в тому числі поваги до незалежності судів, і принципів субсидіарності, спеціальності та неупередженості прокурорів.

Безперечно, перелік вказаних корупціогенних чинників не є вичерпним і потребує ґрунтовного наукового дослідження. Реформа прокуратури є істотною складовою антикорупційної реформи в Україні, тому вбачаю необхідність у своєчасній та науково обґрунтованій діяльності нормотворця

щодо усунення наявних суперечностей та прогалин у Законі України «Про прокуратуру».

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Немашкало К. Ю.,

студентка 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОБОРУ КАДРІВ ДО ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЗГІДНО З НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

У межах боротьби з корупцією був прийнятий новий закон «Про прокуратуру», який має певну «революційність» закріплених у ньому положень. Адже, на відміну від пострадянського законодавства у вказаній сфері, новим законом ускладнюється порядок добору та призначення кандидатів на посади місцевих прокурорів. Як відомо, міцність ціпка залежить від того, наскільки міцним буде найслабкіша його ланка. У випадку з правозахисними органами, такою ланкою є, безперечно, новий співробітник. Порядок добору кандидатів та призначення їх на посаду є важливою новелою і кроком для запровадження такого механізму в цілому для правоохоронної системи.

Закон закріплює тринадцять етапів добору кандидатів до органів прокуратури, які можна звести до: прийняття рішення про проведення добору кандидатів на посаду прокурора; подання кандидатом відповідної заяви та документів; здійснення перевірки відповідності осіб усім вимогам; складання кваліфікаційного іспиту; організації спеціальної перевірки кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит; визначення рейтингу кандидатів на посаду та зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів; проходження кандидатом на посаду прокурора спеціальної підготовки в Національній академії прокуратури України; оголошення у разі відкриття вакантних посад прокурорів конкурсу на зайняття таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві та пройшли спеціальну підготовку; проведення конкурсу на зайняття вакантних посад прокурорів на

основі рейтингу кандидатів; направлення подання керівнику місцевої прокуратури щодо призначення кандидата на посаду прокурора; призначення особи на посаду прокурора; складення присяги прокурора.

Тобто, як ми бачимо, порядок добору прокурорського корпусу фактично прирівнюється до порядку добору кандидатів на посаду судді, визначеного у статтях 66-71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Тим самим зменшується ризик виникнення так званої корупційної складової під час призначення відповідних прокурорів на посаду.

До того ж, як бачимо, наявні етапи показують, що система добору тепер тяжіє до процедури набору студентів у вищі учбові заклади, яка вже не перший рік успішно діє в Україні. Безперечно, такий спосіб показав себе на практиці з кращого боку, враховуючи, що кандидат проходить не тільки кваліфікаційний відбір та спеціальну перевірку, а й підготовку у спеціальному навчальному закладі. До того ж складається рейтинг кандидатів на посаду, що вказує на те, що набір кандидатів не залежить від строку, в який кандидат подав свою «заявку».

Але наявні також і недоліки:

По-перше, рейтинг кандидатів складається до проходження підготовки у спеціальному закладі, а це вказує на те, що особу вивчають та перевіряють до моменту вже більш спеціалізованого спрямування її діяльності. Це може мати наслідком те, що один кандидат може бути більш освіченим та досвідченим, але інший його конкурент може більш підходити саме на посаду прокурора, виходячи з індивідуальних якостей.

По-друге, сама підготовка у навчальному закладі є непоганою ідеєю, проте закон не передбачає процесуальних особливостей того, що відбуватиметься поза межами закладу. Мається на увазі минуле місце роботи кандидата, адже кандидат повинен мати за плечима два роки юридичного стажу. Закон не передбачає особливостей звільнення з роботи чи притримання робочого місця у зв'язку з проходженням навчання, як це передбачено у зв'язку з проходженням строкової військової служби. Тож, незрозуміло, як бути, якщо особа не пройде навчання з тих чи інших причин, а з колишнього місця роботи її вже буде звільнено.

По-третє, спеціальна перевірка включає в себе заходи перевірки особи на «корумпованість», але не включає жодних засобів перевірки особи на «здатність до корупції» та ніяк не передбачає перевірки особи на «незаконну політичну діяльність» (адже ст. 3 Закону передбачає незалежність прокурорів у тому числі і від незаконного політичного впливу). Інакше кажучи, особу «вивчають» без перевірки її минулого та мотивів роботи у прокуратурі.

Як бачимо, у зв'язку з намаганням зменшити корупційний вплив на органи державної влади, деякі особливості прийняття на посаду кандидатів не були передбачені новим законом. На мою думку, добору кандидатів на посади в органах прокуратури слід приділити більшу увагу, та бути більш «прискіпливим» при перевірці та доборі взагалі.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Нетреба М. І.,

студент 3 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ФУНКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОГО НАГЛЯДУ»: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Новий політичний вектор України став підставою для багатьох кількісних і якісних змін у житті держави. Зобов'язання перед європейськими партнерами наразі впливають на реформування структури прокуратури, зміни її статусу і функцій. Не дивно, що це стало приводом для цілого ряду дискусій.

Мета тез: провести порівняльний аналіз між фактичною і юридичною природою найдискусійнішого питання – скасування функції «загального нагляду» органів прокуратури.

Почати перш за все треба з того, щоб визначитись з поняттям так званого «загального нагляду». Одразу потрібно підкреслити, що формально така функція перестала існувати із прийняттям змін в 2001 році до старого Закону «Про прокуратуру». Тоді традиційна назва була змінена, а слово «загальний» було виправдано вилучено. Так, деякі науковці зазначають, що прокурорський нагляд в Україні ніколи не був загальним. Прокуратура не здійснювала нагляд за Верховною Радою України, Президентом, судами. Окрім того, прокурори не здійснювали нагляд і за громадянами, хоча вони і були названі серед піднаглядних об'єктів.

Незважаючи на це, більшість дискусій оперує терміном «загальний нагляд», який став загальнозживаним поняттям і визначається як вид діяльності спеціально уповноважених органів державної влади (прокуратури), що здійснюється від імені держави шляхом використання передбаче-

них законом повноважень та правових засобів їх забезпечення, з метою з'ясування стану додержання Конституції України та законів, вжиття заходів до усунення порушень законів, притягнення винних до встановленої законом відповідальності, поновлення порушених прав.

Для того, щоб мати змогу найбільш чітко розмежувати теоретичні аспекти «загального нагляду» з реальним відображенням викладеної на папері функції, необхідно звернутись до історії виникнення прокуратури і нагляду.

На мою думку, глибоко підійшов до вивчення цього питання В. В. Сухонос, який детально описав зародження нагляду в Римській імперії, примітивні форми прокурорського нагляду в Стародавньому Китаї і зародження прокуратури як інституту у Франції 13-14 сторіччя. Вивчивши його напруження, можна прийти до висновку, що запровадження посади прокурора було зумовлено необхідністю обслуговування інтересів правлячої верхівки, яка наділивши відповідних людей наглядовими повноваженнями, фактично могла впливати на будь-яку сферу суспільних відносин.

Звична справа, прокуратуру позиціонували як новий державний інститут, покликаний захищати інтереси держави та її громадян. Та на жаль, королівські прокурори відстоювали букву і дух закону лише тоді, коли особисті інтереси короля повністю збігались з інтересами держави. З цих міркувань, залишення за прокуратурою функції «загального нагляду» нічим не відрізняло сучасну Україну від Середньовічної Франції.

Розкриваючи практичну складову наглядових повноважень прокурора, вважаю за доцільне звернутись до інтерв'ю С. Іванова, в минулому працівника прокуратури, на разі популярного публіциста. У одній зі своїх робіт він порівнює «загальний нагляд» з імітацією роботи. «Кожного дня ми були зобов'язані обдзвонювати директорів підприємств району, виявляючи, скільки вони заплатили за електроенергію, і направляти звіти в область. Якщо з якихось причин підприємство здійснювало платежі нерегулярно, ти цілком міг отримати догану, а все тому, що власники обленерго були наближеними до правлячої верхівки людьми. А ще був «нагляд» за зерном, вугіллям, металом, парками, школами, дитячими будинками тощо» пише С. Іванов. Тобто тисячі прокурорів кожного дня представляли інтереси окремих мажновладців.

З прийняття нового Закону «Про прокуратуру» єдиним аргументом у дискусії проти скасування наглядової функції виступала відсутність у громадян можливості звернутись до органу, який би встав на захист їх прав. Особливо наголошують на соціально незахищених верствах населення. Т. Яблонська, правозахисниця, член Консультативної ради при ГПУ, відмічає, що безоплат-

на правова допомога не може замінити цю функцію прокуратури. На мою думку, висновки прибічників цієї позиції походять з особистої заінтересованості. Оскільки виділення на безоплатну правову допомогу коштів, які передбачались для здійснення наглядової функції прокуратурою, безперечно призведе до зростання якості і кількості надання таких послуг.

В підсумку, слід зазначити, що між теоретичним закріпленням і практичним виконанням функції «загального нагляду» існувала велика прірва, на яку законодавці довгий час закривали очі. Із прийняттям нового Закону «Про прокуратуру» її вдалось ліквідувати, що є вагомим кроком для побудови демократичного суспільства.

Використана література

1. Прокурорський нагляд в Україні / за ред. Марочкіна І. Є., Каркача П. М. – Харків: НЮАУ, 2004. – 306 с.
2. Прокуратура України: Академічний курс / за ред. В. В. Сухоноса – Суми, Університетська книга, 2005 – 565 с.
3. Прокурорський нагляд в Україні: Курс лекцій для студентів юридичних вищих навчальних закладів / За ред. проф. В. Т. Нора. – Львів: Тріада плюс, 2002. – 280 с.
4. Как на самом деле устроена прокуратура [Електронний ресурс] // Фокус. – Режим доступу: focus.ua/long/341934/.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Нечитайло М. О.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИСЛОВЛЕННЯ НЕДОВІРИ ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРУ УКРАЇНИ

Сьогодні прокуратура України є дієвим державно-владним правозахисним органом. Згідно з чинним законодавством, а саме: Конституцією

України та Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. очільник прокуратури – Генеральний прокурор України – спрямовує роботу підпорядкованих органів та контролює їх діяльність. Виконання окреслених завдань набуває особливої значущості в контексті реформування прокуратури України й вимагає розробки та прийняття на стратегічному рівні державного управління процесом реформування правоохоронної системи рішень, які б спрямовувались на створення сприятливих умов, як зовнішніх, так і внутрішніх, для належної реалізації покладених функцій органами прокуратури в цілому, Генеральним прокурором як керівником вищої ланки прокурорської системи України зокрема. Зазначене стосується проблеми, розв’язання якої на сьогодні є актуальним питанням, і яка стосується удосконалення правового механізму висловлення недовіри Генеральному прокурору Верховною Радою України, що передбачає ст. 122 Конституції України [3].

Проблемні питання, пов’язані з різними аспектами висловлення недовіри Генеральному прокурору України, досліджували у своїх наукових працях, зокрема: Г. Васильєв, О. Долгий, О. Медведько, М. Потебенько, М. Якимчук та ін.

Згідно зі ст. 122 Конституції України та ч. 2 ст. 42 ЗУ «Про прокуратуру» «прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду та звільняється з посади за згодою Верховної Ради України Президентом України. Верховна Рада України може висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку».

Отже, можливість парламенту висловити недовіру не може відповідним чином не впливати на діяльність Генерального прокурора України і підлеглих йому прокурорів, оскільки не гарантує його перебування на займаній посаді саме через впадіння та інтереси тих чи інших політичних кіл, представлених у Верховній Раді України. З цього приводу влучно висловлюється М. Якимчук, який наголошує, що така ситуація негативно позначається на прокуратурі, оскільки депутати вважають за можливе висловити недовіру Генеральному прокурору України за будь-які дії, що, на їх думку, не є політично доцільними [6]. Узагальнюючи практику діяльності органів прокуратури і власний досвід перебування на посаді Генерального прокурора України, О. Медведько, говорячи про чинники протиправного впливу на прокуратуру та на нього особисто як керівника цього органу, виокремлює, передусім, політичний вплив. Він наголошує, що у таких випадках використовуються здебільшого не юридичні, а інші аргументи, на кшталт: «у чий інтересах», «кому вигідно», «на чие замовлення» тощо [4]. Більше того, стосовно такого виду впливу на прокурату-

ру висловлювали своє занепокоєння і попередники О. Медведька на посаді Генерального прокурора України. Наприклад, М. Потєбенько підкреслює, що «висловлення недовіри, яке має наслідком відставку Генерального прокурора України, на підставі сумніву чи якогось припущення, є неприйнятним» [5]. Г. Васильєв, перебуваючи на цій посаді й оцінюючи особливості функціонування прокуратури, звертав увагу на те, що її діяльності притаманні «неабиякий тиск на прокуратуру і спроба підкорити її, поставити на службу політичним силам» [1].

Таким чином, ключовою умовою ефективної функціональної діяльності прокуратури, на нашу думку, є належний рівень захисту від політичного впливу на Генерального прокурора і підпорядкованих йому прокурорів, забезпечення їх незалежності та невтручання у службову діяльність. Звідси – удосконалення правового механізму висловлення недовіри Генеральному прокурору повинно здійснюватися у напрямі унеможливлення прийняття остаточного рішення з цього приводу, яке має наслідком його відставку, тільки одним органом державної влади [4]. Але, крім встановлених законом гарантій, котрі за своїм змістом є, власне, заборобою втручатися у діяльність прокуратури і впливати у будь-якій формі на працівників цього правоохоронного органу, в національному законодавстві існує норма, якою Верховну Раду України наділено правом притягнути Генерального прокурора до конституційної відповідальності, а саме – висловити йому недовіру, що має наслідком відставку Генерального прокурора України із займаної посади. Це, на нашу думку, ніщо інше, як інструмент політичного впливу на прокурора. Оскільки норма закріплена в законі, а саме – у статтях 85, 122 Конституції України, ч. 2 ст. 42 Закону «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., вона може бути застосована у будь-який момент. Наявність такого інструменту політичного впливу на Генерального прокурора України, як висловлення недовіри, на нашу думку, негативно відбивається на роботі всього прокурорського корпусу.

Отже, існуюча ситуація вимагає від держави вирішення проблеми створення необхідних умов для ефективної діяльності прокуратури України як багатофункціонального органу державної влади, унеможливлення впливу на Генерального прокурора України суто з політичних мотивів, і зумовлює актуальність подальших досліджень щодо висловлення недовіри Генеральному прокурору України у процесі реформування правоохоронної системи країни, до складу якої входить прокуратура. Серед завдань таких досліджень, насамперед, повинні бути оцінка правового, соціального, політичного й організаційного аспектів висловлення недовіри Генеральному прокурору України [4].

Використана література

1. Васильєв Г. Прокуратура як гарант законності в державі // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 3-6.
2. Долгий О. До оцінки точок зору щодо правового механізму висловлення недовіри Генеральному прокурору України // Право України. – 2010. – № 11. – С. 44-49.
3. Енциклопедія сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. Вод-Гн. – С. 454.
4. Медведько О. Гарантії забезпечення незалежності Генерального прокурора України при виконанні його обов'язків // Право України. – 2010. – № 4. – С. 231-238.
5. Потебенько М. Парламентаризм і прокуратура: деякі аспекти, проблеми // матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Парламентаризм в Україні: теорія та практика»], (Київ, 26 червня 2001 р.) / Ін-т зак-ва Верховної Ради України. – К., 2001. – С. 80-87.
6. Якимчук М. Порядок призначення і звільнення Генерального прокурора України як гарантія реалізації принципу незалежності прокуратури // матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Реформування органів прокуратури України : проблеми і перспективи»], (Київ, 2–3 жовтня 2006 р.) / Акад. прокуратури України. – К., 2006. – С. 50-54.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Нистюк О. І.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ

Реформування органів прокуратури України, яке активно здійснюється на даний момент, вимагає якісного та детального аналізу відповідних результатів, які дають зазначені реформи. Актуальним і доречним вбача-

ється систематичне вивчення впливу новацій в законодавстві на регулювання визначених суспільних відносин, а також загалом на механізм їх реалізації. Важливим у цьому контексті є висвітлення основних підходів, які складаються на сьогоднішній день щодо правової природи представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави як функції прокуратури.

Загалом існує два підходи щодо розуміння правової природи представництва прокурором інтересів громадянина й держави в суді. Перший називається «концепцією дій», який передбачає, що сутність представництва полягає у здійсненні представником юридично значимих дій від імені і в інтересах особи, яка представляється, та в межах наданих йому (самою особою, яку представляють, чи законом) повноважень. Другий підхід називається «концепцією правовідносин», де під представництвом розуміють правовідносини, внаслідок яких дії однієї особи (представника), вчинені у межах наданих повноважень від імені і в інтересах іншої особи (яка представляється), зумовлюють виникнення чи зміну, припинення прав та обов'язків безпосередньо для останньої. Офіційне розуміння прокурорського представництва також виходить із того, що воно є певною системою правовідносин.

Згідно з ч. 2 ст. 121 Конституції України та п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII, на систему органів прокуратури покладається функція представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. У свою чергу, ч. 1 ст. 23 Закону визначає, що представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом. Для кращого розуміння значення зазначених норм доречним є порівняння регламентації функції представництва за Законами України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 та 14.10.2014 відповідно. Так, якщо порівняти положення ст. 36-1 «Представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді» раніше діючого Закону та їх нове втілення у ст. 23 чинного Закону, то можна звернути увагу на максимальне звуження кола підстав представництва прокурорами інтересів громадян: підставами для такого представництва визнаються лише недосягнення повноліття, неієздатність або обмежена дієздатність. Важливе значення має усунення інвалідності та інших проблем з фізичним станом особи з переліку підстав представництва, що загрожує позбавлен-

ням можливості реалізації права на суд деяких категорій населення. До того ж, заслуговує уваги і той факт, що обмежено не лише приводи і підстави представництва, а й порядок його здійснення. Визначено, що дана функція здійснюється «у випадках та порядку, встановлених законом», що свідчить про підвищення ступеня формалізації функції представництва і охоплення не лише встановлення прокурором підстав для представництва, а і всієї сукупності процесуальних та інших дій, які здійснюються прокурором у межах реалізації зазначеної функції.

Також нелогічною вбачається процедура звернення до суду на захист інтересів громадянина або держави. Згідно з ч. 4 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» спочатку прокурор повинен звертатися до суду за підтвердженням підстав для представництва, а вже потім, отримавши таке підтвердження, подати позовну заяву. Це, у свою чергу, тягне за собою зволікання з судовим розглядом справи і затягування судового процесу. Доцільним є взяття до уваги думки деяких вчених, які пропонують законодавче визначення можливості прокурора безпосередньо у єдиному судовому розгляді з'ясовувати питання, пов'язані з необхідністю представництва у кожному конкретному випадку та розглядом справи по суті.

Таким чином, функція представництва прокурором інтересів громадян та держави в суді – це напрям діяльності органів прокуратури України, що здійснюється через систему правовідносин, унаслідок яких прокурор, діючи від імені держави, реалізує визначені Конституцією України та законами України повноваження, вчиняє в суді процесуальні дії з метою захисту інтересів громадян і держави у випадках, прямо передбачених законом. Функції судового представництва надається найбільш детальна аргументація у Законі України «Про прокуратуру». Але на даний момент законодавство суттєво обмежує реалізацію прокуратурою представництва громадян та держави, що може викликати негативний вплив на ступінь захищеності деяких категорій населення. Тому необхідно провести ряд законодавчих реформ у напрямку спрощення і підвищення ефективності процедури представництва органами прокуратури України.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Ніколенко О. В.,

студентка 5 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИМОГ ЩОДО НЕСУМІСНОСТІ ДО ПРОКУРОРІВ

Згідно із ст. 18 Закону України «Про прокуратуру», прокурору забороняється обіймати посади в органах державної влади, органі місцевого самоврядування та на державних виборних посадах. При цьому діяльність дозволяється у виборних органах релігійних чи громадських організаціях. Також, згідно із законодавством, представник прокуратури не може належати до політичної партії, брати участь у політичних акціях чи мітингах.

Релігійні та громадські організації представляють інтереси певної групи людей і природньою формою вираження цих інтересів є участь в акціях, мітингах, що дозволяють вирішити або висвітлити проблеми, які цікавлять дану організацію. Чіткого розмежування між політичною акцією і мітингами немає. Політичні партії, так як і громадські організації, ставлять за мету вирішувати певне коло суспільних проблем і реалізувати програму в суспільстві.

З одного боку, в ч. 1 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру» прокурору забороняється діяльність в органах державної влади, покликаних вирішувати державні проблеми, а в абз. 2 цієї ж частини така діяльність дозволяється, але тільки на рівні громадської організації.

Відповідно до п. 2 ст. 3 Закону України «Про прокуратуру», діяльність прокурора повинна бути неупередженою і об'єктивною. Засада неупередженості полягає у тому, що прокуратура виконує покладені на неї завдання і функції безсторонньо, виключаючи будь-яку особисту заінтересованість у результатах вирішення справи, а також уникаючи дискримінації за будь-якою ознакою: політичних переконань, соціального походження, раси, культури, статі, мови тощо. Засада об'єктивності передбачає прийняття прокурорами рішень лише на основі закону, виходячи із фактичних обставин справи і внутрішнього переконання. Неупередженість та об'єктивність діяльності прокуратури є важливими складовими засади справедливості, яка не може бути реалізована без їх додержання. У свою чергу, вони гарантуються засадою незалежності, а також прозорості про-

курорської діяльності. А оскільки прокурору дозволяється представляти інтереси громадських і релігійних організацій, то можна сумніватися в його неупередженості та об'єктивності.

У п. 5 ст. 16 Закону України «Про прокуратуру» вказано, що забороняється у будь-якої формі впливати на прокуратуру, а також висувається зобов'язання поважати її незалежність органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичним та юридичним особам, а також їх об'єднаннями. Громадська організація – це об'єднання громадян, яке створюється для спільної реалізації спільних інтересів (культурних, економічних, вікових, гендерних, регіональних, релігійних, професійних, соціальних тощо). Таким чином, якщо прокурор вступає в громадську організацію, то він автоматично починає підтримувати певну категорію людей або населення. В свою чергу, інтереси тих людей, яких підтримує прокурор, вони протилежні або можуть не збігатись з іншою частиною суспільства. Це є неприпустимим, оскільки прокурор повинен стояти на сторожі закону і не може підтримувати якусь групу людей. Законодавчо не визнано, як саме організації можуть впливати на незалежність прокурора і незрозумілим є питання, яким саме чином це регулюється та контролюється. Тому для того, щоб наповнити статті змістом, треба ввести необхідний механізм регулювання.

У 1948 році Україна підписала Декларацію з прав людини. Згідно з декларацією, враховуючи верховенство міжнародного права, прокурор як людина і громадянин має право користуватися політичними правами. А згідно із Законом України «Про прокуратуру» – ні.

Права людини є невід'ємні, нероздільні, матеріально обумовлені і гарантовані декларацією можливості індивіда володіти і користуватися конкретними благами: соціальними, економічними, політичними, громадянськими (особистими) і культурними. Свободи людини – це практично ті ж права людини, що мають лише деякі особливості. Надаючи свободу, Конвенція робить акцент саме на вільному, максимально самостійному самовизначенні людини в деяких сферах суспільного життя, що забезпечує свободи людини передусім невтручанням як власним, так і з боку всіх інших соціальних суб'єктів. Отже, свобода – це самостійність соціальних і політичних суб'єктів, що виражається в їх здатності і можливості робити власний вибір і діяти у відповідності зі своїми інтересами і цілями.

Виходячи з вищенаведеного, я дійшла до висновку, що усунути прогалини і проблеми ч. 1 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру» можливо лише певним внесенням змін у статтю цього закону, а саме те, що про-

курор не може бути членом громадської або релігійної організації. Лише таким чином зможуть виконуватись вимоги п. 2 ч. 1 ст. 3, а також ч. 5 ст. 16. Також держава повинна визначитись з пріоритетом міжнародного права або обрати принцип гуманності прокуратури. В іншому випадку міжнародне співтовариство може обмежити України у здатності її виступу на міжнародній арені, що призведе до міжнародного конфлікту.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Трагнюк Р. Р.

Нірша Ю. Г.,
студентка 3 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Після здобуття Україною незалежності та початку її розвитку як демократичної правової держави виникла необхідність реформування цивільно-процесуального законодавства як у цілому, так і в окремих його інститутах. Органам прокуратури належить особливе місце в механізмі гарантій законності. Захищаючи права і свободи громадян, інтереси держави і суспільства, органи прокуратури, керуючись у своїй діяльності законами, могли зобов'язати від імені держави будь-якого керівника піднаглядного органу, організації чи установи усунути порушення законності, вжити заходів для попередження таких порушень у майбутньому, вимагати притягнути до відповідальності винних. Прийнята у 1996 р. Конституція України передбачає одну з основних функцій прокуратури України – представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. В період реформ в Україні все звужується коло проблемних питань щодо інституту прокуратури. Проте все ж існують певні невіршені аспекти такої участі.

Завданням прокурора при здійсненні представництва інтересів громадян у цивільному процесі є захист прав і законних інтересів громадян і держави, а також сприяння у виконанні вимог закону про всебічний, повний

і об'єктивний розгляд справ та ухвалення судових рішень, що ґрунтуються на законі, керуючись при цьому принципами законності, незалежності суддів, рівності фізичних осіб перед законом і судом. Представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших правових дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом. У Цивільному процесуальному кодексі України право на участь в цивільному процесі органів та осіб, на яких законом покладено повноваження із захисту прав, свобод та інтересів інших осіб, передбачено в ст. 45. Ці особи мають різні за змістом повноваження і характер заінтересованості в процесі. Процесуальний характер заінтересованості прокурора містить елементи публічності. Його участь в процесі в інтересах держави дає підстави стверджувати, що здійснюється представництво суспільних інтересів, а не лише інтересів персоніфікованих суб'єктів.

В юридичній літературі прокурорське представництво інтересів громадянина або держави в суді розглядається по-різному: одні науковці вважають його судово-процесуальним представництвом, інші – окремим видом представництва, що передбачений у п. 2 ст. 121 Конституції України, треті називають офіційним представництвом конституційного рівня [1, с. 50].

Хотілося б звернути увагу саме на даний аспект, так як специфіка даної діяльності чітко не виражає становище прокурора у процесі. Якщо звернутися до Закону України «Про прокуратуру», то у ст. 23 вказується, що прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Проблематичним є те, що прокурор повинен довести суду, що особа потребує такого втручання, і лише після того, як суд схвалить таке рішення, воно може бути можливим. Деякі науковці вважають, що така норма обмежує втручання органів прокуратури у такий процес, адже звужує коло процесуальних повноважень, так як особа, яка потребує процесуальної допомоги, буде чекати деякий час перед тим, як остаточно вирішиться її питання.

Цивільне процесуальне законодавство в цілому і юридична доктрина зокрема тривалий час традиційно розглядали інститут участі прокурора в цивільному судочинстві як найважливіший його елемент і як гарантію закон-

ності судової діяльності. Що стосується представницької функції, то в новому Законі «Про прокуратуру» слід визначити мету представництва прокурором інтересів громадян та держави, характер і зміст його повноважень. Оскільки йдеться саме про представництво в суді, то приписи Закону мають бути обов'язково узгоджені з положеннями Цивільного процесуального кодексу та деяких інших актів процесуального законодавства. Неузгодженість у цих питаннях, як свідчить практика, призводить до виникнення непорозумінь і конфліктів між органами й посадовими особами органів судової та прокурорської влади. Слід зазначити, що прокуратура не перебирає на себе функцію судових органів, вона сприяє реалізації й захисту прав людини в судовому процесі. Чинить це безкоштовно, що за умов матеріальної скрути й недостатнього рівня правової культури частини населення має велике значення. Після прийняття Верховною Радою України законів, спрямованих на реалізацію судово-правової реформи в державі, прокурор отримав статус учасника судового процесу з правами позивача або відповідача у справі. Представляючи чи відстоюючи права та законні інтереси найбільш соціально незахищених громадян у суді, прокуратура сприяє реальному поновленню та реалізації цих прав. Саме у співпраці судової гілки влади та органів прокуратури відбувається зміст і спрямованість діяльності держави на утвердження й забезпечення прав людини [2, с. 414].

Запровадження інституту представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді висунуло низку проблем процесуального характеру, особливо щодо юридичної природи цього представництва, оскільки деякі науковці вважають, що положення прокурора в цивільному процесі і представника у справі нічим не відрізняються. Інші ж стверджують, що представництво прокурором «чужих» інтересів у суді є одним з його видів у цивільному процесі.

Використана література

1. Лемик Р. Форми участі прокурора в цивільних процесуальних відносинах / Р. Лемик // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 3. – С. 49-57.
2. Мітцель О. Проблемні питання інституту участі прокурора у цивільному судочинстві / О. Мітцель // Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. – 2012. – № 3. – С. 412-417.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Нога П. П.,

студент 41 групи 4 курсу Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОКУРАТУРОЮ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ

Відповідно до п. 5.8 Стратегії реформування судоустрою, судочинства і суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015, пріоритетним напрямом реформування прокуратури України є приведення повноважень і діяльності органів прокуратури у відповідність із європейськими стандартами, що включає в себе, зокрема, подальшу оптимізацію повноважень прокуратури і обмеження сфери їх застосування відповідно до рекомендацій Ради Європи.

Поради європейських експертів викладені у висновку CDL – AD (2013) 025. Однак, крім нього, відсутній будь-який нормативний документ, який би окреслив європейські стандарти. Виходячи з цього, пошук оптимальної моделі реалізації прокуратурою України функції представництва громадян або держави у суді вбачаємо за необхідне здійснити за допомогою компаративістського аналізу законодавства країн Європи та їх усталеної практики. В європейському правовому полі сформувалося декілька моделей правового регулювання повноважень прокуратури поза межами кримінальної юстиції. За критерієм закріплення домінанти інтересу, що захищається, можна виокремити наступні моделі представництва прокурором інтересів в суді за критерієм закріплення домінанти інтересу, що захищається [1, с. 89-90].

Моністична модель закріплена в параграфі 1 Федерального Закону Австрійської Республіки від 1986 р. «Про Службу державного представництва» та ч. 4 ст. 30 закону «Про прокуратуру Республіки Хорватія» від 30 червня 2009 р. Зміст її полягає в тому, що Служба державного представництва (прокуратура) при виконанні закріплених в законодавстві завдань покликана захищати інтереси держави у сфері правосуддя (тобто, інтереси лише одного суб'єкта). Такі повноваження прокуратури характерні для країни, в яких вона включена в систему органів виконавчої

влади (однак, в Республіці Хорватія прокуратура не входить до жодної з гілок влади).

Сутність дуалістичної моделі зводиться до того, що прокуратура здійснює представництво інтересів двох категорій суб'єктів (держави та визначених категорій громадян). Зокрема, в Уложенні Італійської республіки (ст. 75) закріплено, що прокуратура представляє інтереси держави та недієздатних осіб. У Королівстві Бельгія прокурор здійснює нагляд за дотриманням законів щодо неповнолітніх, душевнохворих, представляє інтереси держави.

Плюралістична модель полягає у представництві в суді інтересів багатьох категорій суб'єктів (громадян, суспільства, держави), що охоплюється поняттям «публічний інтерес» [1, с. 91]. Вона характерна для більшості країн Європи. Зокрема, для Королівства Іспанія (закон від 30 грудня 1981 р., який врегульовує Статут Служби державного представництва), Португальської Республіки (закон від 15 жовтня 1986 р., який визначає Статут Служби публічного представництва), Республіки Польща (закон «Про прокуратуру» від 20 червня 1985 р.), Республіки Литва (закон «Про прокуратуру» від 13 жовтня 1994 р.) та інших країн.

Тож, як бачимо, прокурорські служби більшості держав-учасниць Європейського Союзу мають завдання та функції не лише в межах сфери кримінального права, а й представницькі функції щодо широкого кола суб'єктів. Однак, експерти у висновку CDL – AD (2013) 025, врахувавши багаторічний теоретико-прикладний досвід європейських країн (як позитивний, так і негативний), надали рекомендації для гармонізації функції представництва прокуратурою інтересів громадян та держави. Так, відповідно до п. 195 Висновку, існує необхідність внесення змін до ст. 121 Конституції України щодо скасування функції представництва інтересів фізичних осіб. Експертів найбільше турбує той факт, що прокурори уповноважені діяти для досягнення як інтересів держави, так і інтересів фізичних осіб, які, на їхню думку, можуть суперечити один одному [2].

На нашу думку, ці рекомендації є обґрунтованими, оскільки: 1) не виключається конфлікт інтересів; 2) законодавець надав аналогічні повноваження Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини (ст. 13 Закону № 776/97-ВР) та органам первинної безоплатної правової допомоги (ст. ст. 13, 17 Закону № 3460-VI); 3) таке дублювання повноважень щодо представництва інтересів громадян у суді покладає на державу обов'язок фінансового забезпечення реалізації цих повноважень, а фінансування відразу трьох органів одночасно є економічно не обґрунтованим (особливо

якщо зважити на те, що пільги з приводу сплати судового збору для зазначених державних органів скасовані). Зважаючи на це, прокуратура буде приймати участь лише у виключних випадках «виграшності» справи («для показників»), а це може суперечити загальним засадам рівності громадян. Варто зазначити, що в європейських країнах діють потужні інститути Омбудсмана та центри з надання правової безоплатної допомоги, основною функцією яких є саме представництво інтересів громадян у суді, однак, в Україні вони не розвивалися довгий час, оскільки прокуратура перебрала на себе їх повноваження, цим самим стримуючи їх розвиток. Це свідчить про те, що моністична модель представництва може реалізуватися і в країнах, де прокуратура не належить до жодної з гілок влади. Зважаючи на це, вважаємо за необхідне внести запропоновані європейськими експертами зміни щодо звуження функції представництва громадян та держави в суді.

Використана література

1. Стефанчук М. У пошуках оптимальної моделі реалізації прокуратурою функції представництва інтересів громадян або держави і суді / М. Стефанчук // Науковий часопис національної академії прокуратури України. – 2015. – № 3. – С. 85-99.

2. Comments of the Directorate General Human Rights and Rule of Law (Directorate of Human Rights) of the Council of Europe on the Law of Ukraine on the Public Prosecution Service of 14 october 2014 DGI (2014) 30.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри правосуддя Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Новак О. Д.

Носач Є. О.,

студентка 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

«ОНОВЛЕННЯ» КАДРОВОЇ СИСТЕМИ ПРОКУРАТУРИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМИ

Зміни, що відбуваються в країні, комплексне реформування органів влади, імплементація стандартів ЄС в національне законодавство України

потребують від Генеральної прокуратури України змін у стратегії та тактиці управління і всією системою, і кожним окремим підрозділом.

Так, спробами вдосконалення кадрової системи, по-перше, стало прийняття в рамках реформи прокуратури України нового Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 та оновлення Наказу Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15.09.2014, в яких деталізовано процедуру зайняття посади прокурора та порядок звільнення прокурора з адміністративної посади, проходження кандидатом спеціальної перевірки, чіткий перелік підстав для звільнення, що дозволить розглядати процес розстановки кадрів як ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо утвердження верховенства закону, захисту прав і свобод громадян та інтересів держави

По-друге, новелою національного законодавства стало проведення конкурсного відбору на зайняття посад в органах прокуратури. Так, 20.07.2015 Генеральною прокуратурою України було видано Наказ №98 «Про порядок проведення чотирирівневого відкритого конкурсу на зайняття посад керівників місцевих прокуратур, їх перших заступників та заступників». Наприклад, за даними сайту Генеральної прокуратури України 16 вересня 2015 р. завершився перший етап відкритого конкурсного відбору на посади в місцевих прокуратурах: понад 7 тисяч заяв було подано на посаду прокурора місцевої прокуратури і майже 5 тисяч заяв на адміністративні посади у місцевих прокуратурах. Слід зазначити, що претендувати на зайняття вказаних вище посад могли як особи, що мали досвід роботи в органах прокуратури, так і ті, що не працювали в органах прокуратури, що дозволило б оновити систему і, разом з тим, зберегти наставництво як засіб сприяння професійному становленню молодого працівника, формуванню у нього високих моральних якостей, вихованню почуття поваги до закону, дисциплінованості та неухильного дотримання норм службової етики.

По-третє, ефективним є впровадження Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, що проводить добір кандидатів на посаду прокурора, бере участь у переведенні прокурорів з одного органу прокуратури до іншого, здійснює дисциплінарне провадження та ін. Законом передбачено мінімізацію впливу на діяльність цього органу із боку керівного складу прокуратур, бо обрання членів до нього здійснюється шляхом таємного голосування Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури, де представники Генеральної прокуратури становлять абсолютну меншість. Тобто по суті Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів є одним з органів вищого нагляду щодо якісного наповнення штату працівників.

По-четверте, позитивними змінами мало б характеризуватися скорочення штату працівників прокуратури, Закон України «Про прокуратуру» передбачає загальну їх чисельність, яка становить 15000 осіб зі зменшенням кількості прокурорів з 1 січня 2018 р. до 10000 осіб. І дійсно, за інформацією сайту Генеральної Прокуратури України, станом на 11.03.2016 всього штатну чисельність скорочено до 15 000 осіб, створено 178 місцевих прокуратур, на конкурсних засадах призначено 154 їх керівники. Скорочення чисельності мало сприяти підвищенню відповідальності, можливості здійснювати нагляд і вчасно реагувати на порушення законодавства як у всіх ланках системи, так і кожної особи зокрема.

Але, аналізуючи наявні на сьогоднішній день результати проведення реформи, можна сказати, що маємо поки що лише невиправдані сподівання щодо докорінної кадрової зміни. Ключове завдання проведення реформи полягало перш за все в радикальному оновленні складу місцевих прокуратур, що повинно було запустити «ланцюгову реакцію» оновлення всієї прокуратури в цілому.

Всього в Україні створено 178 місцевих прокуратур. У зв'язку з окупацією Автономної Республіки Крим та частині Донецької та Луганської областей в 23 місцевих прокуратурах конкурс не проводили. Наказом Генерального прокурора України від 20.07.2015 №98 на підставі рекомендацій конкурсних комісій призначено 154 керівника місцевих прокуратур з 155 посад. Не сталося призначення керівника однієї з місцевих прокуратур Одеської області у зв'язку з судовими суперечками.

За результатами конкурсу кількість районних прокурорів скоротилося більш ніж на 25%. Близько 2 тисяч прокурорів, які не набрали достатньо балів в конкурсному відборі, з 15 грудня 2015 р. покинули свої посади в органах прокуратури. Як свідчить інформація про результати проведення 4-го туру конкурсного відбору, серед уже призначених заступників керівників місцевих прокуратур можна побачити колишніх керівників районних, міських прокуратур і їх заступників, колишніх начальників відділів обласних прокуратур, колишніх рядових прокурорів. Таким чином, конкурс, фактично, став тим інструментом, який дозволив відсіяти «неугодних» і чітко розставити потрібних кандидатів, тобто ніякого «оновлення» не відбулося. А разом з тим, збільшилося навантаження на тих осіб, що залишилися, адже та кількість кримінальних проваджень, за якими необхідно здійснювати нагляд і керівництво, не скорочується. Так, наприклад, якщо звернутися до опублікованих раніше статистичних даних Генеральної прокуратури України про злочинність за 2015 р., то можна

побачити, що зміна загальної кількості правопорушень є незначною, в 2015 р. в порівнянні з 2013 р зростання кількості зафіксованих злочинів склало 0,3%. Разом з тим, загальна статистика розкриття злочинів зменшилась на 20% в порівнянні з 2013 р.

Ще одною прогалиною в проведенні конкурсного відбору став застосований комісіями так званий «каскадний принцип», який давав можливість кандидатам, які набрали на тестуванні мало балів, претендувати на посади заступників, хоча згідно п. 9.2 Наказу Генерального прокурора України від 20.07.2015 №98 на співбесіду запрошуються чотири кандидати, які успішно пройшли попередні рівні тестування, комісія відбирає і представляє по три кандидатури на кожну з посад окремо. Таким чином, комісія порушила Порядок проведення конкурсу, сформувавши після співбесіди новий рейтинговий список з 16 претендентів, змінивши тим самим попередній список після двох перших рівнів конкурсу. Хоча Конкурсна комісія повинна була, згідно із заявами і рейтингом кандидатів після перших двох турів, визначити по три кандидата на кожну керівну посаду.

Отже, правильна оцінка кадрів і правильні стандарти для набору, а потім підвищення їх по кар'єрних сходах – це те, що потрібно існуючій системі в першу чергу. Так владою було здійснено спробу «перезавантаження» системи шляхом кадрового «оновлення», що мало сприяти подальшому її ефективному функціонуванню. Але не можливо ігнорувати те, що відбулося насправді. Так, не зважаючи на новоприйняті нормативні акти, що здавалося б, детально регламентують процедури відборів у призначення кадрового складу, впровадження такого органу як Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія, результати четвертого, останнього конкурсного туру показали, що фактично жодна особа «ззовні» не зайняла місце керівника або заступника. То яка може йти мова про «оновлення», також незрозумілим залишається питання підстав застосування «каскадного принципу» при конкурсному відборі на посади перших заступників, заступників керівників місцевих прокуратур. Жодне з поставлених на початку реформування завдань (оновлення, боротьба з корупцією, підвищення ефективності і професіоналізму) повною мірою реалізовано не було. Так, скорочено кількість співробітників, але скорочення мало стати підставою для подальшого реформування, а не збільшення навантаження на працівників, що залишились в штаті.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юревич І. В.

Обиох І. С.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Забезпечення прав і свобод людини і громадянина є одним з основних завдань будь-якої країни та її державних інституцій. У сучасних умовах міжнародні правові акти мають дедалі більший вплив на становлення та розвиток національного законодавства України. На виконання Україною зобов'язань, взятих перед Радою Європи, щодо перетворення інституту прокуратури в орган, що відповідає європейським стандартам, 14 жовтня 2014 р. Верховною Рада України прийняла новий Закон України «Про прокуратуру». Відповідно до ст. 1 прокуратура України становить єдину систему, яка здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Фахівці Ради Європи впевнені, що чинний Закон значно покращено порівняно із попереднім Законом від 5 листопада 1991 р. Даний нормативно-правовий акт закріплює належне підґрунтя для здійснення прокурорської діяльності відповідно до європейських стандартів [1, с. 38]. У Рекомендації Rec (2000) 19, прийнятій Комітетом міністрів Ради Європи 6 жовтня 2000 р., зазначається, що яка б роль не належала іншим органам у справах, пов'язаних із міжнародним співробітництвом, слід розвивати прямі контакти між державними прокурорами різних країн у рамках міжнародних угод там або на основі робочих домовленостей [3].

У документах Ради Європи сформульовані доречні рекомендації і поради, які можна використати з метою подальшого підвищення ефективності прокурорської системи в Україні та її раціональної гармонізації з прокурорськими системами європейських країн.

Україна є учасницею багатьох міжнародних договорів, в яких закріплені загальні умови та зобов'язання сторін в боротьбі зі злочинністю, порядок і форми надання взаємної допомоги у кримінальних справах. Це, зокрема, Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.; Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах

1959 р.; Конвенція про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р. та інші. Важливе значення для прокуратури мають міжвідомчі угоди, які підписані з компетентними органами 45 іноземних держав. До таких угод можна віднести, наприклад, Угоду про співробітництво між генеральною прокуратурою України та Генеральною прокуратурою Республіки Казахстан та інші [2, с. 758].

Генеральна прокуратура України співпрацює з міжнародними організаціями та інституціями. Вона бере участь в діяльності комітетів ООН: Комітеті з прав людини; Комітет проти тортур; Комітеті з ліквідації расової дискримінації; Раді ООН з прав людини.

Генеральна прокуратура України з 2005 р. за рішенням Виконавчого комітету Міжнародної асоціації прокурорів набула організаційного членства в даній організації. Міжнародна асоціація прокурорів – неурядове та неполітичне всесвітнє об'єднання прокурорів із спеціальним консультативним статусом при ООН. Участь в міжнародній асоціації прокурорів сприяє ефективному, справедливому та дієвому розслідуванню кримінальних справ; дотриманню та захисту прав людини, як це визначено у Загальній декларації прав людини; досягненню та розвитку принципів і стандартів, що визнані міжнародним співтовариством як необхідні для здійснення належного і незалежного розслідування кримінальних справ тощо [2, с. 759].

Актуальною є участь Генеральної прокуратури України в діяльності експертних комітетів Ради Європи: комітеті експертів з оцінювання заходів у боротьбі з відмиванням брудних коштів MONEYVAL; Європейському комітеті з кримінально-правових проблем CDPC; групі держав Ради Європи проти корупції GRECD.

На підставі законодавства України та міжнародних договорів України, відомчих угод, а в деяких випадках і на бездоговірній основі відбувається виконання звернень про правову допомогу, екстрадицію та передачу кримінального переслідування [4, с. 27].

Отже, міжнародне співробітництво прокуратури України можна визначити як її діяльність, що собою передбачає підтримання зв'язків з відповідними органами зарубіжних країн і міжнародними організаціями, в тому числі в рамках обміну досвідом в боротьбі з міжнаціональною злочинністю, участі в розробці і підписанні від імені України міжнародних договорів та інших угод з питань правової допомоги і боротьби зі злочинністю, членства і в міжнародних і міждержавних органах.

Використана література

1. Блажівський Є. Реформа інституту прокуратури в Україні: бачення європейських інституцій / Є. Блажівський // Вісник прокуратури. – 2015. – №3(165). – С. 32-39.

2. Богуцька А. В. Реалізація міжнародних договорів України в діяльності Генеральної прокуратури України / А. В. Богуцька // Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків, 2013. – С. 757-760.

3. Рекомендація Res (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1568277&Site=DC>.

4. Шемшученко Ю. Прокуратура України в системі міжнародного співробітництва / Ю. Шемшученко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 1. – с. 23-28.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Овсяннікова М. Ю.,

студентка 3 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СКОРОЧЕННЯ КАДРІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ НА ШЛЯХУ ДО ПОКРАЩЕННЯ

Ще із прийняттям нового КПК у 2012 р. прокуратура України почала зазнавати суттєвих змін. Зокрема, це не оминуло й питання кадрової навантаженості. Так, було відмінено стадію винесення постанови про відкриття кримінальної справи, в свою чергу усі заяви щодо скоєних злочинів мають вноситися до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Проте, попри відомі плюси, така інновація має й суттєвий недолік з огляду на сучасні реалії: величезна кількість відкритих кримінальних проваджень неспіврозмірна кількості працівників прокуратури, що тягне за собою повільність руху розслідувань одних злочинів та зайву витрату часу й зусиль там, де факт злочину може бути відсутнім взагалі.

Та сьогодні вищезазначена проблема набуває й подальшого розвитку. 2015 р. став знаковим для усіх сфер життя українського суспільства. «Очищення й оновлення влади» – одне з гасел, що червоною стрічкою пронизує наше політичне сьогоднішнє. Та на практиці виявляється, що все набагато складніше, аніж могло здаватися до початку реформ. «У зв'язку із набуттям чинності нового Закону України «Про прокуратуру» штатну чисельність органів прокуратури скорочено на більш ніж 3000 одиниць. На даний час загальна штатна чисельність працівників органів прокуратури не перевищує 15000 осіб», – повідомляє Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України. Відповідно до положень ст. 14 чинного Закону України «Про прокуратуру», загальна чисельність працівників органів прокуратури становить 15000 осіб зі зменшенням кількості прокурорів з 1 січня 2018 року до 10000 осіб.

Порівняльний аналіз Єдиного звіту про кримінальні правопорушення по державі за січень-грудень 2014 р. та аналогічного звіту за січень-грудень 2015 р. дозволяє побачити, що рівень злочинності в країні неволимо зростає. Так згідно зі статистичною інформацією Генеральної прокуратури України, на кінець 2014 р. усього у ЄДРП було зареєстровано 2520499 кримінальних правопорушень, в той час як показник 2015 р. становить 2660559 злочинів (без урахування показників Луганської, Донецької областей та АРК).

Оперуючи такими даними, проведемо уявний розрахунок: якщо припустити можливим рівномірний розподіл усіх зареєстрованих у минулому році злочинів навіть на загальну кількість кадрів прокуратури нашої держави після здійснених скорочень, отримаємо приблизно 177 кримінальних правопорушень, що припадають на одного співробітника, фактично унеможливаючи ефективне та ретельне виконання кожним із них своїх обов'язків. То які ж цифри фігурують насправді?

Попри той факт, що скорочення кадрів приурочують до подальшого скорочення функцій, покладених на прокуратуру, за умов зростаючої кількості злочинів у країні, кількість проваджень, де окремий прокурор має бути процесуальним керівником, зрозуміло, не зменшиться.

Видається, що, не дивлячись на гарний задум та наміри проведення реформування прокуратури, втілення новел у життя викликає чималі проблеми із їх реалізацією. Ймовірно, кращим способом підвищення працездатності прокуратури було б не скорочення кількості її працівників, а саме проведення оновлення її особового складу та залучення молодих кадрів.

Приклад роботи судової системи, де наявність посади секретаря дає змогу зменшити обсяг бюрократичного матеріалу, яким навантажується

власне суддя, також міг би втілитися в механізмі прокуратури України. Таким чином, прокурор замість складання численної поточної документації та звітності матиме змогу приділити належної уваги безпосереднім функціям, покладеним на нього Конституцією України, КПК та законом.

Науковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Каркач П. М.

Олексієнко А. М.,

студент 15 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Важливою гарантією незалежності прокурорів є створення ефективної системи органів прокурорського самоврядування. Відповідно до положень ст. 65 ЗУ «Про прокуратуру» прокурорське самоврядування – це самостійне колективне вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури з метою: 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів прокуратури, підвищення якості роботи прокурорів; 2) зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність; 3) участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення прокурорів, а також контролю за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; 4) обрання чи призначення прокурорів до складу інших органів у випадках та в порядку, встановлених законом.

Прокурорське самоврядування здійснюється двома органами: Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури та Радою прокурорів України. При цьому органи прокурорського самоврядування виступають як складова частина прокуратури України і їх завданням є сприяння ефективності організації прокурорської діяльності без втручання у виконання прокуратурою покладених на неї функцій.

Досліджуючи сутність прокурорського самоврядування, необхідно зазначити, що дане поняття є новим для вітчизняної правової науки. Мож-

на стверджувати, що у новому Законі України «Про прокуратуру» шляхом встановлення системи органів прокурорського самоврядування реалізується принцип незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора стосовно прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків.

У зв'язку з тим, що на сьогодні у вітчизняній правовій науці не сформувалися традиції діяльності правового інституту прокурорського самоврядування, доцільно звернутися до правового досвіду функціонування прокуратур у країнах Європи.

У Польщі прокурорське самоврядування охоплює всі ієрархічні рівні чинної системи прокуратури («загальні організаційні одиниці»). Прокурорське самоврядування реалізується такими колегіальними органами: зборами прокурорів; колегією апеляційних прокуратур; колегією окружних прокуратур; Національною радою прокуратури. До повноважень Національної ради прокуратури віднесено гарантування незалежності прокураторів [1].

Вивчаючи діяльність Національної ради прокуратури Польщі, вчені вказують, що вищезазначений орган є важливим інструментом вироблення єдиної і узгодженої позиції прокурорського співтовариства з актуальних проблем розвитку прокуратури і професійної діяльності прокурорів. Незалежність прокурора полягає у відсутності можливості втручання в зміст і сферу здійснення прокурором дій та прийняття рішень у рамках його функціональних повноважень. Слід погодитися з позицією О. С. Проневича, що звернення прокурора до Національної ради прокуратури при порушенні його незалежності не є апелюванням до сторонньої інституції, оскільки відбувається у системі органів прокуратури. Водночас Національна рада прокуратури не є осередком «двовладдя у прокуратурі» та штучною перешкодою для реалізації генеральним прокурором його легітимних повноважень [2, с. 47].

У Республіці Молдова створено Вищу раду прокурорів як представницький орган і орган самоврядування прокурорів, що виступає гарантом незалежності, об'єктивності і неупередженості прокурорів. До компетенції Вищої ради прокурорів входить розгляд критеріїв відповідності кандидатів на посаду прокурора, надання генеральному прокурору пропозицій про призначення, просування по службі, заохочення прокурорів, зупинення їх повноважень або звільнення з посади, затвердження рішень

Кваліфікаційної колегії та Дисциплінарної колегії; розгляд скарг на рішення цих колегій та розгляд звернень громадян з питань етики прокурорів. Водночас рішення Вищої ради прокурорів може бути оскаржено в судову інстанцію будь-якою зацікавленою особою у 10 денний строк з дня її повідомлення [3].

До повноважень Вищої ради Служби публічного представництва Португалії як вищого органу прокурорського представництва віднесено: висування кандидатур, призначення, переведення, підвищення у посаді, звільнення, оцінювання професійних навичок, здійснення дисциплінарного провадження щодо магістратів Служби публічного представництва, за винятком генерального прокуратора Республіки, здійснювати розгляд скарг, передбачених законом [4].

Отже, дослідивши систему органів прокурорського самоврядування у деяких європейських країнах, можна стверджувати, що впровадження цього правового інституту у національне законодавство є одним із напрямів на шляху до затвердження європейських стандартів в діяльності органів прокуратури України. Прокурорське самоврядування покликано забезпечити незалежність прокурорів, захист від втручання в їх діяльність і підвищення якості їх роботи, організаційну єдність системи прокуратури у цілому.

Використана література

1. Про прокуратуру: закон Республіки Польща від 20 червня 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Pol_PR_1985.pdf.
2. Проневич О. С. Інститут прокурорського самоврядування в Республіці Польща / О. С. Проневич // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 3(9). – С. 41–51.
3. Про прокуратуру: закон Республіки Молдова від 25 грудня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Mld_PR_2008.pdf.
4. Статус органів публічного обвинувачення: міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні / за заг. ред. О. А. Банчука. – К. : Атіка, 2012. – 624 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Онщенко З. О.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АТОРНЕЙСЬКА СЛУЖБА США ЯК АНАЛОГ ПРОКУРАТУРИ

Так історично склалося, що в США відсутня прокуратура у тому вигляді, в якому вона відома європейським державам, однак контрольні функції покладені на аторнейську службу. Аторнейська служба США – це інститут державної влади, що не має точного аналога в правових системах інших країн. Оскільки основні завдання її діяльності є подібними і аналогічними в Україні, в юридичній літературі часто зустрічається переклад термінів «аторней» і «аторнейська служба» відповідно «прокурор» і «прокуратура» [1, с. 22].

Державна аторнейська служба США, поряд з прокуратурами інших зарубіжних країн, була предметом уваги таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як В. А. Власіхін, З. С. Галаван, А. С. Демидов, В. Н. Махов, В. М. Ніколайчик, М. А. Пешков, А. В. Савченко, Р. Д. Свон, К. О. Тюренкова, В. І. Шишкін та інші.

Перш за все, зазначимо, що в США немає закону про прокуратуру, а діяльність аторнейської служби регламентується низкою інших нормативних актів. Головним нормативним актом, що регулює діяльність прокуратури США, є Конституція.

На сьогодні основні і найбільш загальні обов'язки аторнейської служби полягають у консультуванні виконавчої влади з юридичних питань, її представництві в судах. Також на аторнейську службу покладено функцію державного обвинувачення. До повноважень цієї служби належить: порушення кримінального переслідування, розслідування порушень закону, вирішення питання про віддання обвинуваченого до суду, підтримання обвинувачення в суді [2, с. 52]. Прокурор представляє інтереси громадян як в цивільних, так і в кримінальних справах.

Виходячи з принципу розподілу влади, аторнейська служба організаційно не пов'язана ані з судовою, ані з законодавчою гілками влади, а представляє виконавчу. На відміну від української прокуратури, американське відомство не організовано на основі принципу централізації. Система

аторнейської служби зумовлена федералізмом США і складається з федеральної, штатної та місцевої ланки цієї служби. Правовою основою діяльності федеральної служба є закони, прийняті Конгресом. Штат на основі власного законодавства має право самостійно визначати організацію і обсяг повноважень аторнейської служби. На місцях також є аторнейська служба, функції якої в цілому ідентичні аторнейським службам штату і федерального рівня [3].

Головою федеральної ланки є генеральний аторней, який призначається на чотири роки президентом США за порадою і згодою сенату. Генеральний аторней одночасно очолює Міністерство юстиції США як доданий йому апарат, і частіше називається «міністром юстиції», а не «генеральним прокурором». Також він є членом уряду США.

На рівні штатів діє генеральний аторней штату. Органи прокуратури штатів не підпорядковані федеральній прокуратурі, а генеральний аторней штату, в свою чергу, як правило, не керує аторнеями на місцях і не контролює їхню роботу. Тут діє принцип децентралізації. Генеральні аторнеї штатів підзвітні губернатору.

У більшості штатів генеральний аторней обирається населенням за партійними списками на чотири роки. У момент балотування на посаду прокурора претендент повинен бути членом місцевої асоціації юристів (до якої входять, окрім прокурорів, адвокати, судді та юристи, що працюють в державних установах), мати добру репутацію і проживати на території округу [4].

Доцільно стверджувати про те, що виборність прокурорів нерідко призводить до залежності обраних прокурорів від місцевих політиків, політичних угруповань, що забезпечили їм перемогу на виборах. Дії в інтересах тієї чи іншої політичної партії, що не виходять за межі закону й етики, не є чинниками, котрі бралися б до уваги при відстороненні прокурора від обійманой ним посади. А оскільки американське законодавство наділяє аторнея як представника державного обвинувачення незалежністю в своїй діяльності (зокрема, федеральний суд постановив, що рішення аторнея США не підлягає перегляду в судовому порядку), збільшення повноважень прокурора в сферах слідства, обвинувачення, визнання вини і винесення вироку створює реальну загрозу принципу змагальності судового процесу [2, с. 131-133].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що будучи частиною державного управління, складовою виконавчої гілки влади, прокуратура США, поряд з реалізацією основного завдання – боротьбою зі злочинністю, здійсненням кримінального переслідування, підтриманням обвинувачення в суді – набуває і наглядових функцій, особливо в справі охорони

прав людини, і тому, певною мірою, стає і своєрідним органом нагляду за виконанням законів.

Використана література

1. Галаван З. С. Система досудебного слідства США / З. Галаван // Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса. – 2013. – №2. – С. 20-24.

2. Махов В. Н. Кримінальний процес США: Досудові стадії: Навчальний посібник / В. Н. Махов, М. А. Пешков. – М., 1998. – 208 с.

3. Ніколайчик В. М. Кримінальний процес США. – М., 2001. – 224.

4. Власихин В. А. Служба обвинення в США: Закон и политика: монографія / В. А. Власихин ; ред. кол.: Б. С. Никифоров, О. А. Жидков, В. М. Ніколайчик ; Інститут США и Канады АН СССР. – Москва : Юрид. лит., 1981. – 176 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Ориновська А. С.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

На сучасному етапі розвитку державності України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності України стало одним із пріоритетних завдань. Органи прокуратури в цьому аспекті не є винятком.

Кадрове забезпечення органів прокуратури можна визначити як постійну, систематичну діяльність кадрових служб, керівників органів прокуратури відповідного рівня, їх заступників, а також навчальних закладів системи органів прокуратури та інших вищих навчальних закладів, яка полягає у визначенні потреби в кадрах, кваліфікаційних вимог до них, підготовці, проведенні стажування, призначенні, переведенні, вихованні, атестації,

службовому підвищенні працівників для органів прокуратури, а також ведення кадрової документації, її моніторинг та подання кадрових звітів [1].

Система кадрового забезпечення органів прокуратури України являє собою цілісний комплекс логічно взаємоузгоджених організаційно-управлінських заходів, безпосередньо пов'язаних з реалізацією кадрової функції. Від роботи працівників кадрової служби залежить не лише комплектування кадрами органів прокуратури, а і якість прокурорської діяльності та повага до прокуратури у суспільстві [2].

Питанню кадрового забезпечення органів прокуратури присвячено Наказ Генерального прокурора України від 15 вересня 2014 р. №2, положення якого визначають критерії оцінки кадрової роботи. Відповідно до Наказу визначальними критеріями оцінки діяльності прокурорів слід вважати: кваліфікованість, компетентність, досвідченість, відданість справі, ініціативність, особистий внесок у підвищення ефективності прокурорсько-слідчої діяльності, принциповість та неупередженість у вирішенні службових питань, уміння протистояти незаконному впливу, непримиренність до будь-яких порушень закону, дотримання морально-етичних норм [3].

До етапів (стадій) кадрового забезпечення органів прокуратури відносять: 1) підготовку кадрів; 2) аналіз потреби в кадрах, їх відбір, призначення та розстановка; 3) внутрішню роботу з кадрами, яка включає підвищення професійності кадрів, їх виховання та стимулювання, переміщення (службове зростання); 4) облік кадрів та ведення кадрового діловодства. При цьому реалізація кадрової політики в органах прокуратури повинна бути спрямована насамперед на: 1) аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на кадрове забезпечення прокуратури; 2) розробку кадрової політики в органах прокуратури як складової частини державної кадрової політики; 3) визначення чисельності та кваліфікаційної структури кадрів з урахуванням прогнозів перспективи розвитку прокуратури; 4) розробку професійно-кваліфікаційних моделей (вимог до кадрів за посадами) прокурорських працівників [4].

Вдосконалення кадрового забезпечення органів прокуратури має здійснюватися шляхом: 1) підвищення ефективності підготовки майбутніх працівників органів прокуратури: збереження на всіх кафедрах профільних дисциплін та тем (психологічна підготовка, міжнародні та конституційні права і свободи людини тощо); 2) чіткого визначення професійних та морально-етичних вимог до кандидатів на проходження стажування та призначення на посаду прокурорів; 3) розробки єдиної методики перевірки кандидата на стажування або на посаду прокурора на предмет відповідності кваліфікацій-

ним вимогам; 4) покращення внутрішньої роботи з кадрами, зокрема, вдосконалення програми підвищення кваліфікації, в якій слід більше уваги приділяти самостійній роботі прокурора, підвищенню його професійної правосвідомості; 5) запровадження обов'язкової дострокової атестації у разі накладення на прокурора дисциплінарного стягнення та скорочення терміну планової атестації до одного разу на три роки; 6) запровадження в прокуратурах усіх рівнів комп'ютерної системи обліку кадрів [1].

Використана література

1. Панов В. М. Шляхи вдосконалення кадрового забезпечення органів прокуратури як основна умова підвищення ефективності реалізації правозахисної функції/ В. М. Панов // Європейські перспективи. – 2013. – № 7. – С. 47-53.

2. Пшонка А. В. Особливості визначення кадрових потреб та здійснення кадрового планування в органах прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2013_1/PB-1/PB-1_39.pdf.

3. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України [Електронний ресурс]: Наказ Генерального прокурора України від 15 вересня 2014 р. № 2. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

4. Юсупов В. А. Шляхи вдосконалення нормативно-правового, організаційного та кадрового забезпечення органів прокуратури України / В. А. Юсупов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014. – № 11. – С. 49-52.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Оришак М. В.,

студент 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ

На даний момент України перебуває у стані євроінтеграції, що несе за собою реформування структури, повноважень і обов'язків багатьох дер-

жавних органів. Не оминула хвиля трансформації і органи прокуратури України, зокрема їх функції.

Після прийняття Верховною Радою України нового Закону «Про прокуратуру» 14 жовтня 2014 р. однією з вагомих змін у діяльності органів прокуратури стосовно обмеження її функцій стало скасування функції загального нагляду. Адже, на думку експертів Венеціанської комісії, наявність таких повноважень надає прокуратурі досить широкі можливості для втручання в діяльність органів виконавчої влади та для перешкоджання діяльності приватних осіб та організацій.

Зазначені зміни призвели до дискусій серед відомих науковців, таких як Шемшученко Ю. С., Мурашин Г. О., Косюта М. В., Бондаренко І. В. та ін. Проте, не зважаючи на це, законодавець у новому Законі, зокрема в ст. 2, закріпив чотири функції прокуратури, а саме: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених Законом; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

За новим законодавством органи прокуратури позбавлені права безпосереднього втручання в діяльність громадян, приватних підприємств й організацій поза сферою кримінального судочинства. У Законі також зазначається, що функції прокуратури в Україні здійснюються виключно прокурором і делегування його повноважень не допускається.

Варто зауважити, що ст. 2 зазначеного Закону не містить жодної згадки про нагляд за додержанням прав і свобод людини та громадянина, додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами. Натомість Конституція України від 28 червня 1996 р. у п. 5 ст.121 покладає зазначену функцію на прокуратуру України, що потребує певного узгодження між цими нормативно-правовими актами задля уникнення розбіжностей між останніми. Проте відповідно до положення 1 розділу XIII Закону прокуратура виконує цю функцію виключно у формі представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Указане сприяло виникненню правової колізії, оскільки згідно з Конституцією України, норми якої є нормами прямої дії, прокурорський нагляд за додержанням законів щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами та пред-

ставництво прокурором інтересів громадян або держави в суді є окремими функціями прокуратури, але згідно із Законом – продовженням одна одної.

Тому можемо констатувати той факт, що Закон значно звузив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора, та передбачає трансформацію функції прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді.

Варто зазначити, що така прогалина в майбутньому може породити практичну проблему реалізації органами прокуратури правозахисник повноважень поза межами кримінальної юстиції, оскільки Конституція України передбачає виконання прокуратурою функції нагляду за додержанням законів щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, а Закон обмежує цю функцію формою виключно представництва, що має дещо ускладнений, громіздкий та затяжний за часовими параметрами порівняно з наглядовою діяльністю механізм захисту та реального поновлення прав громадян, інтересів суспільства та держави.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 зазначеного Закону прокуратура з метою реалізації своїх функцій може здійснювати міжнародне співробітництво. А також важливим є законодавче застереження з приводу того, що на прокуратуру не може бути покладено виконання функцій, не передбачених Конституцією України та Законом, тобто прокуратурі забороняється здійснювати будь-які інші функції, які прямо не закріплені в цих нормативно-правових актах.

На сьогодні питання вдосконалення прокурорського нагляду не втрачають своєї актуальності. До того ж виникають нові проблеми, які вимагають теоретичного та практичного вирішення.

Проте, у будь-якому разі реформування органів прокуратури України, зокрема їх функцій, повинно здійснюватися як відповідно до продуманих, злагоджених державних зусиль з урахуванням національних особливостей, так і враховуючи міжнародні стандарти задля покращення їх діяльності, а також наближення України до Європи й підтримання прагнення народу до створення сучасного цивілізованого суспільства, у якому панує верховенство права, законність, об'єктивність та справедливність.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Очерет М. О.,

студентка 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНИХ ЗАСАД ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основними документами, які закріплюють засади діяльності прокуратури, є Конституція України та Закон України «Про прокуратуру». Що стосується саме моральних засад прокурорської діяльності, необхідно зауважити, що регулюванню зазначеного питання присвячений окремий документ – Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, схвалений Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури 28 листопада 2012 р. та затверджений наказом Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 р. № 123.

На міжнародному рівні питання професіоналізму та моральних якостей прокурорів має дещо розгалужену систему нормативно-правових актів та більш детальну регламентацію. До таких документів варто віднести Керівні принципи щодо ролі державних обвинувачів, прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 1990 р., Норми професійної відповідальності та викладення необхідних прав і обов'язків прокурорів, опубліковані Міжнародною асоціацією прокурорів у 1999 р., Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (так звані Будапештські принципи), прийняті Конференцією Генеральних прокурорів Європи у 2005 р.

Прокуратура, згідно з визначенням, наведеним у ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», є системою органів, яка у встановленому порядку здійснює функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Виходячи із зазначеного визначення, важко зробити висновок щодо моральних засад, ґрунтуючись на яких має функціонувати цей орган. Але, розуміючи той факт, що прокуратура як правозахисний орган априорі має уособлювати в собі лише позитивні якості, не потребує підтвердження та доказування і той факт, що вона має відзначатися винятково стійкою морально-етичною основою.

Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» однією із засад діяльності зазначеного органу є неухильне дотримання вимог професійної етики та поведінки. Це положення знаходить свій вияв у вже згаданому вище Кодексі професійної етики та поведінки працівників прокуратури.

Цікавим є той факт, що у Кодексі зазначені чотирнадцять принципів професійної етики та поведінки працівників прокуратури, які повністю співпадають із основними вимогами до їх професійної поведінки та виражаються в окремих статтях Кодексу.

Окрім закріплення принципів та вимог до професійної поведінки, Кодекс має певні завдання, в яких і розкриваються морально-етичні засади прокурорської діяльності, а саме: забезпечення ефективного здійснення працівниками прокуратури своїх професійних обов'язків на підставі додержання принципів суспільної моралі, створення умов для додержання працівниками прокуратури загальнолюдських моральних цінностей, формування принципової морально-правової позиції у взаєминах з колегами по службі та керівництвом.

Вся діяльність прокуратури повинна відповідати принципам суспільної моралі – системі етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

У контексті розкриття питання моральних засад прокурорської діяльності ключовим моментом є відповідність працівника прокуратури – діючого прокурора чи кандидата на зайняття прокурорської посади – професійно-особистісним та морально-етичним вимогам, які полягають у рівні інтелектуального та культурного розвитку, професійних здібностей та моральних якостей. Без наділення кожного конкретного працівника необхідним комплексом вищезазначених якостей не можна говорити про повноцінне функціонування всієї системи органів прокуратури.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що питання моральних засад прокурорської діяльності є досить дискусійним теоретично та проблемним на практиці. Рівень дотримання продекларованих принципів та завдань знаходиться на вельми низькому рівні. Недостатньо лише нормативно-правового закріплення та формального проголошення морально-етичної складової прокурорської діяльності. Визначальним є фактичне виконання поставлених перед прокуратурою цілей, при цьому як мінімум не мають порушуватися моральні засади, принципи та система духовно-культурних цінностей суспільства. Однак, виходячи із фактичного рівня дотримання законності та правопорядку, можна зробити висновок про їх незадовільний стан, а отже необхідність подальшого удосконалення нормативно-правової бази та втілення цих норм на практиці.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Павленко В. О.,

студент 12 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ В ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

В процесі довготривалого історичного становлення сучасних національних правових систем у зарубіжних країнах склалися різні моделі такого унікального, хоча і суперечливого органу, як прокуратура, в контексті її правового статусу. Саме в країнах континентальної правової родини наявність прокуратури є характерною рисою.

У більшості країн світу різне уявлення про місце прокуратури в правоохоронній системі, а тому вважаємо, що доцільним буде розглянути деякі моделі віднесення прокуратури до основних органів державної влади. У західних державах континентальної правової системи прокуратура знаходиться посеред судової і виконавчої гілки влади. Прикладами можуть слугувати Італія, Румунія та Польща, де прокурори входять до складу суддівського корпусу, що утворюється при судах, однак вони функціонують під головуванням міністра юстиції, тобто підкоряються виконавчій владі. Розглядаючи Німеччину, прокуратура якої входить до системи органів юстиції, то вона підкоряється вказівкам виконавчої влади. Класичним прикладом чіткого віднесення прокуратури до виконавчої влади є США. Саме на основі синтезу англійських і континентальних традицій в США склалася аторнейська служба – типовий для даної країни інститут державної влади, що не має аналога в правових системах інших країн. Повноваження аторнейської служби з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших державах, тому американську аторнейську службу звичайно називають «прокуратурою», а самих аторнеєв – «прокурорами». Якщо порівняти аторнейську службу США з європейськими прокуратурами, то вона не має наглядових за законністю функцій, які є характерними для всіх європейських країн, та не має суворої ієрархічної підпорядкованості. Правове положення аторнея в системі державної влади відрізняється від положення прокурора в державах континентальної Європи тим, що в США відсутній інститут прокурорського нагляду в сфері законності державного управління.

До країн, де прокуратура цілком входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується у межах судової влади адміністративною автономією, слід віднести Іспанію, Колумбію, Болгарію, Латвію. Зокрема, в законодавстві Іспанії закріплено, що прокуратура сприяє юстиції в захисті законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу в силу своєї функції чи за клопотанням зацікавлених осіб, а також стежить за дотриманням незалежності трибуналів і захищає в них публічні інтереси. В країнах соціалістичного розвитку, де ідея поділу влади взагалі не визнається, положення прокуратури в правовій системі цих країн закріплюється в основних законах на рівні окремого органу. У деяких країнах, залишаючись формально незалежною системою, прокуратура намагається приєднатися до законодавчої влади, що визначається двома моментами: порядком призначення прокурорів у державі і їхньою підзвітністю центральним органам державної влади.

Віднесення прокуратури до системи судової влади, на наш погляд, є фундаментальним і принциповим, що дозволить забезпечити незалежність та деполітизацію органів прокуратури та відповідати основним тенденціям сучасного визначення місця прокуратури у демократичних країнах. Дана модель функціонує в таких країнах, як Бельгія, Франція, Фінляндія, Греція, Португалія. Але вести мову про незалежну прокуратуру у рамках судової влади можна лише в аспекті того, наскільки незалежною і демократичною є судова влада даної країни [1].

На нашу думку, розглядаючи досвід європейських країн щодо визначення місця прокуратури в системі державних органів, важливо враховувати передусім рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, який наголошує, що правова Європа розділена між системами, в яких прокурор цілком незалежний від парламенту та уряду, а також тими, в яких він підпорядковується тому або іншому з цих органів, хоча і має право на певні самостійні дії [2]. При цьому спільною вимогою до будь-якої обраної моделі, як стверджує Н. І. Пеліванова, є її спроможність забезпечити прокурорам виконання ними своїх професійних обов'язків і повноважень без неправомірного втручання або незаконного притягнення до відповідальності.

Слід зазначити, що моделі прокуратур країн Європи, що були розглянуті вище, дають лише загальне уявлення про функції прокуратури, однак кожна національна прокуратура має свої особливі функції та повноваження, що пояснюється як загальною логікою моделі, так і особливостями, традиціями національної правової культури, іншими об'єктивними та суб'єктивними факторами як державного, так і суспільного розвитку.

Спільною для всіх моделей функцій прокуратури є відсутність особистої зацікавленості у розгляді справи, участь у судових процесах для захисту інтересів держави, а також визначення гарантій незалежності з боку держави для ефективного виконання прокурорами своїх функцій, хоча обсяг таких гарантій зазнає змін

Розглядаючи Україну та порівнюючи її з іншими країнами, слід зазначити, що, українська модель визначення правового статусу прокуратури в системі органів державної влади як самостійної державної інституції, що не належить до жодної з гілок влади, проте тісно взаємодіє з ними, є цілком виправданою та адекватною сучасним умовам розвитку країни та стандартам європейського співтовариства в досліджуваній сфері.

Використана література

1. Шмельов О. О. Статус інституту прокуратури в системі органів державної влади України // Часопис Київського університету права. – 2010. – С. 265-266.

2. Роль прокуратури в системі кримінального судочинства: Рекомендація Rec (2000) 19, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 6 жовтня 2000 р. // Інформаційно-аналітичні огляди проекту «Вдосконалення прокуратури – шлях до реформування кримінальної юстиції». – №4. – С. 2–10.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Бабкова В. С.

Павлуцька В. І.,
студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Поняття представництва як функції прокуратури закріплено в п. 2 ст. 121 Конституції України та п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру». Згідно з Законом відбулося значне скорочення підстав представ-

ництва прокурором інтересів громадянина в суді. Так відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 23 прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Тенденція законодавчого скорочення підстав представництва прокурором інтересів громадянина в суді обумовлена, зокрема, виконанням рекомендацій європейських експертів щодо внесення до ст. 121 Конституції України поправки з метою ліквідації функції представництва інтересів фізичних осіб (п.195 Висновку CDL-AD (2013)025) [2, с. 113].

Положення Закону щодо підтвердження судом підстав для представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді є проєкцією рекомендацій європейських експертів, зокрема, щодо необхідності на законодавчому рівні чітко передбачити, що прокурор може представляти інтереси осіб тільки після надання обґрунтування для свого втручання і після прийняття цих підстав судом (п. 85 Висновку CDL-AD (2013)025) [2, с. 115].

Враховуючи такі зміни, представництво прокурором інтересів громадянина в суді збережено лише в частині представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних чи обмежено дієздатних осіб, які неспроможні самотійно захистити свої права, тобто вкрай обмеженого кола фізичних осіб. Як обов'язкову умову для здійснення прокурором представництва інтересів громадянина або держави в суді Закон передбачає також необхідність обґрунтування прокурором наявності підстав для такого представництва, а також обов'язковість для прокурора одержання від суду підтвердження підстав представництва, лише після якого прокурор отримає змогу реалізувати свої процесуальні повноваження [3, с. 7].

Відповідно до ч. 3 ст. 23 Закону, прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Умовою нездійснення або неналежного здійснення захисту органами, до компетенції яких віднесені відповідні повноваження з представництва

інтересів держави або відсутності такого органу, законодавець значно звужує коло випадків представництва прокурором інтересів держави в суді. Прокурору необхідно не тільки встановити загрозу державним інтересам, а й довести обставини бездіяльності посадових осіб, в межах компетенції яких перебуває їх захист, що в певній мірі виступає оціночним поняттям та потребує перевірки судом.

Так, ч. 4 ст. 23 Закону зазначає, що прокурор здійснює представництво інтересів держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Прокурор зобов'язаний попередньо, до звернення до суду, повідомити про це відповідного суб'єкта владних повноважень. У разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу. Наявність підстав для представництва може бути оскаржена громадянином чи її законним представником або суб'єктом владних повноважень. Таким чином, Закон не тільки зобов'язує прокурора повідомляти орган, який бездіє при захисті державних інтересів про намір звернення до суду, але і надає посадовим особам цього органу можливість оскарження такого звернення, що на нашу думку, ніяким чином не сприяє захисту держави у разі наявності «зацікавленості» певного кола осіб.

Частина 7 ст. 24 Закону закріплює, що повноваження прокурорів з представництва здійснюється виключно на підставах та в межах, передбачених процесуальним законодавством, але процесуальними кодексами не закріплено порядок судового провадження у справах щодо підтвердження наявності підстав для представництва прокурором держави в суді [1, с. 247].

Отже, Закон вносить суттєві новації в механізм реалізації представницької функції прокуратури України, але вони спрямовані на суттєве обмеження повноважень цієї функції. А основна детермінанта цього процесу – намагання «підігнати» національне законодавство до європейських стандартів.

Використана література

1. Байжанов О. А. До питання реалізації функції прокуратури з представництва інтересів держави в суді до нового Закону України «Про прокуратуру» // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 244-248.

2. Стефанчук М. М. Законодавчі новели реалізації Прокуратурою України функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у світ-

лі нового Закону України «Про прокуратуру» // Право України. – 2015. – №6. – С. 109-108

3. Бабкова В. С. Деякі аспекти реформування функції представництва інтересів громадянина або держави в суді за новим Законом України «Про прокуратуру» // Теорія і практика правознавства. – Вип. 1(7) /2015.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Палій А. В.,

студентка 4 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ

У 2014 р. було прийнято новий ЗУ «Про прокуратуру», яким внесено докорінні зміни у регулювання діяльності цього органу. Не оминули нововведення і функцій, які покладаються на прокуратуру. Однією із них є представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Відповідно до Закону, зміст цієї функції полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом. Це визначення в цілому подібне до того, що містилось у ч. 1 ст. 36-1 ЗУ «Про прокуратуру» від 1991 р., проте вже не зазначається, що представництво здійснюється від імені держави, хоча це впливає з публічного характеру діяльності прокуратури, адже прокурор – це, перш за все, представник державного органу, який виконує правозахисну функцію. Тому відсутність вказівки на це в законі виглядає невиправданим упущенням.

Новим законом було обмежено підстави представництва в суду інтересів громадян. Згідно з ч. 2 ст. 23 закону, ця функція реалізується лише у випадках, якщо громадянин не спроможний самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену діє-

здатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. Як бачимо, порівняно з попередньою редакцією, коло осіб, які можуть звертатись за допомогою до прокуратури значно обмежено, що пов'язано з рекомендаціями, які містить Висновок Венеціанської комісії від 14 жовтня 2013 р. щодо приведення норм правової регламентації функції представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді у відповідність до міжнародних стандартів, за якими передбачається субсидіарна роль прокурора у сфері представництва окремих осіб. Саме з цих підстав, відповідно до п. 5 «Прикінцевих положень», значно розширюються повноваження профільних органів державної влади та органи місцевого самоврядування, які самостійно звертатимуться до суду. Передбачається посилення ролі інституту безоплатної правової допомоги. Значно розширюється компетенція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Так, відповідно до п. 10 ст. 13 ЗУ «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» він має право звертатися до суду для захисту прав і свобод осіб, які через фізичний стан, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права і свободи. Тобто, фактично здійснює ті ж повноваження, що й прокурор, але з розширеним переліком підстав. Таке часткове дублювання функцій є не зовсім зрозумілим.

Також законом обмежено право прокурора здійснювати представництво держави в особі державних компаній (абз. 3 ч. 3 ст. 23). Однак, поняття «державна компанія» не узгоджується з положеннями Господарського кодексу України (ст. 63 та глава 8), в яких міститься поняття «державне підприємство». Більше того, останнє поняття використовується і в самій ст. 23 Закону щодо переліку суб'єктів, до яких прокурор може звернутися із запитом. Така неузгодженість законодавчої термінології не виключає можливості спорів навколо питання, чи підпадають державні підприємства під зазначене обмеження у праві прокурора на їхнє представництво.

Як обов'язкову умову для здійснення прокурором представництва закон передбачає необхідність обґрунтування наявності підстав для такого представництва і підтвердження повноважень в судовому порядку. Залишається незрозумілою процедура такого підтвердження, здійснюється воно в межах самостійної процесуальної дії, чи ні, яка її форма, строки, форма судового рішення за результатом розгляду. Невирішеними залишається безліч питань процесуального характеру щодо оскарження грома-

дянином чи його законним представником або суб'єктом владних повноважень наявності підстав для представництва, адже не уточнено: строки такого оскарження; момент, з якого починається перебіг цих строків; до кого можуть бути оскаржені такі підстави: до прокурора вищого рівня чи суду, якщо йдеться про судове оскарження, то до якого суду та за правилами якого судочинства може бути подано таку скаргу тощо.

Насамкінець слід зазначити, що у Законі так і не знайшла свого вирішення проблема необхідності встановлення «присічних» та розумних строків для звернення прокурора з позовом до суду, відсутність яких дає змогу заявляти позови через багато років (інколи понад 10) після виникнення спірних правовідносин.

Отже, прийняття нового закону «Про прокуратуру» безсумнівно має позитивний ефект, але його недосконалість, наявність суперечливих положень, неузгодженість із іншими нормативними актами потребують ще доопрацювань, вдосконалення та подальших змін.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Пересенчук Я. Д.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОГАЛИНИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Прокуратура завжди мала особливий статус у системі органів державної влади України, можливість втручання в судові процеси між приватними особами, а також великий арсенал видів тиску на судову владу. Наразі органи прокуратури в тій чи іншій мірі мають усі недоліки, що притаманні й іншим правоохоронним органам: непрозорість та неефективність результатів діяльності, закрита процедура призначення прокурорів на адміністративні посади.

Реформа прокуратури – це найважливіше зобов'язання України, що було взято нашою державою при вступі до Ради Європи ще в 1995 році.

З того часу Парламентська Асамблея Ради Європи, інші європейські інституції та високопосадовці не втомлювалися нагадувати українській владі про необхідність реформування прокуратури. Завдання реформи – створити демократичну, професійну та самоврядну систему органів прокуратури, що у своїй діяльності керується Конституцією, законами та провідними європейськими стандартами прав людини.

Новий Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII (далі – Закон № 1697-VII) дещо випередив започаткований президентом України процес підготовки до реформування конституційних норм. Серед іншого, цей законодавчий акт передбачає суттєві зміни інституту представництва прокурором громадянина або держави в суді. Однак їхній ретельний аналіз свідчить про низку суттєвих недоліків Закону, які потребують якнайшвидшого усунення.

Так, ст. 23 Закону № 1697-VII запроваджується механізм підтвердження судом підстав для представництва прокурором інтересів громадянина або держави. Логічний аналіз цієї норми свідчить, що, за задумом законодавця, таке підтвердження має бути здійснене судом у межах самостійної процесуальної дії. Однак слід звернути увагу, що ані згаданим, ані іншими законами не внесено жодних змін до процесуальних кодексів, які б встановлювали процедуру такого підтвердження. Отже, повністю не врегульованими залишилися питання форми звернення прокурора до суду та вимог до нього, необхідності його розгляду в судовому засіданні або без такого, необхідності виклику зацікавлених осіб та наслідків їхньої неявки, строків розгляду звернення, форми судового рішення, можливості та порядку оскарження тощо.

Очевидно, у цій частині Закон № 1697-VII потребує змін, якими слід врегулювати процедуру розгляду судами звернень прокурорів для підтвердження наявності підстав для представництва останнім інтересів громадянина або держави.

Подібна ситуація склалася і навколо положення про право оскарження наявності підстав для представництва громадянином чи її законним представником або суб'єктом владних повноважень. Зокрема Законом № 1697-VII не врегульовано, до кого можуть бути оскаржені такі підстави: до прокурора вищого рівня чи суду. Якщо йдеться про судове оскарження, то залишається незрозумілим, до якого суду та за правилами якого судочинства може бути подано таку скаргу, яким має бути процесуальний порядок її розгляду, форма та суть можливого судового рішення, можливість та порядок його апеляційного та касаційного оскарження і т. д. Для

усунення цих недоліків також є необхідним внесення змін до відповідних процесуальних кодексів.

Законом № 1697-VII обмежено право прокурора здійснювати представництво в суді інтересів держави в особі державних компаній (абз. 3 ч. 3 ст. 23). Однак поняття «державна компанія» не узгоджується з положеннями Господарського кодексу України (ст. 63 та глава 8), в яких використовується поняття «державне підприємство». Більше того, це поняття використовується і в самій ст. 23 Закону № 1697-VII щодо переліку суб'єктів, до яких прокурор може звернутися із запитом. У законодавстві України немає визначення терміна «державна компанія», натомість є визначення лише державних холдингових компаній (Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 № 3528-IV).

Отже, усе, викладене вище, свідчить, що процес реформування прокуратури в Україні далекий від ідеалу та від свого повного завершення.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Петрушевська Ю. В.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

БОРТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

Однією із найважливіших сучасних проблем, які намагається вирішити Україна, є протидія та боротьба з корупцією. Адже корупція полягає у неправомірному використанні посадовою особою владних повноважень з метою отримання економічного прибутку, що є негативним соціально-правовим феноменом. Актуальність даного питання зумовлюється тим, що корупція провокує й поглиблює суспільні кризові явища, перешкоджає налагодженню діалогу між владою та громадськістю, підриває статус України на світовій арені, руйнує засади розбудови демократичної правової держави та громадянського суспільства. Тому розробка та впроваджен-

ня заходів антикорупційного спрямування є одним із першочергових завдань державної влади. Корупція складає суттєву загрозу для національної безпеки та розвитку суспільства. Вказане вище зумовлює надзвичайну доцільність дослідження роботи прокуратури щодо боротьби із корупційними правопорушеннями.

Новий Закон України «Про прокуратуру» ознаменував наступний етап в розвитку прокурорської системи та став базою для створення стратегії реформування Генеральної Прокуратури України. Однією з визначних новел даного закону є створення в системі прокуратури України Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка відповідно до частини 5 статті 8 Закону України «Про прокуратуру» наділена такими функціями:

1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України;

2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

На сьогодні, зі створенням Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, органи прокуратури посідають провідне місце в системі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Для виконання завдань щодо протидії корупції прокурорам надано широкі повноваження, зокрема починати кримінальні провадження про злочини з ознаками корупції, проводити в них досудове слідство та здійснювати процесуальне керівництво ними, підтримувати державне обвинувачення, здійснювати нагляд за додержанням законів у сфері запобігання і протидії корупції, насамперед в діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з корупцією, координувати діяльність правоохоронних органів, подавати до суду позовні заяви про скасування нормативно-правових актів та рішень, виданих унаслідок вчинення корупційного правопорушення, складати протоколи про адміністративні корупційні правопорушення, брати участь у їх розгляді судом. Базовими вимогами до прокурорських працівників є забезпечення невідворотності відповідальності за корупційні правопорушення із застосуванням наданих законом повноважень, поновлення порушених прав і свобод громадян та інтересів держави, відшкодування збитків, завданих такими діяннями, виявлення та усунення причин і умов, що сприяли їх вчиненню. На законодавчому рівні – це закріплення в ч. 2 ст. 250 Кодексу України про адміністративні правопорушення обов'язкової участі прокурора у судовому розгляді адміністративних справ про корупційні діяння.

Можна зробити висновок, що створення Спеціальної антикорупційної прокуратури у контексті реформи системи органів прокуратури України є вагомим і необхідним кроком на сучасному етапі боротьби з корупцією. Прокуратура України відіграє ключову роль у діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності в Україні, а антикорупційна діяльність залишається пріоритетним напрямком даного органу та потребує вироблення нових шляхів підвищення ефективності боротьби з корупцією.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Пивоваров К. О.,

студент 20 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СТРУКТУРА ОРГАНІВ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У ФРН

Сучасна модель німецької прокуратури з поділами її на федеральні та місцеві склалася після Другої світової війни та фундаментальної зміни системи правосуддя в країні. На цей момент нормативно урегульованими в Німеччині є майже усі правові відносини та визначено правовий статус їх суб'єктів. Засади організації та діяльності прокуратури зазначені в 10 главі федерального Закону «Про судовий устрій» та у Кримінальному процесуальному кодексу ФРН. Прокурори визнаються державними службовцями та їх статус регламентується законами про статус чиновників, прийнятими на федеральному рівні і в кожній із федеральних земель. Питання прокуратури щодо підслідності та підвідомчості кримінальних та інших справ, відповідальності і представництва в судових засіданнях, планів розподілу справ та інші подібні питання регулюються наказами федерального міністра юстиції.

В Основному Законі ФРН прокурори прирівняні до суддів, а отже на них поширюються положення ст. 97 Основного Закону ФРН (розділ IX «Правосуддя»), за яким судді, що призначаються постійно і планомірно на штатну посаду, до закінчення терміну повноважень можуть бути звіль-

нені проти їх бажання, усунені з посади або переведені на інше місце тимчасово чи остаточно, або звільнені у відставку лише за судовим рішенням і на підставі та у формі, передбачених законом.

Система органів прокуратури передбачає їх створення при загальних судах всіх рівнів, крім дільничних судів. Відповідні прокуратури розташовуються за місцем знаходження вищих та загальних судів Землі і мають назву «Генеральна прокуратура міста» або «Прокуратура міста». За необхідності можуть утворюватися філії прокуратури і в інших містах.

При Верховному федеральному суді ФРН функціонує генеральний федеральний прокурор і підлеглі йому федеральні прокурори. Всі вони діють під загальним керівництвом федерального міністра юстиції. Генеральний федеральний прокурор призначається Федеральним Президентом з відома Бундесрату. При вищих судах земель діють генеральні прокурори земель і підлеглі їм прокурори, а при окружних судах – старші прокурори округів і підлеглі їм прокурори. При дільничних судах прокурорів немає, участь в розгляді судових справ в цих судах беруть прокурори окружної прокуратури.

У ФРН загалом 16 федеральних земель, кожна з яких користується автономією в багатьох питаннях і статус Землі не можна порівняти, наприклад, зі статусом області в Україні. Тому на федеральному рівні дуже мало органів юстиції, переважно усі вони перебувають на земельному рівні. Відтак, існує 16 дещо відмінних організацій прокуратури. Необхідно зазначити, що вищих судів земель в ФРН не 16, а 24. У двох Землях є по 2, а в Баварії, Нижній Саксонії і Північній Рейн-Вестфалії – по 3 вищих суди. Так склалося історично і залежало передусім від кількості населення та розміру території Землі.

Отже, існує 24 генеральних прокурорів земель. У кожній Землі – шість або й більше окружних судів і, відповідно, прокуратур, компетенція яких поширюється і на дільничні суди, яких під кожним окружним судом також кілька.

Загальне керівництво прокуратурами земель здійснює міністр юстиції кожної із земель. Формально вказівки міністра юстиції загального характеру прокурори зобов'язані виконувати, але насправді часто ухиляються від їх виконання з мотивів власної незалежності. При реагуванні на такі вказівки прокурори керуються законом про статус чиновників. Згідно з ним у відповідь на вказівку прокурор, як і будь-який інший чиновник, може написати обгрунтоване заперечення. Якщо після цього керівник наполягає на своєму, то прокурор зобов'язаний виконати вказівку, крім випадків, коли за її виконання передбачена кримінальна відповідальність. Посадові

особи прокуратури зобов'язані також керуватися законними вказівками вищестоящих прокурорів.

У Німеччині кількість прокурорів є удвічі меншою за середньоєвропейський показник, при цьому відсутні спеціалізовані прокуратури, як і прокуратури в кожному місті та районі. Хоча Основний Закон ФРН дозволяє створювати, зокрема, військові прокуратури, їх немає, і прокуратура з місцем розташування у Потсдамі, наприклад, керує розслідуванням кримінальних справ, які здійснює німецька військова поліція в Афганістані.

Використана література

1. Основной закон Федеративной Республики Германии [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>.

2. Додонов В. Н. «Прокуратуры зарубежных стран» / В. Н. Додонов. – М.: Норма, Инфра-М, 2011. – 384 с.

3. Ахетова О. С. Прокуратура и прокурорский надзор. Организация и деятельность прокуратуры на примере зарубежных стран / О. С. Ахетова – М.: Эксмо; 2008. – 320 с.

4. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В. А. Туманова. – М.: Международные отношения, 1999г. – 400 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Писаренко О. С.,

студентка 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Невідповідність наявної моделі прокуратури Конституції України та міжнародним нормам і стандартам стосовно її ролі в демократичному суспільстві зумовлюють необхідність імплементації конституційних і між-

народних норм у законодавство України, а також проведення відповідних змін щодо функціонального наповнення діяльності прокуратури. Всі ці проблеми знову привернули увагу громадськості до питання про місце прокуратури в системі органів державної влади в контексті прийняття Верховною Радою України ЗУ «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. У теперішній редакції закону прокуратура не належить до жодної з гілок державної влади. Однак відповідно до висновку Європейської Комісії «За демократію через право» (далі – Висновок) за № 803/2015 від 24 липня 2015 р. Україні в рамках запропонованих змін до Конституції України в частині правосуддя пропонується внести зміни, а саме відповідно до п. 39 Висновку пропонується включити новостворену систему прокуратури до судової гілки влади. При цьому наголошується на тому, що ця запропонована фундаментальна зміна стосовно місця прокуратури в системі органів державної влади України відповідає діючим європейським стандартам та попереднім рекомендаціям Венеціанської комісії.

Проте, необхідно відзначити, що кожна держава має як певну особливість функціональної діяльності, так і місцезнаходження прокуратури серед гілок державної влади, і не завжди запозичена модель буде успішно функціонувати в нових реаліях. Відповідно до класифікації стосовно становища прокуратури у владній системі країн світу, яку запропонували В. Н. Додонов та В. Е. Крутських., можемо говорити про 5 груп країн: 1) країни, де прокуратура входить до складу виконавчої влади, хоча при цьому може відноситись до органів правосуддя та діяти при судах, а прокурори можуть належати до суддівського корпусу (магістратури). Прикладом інтегрування прокуратури до складу виконавчої влади в особі Міністра юстиції є США, де Міністр юстиції є одночасно Генеральним прокурором. До цієї групи країн належать також Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія та інші; 2) країни, де прокуратура повністю включена до складу судової системи і перебуває при судах або користується в межах судової влади адміністративною автономією. Як приклад, наведемо прокуратури Албанії, Іспанії, тощо; 3) країни, де прокуратура виділена в самостійну систему та підзвітна парламенту або главі держави. Такими є: Україна, В'єтнам, КНДР, КНР, Куба; 4) країни, де прокуратура не залежить від інших органів державної влади. Наприклад, прокурорські системи Бразилії та Португалії; 5) країни, де прокуратури або її прямого аналогу взагалі немає. Приклад – у Великобританії, Ірландії та деяких країнах Британської співдружності націй взагалі відсутня прокуратура як особливий державний інститут, а функцію підтримання обвинувачення в суді

виконують або адвокати, або (по особливо важливих кримінальних справах) посадові особи відомства Дирекції публічних розслідувань.

Зауважимо, що, по-перше, навіть будучи віднесеною до якоїсь традиційної гілки державної влади, прокуратура в будь-якому суспільстві зберігає своє неповторне обличчя і наділена такими функціями, які є невластивими для інших державних структур. Це стосується як монофункціональних прокуратур, на яких покладено лише кримінальне переслідування, так і багатофункціональних. По-друге, незалежно від ступеня інтеграції прокуратури до інших державних структур, вона завжди зберігає певний рівень організаційної відокремленості і автономії при реалізації своїх функцій. Тобто незважаючи на місцезнаходження прокуратури серед гілок влади, вона має власну специфіку та діє на основі властивих цьому органу принципів та повноважень, що надає діяльності прокуратури певний самостійний характер державної влади.

Одночасно з цим: прокуратура активно взаємодіє з усіма гілками державної влади, що дозволяє їй найбільшою мірою реалізувати свої правохоронні й правозахисні функції. При цьому слід виходити з того, що: а) підпорядкування прокуратури виконавчій або судовій владі може зруйнувати систему «стримувань і противаг», що склалася в державі; б) жоден із існуючих державних органів не в змозі взяти на себе наглядову функцію прокуратури за дотриманням законів; в) реалії вимагають більш повного розкриття правозахисного потенціалу прокуратури як органу забезпечення верховенства Конституції і законів України.

Отже, враховуючи реалії сьогодення, розумно все ж таки виділяти прокуратуру як самостійну систему. Звісно, ми прагнемо, щоб наша держава була сучасна, європейська і для цього Україна повинна перейняти і втілити основні принципи діяльності прокуратури країн Європейського Союзу. Проте, зважаючи на ситуацію в країні, яка склалася сьогодні, цього неможливо досягти, проводячи реформи тільки у системі прокуратури України. Потрібно докорінно реформувати кожен гілку влади, кожен державний орган, враховуючи досвід європейських країн.

Щодо прокуратури, то, зважаючи на наш менталітет, доцільно було б підвищити матеріальне забезпечення працівників прокуратури та одночасно покласти відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків на конкретного працівника для того, щоб спонукати працівників прокуратури ретельніше виконувати покладені на них обов'язки.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Плеханов М. В.,

студент 3 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ

На сучасному етапі розвитку нашої держави одним з ключових напрямів стало посилення євроінтеграційних процесів, у контексті яких Україні необхідно виконати зобов'язання щодо зміни ролі та функцій прокуратури шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме європейським стандартам. У такому контексті актуальним стає дослідження діяльності прокуратури як інституту правової демократичної держави. З огляду на це, ми вирішили розглянути проблему трансформації функцій прокуратури у євроінтеграційному процесі, а також особливу увагу приділити функціям прокуратури поза кримінальною сферою.

Першим шляхом реформації функцій прокуратури став Проект Закону України «Про прокуратуру», розроблений Комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, висновок на котрий схвалено 92-ю Пленарною Сесією Венеціанської Комісії N 667/2012 (12–13 жовтня 2012 р.). Навіть при поверхневому огляді запропонованого документу простежувалося значне звуження функцій прокуратури, зокрема поза кримінальною сферою. Серед науковців основним дискусійним питанням стало виключення функції загального нагляду, з'явилися як прихильники, так противники таких змін.

Так, О. Литвак наголосив на тому, що прокуратура, будучи правоохоронною системою, яка опікується утвердженням верховенства права, зміцненням правопорядку і захистом від злочинних та інших неправомірних посягань на найважливіші соціальні цінності, здійснює всебічну правозахисну діяльність. Остання невіддільна від захисту загальнодержавних, загальносупільних інтересів та інтересів територіальних громад. П. Шумський зауважує, що наглядова функція не ставить прокуратуру над іншими гілками влади і жодним чином не загрожує незалежності судової системи. Натомість Ю. Полянський вважає, що правозахист є не просто принципом, а самою суттю діяльності прокуратури, її основним завданням

при реалізації всіх прокурорських функцій. М. Якимчук наголошує, що «має йтися про дві форми діяльності прокурора – досудову (у формі перевірок) та судову (власне представництво)». Дуже цікавий варіант вирішення цієї проблеми запропонував І. В. Бондаренко, який наголосив, що в більшості зарубіжних країн функція загального нагляду не притаманна для органів прокуратури. У цих країнах таку функцію виконує система скарг на рішення органів управління, що подаються в адміністративні суди після того, як заявник вичерпав можливості оскарження в адміністративні органи. Та на його думку досвід зазначених країн показує, що позовна системою – є дієвою і може отримати розвиток в нашій країні.

Таким чином ми бачимо, що на момент розробки нового Закону України «Про прокуратуру» думки науковців розійшлися у протилежні вектори, але 14.10.2014 був прийнятий новий закон про прокуратуру, який залишив лише 4 функції прокурора: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

На нашу думку таке формулювання функцій прокуратури є неповним та потребує доопрацювання. Основним недоліком є відсутність передбаченої статтею 121 Конституції України функції нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Також дуже актуальною проблемою є те, що захист прав і свобод людини і громадянина відповідно до нашого законодавства може здійснюватися лише у формі представництва, що значною мірою ускладнює та, враховуючи навантаження працівників прокуратури, у багатьох випадках унеможлиблює виконання цієї функції.

Слід зазначити, що дані проблемні питання дуже активно обговорювалися на європейській арені. Із останніх обговорень можна навести Конференцію Генеральних прокурорів Європи, що відбулася у Санкт-Петербурзі у 2008 р., де підкреслювалась зростаюча потреба суспільства в ефективному захисті вразливих груп населення, зокрема, дітей та молоді, свідків, жертв, інвалідів, а також соціальних та економічних прав населення загалом. Висловлювалась думка, що прокурори можуть відіграти критично важливу роль у цьому відношенні, і що зростаюча участь дер-

жави у вирішенні актуальних проблем, таких як захист доквілля, прав споживачів або здоров'я громадян, може призвести до розширення ролі прокурорських служб. Консультативна Рада Європейських прокурорів стосовно цього відзначила, що не існує загальних міжнародних правових норм та правил стосовно завдань, функцій та організації прокурорської служби за межами сфери кримінального права. Діяльність прокурорських служб, зауважувалось у Висновку, викликана потребою суспільства у належному захисті прав людини та державних інтересів.

Також важливим є те, що у Рекомендації СМ/Рес (2012) 11 зазначено, що, якщо прокуратура має функції за межами кримінального права, належить забезпечити, щоб ці функції реалізовувались з особливою увагою до захисту прав і свобод людини й у відповідності до принципу верховенства права. Наголошується, що, так само, як у сфері кримінального права, прокурори повинні виконувати обов'язки поза системою кримінального права відповідно до принципів законності, об'єктивності, справедливості, неупередженості. Отже, одним з напрямів реформування прокуратури, поряд з урахуванням європейських стандартів, визначенням її місця у структурі судової чи виконавчої влади, чітким законодавчим закріпленням її функцій, є змістовне удосконалення прокурорської влади, досягнення ефективності прокурорської діяльності у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина. Адже основним користувачем прокурорських послуг поза межами кримінального судочинства є людина, яка за Конституцією України є найвищою соціальною цінністю, а забезпечення і захист її основних прав і свобод є пріоритетним завданням правової, демократичної, соціальної держави.

Підводячи підсумки роботи, хочемо наголосити, що реформування прокуратури у відповідності до міжнародних стандартів є дуже актуальною потребою сьогодення нашої держави. Наступним важливим кроком щодо вдосконалення прокуратури в нашій державі вважаємо вдосконалення законодавчої бази національного права, а саме подолання колізій та проблемних питань, імплементацію норм міжнародного права, які носять рекомендаційний характер. Для виконання другого пункту необхідним є не просте «копіювання» норм, а запозичення саме досвіду іноземних держав, що в подальшому посприє вдосконаленню прокуратури зокрема, та усієї правової системи загалом.

Використана література

1. Долежан В. Перспективи трансформації функції прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – №2 – С. 45-49.

2. Литвак О. Проблеми реформування органів прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 1. – С. 3-12.

3. Шумський П. Проблеми реформування правозахисної діяльності прокуратури // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2012.

4. Сердюченко О. Перспективи розвитку прокуратури відповідно до міжнародних стандартів // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 3. – С. 304-307.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юревич І. В.

Плігіна А. В.,

студентка 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ НЕОБҐРУНТОВАНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАННЯ

Актуальність цієї теми полягає в тому, що у Кримінальному процесуальному кодексі України та ЗУ «Про прокуратуру» вказано, що на прокурора покладена функція підтримання державного обвинувачення в суді. Проте чіткої регламентації в КПК України не знайшла правова норма захисту підозрюваного (обвинуваченого) від незаконних рішень, дій чи бездіяльності органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду. Цивільний кодекс України у ст. 1176 передбачає чотири підстави відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду: незаконне засудження; незаконне притягнення до кримінальної відповідальності; незаконне застосування як запобіжного заходу тримання під вартою; незаконне затримання. Проте механізм застосування, визначення розміру шкоди, на якій стадії досудового розслідування особа

може дізнатися про це конституційне право на сьогодні є відкритим питанням.

Дана проблематика була висвітлена неодноразово в наукових працях таких вчених, як М. Шумило, В. Білоконєв, О. Капліна, О. Мельник, В. Новіков, В. Нор, В. Плева, З. Смітєнко. Право на відшкодування шкоди, спричиненої незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду є важливим елементом правового статусу особи, проте в законі немає чітко визначених і закріплених правил відшкодування. На слідчого, прокурора покладений обов'язок роз'яснити права та обов'язки підозрюваному (обвинуваченому), але в законі відсутній обов'язок роз'яснення права на відшкодування шкоди, заподіяними діями або незаконними рішеннями. Ст. 130 КПК України вказує на право відшкодування, але не містить чіткої процедури, на якій стадії досудового або судового розслідування особа має право звернутися за захистом порушених прав. ЗУ «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» встановлює чіткий перелік підстав відшкодування шкоди, завданої громадянину. Відповідно до ст.2 Закону, такими підставами є постановлення виправдовувального вироку суду, закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення, відсутністю у діянні складу кримінального правопорушення, невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпанням можливостей їх отримати. Підстави відшкодування шкоди потребують чіткого визначення суб'єктів, які мають на це право. Насамперед, це безпосередньо особа, право якої було порушено (виправданий); особа, до якої незаконно було застосовано кримінальний процесуальний закон; спадкоємці; у випадку смерті, родичі реабілітованої померлої особи.

Аналізуючи положення законодавства, можна сказати, що на кожній службовій особі (органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратура, суд) лежить обов'язок вжиття заходів до відшкодування шкоди, але в законі відсутній обов'язок роз'яснення цього права на ранніх стадіях процесу. Особа вже дізнається про можливість відновлення порушеного права після вчинення незаконних дій чи рішень, не маючи можливості запобігти порушенню її прав. Хоча КПК України вказує на обов'язок роз'яснити особі порядок відновлення порушених прав, проте чітко не встановлює процедуру і час, коли б необхідно було б це зробити. Тобто особа дізнається про право на

відшкодування вже постфактум, не маючи можливості запобігти такому порушенню.

Нормативно не закріпленим також є визначення суми компенсації за моральну шкоду. Якщо взяти судову і законодавчу практику зарубіжних країн, наприклад Швеції, то при визначенні компенсації за нематеріальні збитки суттєвим моментом є внутрішнє переконання суду, але розміри відшкодування стандартизовані. Тому варто зазначити, що шляхом вирішення цього питання є гранично встановлена сума відшкодування, яка має визначатися судом, виходячи з обставин справи і особистості постраждалого. З метою подальшого удосконалення правового інституту відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями органів дізнання, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, доцільно було б передбачити в ЦПК України можливість і конкретний розмір грошової компенсації моральної шкоди, заподіяної незаконними діями вказаних органів.

У Положенні про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду» затвердженому Наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Міністерства фінансів України від 4 березня 1996 р. № 6/5/3/41, у п. 11 зазначається, що одночасно з повідомленням про закриття справи під час проведення дізнання і досудового слідства або з копією виправдувального вироку, що набрав законної сили, або постановою (ухвалою) суду (судді) направляє повідомлення, в якому роз'яснює, куди і протягом якого терміну можна звернутися за відшкодуванням шкоди і поновленням порушених прав. Практика свідчить про те, що відповідні органи при закритті справи за реабілітуючими підставами такі повідомлення не складалі і не направляли реабілітованим особам. Не виключається і те, що не тільки через незнання про своє право особа не звертається до компетентних органів з вимогою про відшкодування, але і через страх, що підстава для закриття кримінального провадження може бути nereабілітуючою.

Тому, на нашу думку, треба внести зміни до КПК щодо інституту відшкодування шкоди, щоб вимога направляти повідомлення реабілітованим особам з роз'ясненням права і порядку відшкодування містилась в законі, а не в підзаконному нормативно-правовому акті, яким є положення.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Погребняк О. О.,

студентка 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

Актуальність теми статті зумовлена наявністю «революційних» положень нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. та існуванням деяких ускладнень в реалізації функцій прокуратури у контексті сьогоденних українських реалій та з урахуванням європейських стандартів. Так, одним з основних проблемних питань залишається звуження сфери здійснення прокурорами функції нагляду, зокрема втрати функції нагляду за додержанням і застосуванням законів (так званий загальний нагляд).

Згідно п. 5 ст. 121 Конституції України прокуратура України становить єдину систему, на яку покладається нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Треба відзначити, що вказана вище сфера наглядової діяльності прокуратури є суттєво вужчою порівняно з поняттям так званого загального нагляду, тобто нагляду за дотриманням і застосуванням законів незалежно від сфери їх застосування невизначеним колом юридичних і фізичних осіб. Проте навіть ці положення п. 5 ст. 121 Конституції України не знайшли свого закріплення у ст. 2 нового Закону «Про прокуратуру» (містяться лише в Перехідних положеннях Розділу XIII).

У літературі зазначається, що в більшості країн – членів Європейсько-го Союзу діяльність служби публічного обвинувачення відбувається переважно у сфері кримінальної юстиції [1, с. 21]. Так, Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) свого часу висловила критичні зауваження до Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р., вважаючи, що функції прокуратури виходять за межі повноважень, які повинна мати прокуратура в демократичному суспільстві. Комісія також неодноразово нагадувала про необхідність виконання зобов'язань державними органами України і щодо зміни ролі прокуратури, приведення її діяльності у відповідність європейським стандартам [2].

Водночас Венеціанська комісія визнає, що в деяких країнах функції прокурора не обмежуються кримінальним переслідуванням, і зазначає, що такі функції є правомірними, якщо відповідають певним критеріям. Насамперед прокурор повинен виконувати свої повноваження таким чином, аби гарантувалась повага до принципу розподілу державної влади, а також до принципів незалежності судів, субсидіарності, спеціалізації та неупередженості прокурорів [3].

Крім того, існує низка державних органів, які відповідно до законів «Про Кабінет Міністрів України» та «Про центральні органи виконавчої влади» уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у відповідній сфері. Так, у п. 2 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» зазначається, що основними завданнями центральних органів виконавчої влади є здійснення державного нагляду (контролю). Проте у зв'язку з цим виникає питання: чи можливе дійсно ефективне та якісне здійснення такого нагляду і чи буде воно достатнім наразі, враховуючи реалії українського сьогодення? А тому можна частково погодитись з думкою, що внаслідок прийнятих змін утворився правовий вакуум у сфері дотримання прав і свобод людини і громадянина та законів з цих питань, оскільки ніякий інший державний орган не зможе повноцінно замінити прокурора як наглядову інстанцію, здатну вживати невідкладні й дієві заходи для відновлення закону та справедливості [5, с. 18].

Отже, нинішній стан реформування функцій прокуратури має низку проблемних питань, для вирішення яких потрібно застосовувати європейські стандарти з урахуванням українських реалій.

Використана література

1. Блажівський С. Функції прокуратури України: відповідність європейським стандартам / С. Блажівський // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 21-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaru_2015_1_5.

2. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» (CDL-AD(2009)048) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venice.soe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282009%29048-ukr>.

3. Висновок № 3(2008) Консультативної ради Європейських прокурорів щодо ролі прокуратури поза сферою кримінальної юстиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Vus_3_2008.pdf.

4. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридична газета. – 2014. – № 48/49. – С. 18-21.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Полехіна В. С.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ, ПОСТАНОВЛЕНИХ ЗА ЇХ ПОЗОВАМИ

Відповідно до ч. 5 ст. 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Однією з основних засад судочинства Конституція України (ст. 129) закріпила принцип їх обов'язковості, який знайшов своє подальше відображення і в ч. 2 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ч. 1 ст. 14 Цивільного процесуального кодексу України, ч. 2 ст. 14, ч. 1 ст. 255 Кодексу адміністративного судочинства України, ст. ст. 4, 5, 115 Господарського процесуального кодексу України.

Зважаючи на актуальність для держави стану виконання постановлених її іменем судових рішень, діяльність прокурорів у цій сфері є вкрай важливою. Згідно з п. 14 наказу Генерального прокурора України від 28.05.2015 № 6гн «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадян або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень» керівники прокуратур усіх рівнів зобов'язані вживати заходів, спрямованих на своєчасне і реальне виконання судових рішень, постановлених за позовами, заявами прокурорів [1].

Відповідно до п. 6 ч. 6 ст. 23 Закону «Про прокуратуру» під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді прокурор має право в порядку, передбаченому законом, що регулює виконавче провадження, брати участь у такому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадяни-

на або держави в суді. Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 внесено зміни до ст. 7, 12 Закону України «Про виконавче провадження», якими посилено позиції прокурора у виконавчому провадженні, наділено його, як учасника такого провадження, повноваженнями сторони та передбачено вступ прокурора у виконавче провадження, відкрите не за його заявою, за умови, що він здійснював представництво в суді.

Таким чином, прокурор набуває статусу учасника виконавчого провадження у разі:

- здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді та відкриття виконавчого провадження на підставі виконавчого документа за його заявою;

- вступу у виконавче провадження, відкрите не за його заявою, за умови, що він здійснював представництво інтересів громадянина або держави в суді у відповідній справі.

Тому, подаючи заяву до органів ДВС про примусове виконання судового рішення, прокурор представляє інтереси стягувача (фактично виступає його представником) і у подальшому зобов'язаний ефективно використовувати права сторони, передбачені ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження».

Тож представництво прокурором інтересів громадян чи держави в суді має нерозривний зв'язок із представництвом у виконавчому провадженні. А тому під представницькою діяльністю прокурора слід розуміти, у тому числі, здійснення представництва інтересів громадян та держави при виконанні судових рішень, постановлених у справах, де прокурором здійснювалось представництво в суді.

З огляду на викладене, можна дійти висновку, що прокурор на стадії виконання судових рішень має подвійний статус: по-перше, учасника виконавчого провадження, який наділений повноваженнями сторони, відповідно до ст. ст. 7, 12 Закону України «Про виконавче провадження»; по-друге, прокурора, який здійснює представницькі повноваження відповідно до ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» і в разі встановлення ознак кримінального правопорушення розпочинає кримінальне провадження, у тому числі за фактами невиконання судових рішень.

У ході ознайомлення з матеріалами виконавчих проваджень прокурору необхідно з'ясувати, чи дотримуються права сторін виконавчого провадження, чи своєчасно направляються їм копії процесуальних документів, повноту вчинення виконавчих дій, чи вживаються заходи до розшуку боржників та їхнього майна; відповідність закону прийнятих державними виконавцями процесуальних рішень у виконавчому провадженні

ні, у тому числі законність відмови у відкритті виконавчого провадження, відкладення виконавчих дій, закінчення виконавчих проваджень, їх зупинення, повернення стягувачам виконавчих документів.

У разі встановлення прокурором порушення в діях чи бездіяльності державного виконавця у виконавчому провадженні норм чинного законодавства, на нашу думку, прокурор зобов'язаний вжити заходів до усунення виявлених порушень. Зокрема, Законом України «Про виконавче провадження» передбачено можливість написання скарг на рішення, дії чи бездіяльність службових осіб державної виконавчої служби у порядку відомчого контролю чи вищестоящому органу, а також скарг чи позовів до суду.

Окрім цього, варто зауважити, що при виявленні прокурором у діях службових чи посадових осіб органів державної виконавчої служби, фіскальної служби, органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, банків та інших установ і організацій, а також у діях фізичних осіб ознак кримінального правопорушення, прокурору необхідно вирішувати питання щодо реєстрації кримінального провадження.

Отже, слід прийти до висновку, що така стадія представництва прокурором інтересів громадянина та держави в суді, як виконання судового рішення, є чи не найбільш важливою, оскільки саме від неї залежить реальне поновлення порушених прав. Роль прокурора щодо контролю за виконанням прийнятих рішень стає ще важливішою у світлі останніх законодавчих змін.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Пономаренко В. С.,

студентка 14 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ» ЯК ОСНОВА МАЙБУТЬОГО РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Починаючи із здобуття Україною незалежності у 1991 р., в нашій молодій державі відбувається реформування усіх сфер суспільного життя

в тому числі і органів прокуратури. Викликано це насамперед переходом економіки на рейки ринкових відносин, прагненням України інтегруватися в Європейський Союз, стати повноправним членом світового співтовариства, активно впливати на ті чи інші суспільні процеси.

Актуальність прийняття Закону України «Про прокуратуру» була обумовлена необхідністю удосконалення правового статусу, функцій і повноважень прокуратури України та приведення їх у відповідність з міжнародними стандартами. Ще у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 від 26 вересня 1995 року відносно вступу України в Раду Європи було зазначено, що реформування ролі і функцій Генеральної прокуратури є одним із головних зобов'язань, які взяла на себе наша держава [1, с. 46].

Незважаючи на те, що новий Закон не містить всіх запланованих змін в напрямку реформування системи органів прокуратури в Україні і не всі пропозиції Венеціанської комісії були враховані, однак він передбачає ряд нових положень, які принципово відрізняються від попередньої редакції Закону.

Позитивною рисою розглядуваного закону цілком виправдано можна визнати закріплення на законодавчому рівні припису про те, що прокурори підпорядковуються своїм керівникам виключно в частині виконання письмових наказів адміністративного характеру, пов'язаних з організаційними питаннями діяльності прокурорів та органів прокуратури. Якщо ж прокурору віддали наказ чи вказівку в усній формі, то він має законне право вимагати письмового підтвердження такого наказу чи вказівки.

Крім того, прокурор не зобов'язаний виконувати накази та вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумнів у законності, якщо він не отримав їх у письмовій формі, а також явно злочинні накази або вказівки. При цьому він має право звернутися до Ради прокурорів України з повідомленням про загрозу його незалежності у зв'язку з наданням (відданням) прокурором вищого рівня такого наказу або вказівки (ст. 17 Закону) [4, с. 6].

Створюється кардинально нова система місцевих прокуратур (чіткий перелік міститься у додатку до закону), яка не у всіх випадках співпадає з адміністративно-територіальним поділом відповідної області, району, району у місті. При цьому кількість прокурорів та інших працівників органів прокуратури, а також структура Генеральної прокуратури України, регіональних та місцевих прокуратур, Національної академії прокуратури буде визначатися законом та затверджуватися наказом генерального прокурора за погодженням з Радою прокурорів України з урахуванням об-

сягу роботи прокуратури та у межах видатків, затверджених у державному бюджеті на утримання органів прокуратури [3, с. 128].

Такі законодавчі нововведення також мають сприяти розриву «корупційних зав'язків», які непоодинокі наразі мають місце (особливо у невеликих населених пунктах), наприклад, між районним суддею, прокурором та начальником міліції [3, с. 129].

Щодо недоліків даного Закону, то вважаю недоцільним є положення про обов'язковість долучення прокурором до апеляційної чи касаційної скарги на судові рішення письмової згоди законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, або органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта владних повноважень. Адже не рідкими можуть бути випадки, коли відповідний суб'єкт не згоден з негативною оцінкою його роботи та необхідністю втручання у спір прокурора, чого фактично не виключали і автори цього Закону, передбачаючи право оскарження підстав для представництва перед вирішенням справи по суті в суді першої інстанції. Проте Закон не передбачає можливості «подолання» такої відмови зацікавленого суб'єкта від оскарження судових рішень. За таких умов участь прокурора під час перегляду судових рішень може бути повністю заблокованою [2, с. 24].

Процес реформування органів прокуратури отримав міцну основу майбутніх реформ в системі органів прокуратури. У новому законі про прокуратуру було враховано більшість побажань та пропозицій експертів Венеційської комісії, які неодноразово добросовісно вивчали відповідні законодавчі ініціативи у вказаній сфері. Що ж стосується певних недоліків, які, на жаль, мають місце у вказаному законі, то вони «безболісно» можуть бути усунені шляхом внесення окремих змін до певних його положень.

Використана література

1. Долежан В. Перспективи трансформації функцій прокуратури України / В. Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 2. – С. 45–49.

2. Коментарі генерального директорату з прав людини і верховенства права (директорату з прав людини) ради Європи щодо закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року / Міністерство закордонних справ Данії- Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні. – Режим доступу: [http://www.coe.int/t/dgi/hr-natimplement/Source/echr/_Final20\(2\).pdf](http://www.coe.int/t/dgi/hr-natimplement/Source/echr/_Final20(2).pdf).

3. Шумський П. Новий Закон України «Про прокуратуру»: перспектива та ретроспектива / П. Шумський, С. Жовнір // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 129–135.

4. Ярема В. Ми маємо повернути довіру наших громадян до діяльності органів прокуратури / В. Ярема // Вісник прокуратури. – 2014. – № 7. – С. 5–7.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Пономаренко Є. С.,

студент 26 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ В СУДІ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Функція представництва інтересів громадянина або держави в суді є провідною для багатьох розвинених держав сьогодення. Тому не дивно, що цей напрям діяльності закріплений не тільки у п. 2 ч. 1 ст. 2 і ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), але й на конституційному рівні (п. 2 ч. 1 ст. 121 Основного Закону).

Положення нового Закону від 14 жовтня 2014 р. стосовно представництва суттєво відрізняються від його аналогічних норм вже нечинного Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. Перш за все, це стосується представництва інтересів громадян, адже перелік підстав був дещо звужений. У ч. 2 ст. 23 Закону встановлено, що прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

У свою чергу, Закон 1991 р. надавав повноваження представляти інтереси, крім вищенаведених категорій осіб, ще й громадян, які через свій фізичний стан або похилий вік не були спроможні захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження. Крім того, зміни відбулися і у підставах представництва інтересів держави. Згідно Закону попередньої редакції, такою підставою була наявність порушень або загроза порушень державних інтересів. Частина 3 ст. 23 Закону 2014 р. вказує, що прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу. Тобто, новелою чинного Закону є те, що саботування державними службовцями та посадовими особами своїх безпосередніх обов'язків є умовою для захисту прокуратурою у судовому порядку порушених прав, свобод та інтересів громадян чи держави.

Наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконання судових рішень» від 28 травня 2015 р. № 6гн визначає певні особливості щодо організації роботи з питань представництва. Наприклад, відповідно до п. 5 даного наказу, прокурор при зверненні до суду з позовом (заявою, поданням) повинен обґрунтувати необхідність захисту інтересів держави та визначити орган, уповноважений здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, а в разі його відсутності – звертатися у статусі позивача [1]. Виходячи з цього, а також п. 4 ст. 23 Закону, у кожному випадку прокурору необхідно детально описувати у позовній заяві, у чому саме полягає порушення або загроза порушення вказаних інтересів громадянина або держави. Також прокурор повинен надати документи, що підтверджують певний юридичний факт, а також письмову згоду законного представника органу, якому Законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва. Проте, на практиці дана умова не реалізується якісно через те, що відсутня чітка регламентована законодавством процедура такого підтвердження, а особливо в частині правової визначеності тих фактичних даних, які можуть бути визнані належними доказами при обґрунтуванні прокурором наявності у нього підстав для здійснення представництва [2]. Наслідком такої прогалини у законодавстві

є те, що суди своїми рішеннями повертають або залишають без руху позовні заяви прокурорів, мотивуючи це відсутністю порушення інтересів держави, або тим, що прокурор недостатньо обґрунтував наявність підстав для представництва громадян тощо.

Вважаємо, що законодавцю необхідно створити дієвий правовий механізм обґрунтування прокурором наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадян або держави в суді, який би забезпечував реальну можливість виконання вказаної конституційної функції.

Використана література

1. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконання судових рішень [Електронний ресурс]: наказ Генерального прокурора України від 28 травня 2015 р. № 6гн. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2/nsf/link1/GP12040.html.

2. Стефанчук М. Обґрунтування прокурором наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді: актуальні питання правозастосування / М. Стефанчук // Вісник прокуратури. – 2015. – № 10. – С. 19-27.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овчаренко О. М.

Пономаренко О. О.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА ЯК СИСТЕМНА ОДИНИЦЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 121 Конституції України прокуратура становить єдину систему. У статті 65 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. введено поняття прокурорського самоврядування, однією з цілей якого є забезпечення організаційної єдності функціонування

органів прокуратури. На думку С. Ківалова, реалізація цієї мети дає можливість забезпечити однакове застосування прокуратурою чинного законодавства, здійснення скоординованих заходів щодо зміцнення законності, належний рівень дисципліни в прокурорській системі [2].

Сучасна система органів прокуратури має свою внутрішню структуру, елементами якої є окремі органи прокуратури, що, в свою чергу, також мають власну структуру, виходячи з організації їх діяльності. Так, відповідно до положень ст. 7 Закону України «Про прокуратуру» систему прокуратури України становлять: Генеральна прокуратура України; регіональні прокуратури; місцеві прокуратури; військові прокуратури; Спеціалізована антикорупційна прокуратура. У правовій науці останні два елементи належать до спеціалізованих прокуратур і вони виділяються за функціональним призначенням [4]. Важливість існування антикорупційної спеціалізації прокурорів закріплена в багатьох міжнародних актах, наприклад, в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції та інших [1].

Створення в системі прокуратури України Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є однією із важливих новел Закону України «Про прокуратуру», яка відповідно до ч. 5 ст. 8 цього ж закону наділена такими функціями: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Новий Закон України «Про прокуратуру» має низку суперечностей. Так, відповідно до ч. 5 ст. 8-1 Закону керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору України. Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень. У ч. 3 ст. 17 Закону передбачено, що Генеральний прокурор України має право давати вказівки будь-якому прокурору. Таким чином, існує пряма суперечність між нормами Закону України «Про прокуратуру», яку потрібно усунути на законодавчому рівні. Проаналізувавши норми Закону можна дійти висновку, що положення частини 5 статті 8-1 відповідають змісту та цілям створення Спеціалізованої антикорупційної

прокуратури, а саме здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України [3].

Таким чином, поява Спеціалізованої антикорупційної прокуратури об'єктивно зумовлена прагненням суспільства створити ефективний державний антикорупційний механізм кримінального переслідування корупційних злочинів та осіб, які їх вчинили. Даний орган повинен бути незалежний у здійсненні своїх функцій, характерними ознаками якого є високий рівень автономності служби, загальнонаціональна юрисдикція та інші.

Використана література

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : від 31.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
2. Ківалов С. Сильна прокуратура по-європейськи – вимога часу / С. Ківалов // Голос України. – 2012. – № 104 (5354). – 8 червня.
3. Кручок А. Б. Спеціальна антикорупційна прокуратура в системі боротьби з корупцією / А. Б. Кручок // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – 2015. – 22-23 травня.
4. Рибалка Н. О. Особливості визначення системи та структури органів прокуратури України / Н. О. Рибалка // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 286.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Пономарьова К. І.,
студентка 17 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПРОКУРОРІВ

Прокурорська діяльність завжди привертала до себе увагу суспільства, тому прокурори повинні бути не лише професіоналами, а й мати бездо-

ганні моральні якості. Очевидно, що турбота про престиж професії, в першу чергу, завдання самих прокурорів, покликаних здійснювати наглядову та іншу діяльність безсторонньо і в точній відповідності з законом, не допускаючи аморальних і протиправних проступків, які спотворюють суспільне уявлення про характер прокурорської діяльності. А. Ф. Коні зазначав, що які б гарні не були правила діяльності, вони можуть утратити своє значення в недосвідчених, грубих чи несумлінних руках.

Питанням морально-етичних вимог до прокурорів впродовж останніх років приділялась увага в публікаціях низки вітчизняних науковців та практиків: М. Бурбики, С. Даніліна, В. Долежана, С. Ківалова, Л. Колос, В. Остапчука, Т. Погорелової, С. Подкопаєва, О. Толочка, Г. Середи та ін.

Одним із перших міжнародних документів, що нормативно закріпив загальні вимоги до професіоналізму та моральності прокурорів, є Керівні принципи щодо ролі державних обвинувачів, прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 1990 р., у п. 1 цього документу визначено, що «особи, відібрані для здійснення прокурорських функцій, повинні мати високі моральні якості та здібності, а також відповідну підготовку й кваліфікацію».

Більш деталізовано морально-етичні вимоги до прокурорів та вимоги щодо їх особистих професіональних якостей було дещо згодом в іншому документі – Нормах професійної відповідальності та викладенні необхідних прав і обов'язків прокурорів, опублікованих у 1999 р. Міжнародною асоціацією прокурорів (так звані, стандарти МАП). Закладені в стандартах МАП норми фактично стали основою визначення професійно-особистісних та морально-етичних вимог до прокурорів в національних правових системах багатьох країн світу. Ці ж положення (доповнені та удосконалені) було закладено в основу прийнятих в подальшому міжнародних документів з питань професійної етики та поведінки прокурорів. Так, у травні 2005 р. у місті Будапешт (Угорщина) Конференцією Генеральних прокурорів Європи були прийняті Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (так звані Будапештські принципи), які систематизували, конкретизували та дещо доповнили визначені раніше різними міжнародними організаціями професійні та морально-етичні вимоги до прокурорської діяльності.

Слід відзначити, що міжнародні документи у сфері прокурорської етики звертають увагу прокурорів на повагу людської гідності та захист прав людини. Такі документи наголошують на важливості чесності, професійності, послідовності, незалежності та поінформованості прокурорів, а закріплені в них морально-етичні принципи служать становленню високих стандартів професійної поведінки прокурорів в службовій та позаслужбовій сферах ді-

яльності. У вітчизняній національній правовій системі професійно-особистісні та морально-етичні вимоги до прокурорських працівників в доволі стислій формі закріплено в ст. 2 Дисциплінарного статуту прокуратури України, згідно положень якої працівники прокуратури «повинні мати високі моральні якості, бути принциповими і непримиренними до порушень законів, поєднувати виконання своїх професійних обов'язків з громадянською мужністю, справедливістю та непідкупністю. Вони повинні особисто суворо додержуватись вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм та правил суспільного життя».

У свою чергу, на необхідність домагатися, щоб на прокурорсько-слідчих посадах працювали «професійно підготовлені, принципові, компетентні, добросовісні, з високими моральними якостями працівники, здатні за станом здоров'я успішно виконувати свої службові обов'язки» вказується в п.1 наказу Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» № 2гн від 15.12.2011 р. Також відповідно до положень п. 4 ч. 4 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» прокурор зобов'язаний додержуватися правил прокурорської етики, зокрема не допускати поведінки, яка дискредитує його як представника прокуратури та може зашкодити авторитету прокуратури.

З метою підвищення авторитету органів прокуратури на Всеукраїнській конференції працівників органів прокуратури, що відбулася 28 листопада 2012 р., було схвалено і прийнято Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, який введено в дію з 1 грудня 2012 р. Виконання покладених на прокуратуру завдань вимагає від її працівників високого професіоналізму, неупередженості, чесності, порядності та здатності протистояти намаганням неправомірно вплинути на їх службову діяльність. Кодекс професійної етики та поведінки працівників має сприяти утвердженню вказаних особистих і ділових якостей. У ньому визначено основні принципи й моральні норми, якими повинні керуватися працівники прокуратури при виконанні своїх службових і позаслужбових обов'язків.

Незважаючи на досить широкий спектр морально-етичних вимог до діючих прокурорів, що закріплено в національному законодавстві, вони є занадто стислими, а сформульовані в них вимоги носять лише загальний характер. Однак, введення у дію 1 грудня 2012 р. Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури стало важливою подією для всіх прокурорських працівників. Керівники органів і установ прокуратури мають

виходити з того, що порушення прокурорським працівником норм цього Кодексу повинні враховуватися при вирішенні питання про притягнення його до дисциплінарної відповідальності, а якщо таке порушення полягає у вчиненні проступку, що порочить честь прокурорського працівника, то це повинно мати наслідком накладення дисциплінарного стягнення.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Попіначенко С. О.,
студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ООНОВЛЕННЯ КАДРОВОГО СКЛАДУ ЯК ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

На сьогодні прокуратура як система органів, яка покликана захищати права і свободи людей, загальні інтереси суспільства і держави, перебуває у фазі реформування. Це доволі складний, але все ж таки вкрай необхідний процес приведення прокуратури як складової частини державного механізму у відповідність до міжнародних стандартів. Однією зі складових реформування стало прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII.

Прокуратура як один із фундаментальних державних органів, що має давню історію, повинен відповідати державно-правовим реаліям сучасної України. Саме це обумовило реформування прокуратури. Із розвитком України як правової та демократичної держави, прокуратура повинна також змінюватися. Крім цього, органи прокуратури повинні відповідати вимогам громадянського суспільства, а саме вимогам щодо законності, прозорості та справедливості діяльності прокуратури.

Отже, наразі відбувається ґрунтовне перетворення структури прокуратури, статусу, функцій та повноважень працівників прокуратури. Не можна говорити про системне реформування прокуратури без оновлення кадрового складу. Саме цей напрям реформування є надзвичайно важливим, адже змінювати систему прокуратури слід саме з середини. Без

компетентних працівників, які мають високі моральні якості, буде неможливо здійснювати подальші зміни в майбутньому.

Говорячи про зміни в органах прокуратури, необхідно звернутися до ЗУ «Про прокуратуру», згідно з ч. 2 ст. 15 якого прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі. Положення нового Закону «Про прокуратуру» мінімізують вплив прокурорського керівництва на підпорядкованих їм прокурорів. Так, адміністративне підпорядкування прокурорів не може бути підставою для обмеження або порушення незалежності прокурорів під час виконання ними своїх повноважень. Прокурор не зобов'язаний виконувати накази та вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумнів у законності, якщо він не отримав їх у письмовій формі, а також явно злочинні накази або вказівки. Все це забезпечує незалежність окремо взятого прокурора при виконанні своїх законних повноважень.

Крім цього, якщо в дорученнях прокурорів вищого рівня прокурор розпізнає незаконність, то він має право звернутися за захистом до органу прокурорського самоврядування – Ради прокурорів України. Необхідно зазначити, що створення органів прокурорського самоврядування, які є незалежними від керівництва прокуратури, є новацією закону.

Отже, можна говорити про те, що прокуратура з прийняттям нового ЗУ «Про прокуратуру» одержала певні ознаки саморегулюючої організації. Звісно, з урахуванням особливостей статусу цієї системи органів влади. Так, у прокуратурі, крім Ради прокурорів України створена Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів (далі – КДКП), яка: 1) веде облік даних про кількість посад прокурорів, у тому числі вакантних та тимчасово вакантних; 2) проводить добір кандидатів на посаду прокурора в установленому законом порядку; 3) бере участь у переведенні прокурорів; 4) розглядає скарги (заяви) про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснює дисциплінарне провадження; 5) за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав, передбачених законом, приймає рішення про накладення на прокурора Генеральної прокуратури України, регіональної та місцевої прокуратури дисциплінарного стягнення або рішення про неможливість подальшого перебування особи на посаді прокурора.

Доцільно зауважити, що взагалі система органів прокуратури суттєво скорочується, більше не передбачені обласні прокуратури – тепер вони матимуть статус регіональних; міські, районні, міжрайонні, районні в містах прокуратури будуть представляти собою одну ланку – місцеві.

Новий Закон «Про прокуратуру» передбачає більш відкриту та прозору процедуру призначення прокурорів, перша з яких була проведена в чотири етапи. Саме призначення на посади керівників регіональних, місцевих прокуратур, здійснює Генеральний прокурор України. Перший етап – тестування на знання законодавства. Претендентам треба знати Конституцію України, Дисциплінарний статут прокуратури, різні кодекси та закони – загалом 24 документи. Другий етап – тестування на загальні здібності, що складається з трьох тестових блоків (логічний, числовий та вербальний). Третій етап конкурсу – тестування особистісних характеристик. Він дає різнобічну характеристику особистості та включає кілька шкал: шкала «Енергія», шкала «Дружелюбність», шкала «Сумлінність», шкала «Емоційна стабільність», шкала «Широта кругозору» та перевірочна шкала «Брехня». На четвертому етапі проводиться співбесіда, метою якої є оцінка професійних, морально-ділових та управлінсько-організаційних здібностей кандидата, необхідних для виконання службових обов'язків.

Наприкінці необхідно звернути увагу на те, що саме нові кадри мають стати двигуном реформування органів прокуратури. Суспільство очікує на кардинальне оновлення прокурорських органів в Україні. Але наразі про це говорити досить важко, бо за результатами конкурсу 84% керівних посад посіли колишні прокурори міст та районів або їхні заступники, а жоден кандидат без досвіду роботи у прокуратурі, не очолив місцевої прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Попова Т. В.,

студентка 3 групи 4 курсу міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

З огляду на останні події, основною ціллю України є входження в європейський простір. Така трансформація потребує змін у багатьох сферах

законодавства. Оскільки основою таких змін налагодження взаємовідносин між суспільством та владою і знаходженні між ними дієвого зв'язку та координації їх дій, то реформа не може не торкнутися функціонування органів прокуратури. Тому актуальним є дослідження досвіду діяльності прокуратури зарубіжних країн та країн-учасників Європейського Союзу.

Після вступу України до Ради Європи питання виконання Україною своїх зобов'язань щодо реформування прокуратури обговорювалося і після 1995 року неодноразово відображалося у документах цієї міжнародної організації, зокрема в Резолюціях Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1179 (1999) від 29.01.99, № 1244 (2001) від 26.04.2001, № 1262 (2001) від 27.09.2001 та у рекомендаціях Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1395 (1999) від 27.01.1999, № 1513 (2001) від 26.04.2001.

У зазначених документах Парламентська Асамблея Ради Європи зобов'язує Україну на основі змін до Основного Закону чітко визначити її місце в механізмі державної влади, роль у суспільстві, правовий статус, принципи та механізми взаємодії з іншими гілками влади, відповідно до принципів та стандартів Ради Європи – маючи на меті скасування наглядових функцій прокуратури та досудового слідства, які не відповідають Конституції України. З того часу Україна зробила кілька кроків назустріч європейським вимогам, а у 2014 році було прийнято новий Закон України «Про прокуратуру».

Європейські принципи не з'явилися нізвідки та мають досить чітку структуру, а також дають цілком окреслений вигляд діяльності прокуратури. Так, наприклад, прокурор в розвинутих країнах діє у двох напрямках – як суб'єкт кримінального судочинства та як учасник цивільного судочинства. При цьому для кожної національної прокуратури характерна низка своїх функцій та повноважень, що зумовлюються особливостями та традиціями національної правової культури. Та якщо відійти від національних особливостей, то можна виділити такі основні функції прокуратур різних країн світу, як кримінальне переслідування, нагляд за діяльністю правоохоронних і пенітенціарних органів, участь у цивільному судочинстві. Унікальність прокуратури західних держав виявляється у тому, що донедавна вона представляла інтереси держави не тільки у кримінальних але й у цивільних справах. На сьогоднішній день в більшості держав Європи прокурори вправі порушувати слухання у цивільних справах лише у разі, якщо зацікавлена сторона не може самостійно захистити свої права. Дану новелу ввела і Верховна Рада України 14 жовтня 2014 року у Законі України «Про прокуратуру», тим самим звузивши повноваження прокурорів по представ-

ництву інтересів громадян у суді. У більшості країн універсальною функцією прокуратур залишається здійснення кримінального переслідування. Так у Німеччині, на думку вчених, прокуратура є «королевою» кримінального переслідування, Франція теж наділяє прокуратуру досить значними повноваженнями з кримінального судочинства, а в США аторнеї (прокурори) взагалі майже керують кримінальним процесом.

Також європейським співтовариством було заплановано створити прокуратуру ЄС, де прокурор ЄС керувався б принципом монополії прокуратури на порушення кримінальної справи в усіх випадках вчинення злочинів. Дані факти свідчать про подальше усталення функції прокурора у кримінальному переслідуванні. Але чи бачимо усталення функцій прокурора в нашій країні, коли ми знаходимось на межі знецінення ролі прокурора та неможливості віднести такий важливий орган до певної гілки влади? На мою думку, для того щоб установити функції органів прокуратури, необхідно все ж таки віднести її до певної гілки влади, тим самим зробити її діяльність більш прозорою. Таким шляхом пішла більшість європейських країн, а саме Бельгія, Іспанія, Нідерланди, Греція, Португалія, Франція, Фінляндія, Латвія, Литва, Грузія, Вірменія віднесли прокуратуру до судової гілки влади. Натомість віднесення прокуратури до виконавчої влади, а саме її підпорядкування Міністерству юстиції, зумовить її втручання в компетенцію виконавчої влади. А проти цього застерігає стаття 12 рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи від 6 жовтня 2000 року. Такий крок може призвести до політизації прокуратури, її залежності від парламентської коаліції депутатських фракцій і певних політичних сил.

На теперішньому етапі українська прокуратура і досі не визначилася з місцем у механізмі поділу влади. Саме це й заважає нормальному функціонуванню органів прокуратури – оскільки вона формально «незалежний» орган, проте фактично одночасно залежить від указів Президента, від судової гілки влади, а також є тісно пов'язаною з виконавчою владою. Хоча формально ЗУ «Про прокуратуру» у ст. 7 встановлює гарантії незалежності прокуратури у здійсненні повноважень, які нібито відповідають міжнародним стандартам прокурорської діяльності. Йдеться про заборону втручання органів державної влади і органів місцевого самоврядування, посадових осіб, ЗМІ у діяльність прокуратури. Але такі приписи на практиці ігноруються майже всіма зазначеними суб'єктами.

Тому я вважаю за необхідне на конституційному рівні визначити, що прокуратура є незалежним органом у системі судової гілки влади, оптимізувати її функції, вдосконалити гарантії забезпечення незалежності

прокурорів та порядок їх призначення, підстави та процедуру звільнення Генерального прокурора України.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Приймак Є. П.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення законність набуває значення важливого організуючого фактора, який активно впливає на процес становлення суверенної Української держави. Нині гостро стоїть питання: або правовий нігілізм і криза державної влади, або законність і правова держава. Проте, на наш погляд, одним із найдієвіших засобів забезпечення законності повинен бути саме прокурорський нагляд, адже у системі державної влади немає іншого органу, здатного замінити прокуратуру.

Як відомо, відповідно до Висновку № 190 (1995), вступаючи до Ради Європи в 1995 р, Україна зобов'язалася виконати низку вимог, що були поставлені перед нею. Однією з таких вимог стала зміна функцій Генеральної прокуратури та приведення їх до міжнародних стандартів. Проте відповідно до цих положень реформування органів прокуратури здійснювалося досить повільно. Однак після прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (далі – Закон), можна стверджувати, що динаміка певним чином змінилася.

Однією з вагомих змін у діяльності прокуратури стосовно обмеження її функцій стало скасування функції загального нагляду. Адже, на думку експертів Венеціанської комісії, наявність таких повноважень надає прокуратурі досить широкі можливості для втручання в діяльність органів виконавчої влади та для перешкоджання діяльності й утиску інтересів приватних осіб та організацій.

Проте зазначені зміни призвели до дискусій серед відомих учених. Наприклад, Ю. С. Шемчушенко та Г. О. Мурашин зазначають, що най-

ближчим часом недоцільно звужувати прокурорські функції, оскільки розвиток цивілізованих ринкових відносин, розширення господарського обігу та загальна ситуація в нашій країні вимагають зміцнення законності, а отже, посилення прокурорського нагляду в державі. Таку думку підтримав М. В. Косюта, який стверджував, що коли ми відмовимося від наглядової функції, то це істотно послабить контрольно-наглядові механізми та сприятиме подальшому розбалансуванню правоохоронної системи України. Таким чином, не варто забувати про те, що прокурорський нагляд являє собою одну з форм реалізації функцій держави, спрямовану на виявлення, усунення та попередження порушень закону в правовідносинах, на які поширюється компетенція прокуратури.

Можна зазначити, що Закон значно звужив обсяг прокурорських функцій щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, не пов'язаних із кримінально-процесуальною діяльністю прокурора, та передбачає трансформацію функції прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва прокурором інтересів громадянина та держави в суді.

Варто зазначити, що це в майбутньому може породити практичну проблему реалізації органами прокуратури правозахисних повноважень поза межами кримінальної юстиції, оскільки Закон обмежує цю функцію формою виключно представництва, що має дещо ускладнений, громіздкий та затяжний за часовими параметрами механізм порівняно з наглядовою діяльністю.

Крім того, ми вважаємо, що позбавлення прокуратури правозахисних повноважень поза межами кримінальної юстиції порушує норми міжнародно-правових актів, а саме: Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 39/140 «Національні установи, які займаються захистом і заохоченням прав людини» (1984 р.), де зазначається, що Генеральна Асамблея заохочує всіх держав-членів до прийняття відповідних заходів щодо створення, а там, де вони вже існують, щодо зміцнення національних установ, які займаються захистом і заохоченням прав людини.

Отже, реформування функцій прокуратури має здійснюватися як відповідно до продуманих, злагоджених державних зусиль з урахуванням національних особливостей, так і з урахуванням міжнародних стандартів із метою наближення України до Європи та підтримання прагнення народу до створення сучасного цивілізованого суспільства, у якому панує верховенство права, законність та справедливість.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Прокоф'єва А. К.,

студентка 26 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА В СУДІ

У науковій юридичній літературі представництво розглядається як процесуальна діяльність особи, спрямована на захист суб'єктивних прав та захищених законом інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння суду у всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин справи та постановленні законного й обґрунтованого рішення [1, с. 154].

І. Озерський зазначив, що під представництвом слід розуміти процесуальний спосіб реалізації державою гарантованого Конституцією права на судовий захист від посягань на честь, гідність, життя, здоров'я, особисту свободу та майно, а також оспорюваних інтересів держави [2, с. 16].

Порівнюючи новий ЗУ «Про прокуратуру» з попереднім, необхідно зазначити, що повноваження прокурора у цій сфері були значно скорочені. Це пов'язано з реформуванням діяльності прокуратури відповідно до міжнародних стандартів та з урахуванням міжнародного досвіду зарубіжних країн. Аналізуючи практику зарубіжних країн, неможливо не помітити, що перевага у здійсненні функції представництва інтересів громадянина і держави в суді надається не прокурорам, а спеціальним посадовим особам – омбудсменам, а також адвокатам. Так, наприклад, у США одночасно з функціонуванням у міністерстві юстиції аторнейського відомства (структурного підрозділу з комплексними завданнями захисту громадянських прав, працівники якого перевіряють скарги на жорстокість із боку поліції, а також ведуть громадянські справи, пов'язані з дискримінацією у сфері освіти, виборчих прав і т. ін.) у деяких штатах діє парламентський уповноважений – державний захисник. Він виконує свої функції від імені парламенту й наглядає за законністю актів і дій державних органів, а також уживає заходів із захисту законних інтересів громадян [3, с. 92].

Українське законодавство, спрямоване на євроінтеграцію, посилило роль інституту безоплатної правової допомоги, а також розширило ком-

петенцію Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері представництва інтересів громадян і держави в суді. За прокуратурою залишились деякі повноваження у даній сфері, хоча вони і є дещо звуженими. Так, представництво прокурором інтересів громадянина в суді збережено лише щодо обмеженого кола осіб, а саме – в частині представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних чи обмежено дієздатних осіб, які неспроможні самостійно захистити свої права. Як обов'язкову умову для здійснення прокурором представництва інтересів громадянина або держави в суді Закон передбачає необхідність обґрунтування прокурором наявності підстав для такого представництва, а також обов'язковість для прокурора одержання від суду підтвердження підстав представництва. Лише після зазначених дій прокурор має змогу реалізувати свої процесуальні повноваження [4, с. 7].

Залишення даної функції за прокуратурою пояснюється недостатнім реформуванням інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (дана функція передбачена у ст. 13 ЗУ «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»), але сама процедура її здійснення в законі не прописана), а також недостатнім соціальним забезпеченням населення, що не дозволяє їм звернутися з проханням про захист їх інтересів до адвоката. Так, ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» у ст. 14 закріпив перелік осіб, яким може надаватися безоплатна вторинна правова допомога. В п. 1 ч. 1 даної статті передбачається надання вторинної безоплатної правової допомоги особам, у яких середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму. Але необхідно враховувати і те, що особи, які не підпадають під цю категорію, подекуди не мають можливості оплатити послуги адвоката, які коштують значно більше, аніж середньомісячна заробітна плата більшості населення України.

Отже, враховуючи міжнародну практику у здійсненні функції представництва інтересів громадянина в суді, можна стверджувати, що в Україні вона знаходиться на стадії реформування. На мою думку, доцільно було б повністю відмовитися від здійснення даного виду діяльності прокуратурою. Для досягнення позитивного результату, необхідно здійснити реформування інших спеціальних органів, які цілеспрямовано займаються діяльністю в даній сфері, з метою забезпечення доступу до правосуддя всіх верств населення.

Використана література

1. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. Й. Штефан. – К. : Ін Юре, 2005. – 624 с.

2. Озерський І. Представництво прокурором інтересів громадян та держави в суді (психолого-правовий аспект) / І. Озерський // Віче. – 2010. – № 6. – С. 15–18.

3. Додонов В. Н. Прокуратура в России и за рубежом. Сравнительное исследование / В. Н. Додонов, В. Е. Крутских; под ред. к ю.н. С. И. Герасимова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sudru.ru>.

4. Бабкова В. С. Деякі аспекти реформування функції представництва інтересів громадянина або держави в суді за новим Законом України «Про прокуратуру» / В. С. Бабкова // Теорія і практика правознавства. – Вип. 1 (7) / 2015.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овчаренко О. М.

Рамазанов Р. М.,

студент 11 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

На сучасному етапі розвитку державності України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності України стало одним із пріоритетних завдань. Вироблення та реалізація сучасної кадрової політики України в усіх сферах суспільної діяльності потребує ефективної кадрової системи, що включає сукупність кадрових інститутів та організаційних структур, які здійснюють цілісне управління кадровими процесами, з метою досягнення визначених пріоритетів розвитку суспільства. Тому науково обґрунтоване визначення поняття «кадрова політика в органах прокуратури», адекватне відображення в ньому відповідного явища дійсності має не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Необхідність вироблення нової кадрової політики впливає зі змісту завдань, що стоять сьогодні перед державою в цілому, та органами прокуратури зокрема. Проблемними є процеси відтворення і нарощування якісного кадрового потенціалу органів прокуратури та його розвитку.

Одними з суттєвих причин, які перешкоджають якісному формуванню та розвитку кадрового потенціалу органів прокуратури можна визначити відсутність ефективної системи моніторингу потреб органів прокуратури у фахівців із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки, недосконалість механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців для органів прокуратури; відсутність збалансованої системи управління професійною орієнтацією молоді, об'єктивних принципів її відбору і навчання, повільні темпи впровадження сучасних технологій професійного розвитку [2]. На мою думку, визначальним фактором у підході до вищезокреслених проблем має стати реальна, науково обґрунтована кадрова політика в органах прокуратури, адекватна завданням та викликам, які стоять сьогодні перед органами прокуратури в умовах реформування, а також відомча цільова програма її формування та реалізації.

Розглянемо основні відомі нам визначення, інтерпретації та тлумачення кадрової політики, які містяться в науковій літературі, й спробуємо з'ясувати їх сутність та зміст. Кадрова політика – сукупність правил і норм, цілей і уявлень, які визначають напрямок і зміст роботи з персоналом. Через кадрову політику здійснюється реалізація цілей і завдань управління персоналом, тому її вважають ядром системи управління персоналом. Кадрова політика формується керівництвом організації, реалізується кадровою службою в процесі виконання її працівниками своїх функцій. Визначальним фактором кадрової політики держави є державна кадрова політика. За В. Малиновським, державна кадрова політика – це політика держави у сфері державної служби, головною метою якої є вдосконалення кадрового потенціалу, створення дієздатного державного апарату, спроможного ефективно здійснювати завдання та функції Української держави шляхом сумлінного виконання державними службовцями покладених на них службових повноважень. Існують й інші підходи щодо тлумачення цього поняття [4, с. 55].

На мою думку, вищенаведені визначення кадрової політики є занадто вузькими, оскільки не можна ототожнювати кадрову політику з кадровою роботою. Н. Юрик та Н. Жук пропонують інше визначення кадрової політики, як організаційно-економічного механізму, який реалізує систему інтересів керівництва та врівноваження їх з інтересами працівників і є невід'ємним елементом забезпечення виконання загальної стратегії розвитку організації. Це свідчить про суб'єктну взаємодію керівництва та працівників [5]. Адже вплив, який здійснює керівництво на персонал за допомогою кадрової політики, має зворотній зв'язок. Кадрова політика в органах прокуратури повинна являти собою цілісну кадрову стратегію,

що має об'єднувати різні форми кадрової роботи, стиль її проведення в органах прокуратури, створення оптимальних умов праці, мотивації та стимулювання працівників органів прокуратури. Кадрова політика в органах прокуратури в сучасних умовах має бути спрямована на досягнення таких цілей, як прогнозування та планування потреби у фахівцях із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки; включати ефективні механізми підбору та розстановки кадрів органів прокуратури, їх навчання та підвищення кваліфікації тощо [3]. У цілому реалізація кадрової політики в органах прокуратури повинна спрямовуватися на вдосконалення кадрового потенціалу органів прокуратури, створення оновленого, потужного, дієздатного апарату працівників органів прокуратури, ставлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби в органах прокуратури [1]. Реалізація цих складових повинна здійснюватися шляхом розробки заходів щодо залучення та відбору працівників на службу в органи прокуратури, запобігання плинності кадрів та вивчення аналізу причин цього явища, створення ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури, проведення їх систематичної атестації та забезпечення кар'єрного зростання, створення реального резерву на заміщення посад.

Таким чином, підводячи підсумок вищевикладеному, кадрова політика в органах прокуратури має являти собою цілісну кадрову стратегію, що об'єднуватиме різні форми кадрової роботи, стиль її проведення в органах прокуратури, створення оптимальних умов праці, мотивації та стимулювання працівників органів прокуратури.

Використана література

1. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенка, Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.
2. Пшонка А. В. Особливості визначення кадрових потреб та здійснення кадрового планування в органах прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2013_1/PB-1/PB-1_39.pdf.
3. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 1 лютого 2012 р. №45. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Малиновський В. Державне управління : Навч. посіб. – Луцьк: Вежа, 2000.

5. Юрик Н. Є. Визначення та сутність кадрової політики [Електронний ресурс] / Н. Є. Юрик, Н. І. Жук. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/301.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Рева Н. М.,

студентка 1 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПОДІЛУ ВЛАДИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

У нашій країні прокуратура завжди відігравала важливу роль у системі органів, покликаних охороняти права та законні інтереси громадян і держави, вести боротьбу зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Зміни щодо функціонального спрямування прокуратури України знову привернули увагу юридичної громадськості до питання про її місце в системі органів державної влади. Нині прокуратура в нашій державі не належить до жодної з гілок державної влади.

В Україні будь-який орган державної влади незалежно від часу створення, функціонування повинен обов'язково належати до певної гілки влади. Підставою для цього є ст. 6 Конституції України, де зазначено, що «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу й судову». При цьому слід підкреслити, що згідно зі ст. 8 Основного Закону «норми Конституції є нормами прямої дії». Проте органи прокуратури дотепер залишаються органами державної влади, що на конституційному рівні не належать до жодної з гілок влади. Внаслідок цього Рада Європи майже у кожній своїй резолюції, що стосується України вказує, що процес реформування українських органів прокуратури не відповідає зобов'язанням, взятим Україною перед Радою Європи [1, с. 5-11].

Науковим дослідженням даного питання займалися такі науковці як В. Кривобок, Ю. Крючко, А. Лапкін, О. Литвак, Ю. Тодика, О. Шандула та інші.

Наприклад, Ю. Крючко вважає, що прокуратуру України недоцільно відносити як до гілок влади, що прямо передбачені Основним Законом України, так і до контрольно-наглядової гілки влади. Автор робить висновок, що Конституція України повинна визначати прокуратуру як самостійний орган. Адже саме прокуратура є тим елементом, за допомогою якого забезпечується система стримувань і противаг між існуючими гілками влади. О. Шандула підкреслює, що законодавець до цього часу не визначився з цим питанням, оскільки статті, що присвячені прокуратурі розміщені в окремому розділі Конституції України.

О. Литвак та П. Шумський зазначали, що прокуратура згідно з Конституцією України не належить до жодної з гілок влади, що суперечить європейському співтовариству [2, с. 42-46]. Про це йдеться і в п. 16 дослідження Венеціанської комісії щодо конституційного положення служб обвинувачення в державах – членах Ради Європи: «країни Ради Європи дотримуються, в принципі, однакової позиції стосовно місця прокуратури в Основному Законі. Виняток становлять лише держави пострадянського простору, в тому числі Україна, оскільки на конституційному рівні прокуратури цих держав визначено як самостійний елемент...» [3].

Стверджувати про те, що прокуратура повинна належати до самостійної контрольно-наглядової гілки влади, недопустимо. По-перше, відповідно до Конституції України кожна з гілок влади виконує деякі контрольно-наглядові функції, зокрема Верховна Рада України контролює виконання державного бюджету, діяльність Кабінету Міністрів України, у свою чергу КМУ контролює виконавчі органи влади, а судова влада здійснює контроль за дотриманням прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. По-друге, коли відносити прокуратуру до контрольно-наглядової гілки влади, то це означає, що даний орган контролюватиме всі гілки влади, а це є неприпустимим з огляду побудови демократичної держави, зокрема запровадження системи стримувань і противаг між усіма гілками влади.

На сьогоднішній день, оптимальним вбачається віднесення прокуратури України до судової гілки влади, оскільки це відповідає вимогам європейського співтовариства. Зокрема Рада Європи в рекомендаціях прямо вказує, що прокурори та судді мають спільне завдання, а саме: «завдання прокурорів, як і суддів, застосовувати закон або наглядати за його виконанням. Судді здійснюють це реактивно, у відповідь на вже порушені справи, тоді як прокурор активно забезпечує застосування закону. Судді на засіданні приймають рішення, а прокурори здійснюють нагляд і передають справи до суду». В той же час наголошується, що віднесення про-

куратури одночасно до виконавчої і судової влади є недоцільним, оскільки таким чином вона виходить за межі цієї системи [4, с. 57-66].

На мою думку, органи прокуратури повинні належати до судової гілки влади, оскільки і Конституція України в ст. 121 передбачає їх спільну діяльність, і Рада Європи прагне створити єдині європейські стандарти та єдине правове поле для всіх держав – учасниць.

Використана література

1. Литвак О. Проблеми реформування органів прокуратури України / О. Литвак, П. Шумський // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 1. – С. 5–11.
2. Шатіло В. Органи прокуратури у структурі конституційного механізму державної влади / В. Шатіло // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 1. – С. 42–46.
3. Щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя: Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 6 жовтня 2000 року // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e>.
4. Войцишен В. Прокуратура України в системі конституційного поділу влади у контексті європейських стандартів / В. Войцишен // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 57–66.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Реморова М. Я.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

У зв'язку з інтеграцією України до світового співтовариства, яка має здійснюватись на основі демократичних міжнародно-правових стандартів, є нагальним доступ правової регламентації змісту і структури функцій про-

куратури. Сьогодні найбільш дискусійним серед як практичних працівників, так і вчених є питання доцільності виконання органами прокуратури функції нагляду за додержанням та застосуванням законів. Прихильники точки зору про необхідність залишити за прокуратурою функції нагляду за додержанням та застосуванням законів наводять різні аргументи на користь своєї позиції. Ці аргументи загалом зводяться до такого: в Україні, в умовах перехідного періоду, на даний час не існує державного органу, який би ефективніше, ніж прокуратура, виконував функції нагляду за додержанням законів суб'єктами державного та суспільного життя.

Неприйнятною, на думку науковців, є пропозиція повністю ліквідувати функцію нагляду за додержанням та застосуванням законів, оскільки наша держава на сучасному етапі розвитку суспільства просто неготова до такого рішучого кроку. Тому слід вважати більш правильною точку зору про необхідність реформування вказаної вище наглядової функції прокуратури.

Питання діяльності прокуратури в різних сферах розглянуті в працях українських учених-юристів, працівників органів прокуратури та інших правоохоронних органів, котрі поєднують практичну роботу з науковою діяльністю: С. Альперта, Ю. Грошевого, М. Курила, О. Литвака, Г. Середи, В. Тація, О. Червякової, О. Шандули та ін.

Доцільно вважати, що функції прокуратури є предметом правової регламентації на конституційному рівні: п. 5 ст. 121 Конституції України передбачено правозахисну функцію, що реалізується у формі нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина. У зв'язку з цим у науковій літературі висловлюються обґрунтовані побоювання, що відсутність такої форми правозахисної діяльності не лише суперечитиме конституційним приписам, але й призведе до зменшення традиційних національних механізмів захисту прав людини.

Можна сказати, що до недавнього часу мав місце перехідний етап функціонування органів прокуратури в позакримінальній сфері. Його сутність полягає в трансформації (злитті) функції нагляду за додержанням і застосуванням законів у функцію представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Варто зазначити: запропонована функція стала дієвим механізмом щодо забезпечення дотримання прав і свобод людини та громадянина, правопорядку та законності в нашій країні.

Структура, завдання та функції органів прокуратури, хоча й зазнали певних еволюційних змін, ще не повною мірою відповідають сучасним

тенденціям державотворення в Україні. Адже досі існує потреба визначення шляхів адаптації цього інституту до міжнародно-правових стандартів, спрямованих на вдосконалення систем захисту прав людини та правового статусу органів прокуратури.

З огляду на ці стандарти прокурорської діяльності доцільно зазначити, що реформування функції нагляду за дотриманням та застосуванням законів має бути проведено з урахуванням двох чинників: необхідності виконання рекомендацій Ради Європи щодо приведення наглядових функцій прокуратури у відповідність до міжнародних стандартів; потреби зберегти за прокуратурою повноваження, що забезпечують ефективну діяльність цього органу із захисту конституційних прав і свобод громадян України в сучасних умовах.

Викликають заперечення такі риси української моделі загального нагляду, як необмеженість кола піднаглядних прокуратурі суб'єктів; пріоритетність прокурорської форми захисту перед судовою; можливість втручання з боку прокуратури в діяльність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади всупереч принципу розподілу державної влади; присутність політичного елементу в діяльності органу, що наглядає за дотриманням верховенства права. Усі правові положення, які зумовлюють ці негативні явища, мають бути якнайшвидше вилучені із законодавства України.

Реалізація функції нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами на даному етапі розвитку може бути виражена у вигляді (оформленої до норм процесуального законодавства України ст. 105 КАС України, ст. 119 ЦПК України) позовної заяви, в якій обґрунтовано: у чому полягають підстави представництва інтересів громадянина, на захист інтересів якого пред'являється позов, а також відповідні докази, якими це підтверджується; у чому полягає порушення або загроза порушень інтересів держави, на захист інтересів яких пред'являється позов; порушення норм матеріального права; суб'єкт, який допустив такі порушення; спосіб захисту порушеного права відповідно до ст. 16 ЦК України та ін. норм законодавства.

У будь-якому разі реформування органів прокуратури України, зокрема трансформація її функцій, повинно здійснюватися як відповідно до продуманих, злагоджених державних зусиль з урахуванням національних особливостей, так і враховуючи міжнародні стандарти задля покращення

їх діяльності, а також наближення України до Європи й підтримання прагнення народу до створення сучасного цивілізованого суспільства, у якому панує верховенство права, законність, об'єктивність та справедливість.

Використана література

1. Горгунь Н. В. Трансформація наглядової функції прокуратури відповідно до нового закону «Про прокуратуру» / Н. Горгунь // Науковий вісник Харківського державного університету. – 2015. – № 10. – С. 239-241.

2. Серета Г. Особливості сучасного етапу реформування прокуратури в Україні / Г. Серета // Вісник прокуратури. – 2014. – № 5. – С. 9-14.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Репін К. А.,

студент 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ РОЛІ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Прокурор – це посадова особа органів прокуратури, яка наділена певними повноваженнями, а також головний законний представник обвинувачення в країнах континентального права з системою слідства або в країнах загального права, що прийняли змагальну систему.

Поняття та сутність повноважень прокурора досліджували такі вчені, як В. В. Вапнярчук, І. В. Потайчук, О. М. Бандурка, В. Н. Ягодинський, Н. С. Карпов, А. В. Лапкін, В. О. Шершньова, Л. М. Лобойко, А. С. Єсіна та інші.

У перші роки існування України прокурор був уповноважений одночасно здійснювати як обвинувачення, так і нагляд за законністю його здійснення іншими, уповноваженими на це органами. Але з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу та ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII участь прокурорів у судах набуває якісно ново-

го характеру. Так, ускладнилась участь прокурорів у розгляді справ у судах, а значне зростання злочинності, демократизація судочинства поставили нові вимоги до підтримання державного обвинувачення.

Відповідно до положень сучасного КПК прокурор позбавлений фактично монопольного права на подання доказів, оскільки кожна із сторін кримінального провадження матиме рівні можливості у збиранні доказів, отриманні допомоги суду у збиранні доказів при наявності труднощів їхнього отримання, а також наданні зібраних доказів суду для доведення винуватості або невинуватості особи у вчиненні злочину.

У той же час процесуальне керівництво розслідуванням здійснюватиме саме той прокурор, який даватиме доручення слідчим (співробітникам органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства тощо) і прийматиме або погоджуватиме ключові процесуальні рішення (повідомлення особі про підозру, звернення з клопотаннями до слідчого судді, складення обвинувального акта тощо).

Також за новим КПК функцію з підтримання державного обвинувачення у суді по конкретній справі було покладено саме на того прокурора, який здійснював нагляд за дотриманням законів органами, які проводили досудове розслідування. Крім того, запроваджується кримінальне провадження на підставі угод. Передбачена можливість укладення угоди між прокурором та обвинувачуваним про визнання винуватості та угоди про примирення між потерпілим та обвинуваченим, що дасть змогу скоротити час кримінального провадження, оскільки одразу після досягнення угоди провадження невідкладно надсилається до суду для її затвердження.

Підсумовуючи вищезазначене слід зробити висновок, що прокурор – це суб'єкт кримінального процесу, на якого покладені функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять досудове слідство, дізнання та оперативно-розшукову діяльність, а також підтримання державного обвинувачення в суді. Законом встановлено, що прокурор здійснює нагляд за органами дізнання і досудового слідства починаючи з стадії порушення кримінальної справи. Широке коло повноважень, які надані прокурору дають йому можливість скасовувати незаконні рішення, вживати заходів відповідного реагування.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Риженко А. С.,

студентка 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ПІД ЧАС ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Наша держава на даному етапі розвитку перебуває в стадії «перебудови». Це пов'язано із процесами євроінтеграції та впровадження європейських стандартів в діяльність багатьох державних органів. В умовах сьогодення та реформування органів прокуратури на етапі становлення перебуває система кримінальної юстиції. Її складовою є так звана ювенальна юстиція, покликана займатись профілактикою підліткової злочинності засобами координаційної діяльності та соціально-психологічною реабілітацією осіб, які вчинили злочин, не досягнувши повноліття. Основними завданнями даної галузі кримінальної юстиції є виховання молодого прошарку населення, передбачення та недопущення вчинення злочинів неповнолітніми особами. Через нестабільну фінансову ситуацію в нашій державі відсоток неповнолітніх злочинців нажаль різко збільшився в останні роки.

Через актуальність та важливість даного питання воно отримало значне поширення в науковій літературі. Питаннями злочинності серед неповнолітніх займалися такі вчені, як: Л. Давиденко, В. Долежан, П. Каркач, В. Кулаков, А. Лапкін, В. Малюга, І. Марочкін, О. Михайленко, М. Мичко, С. Таранушич, О. Толочко й інші відомі науковці. Для ґрунтовного аналізу нашого питання спочатку проаналізуємо запропоноване науковцями визначення «організації праці прокурорів». Так, І. Є. Марочкін та О. М. Толочко зазначають, що організацію роботи слід розглядати у двох аспектах, а саме: як комплекс заходів, спрямованих на раціональний розподіл праці, створення її належних умов і підтримку організаційного порядку, здорової психологічної атмосфери в колективі, а також як повсякденну процесуальну й не процесуальну діяльність прокурора, пов'язану з постановкою перед підлеглими конкретних завдань, контролем за їх виконанням і оцінкою виконаної роботи. Динамічний аспект організації роботи прокуратури охоплює також суть оперативного керівництва роботою її працівників.

На мою думку, дане визначення є досить «влучним» але не повним, бо не відображає таку важливу складову, як суб'єкти організації роботи. Слушною у даному аспекті є думка С. В. Таранушича. Зокрема, вчений, досліджуючи організаційно-правові аспекти діяльності прокуратури, під організацією роботи прокурора пропонує розуміти сукупність різноманітних за формами та правовими наслідками дій відповідних суб'єктів (зазвичай владних: керівних, вищестоящих, вищих), які здійснюються з метою забезпечення, упорядкування, узгодження та координації її діяльності.

Але все ж таки перейдемо від теорії до практики. Останній етап становлення ювенальної юстиції в Україні почався з 2004 року, саме тоді Генеральний прокурор України наказом «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів про права неповнолітніх», визначив що прокурори всіх рівнів зобов'язані основними завданнями на зазначеному напрямі діяльності вважати такі: захист прав і свобод неповнолітніх, гарантованих Конституцією України, конвенцією ООН про права дитини, законами України а також порядок нагляду за додержанням законів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, на які покладені обов'язки щодо нагляду за додержанням прав дітей, профілактик правопорушень, бездоглядності. Слід зазначити, що даний наказ значною мірою посприяв розвитку саме цього напрямку діяльності прокуратури.

Наступним кроком у становленні даного інституту був указ Президента України від 24 травня 2014 р., яким було затверджено порядок розвитку кримінальної юстиції загалом, та ювенальної юстиції зокрема, а також порядок реалізації міжнародних стандартів в нашій державі.

А вже останнім кроком стало прийняття нового Закону України «Про прокуратуру», що посприяло затвердженню 6 грудня 2014 р. нової редакції наказу Генерального прокурора України № 16 «Про організацію діяльності прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей». Найбільш вагомим в цій редакції наказу стало наступне: зобов'язання прокурорів усіх рівнів комплексно використовувати функції прокуратури щодо представництва інтересів дітей та держави в суді, нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового розслідування, підтримання державного обвинувачення в суді, нагляду за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних провадженнях, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи дітей.

Проаналізувавши нормативну базу останніх років щодо ювенальної юстиції, можна сказати, що під організацією роботи прокуратури із за-

хисту прав і свобод дітей треба розуміти діяльність уповноважених суб'єктів, що здійснюється за допомогою визначених засобів з додержанням властивих їй принципів, при взаємодії структурних підрозділів та окремих працівників прокурорської системи з метою оптимального захисту прав і свобод дітей. Правильно побудована організація роботи із захисту прав і свобод дітей дасть змогу оптимізувати використання матеріальних ресурсів, робочого часу, а також потенціалу оперативних працівників, які забезпечуватимуть оперативне виявлення порушень законодавства та відновлення порушених прав і свобод дітей.

Наступним питанням є те, яким чином може бути досягнуто зниження злочинності серед неповнолітніх, а також захист їх прав? Це може бути забезпечено шляхом координації діяльності прокуратури з іншими правоохоронними органами. Бажаним результатом скоординованих заходів з органами державної влади, правоохоронними органами та органами самоврядування має бути стійка тенденція до зниження рівня злочинності серед неповнолітніх або її спад. Сутність координації полягає у розробці, обговоренні та реалізації спільних заходів щодо боротьби зі злочинністю. Завдяки координації забезпечується широкий фронт боротьби із цим явищем, цілеспрямованість у вирішенні найбільш актуальних завдань, усувається дублювання у роботі правоохоронних органів, раціональніше розподіляються між ними сили та використовуються різноманітні правові засоби й методи роботи. Важливим наслідком координаційної діяльності є стабільність антизлочинної правозастосовної практики, яка також сприяє зміцненню законності в роботі самих правоохоронних органів, покращує можливості регулювання цієї діяльності засобами прокурорського впливу та відомчого контролю. Власне, така діяльність – один із напрямів підвищення ефективності реалізації органами прокуратури правоохоронної функції.

Отже, підсумком є те, що прокуратура в останні роки дуже сильно прогресувала в галузі ювенальної юстиції. Але для остаточного виходу на міжнародний рівень в цьому питанні необхідно створення спільного, скоординованого механізму взаємної співпраці органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Одним із шляхів такої взаємодії державних органів є прийняття галузевих наказів щодо захисту прав і свобод неповнолітніх або прийняття нового указ Президента України, який би не тільки регламентував розвиток ювенальної юстиції не як підгалузі кримінальної, а й виділив її в окремий інститут та повної мірою розподілив би обов'язки серед усіх державних органів.

Використана література

1. Басараб Р. Діяльність органів прокуратури України щодо захисту прав і свобод дітей // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – №2. – С. 16-21.
2. Таранушич С. В. Організаційно-правові аспекти діяльності природоохоронної прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / С. В. Таранушич. – К.: Академія адвокатури України, 2007. – 217 с.
3. Попов Г. Організація роботи прокуратури із захисту прав і свобод дітей // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 3. – С. 39-44.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Романюк А. О.,

студентка 6 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ У СВІТЛІ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Удосконалення законодавства про прокуратуру пов'язане насамперед із метою побудови в Україні демократичної та правової держави, де пріоритетом є додержання принципів верховенства права, гарантованих прав і свобод людини та громадянина, законності в усіх сферах суспільного життя. Створена за радянських часів система органів прокуратури та форми її діяльності відповідали умовам адміністративно-командної економіки, разом з тим реалії сьогодення вимагають інших кардинально нових підходів до її організації.

Процес реформування прокуратури України має досить тривалу історію. Зокрема, ще на етапі вступу України до Ради Європи у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 від 26 вересня 1995 року було зазначено, що роль та функції Генеральної прокуратури в Україні мають бути змінені (особливо щодо здійснення загального контролю за

додержанням законності) шляхом перетворення цього інституту на орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи (п.п. VI п. 11).

З метою відповідності новим соціально-економічним умовам, 14 жовтня 2014 р. був прийнятий новий Закон України «Про прокуратуру», який набрав чинності 15 липня 2015 р. На відміну від пострадянського законодавства, довгоочікуваним Законом України «Про прокуратуру» були запроваджені такі новації:

Найголовніша новація – відсутність так званого «загального нагляду», який апріорі не властивий органам прокуратури у демократично розвинених державах і піддавався гострій критиці з боку європейської спільноти. У перехідних положеннях Закону зазначається, що слідчі прокуратури будуть здійснюють досудове розслідування до початку діяльності Державного бюро розслідувань, тобто до листопада 2017 року.

Ускладнення порядку добору кандидатів на посади місцевих прокурорів та їх призначення, який фактично включатиме в себе аж 13 етапів.

Створення кардинально нової системи місцевих прокуратур (чіткий перелік міститься у додатку до закону), яка не у всіх випадках співпадає з адміністративно-територіальним поділом відповідної області, району, району у місті. Зараз по всій Україні налічується 638 районних, місцевих і міськрайонних прокуратур, замість яких створюються 178 місцевих прокуратур, які очолюватимуть прокурори та їх заступники.

Скорочення чисельності штату до 15 000 осіб. Під час реорганізації всі працівники будуть проходити тестування на загальні та професійні знання.

Збільшення заробітної плати працівникам, що забезпечує стимулювання працівників до належного виконання ними своїх службових обов'язків.

З метою забезпечення гарантії незалежності прокурорів передбачається функціонування таких органів прокурорського самоврядування, як всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України. Зазначені органи матимуть досить широкі повноваження, зокрема, щодо: призначення членів Вищої ради юстиції та прийняття рішення про припинення їх повноважень; фінансування та організаційного забезпечення діяльності прокуратури; внесення рекомендацій про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад та ін.

Ще однією позитивною новелою нового законодавства про прокуратуру є запровадження чіткої процедури притягнення прокурорів

до дисциплінарної відповідальності. Задля цього законом передбачається створення нової інституції – Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, яка матиме реальні повноваження не лише щодо проведення добору прокурорів на відповідні посади, а й стосовно розгляду скарг (заяв) про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснення безпосередньо дисциплінарного провадження. При цьому у керівників прокуратур значно «урізаються» можливості впливати на процедуру притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності.

І, нарешті, закріплення на законодавчому рівні припису про те, що прокурори підпорядковуються своїм керівникам виключно в частині виконання письмових наказів адміністративного характеру, пов'язаних з організаційними питаннями діяльності прокурорів та органів прокуратури. Якщо ж прокурору віддали наказ чи вказівку в усній формі, то він має законне право вимагати письмового підтвердження такого наказу чи вказівки.

Крім того, прокурор не зобов'язаний виконувати накази та вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумнів у законності, якщо він не отримав їх у письмовій формі, а також явно злочинні накази або вказівки. При цьому він має право звернутися до Ради прокурорів України з повідомленням про загрозу його незалежності у зв'язку з наданням (відданням) прокурором вищого рівня такого наказу або вказівки (ст. 17 закону).

І хоча серед науковців точаться сутички з приводу переваг нового закону, на мій погляд, підводячи підсумок, необхідно зазначити, що наша держава йшла до побудови демократичної системи прокуратури з 1995 року, з того моменту, коли взяла на себе зобов'язання перед Радою Європи, що українська прокуратура відповідатиме європейським стандартам. А тому, незважаючи на ті проблеми, які виникатимуть при застосуванні норм нового закону у практичній діяльності, можна стверджувати, що процес реформування органів прокуратури безсумнівно отримав гарний старт на шляху до створення органів прокуратури нового європейського рівня.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Руденко А. М.,

студент 2 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Беручи до уваги проблематику військової прокуратури, слід зазначити, що на території України цей інститут існував ще з XVI ст. Фактична ж його діяльність бере початок з 1992 р. внаслідок прийняття Закону України «Про прокуратуру» у 1991 р. Але у зв'язку із прийняттям 13 квітня 2012 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», а саме Кримінального процесуального кодексу України, положення, що стосувалося військових прокуратур, були виключені із Закону України «Про прокуратуру». Дана позиція викликала як позитивні, так і негативні відгуки. Ситуація кардинально змінилася через проведення в Україні антитерористичної операції, внаслідок якої 14 серпня 2014 р. було прийнято законопроект щодо створення військових прокуратур. Цей закон визначає порядок створення, комплектування та матеріально-технічного забезпечення військових прокуратур, а також соціального захисту їхніх працівників зі статусом військовослужбовців. Так, у ч. 4 ст. 8 зазначено: «У Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах самостійного структурного підрозділу) Головна військова прокуратура, яку очолює заступник Генерального прокурора України – Головний військовий прокурор». Слід вказати, що Закон України «Про прокуратуру» значно розширив обсяг повноважень військових прокурорів. Так, у ч. 2 ст. 7 зазначено: «У разі якщо в силу виключних обставин у певних адміністративно-територіальних одиницях не діють органи прокуратури України, які мають здійснювати там нагляд, за рішенням Генерального прокурора України виконання їх функцій може покладатися на військові прокуратури». Ми вважаємо, що вказана норма підвищує статус військових прокуратур в системі органів прокуратури.

Стосовно обов'язків військових прокурорів, то достатньо широкий перелік передбачено Наказом Генерального прокурора України за № 12

від 29 серпня 2014 р. «Про особливості діяльності військових прокуратур». Наприклад, за п.4 даного Наказу на працівників покладаються такі обов'язки, як додержання законодавства про мобілізаційну підготовку і мобілізацію, проходження служби, збереження військового майна та техніки і т.д. Дійсно, зазначений Наказ більш детально регламентує діяльність військових прокурорів, але він, на нашу думку, неповністю регулює процеси діяльності цього відомства. Скажімо, такий елемент, як освіта та підвищення кваліфікації військовими прокурорами, відображаються достатньо поверхово. Враховуючи вищезазначену проблему, доцільно також виокремити ч.4 ст. 27 Закону України «Про прокуратуру». У даній статті вказано: «В окремих випадках за наказом Генерального прокурора України на посади прокурорів та слідчих військової прокуратури можуть бути призначені особи, які не є військовослужбовцями і не перебувають у запасі та відповідають вимогам частин першої та п'ятої цієї статті». Ми вважаємо, що першочерговим правилом при виконанні військовим прокурором обов'язків є наявність стажу військовослужбовця. На сьогоднішній день можна констатувати факт невідповідності слідчого апарату і його керівників до розкриття та розслідування складної категорії військових правопорушень, які потребують не тільки юридичних, але і військових знань, досвіду роботи у військових формуваннях. Основною проблемою, на наш погляд, є те, що Головною військовою прокуратурою було прийнято на посади військових прокурорів велику кількість колишніх працівників територіальних прокуратур, які були нездатними пройти запроваджене в органах прокуратури тестування та конкурсний відбір. Питання такого характеру не виникають в Ізраїлі, де юристи-призовники у військову прокуратуру проходять загальноармійські офіцерські курси і підготовчий курс «офіцерів юстиції» в Школі військового права. На нашу думку, досвід цієї країни міг би стати позитивним кроком для забезпечення військової прокуратури України кваліфікованими кадрами.

Враховуючи нестабільну військову ситуацію в державі, а також повноваження, які стоять перед органами прокуратури взагалі та військовою прокуратурою зокрема, доцільно, на наш погляд, було б піти шляхом Республіки Молдова. У цій країні, після проведення реформування структури прокуратури, на основі Постанови Парламенту № 236 від 08.07.2004 року при Генеральній прокуратурі було створено Управління загальних розслідувань, у складі якого перебуває військовий відділ. Саме зазначений відділ здійснює контроль за виконанням законів у Збройних Силах Молдови та інших військових структурах. Так, завдяки діяльнос-

ті військового відділу, значно зменшився рівень злочинності у Збройних Силах республіки, а також підвищилося дотримання основних прав військовозобов'язаних та забезпечення цілісності військового майна. Схожі структури також утворені в Ізраїлі та мають назву департаментів. Наприклад, департамент юридичної консультації та законодавства надає юридичний супровід діяльності органів військової прокуратури, а також приймає участь від імені армії в законодавчих процесах та представляє інтереси армії в державних та громадських організаціях при розгляді правових питань, що стосуються армії. Департамент міжнародного права надає консультації військовим формуванням та органам армії з питань міжнародного права. Таким чином, запровадження схожих органів у структуру військової прокуратури України значно підвищило б врегулювання низки правових питань при виконанні військових обов'язків.

Отже, проведення реформ є невід'ємним кроком сьогодення України і військовій прокуратурі в цьому плані відводиться не останнє місце. Ми переконані, що саме суворе дотримання у Збройних Силах законодавства, спрямоване на захист життя, здоров'я, забезпечення особистої безпеки військовослужбовців, є найважливішим завданням діяльності органів військової прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Рудич Д. Є.,

студент 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРОКУРОРА З ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ

Відповідно до статті 36-1 Закону України «Про прокуратуру» від 1991 р., під представництвом прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді розуміється здійснення прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів гро-

мадянина або держави у випадках, передбачених законом. Це саме визначення дублюється у статті 23 нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. Аналізуючи нормативно-правове регулювання функції представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді, особливо звертаючи увагу на положення Закону України «Про прокуратуру» від 2014 року, можна зробити такий висновок: відбувається розширення представницьких повноважень прокурора, зокрема йдеться про позасудову форму реалізації цієї функції, повноваження щодо ознайомлення та витребування копій документів, матеріалів органів публічної влади, державних та комунальних підприємств тощо. Це пояснюється тим, що фактично відбулося злиття двох конституційних функцій прокуратури – «представницької» та «наглядової». У зв'язку з цим М. Стефанчук наголошує на необхідності удосконалення нормативно-правового регулювання функції представництва інтересів громадянина або держави в суді органами прокуратури України.

На мою думку, вирішення проблеми законодавчого регулювання вказаної функції потребує тривалої нормотворчої праці, що, у свою чергу, є стратегічним завданням. Але в той же час забезпечення ефективності реалізації представницької функції прокурора – вимога сьогодення. У цьому сенсі саме правильна організація роботи прокурора є єдиним шляхом до досягнення практичної ефективної представницької діяльності прокурора.

Організація роботи в органах прокуратури, в тому числі з представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді, завжди перебуває в центрі уваги Генерального прокурора України. Про це може свідчити наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень» від 28 травня 2015 року № 6Гн, в якому зазначено, що основними завданнями здійснення представництва в суді є: захист інтересів громадянина у випадках, визначених законом; захист інтересів держави у випадках порушення або загрози їх порушення, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Також треба зазначити, що з впровадженням комп'ютерного програмного комплексу «Єдина система статистики та аналізу роботи органів прокуратури України» організаційна робота, яка пов'язана з реалізацією

функції представництва фактично доповнилася необхідністю паралельного ведення відповідних електронних проваджень у системі ЄССА. Облік роботи прокурора з питань представництва здійснюється на підставі документів, що акумулюються у відповідних провадженнях. Щодо кожного позову, пред'явленого до суду, необхідно вести таке провадження, у якому зосереджувати копії позову, позовних матеріалів. Ведення належним чином наглядових проваджень спрощує облік, тому даному питанню необхідно приділяти особливу увагу.

Окрім цього, під час здійснення судочинства прокурор отримує надмірне навантаження по складанню та оформленню документів, що приводить до зниження ефективності роботи прокурора. Тому важливо, щоб організаційна робота прокурора за цим напрямком була максимально автоматизована та переведена в електронне провадження без необхідності паперового дублювання, що у свою чергу сприятиме збереженню даних, можливості оперативного доступу до наглядових проваджень, економії матеріально-технічних ресурсів тощо. Серйозні упущення в організації роботи прокурора з питань представництва є однією з найголовніших причин неефективної роботи прокурора в суді, зокрема можна виділити недостатню підготовленість до участі в судових засіданнях (незнання справи, відсутність відповідних нотаток за матеріалами тощо).

Підсумовуючи, можна сказати, що діяльність прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді має носити системний характер. А особливу увагу в цьому питанні слід приділяти саме організації роботи, яка має важливе практичне значення при здійсненні прокуратурою своїх повноважень.

Використана література

1. Стефанчук М. Проблеми застосування нового законодавства щодо представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді / М. Стефанчук // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 5. – С. 19-26.

2. Кравчук В. М. Інституційно-правовий аспект функціонування прокуратури України як органу державної влади: монографія. – Тернопіль: Тернограф, 2013. – 272 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Рудич Л. І.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), досудове слідство здійснюється органами досудового розслідування. У ст. 38 КПК визначено перелік таких органів, серед яких слідчих підрозділів органів прокуратури дійсно немає.

З цього приводу у п. 1 Розділу XI «Перехідні положення» КПК визначено: «до дня введення в дію положень частини 4 ст. 216 цього Кодексу повноваження щодо досудового розслідування здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначеними цим Кодексом, – щодо злочинів, передбачених частиною 4 статті 216 цього Кодексу».

Після введення в дію положень частини 4 ст. 216 КПК кримінальні провадження, розпочаті слідчими органів прокуратури, у тримісячний строк передаються слідчими цих органів відповідному органу досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної КПК. Таким чином, передачу відповідних кримінальних проваджень КПК пов’язує із днем введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу.

Частина 4 ст. 216 КПК нині діє в редакції Закону № 771-VIII від 10 листопада 2015 р. Згідно з першим пунктом Розділу II «Прикінцеві положення» цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування. Оскільки уперше Закон був опублікований в газеті «Голос України» 25 листопада 2015 р., то він набрав чинності 26 листопада 2015 р.

Пункт 2 Розділу II «Прикінцеві положення» цього Закону уточнює: «кримінальні провадження, розпочаті слідчими органів внутрішніх справ, безпеки та прокуратури до дня набрання чинності цим Законом, у тримісячний строк передаються слідчими цих органів відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної КПК України». Таким чином, відповідно до цього Закону, кримінальні провадження, розпочаті слідчими органів прокуратури до 26 листопада 2015 р.,

у строк до 26 лютого 2016 р. мали би бути передані слідчими органів прокуратури слідчим органів державного бюро розслідувань, якби цей орган існував. Якщо ж кримінальні провадження немає кому передавати (немає «відповідних органів досудового розслідування»), то провадження не передаються, що абсолютно не суперечить Закону.

Пунктом 4 цього ж Розділу визначено, що «матеріали кримінального провадження, які на день набрання чинності цим Законом перебувають в іншому органі досудового розслідування на стадії досудового розслідування, але відповідно до цього Закону підслідні ДБР, у тримісячний строк після початку здійснення ДБР функції досудового розслідування передаються до відповідного підрозділу (органу) ДБР для продовження провадження».

12 листопада 2015 р. прийнято Закон «Про Державне бюро розслідувань». Відповідно до пункту 1 Розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» цей Закон набирає чинності з дня утворення Кабінетом Міністрів України Державного бюро розслідувань, але не пізніше 1 березня 2016 р. Таким чином, сам Закон «Про Державне бюро розслідувань» повинен набрати чинності «не пізніше 1 березня 2016 року», а матеріали кримінального провадження від слідчих органів прокуратури повинні бути передані до ДБР у тримісячний строк після початку здійснення ДБР функції досудового розслідування.

У зв'язку з тим, що 29 лютого 2016 р. було створено ДБР, з'явилися повідомлення про те, що з 1 березня суди перестали приймати клопотання від прокуратури у провадженнях, які вони вже не можуть вести. Так як наразі в Бюро нема працівників, а в Україні тільки розпочала роботу комісія з відбору директора Бюро та його заступників, то ДБР не може виконувати покладені на нього функції досудового розслідування.

У такій ситуації Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ роз'яснив, що згідно з абзацом 3 пункту 1 Розділу X «Прикінцеві положення» КПК України положення частини 4 статті 216 КПК вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України (але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності КПК). Передання матеріалів кримінального провадження слідчими органів прокуратури до відповідного підрозділу (органу) ДБР для продовження провадження відбувається відповідно до абзацу 2 пункту 4 Розділу VI Закону «Про Державне бюро розслідувань» та абзацу 2 пункту 1 Розділу XI «Перехідні положення» КПК у тримісячний строк після початку здійснення ДБР функції досудового розслідування.

Тобто початок дії положень частини 4 статті 216 КПК України пов'язаний не з моментом набрання чинності закону, який регулюватиме діяльність Державного бюро розслідувань України як державної установи, а з моментом початку здійснення останнім функцій органу досудового розслідування.

Таким чином, після 1 березня 2016 р. слідчі прокуратури мають юридичне повноваження та обов'язок продовжувати здійснювати розслідування у кримінальних провадженнях, які відповідно до закону підслідні ДБР, але на сьогодні ще перебувають в органах прокуратури на стадії досудового розслідування. Матеріали зазначених кримінальних проваджень повинні бути передані до підрозділів (органів) ДБР для продовження провадження лише після початку здійснення ДБР функцій досудового розслідування (і протягом трьох місяців з дня, коли ДБР розпочне здійснення цих функцій).

Аналіз норм закону дає підстави для висновку, що створення ДБР призведе до громіздкості, незрозумілості системи правоохоронних органів, неналежного розподілу слідчих та оперативно-розшукових функцій між органами, а також до дублювання повноважень та порушення передбачених законом строків досудового розслідування.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Рудь О. О.,

студентка 3 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

У сучасних умовах увага суспільства все більше прикута до ефективності діяльності органів прокуратури України. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., діяльність прокуратури ґрунтується на засадах верховенства права та визнання людини, її життя й здоров'я, честі та гідності, недоторканості й безпеки найвищою соціальною цінністю. Реалізація даних функцій можлива лише за умови

належного виконаннями прокурорами своїх службових обов'язків і дотримання службової дисципліни. Саме тому, питання щодо прокурорської дисципліни та відповідальності є надзвичайно актуальними та пов'язані з авторитетом системи органів прокуратури та довіри громадян до неї.

Варто відмітити, що у ст. 2 Дисциплінарного статуту прокуратури України зазначається, що працівники прокуратури повинні мати високі моральні якості, бути принциповими й непримиренними до порушень законів, поєднувати виконання своїх професійних обов'язків із громадянською мужністю, справедливістю і непідкупністю.

Загальною підставою для дисциплінарної відповідальності є вчинення дисциплінарного правопорушення (проступку). А. Пшонка вважає дисциплінарним проступком винне протиправне порушення прокурорським працівником службових обов'язків або вчинення проступку, що виражається в порушенні вимог Конституції та законів України та виданих на їхній підставі й відповідно до них наказів і указівок керівництва, порушенні обмежень за посадою, а також загальноновизнаних моральних вимог [2].

Також, на законодавчому рівні до підстав для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності відносяться: невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; необгрунтоване зволікання з розглядом звернення; розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень; порушення встановленого законом порядку подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури; систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики; порушення правил внутрішнього службового розпорядку; втручання чи будь-який інший вплив прокурора у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, у службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб чи суддів, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їх рішень, дій чи бездіяльності, за відсутності при цьому ознак адміністративного чи кримінального правопорушення; публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості.

Згідно із Законом України «Про прокуратуру» дисциплінарними стягненнями є: 1) догана; 2) заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора України); 3) звільнення з посади в органах прокуратури.

Варто зазначити, що у різних країнах Європи питання притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності вирішуються по-різному. Так, у Польщі дисциплінарні справи розглядаються спеціальними дисциплінарними судами (статті 66–89 Закону Польської Республіки про прокуратуру 1985 року). У Португалії право «здійснювати дисциплінарні акції і будь-які дії подібного характеру стосовно прокурорських працівників» належить Вищій раді прокуратури (ст. 27 Закону Португальської Республіки про прокуратуру Португальської Республіки 1986 року) [3].

У Законі України «Про прокуратуру» також чітко вказано, що дисциплінарне провадження щодо прокурора здійснюється виключно Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів. Функціонування якої дає змогу значно обмежити прояви нео'єктивності у вирішенні питань дисциплінарного характеру. Крім того, позитивним є те, що право на звернення до згаданої Комісії із скаргою про вчинення прокурором дисциплінарного проступку має кожен, кому відомі такі факти.

Отже, можна зробити висновок, що питання прокурорської дисципліни та відповідальності безумовно пов'язані з авторитетом системи органів прокуратури і тому потребує належного законодавчого врегулювання. Притягнення прокурорів до відповідальності у відповідність із міжнародними стандартами закладають підвалини успішного виконання прокурорами покладених обов'язків шляхом підвищення рівня кваліфікації й дисципліни прокурорських кадрів. Залишається очевидним і те, що покарання недобросовісних прокурорів – перший крок до підвищення рівня довіри громадян до органів прокуратури.

Використана література

3. Остапчук В. Щодо сутності правових аспектів служби в органах прокуратури як спеціалізованої служби та порядку доступу до неї / В. Остапчук // Вісник національної академії прокуратури України. – 2011. – № 1. – С. 25-32.

4. Пшонка А. В. Дисциплінарна відповідальність прокурорів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / А. В. Пшонка. – Х., 2006. – 20 с.

5. Долежан В. В. Прокуратура потребує демократичного Дисциплінарного статуту [Електронний ресурс] / В. В. Долежан. – Режим доступу: http://www.uap.org.ua/ua/journal/2_6.html?_m=publications&_t=rec&id=15377.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Рябенко Ю. Ю.,

студентка 5 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Прокуратура в Україні сьогодні перебуває на етапі реформування. І це не лише питання виконання одного із зобов'язань України перед Радою Європи, а й нагальна та очевидна соціальна потреба. Поштовхом для початку реформування прокуратури стали значні недоліки, такі як непрозорість, неефективність діяльності органів прокуратури, корупція, надмірні повноваження посадових осіб прокуратури, моральні та етичні проблеми поведінки прокурорів тощо. Наразі ж перед реформою стоїть завдання повної зміни кадрового забезпечення цього органу, адже таку посаду мають займати професіонали, знавці своєї справи, високоінтелектуальні, виховані та гуманні люди з почуттям гідності виконання своєї справи.

У Законі «Про прокуратуру», прийнятому 14 жовтня 2014 року, ст. 27 проголошує вимоги щодо осіб на посаду прокурорів різних рівнів. Так, щодо прокурора місцевої прокуратури, то ним може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою. Прокурором регіональної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має стаж роботи на посаді прокурора не менше трьох років. Прокурором Генеральної прокуратури України може бути призначений громадянин України, який має стаж роботи на посаді прокурора не менше п'яти років. Військовими прокурорами призначаються громадяни з числа офіцерів, які проходять військову службу або перебувають у запасі і мають вищу юридичну освіту, за умови укладення ними контракту про проходження служби осіб офіцерського складу у військовій прокуратурі. Що ж до вимог на посаду прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, може бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. Також новелою є запроваджене тестування на зайняття посад у прокуратурах. Воно пройшло поетапно: 1-й етап – тестування на знання законодавства

(професійний тест), 2-й етап – тестування загальних здібностей, 3-й етап – тестування особистісних характеристик, 4-й етап – співбесіда [1]. Як бачимо, такий відбір прокурорів дає змогу оцінити в повному обсязі їх знання, професійні навички та моральні якості особи, як представника державного органу.

Що стосується професійного тесту, то він спрямований на перевірку знань кандидатів чинного законодавства. Спеціалісти по-різному висловлюють свою точку зору з приводу першого етапу тестування, одні підтримують прозорість та відкритість такого тестування, інші – наголошують на недосконалої технічній стороні проведення, спостерігались випадки несправності комп'ютерної системи, проте вони виправлялись і, все ж таки, тестування успішно було проведено. Стосовно другого етапу тестування, то слід зазначити, що він був спрямований на визначення логічних здібностей кандидатів, здатність працювати з цифрами та проводити розрахунки, вміння кандидата працювати з текстовими документами, аналізувати їх і робити висновки [2].

В умовах кадрового реформування органів прокуратури, не останню роль відіграє і питання морально-психологічних якостей прокурора в процесі формування нової прокуратури, адже, на нашу думку, такі аспекти є досить важливими, для впровадження реформи та її виконання на практиці. Що ж саме до визначення прокурорської етики та моральності, то психолог Н. Гарбуза вважає, що це наявність у прокурорів високого рівня загальноосвітньої та теоретичної підготовки, володіння ґрунтовними знаннями в різних галузях, вияв високого професіоналізму при виконанні своїх функціональних і посадових обов'язків, неухильне дотримання при цьому правил моральності, принципів діяльності органів прокуратури і гуманного ставлення до людей. Формування морального досвіду зумовлене двома взаємопов'язаними чинниками: а) вироблення певної системи переконань, звичних відносин, мотивів дій і відповідних моральних почуттів; б) формування стійких форм поведінки, життєвих громадянських позицій і дії в суспільстві. Ці два фактори мають значення тільки в єдності та взаємозв'язку [3]. Саме тому багато спеціалістів зараз переконані, що все ж таки в умовах реформування прокуратури, було б доцільно замінити «старих прокурорів» на «нових», які будуть діяти по-новому. З приводу цього помічник держсекретаря США у справах Європи та Євразії В. Нуланд у заяві перед комітетом у закордонних справах американського Сенату сказала, що Генеральна прокуратура України має бути наново ство-

рена [4]. Важливу роль в цьому питанні відіграє введення тестування особистісних ознак для кандидатів на посаду прокурора, таких як здатність до самоконтролю і саморегуляції, врівноваженість, терпіння, емоційна стійкість, відкритість новому досвіду і високий рівень інтелекту і, звичайно ж, чесність. Тобто, таке тестування дає змогу оцінити характер особистості з різних сторін. В цьому тесті не існує «правильних» або «неправильних» відповідей. Точність результатів залежить від рівня відвертості, з якою людина відповіла на запитання, і від його рівня самосвідомості [2]. Також слід зазначити, що при проведенні кожного етапу тестувань призначалися спостерігачі, які здійснюють нагляд безпосередньо протягом складання тестів та здійснювалась он-лайн трансляція з місць проведення тестування.

На нашу думку, саме такий підхід до кадрового оновлення в органах прокуратури дає змогу якісного, чесного та відкритого відбору кандидатів, що на сьогодні відіграє досить важливу роль у формуванні й становленні «нової» держави та, зокрема, органів державної влади. За часи незалежності України, прокуратура здобула собі не найкращу репутацію. Проте, нове керівництво бореться проти цього, і якщо надалі реформа органів прокуратури буде набирати обертів та втілюватись на практиці, то за короткі строки Україна все ж таки досягне європейських стандартів роботи органів прокуратури.

Використана література

1. Про затвердження Порядків проведення тестування та чотирирівневого відкритого конкурсу на зайняття посад у місцевих прокуратурах : Наказ Генерального прокурора України від 20.07.2015 р. №98.

2. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gp.gov.ua/ua/reforms.

3. Блажівський Є. Роль і значення морально-психологічних якостей прокурора в контексті реформування прокуратури України / Є. Блажівський, Л. Радухівська // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 8-16.

4. Реформа прокуратури близька до провалу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dw.com/p/1GoUJ>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Трагнюк Р. Р.

Рядних А. С.,
студентка 5 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ

Невід'ємною складовою удосконалення державної антикорупційної політики є реформування тих правоохоронних і правозастосовних органів України, які забезпечують запобігання та протидію корупції. Йдеться передусім про розробку національної моделі спеціальних антикорупційних органів, покликаних боротися з цим негативним явищем, що, безсумнівно, є актуальним як у науковому, так і практичному аспектах.

Міжнародно-правові акти містять загальні засади створення спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів, однак уніфікованих форм спеціалізації не встановлюють [1, с. 261]. Комплексний аналіз зарубіжних антикорупційних інституційно-функціональних моделей дає можливість виокремити три типи державних інституцій антикорупційної спрямованості, а саме: 1) багатоцільових державних агентств, уповноважених на реалізацію низки функцій у сфері протидії корупції (наприклад, Національний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю (Гонконг), Бюро із запобігання та боротьби проти корупції (Латвія)); 2) спеціалізованих антикорупційних служб у складі правоохоронних органів; 3) самостійних профільних антикорупційних інституцій (Антикорупційна моніторингова група (Албанія), Державна комісія запобігання корупції (Македонія), Постійна комісія проти корупції (Мальта)).

У провідних європейських країнах найбільшого поширення набула друга модель, що передбачає створення автономних спеціалізованих антикорупційних служб у складі поліції (наприклад, Центральне управління боротьби з корупцією федеральної поліції Бельгії, Національне управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки та навколишнього середовища Національного директорату поліції Норвегії тощо) або прокуратури [2, с. 39]. Зокрема, у 1995 р. в структурі прокуратури Іспанії було створено Спеціальну прокурорську службу з переслідування економічних злочинів, пов'язаних з корупцією, яка у 2007 р. була реформована в офіс Спеціального прокурора по боротьбі з корупцією

та організованою злочинністю. За роки свого існування зазначена антикорупційна інституція засвідчила свою ефективність та стала базовою моделлю для створення у 2002 році Національної прокурорської служби по боротьбі з корупцією Румунії, яку в 2006 році перетворено на Національний директорат по боротьбі з корупцією як структурний підрозділ Прокурорської служби при Вищому касаційному суді Румунії.

У Федеративній Республіці Німеччина відсутній єдиний антикорупційний орган, проте плідно працюють спеціалізовані прокуратури по боротьбі з корупцією окремих регіонів (земель), що фактично виконують роль спеціалізованого антикорупційного органу, створення якого передбачено у міжнародних конвенціях.

Винятком із тенденції створення спеціалізованої антикорупційної прокуратури є Грузія, яка довела своїм прикладом, що дієвість антикорупційної політики може бути забезпечена не тільки створенням нових спеціалізованих органів, а й оптимізацією та використанням потенціалу вже існуючих правоохоронних органів, зокрема органів прокуратури, які функціонально здатні ефективно протистояти корупції та її проявам [3, с. 151-152].

Безумовно, кожна з моделей має свої переваги та недоліки. Виходячи зі світового досвіду, можна зробити висновок, що на першому етапі створення антикорупційних інституцій більш доцільним є створення спеціалізованих антикорупційних підрозділів у складі правоохоронних органів. По досягненні певних результатів, а саме, зниженні показника корупційних правопорушень в суспільстві, доцільно створити багатоцільовий орган по протидії та боротьбі з корупцією, який буде діяти самостійно від інших державних органів (прикладом такого двоетапного створення відповідних інституцій є Іспанія, Румунія, Гонконг та інші країни світу). В Україні було обрано певну «суміш» першої (створення Національного антикорупційного бюро, як багатоцільового державного органу) та другої (створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в системі органів прокуратури) моделі державних антикорупційних інституцій. Статтею 8-1 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року передбачено відносно автономію Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в системі прокуратури, що дозволить неупереджено здійснювати свої повноваження та ефективно співпрацювати з Національним антикорупційним бюро України.

На погляд автора, поетапний перехід від однієї моделі створення органів, що протидіють корупції, до іншої є доволі виваженим та логічним. Національний законодавець пішов шляхом створення одразу двох органів, на наш погляд, через певні зобов'язання перед міжнародною спільнотою та одночасним розумінням того, що Україна, все ж таки, знаходиться лише

на початку свого антикорупційного шляху. Запровадження Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні є важливим кроком на шляху подолання такого деструктивного суспільного феномена як корупція. Проте одночасне функціонування такої прокуратури та Національного антикорупційного бюро буде вдалим лише в тому випадку, якщо компетенція двох цих органів буде чітко розмежована на законодавчому рівні.

Використана література

1. Проневич О. С. Інститут спеціалізованої антикорупційної прокуратури в європейській державно-правовій традиції [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 261–268. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
2. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І. В. Плахіна // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 4 (25). – С. 37-43.
3. Ярмиш О. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель [Електронний ресурс] / О. Ярмиш, Р. Мельник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 144-155. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/yarmysh.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Трагнюк Р. Р.

Салтиков С. М.,

студент 2 групи 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У РАЗІ ЗАЛУЧЕННЯ ОСІБ ДО КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Прагнення побудувати дійсно демократичну та правову державу об'єктивно зумовлює необхідність реформування вітчизняного законодав-

ства відповідно до міжнародних правових стандартів. Не став винятком і новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), із набранням чинності якого у кримінальну процесуальну діяльність введено низку нових інститутів, таких як конфіденційне співробітництво.

Застосування такого механізму доказування передбачено у главі 21 КПК України і спрямоване на швидке, неупереджене та повне дослідження обставин справи. Проте на практиці виникає чимало питань, зокрема, стосовно контролю за застосуванням вказаної норми з боку органів прокуратури.

Функція процесуального керівництва за органами досудового розслідування є однією з основних напрямів діяльності органів прокуратури і закріплена у ст. 121 Конституції України.

Відповідно до ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України.

Напротивагу цьому через відсутність детальної регламентації застосування інституту конфіденційного співробітництва в КПК України на практиці виникає чимало питань стосовно реалізації прокурором своїх повноважень.

Так, незрозуміло чи необхідно повідомляти прокурора про залучення слідчим особи-конфідента та обсяг інформації, яка повинна бути йому надана. Відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК України рішення слідчого приймаються у вигляді постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий визнає це за необхідне. Згідно із п. 2 ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування.

Саме тому, на нашу думку, прокурор повинен бути в обов'язковому порядку повідомлений письмово слідчим не пізніше наступного дня про факт залучення особи до конфіденційного співробітництва. Проте, враховуючи наявність постанови слідчого про зміну анкетних даних особи, можна стверджувати, що у повідомленні прокурора буде фігурувати факт прийняття слідчим відповідного процесуального рішення та змінені ідентифікаційні дані конфідента на підставі Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні» від 23 грудня

1993 року №3782-ХІІ, як особи, яка брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень.

При цьому у разі необхідності дослідження у судовому засіданні законності винесення слідчим вказаної постанови (мотивування, строки залучення особи-конфідента, мета та поставлені їй завдання), до матеріалів кримінального провадження може бути доданий витяг з вказаної постанови, в якому будуть видалені справжні анкетні дані особи-конфідента.

Наступний моментом, що заслуговує на увагу, є питання участі конфідента у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до ст. 275 КПК України слідчий має право залучити конфідента для проведення НСРД. Проте питання погодження цього рішення слідчого з прокурором та можливості його оскарження кримінально-процесуальне законодавство оминає. До того ж невизначеним залишається питання щодо допустимості доказів одержаних внаслідок конфіденційного співробітництва та можливості використання прокурором інформації наданої конфідентом в залі судового засідання.

Отже, можна зробити висновок, що наразі правове регулювання контролю з боку прокуратури за залученням осіб до конфіденційного співробітництва в Україні знаходиться на етапі становлення. Немає жодної усталеної практики з цього питання. Це пов'язано, перш за все, із відсутністю чіткого понятійного апарату та порядку (процедури) у разі залучення особи до конфіденційного співробітництва. Саме тому необхідним є комплексне внесення змін до законодавства для усунення усіх прогалин у питанні конфіденційного співробітництва з урахуванням міжнародного досвіду провідних країн світу.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Самойлова В. М.,

студентка ПБ/зі 21 2 курсу Київського університету права Національної академії наук України

РЕФОРМА ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Реформа органів прокуратури залишається одним із «боргів» України перед Радою Європи. Українська модель прокуратури іще до недавнього часу залишалася радянською та не відповідала європейським стандартам.

Вивчивши досвід європейських країн, експерти Центру політико-правових реформ дійшли висновку, що 25 прокурорів – це оптимальна чисельність для окружної (міжрайонної) прокуратури (виходячи з показника: один прокурор на 10 тис. населення). У регіональних (обласних) прокуратурах, відповідно до середньоєвропейських норм, пропонується один прокурор на 75 тис. населення. За такого підходу загальна чисельність прокурорів в Україні мала б становити приблизно 5 тисяч осіб. Для порівняння: якщо на 100 тис. населення у Франції, Італії, Іспанії чи Німеччині припадає від трьох до шести прокурорів, то в Україні – більш ніж 20.

Наслідком таких структурних змін мало б стати не тільки істотне скорочення кількості прокурорів, а й значна економія бюджетних коштів при підвищенні рівня забезпеченості прокурорів. У зв'язку з цим у 2015 р. було розпочато реформу у прокуратурі України.

Посол США в Україні Дж. Пайетт у своєму виступі заявив: «Замість того щоб підтримувати реформи в Україні і працювати на викорінення корупції, корумповані чиновники в ГПУ роблять гірше, відкрито і агресивно підриваючи реформи. Вони регулярно перешкоджають зусиллям щодо розслідування та кримінального переслідування корумпованих чиновників у Генеральній прокуратурі. Вони залякують і перешкоджають зусиллям тих, хто працює чесно в рамках ініціатив з реформування ГПУ». На сьогодні все тією ж корумпованою ланкою в органах прокуратури України лишаються працівники органів прокуратури України, які працюють там ще з 80-х, 90-х років. Тому однією із цілей в реформуванні прокуратури України є скорочення, а також зміна кадрів на нових не корумпованих осіб.

У зв'язку з реформою, за словами Д. Сакварелідзе, по всій Україні має бути оголошено близько 700 вакантних посад, а чисельність працівників прокуратури має скоротитися до 10 000 вже у 2017 році. Подібне скорочення має відбуватися відбуватиметься через реорганізацію 638 районних прокуратур і 208 місцевих.

Тож як проходив відбір кандидатів у нову прокуратуру? Якщо патрульних поліцейських відбирала громадськість і експерти, які ніколи не працювали в міліції, то прокурори відбирали самі себе. Ніякого стороннього контролю. Оновлення кадрів в органах прокуратури передбачалося через конкурсний відбір місцевих прокурорів. Однак якщо спершу 60% кандидатів були людьми не зі старої системи, то після двох етапів незалежного тестування їх залишилося лише 22%. А після інтерв'ю з кандидатами з боку відбіркових комісій, де з семи членів по чотири призначалися генпрокуратурою, лише 3% успішних кандидатів були новими в органах

прокуратури. І з цих 3% так званих зовнішніх кандидатів на посаду керівника місцевої прокуратури генпрокурор В. Шокін, який під тиском президента та громадськості сам подав у відставку, не призначив жодного.

Отже, в результаті реформування маємо такі зміни:

– 15 грудня 2015 р. по всій країні (за винятком окупованих територій) почали працювати місцеві прокуратури. Нині їх в Україні 155. Іще 23 прокуратури – на окупованих територіях (у них за штатом лише один працівник – начальник);

– протягом останніх місяців усі прокурори районних, міськрайонних і міських прокуратур проходили тестування. Тих, хто показав найгірші результати, відсіяли. Скорочення становить понад 25%: з більш як 7900 прокурорів на сьогодні залишилося близько 5800. У цьому є позитив: за результатами об'єктивного тестування на місцевому рівні залишилися найбільш кваліфіковані прокурори;

– своєрідною новинкою стало те, що на рядові посади прокурорів за законом могли претендувати виключно прокурорські працівники, а на посади керівників і заступників – також і «зовнішні» кандидати. Вони могли мати попередній прокурорський досвід, але головна вимога – юридична освіта і 5 років стажу у сфері права;

– у конкурсі на адміністративні посади у місцеві прокуратури подавалися 562 колишні прокурори, з них 195 було відсіяно. Склад прокуратури був значно омолоджений.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Київського університету права Сахнюк С. В.

Семенових Є. А.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ, РЕФОРМУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД

27 лютого 1991 р. Україною була ратифікована Конвенція ООН про права дитини, що стало важливим кроком і суттєвою гарантією для за-

хисту такої уразливої соціальної категорії, як діти. У зв'язку з цим актуальності набирає питання створення ефективної системи ювенальної юстиції, в якій провідною ланкою виступає прокуратура України як один з органів, що здійснює нагляд за додержанням прав неповнолітніх.

Сьогодні в умовах реформування органів прокуратури триває пошук найбільш оптимальних та ефективних моделей захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема і дитини. Правозахисний, правоохоронний характер діяльності прокуратури полягає у забезпеченні як прав і свобод, пов'язаних із запобіганням підлітковій злочинності, так і превенції вчинення злочинів стосовно неповнолітніх.

Необхідність існування прокуратури в системі органів ювенальної юстиції обумовлюється:

1. Підвищеними вимогами до професійності установ і відомств, що здійснюють захист прав і свобод дитини. Так, Галузевим наказом Генерального прокурора України від 6 грудня 2014 р. № 16гн «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» передбачається виконання обов'язків щодо захисту прав і свобод дітей працівниками, що мають стаж роботи в органах прокуратури не менше 3 років.

2. Потребою у координації діяльності розгалуженої системи органів ювенальної юстиції, що централізовано здійснюється прокуратурою. Так, в центральному апараті ГПУ діє Головне управління захисту прав і свобод дітей, що здійснює процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, забезпечує нагляд за додержанням їх прав при виконанні кримінальних покарань, функціонують його самостійні підрозділи в регіонах.

3. Максимальним забезпеченням прав та інтересів неповнолітніх шляхом встановлення особливої процедури і суб'єктного складу органів при розгляді кримінальних проваджень.

Звергаючись до іноземного досвіду, варто зауважити, що у Великобританії діє Королівська прокурорська служба судового переслідування злочинів, яка є головним державним органом кримінального переслідування. Прокуратура відповідальна й за здійснення політики, спрямованої на охорону дітей та молодих людей, яка вимагає, щоб прокурори виконували свої функції у контексті захисту дітей від поганого поводження, попередження погіршення здоров'я дитини та її розвитку [1, с. 25].

В Іспанії прокурори можуть заявляти судові позови, коли честь, репутація або приватне життя дитини було порушено засобами масової інфор-

мації (article 4 Law 1/1996 on legal protection of minors), та в інших випадках, коли порушуються основні права дитини [2, с. 82].

У Франції функціонує Бригада у справах неповнолітніх, що звітує перед Генеральним прокурором з питань заподіяння неповнолітнім особам різного роду тілесних ушкоджень, реалізує функції попередження, припинення злочинів проти неповнолітніх [3, с. 479].

В Італії ювенальні прокурори функціонують при судових органах і часто направляють справи неповнолітніх у Центри з примирення, які інформують прокурора про результати попереднього розслідування чи щодо примирення сторін у випадку доручення їм проведення такої процедури [4, с. 66-67].

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що інститут прокуратури є одним з центральних органів, що забезпечує захист прав і свобод дитини. Проте на сьогодні існує системна роз'єднаність установ ювенальної юстиції. Реформування національного законодавства, яке б забезпечило достатню координацію ювенальних слідчих, прокурорів, судів, інституту омбудсмена, запровадження примирних інституцій (на зразок італійських Центрів з примирення), на нашу думку, посилило б захист дітей, а також знизило рівень злочинності серед даної соціальної категорії.

Використана література

1. Маркова В. О. Прокурор на захисті прав дітей, утвердження фундаментального принципу верховенства права / В. О. Маркова // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – №3. – С. 21-27.

2. Голосніченко Д. І. Прокурорський нагляд: питання історії та сучасного зарубіжного досвіду / Д. І. Голосніченко // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – 2012. – №2 (14). – С. 80-85.

3. Підтримання прокурором державного обвинувачення / Л. Р. Грицаєнко (кер. авт. кол.), Г. П. Серета, М. К. Якимчук та ін.; за заг. ред. Г. П. Серети. – К.: Юридична думка, 2010. – 656 с.

4. Попов Г. В. Діяльність органів прокуратури у сфері захисту прав дітей: моногр. / Г. В. Попов; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. К. Якимчука. – К.: Алерта, 2012. – 168 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Сидоренко Д. С.,

студентка 4 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИП ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Принципи діяльності прокуратури – це основні керівні начала, що лежать в основі організації та діяльності органів прокуратури, визначають завдання та повноваження прокурорів, а також зміст та характер правових заходів при здійсненні прокурорської діяльності.

Принцип політичної нейтральності прокуратури закріплений у п. 6 ст. 3 Закону України «Про прокуратуру». Для розкриття зазначеного принципу необхідно перш за все звернутися до ст. 7 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури, де вказано, що працівник органів прокуратури зобов'язаний виконувати свої службові повноваження політично неупереджено та нейтрально, не використовувати їх в інтересах політичних партій або окремих політиків, громадських об'єднань.

Реалізація вказаного принципу має надзвичайно велике значення для утворення незалежної та непідконтрольної зацікавленим особам або політичним партіям прокуратури в Україні. Однак, слід наголосити, що закріплення принципу деполітизації органів прокуратури не є чисто українським ноу-хау, а бере своє коріння з досвіду переважної більшості країн – членів ЄС (за винятком, наприклад, Польщі) щодо практики впровадження принципу політичної нейтральності в органах державної влади.

Актуальними видаються погляди В. В. Сухоноса, який вважає, що Закон України «Про прокуратуру» не тільки повинен закріплювати принцип політичної нейтральності, а й містити, крім того, спеціальну норму, де буде визначено перелік заборон щодо дій, які можуть розглядатися як прояви політичної заангажованості.

Політична нейтральність прокуратури має включати в себе певні складові.

По-перше, заборону займатися політичною діяльністю або будь-яким чином проявляти «симпатії» до політичних партій. Прокурор не має право демонструвати політичні погляди або переконання, які засвідчують

особливе ставлення до політичних партій, виборчих блоків або можуть справляти враження такого ставлення.

По-друге, вимогу щодо позапартійності прокурорів, яка є формальною, державно-обов'язковою, узаконеною та легальною. Вона відповідає міжнародним актам: Міжнародному пакту про громадянські і політичні права, що був прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН у 1966 р., Європейській конвенції про захист прав і основних свобод людини й ін. У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, зокрема, говориться про можливість обмежень стосовно створення суспільних асоціацій «для осіб, що входять до складу збройних сил і поліції» (ст. 22). Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини, закріплюючи право на об'єднання (ст. 11), містить обмеження в користуванні цим правом «для осіб, що входять до складу збройних сил і поліції, державного управління». Працівники органів прокуратури не можуть бути членами громадських об'єднань, які переслідують політичні цілі. Відповідно до ст. 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Таке обмеження поширює свою дію, зокрема, й на працівників прокуратури.

По-третє, забороняється створення та діяльність громадських об'єднань, які переслідують політичні цілі, в органах прокуратури. Однак, це не виключає можливості, відповідно до Керівних принципів, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування, вступати до національних та міжнародних організацій або асоціацій, відвідувати їх засідання, а також створювати або приєднуватися до професійних спілок, які представляють їх інтереси, підвищують їх професійну підготовку тощо.

По-четверте, працівникам прокуратури забороняється, крім того, брати участь у політичних дебатах, проводити політичну агітацію, використовувати символіку політичної партії під час здійснення службових обов'язків і поза цим.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що політична нейтральність у діяльності органів прокуратури – це здійснення прокурорами покладених на них службових обов'язків у межах, передбачених чинним законодавством, з урахуванням політичної ситуації в цілому, під час якої вони зобов'язані об'єктивно та неупереджено викону-

вати покладені на них функції та законні вимоги осіб, яким вони підпорядковуються, незалежно від партійної приналежності та особистих переконань.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Симоненко В. М.,
студентка 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах формування України як правової держави та реалізації принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову одним із найбільш дискусійних є питання стосовно визначення місця прокуратури в цій тріаді.

Проблема прокуратури як органу, що на сьогодні є одним із гарантів забезпечення основних прав і свобод громадян України, є найбільш актуальною. Вирішення цієї проблеми сприятиме формуванню позитивного ставлення до цього правового інституту як з боку державних органів, так і з боку населення, що має бачити в ньому державний і правозахисний орган.

Світовий конституційний досвід свідчить, що відображення прокуратури як окремої «четвертої гілки» влади не набуло чіткого визначення в більшості країн, в яких закріплено наявність фундаментальних гілок (законодавчої, виконавчої, судової) у системі поділу влади, не виключаючи можливості існування інших самостійних правових інституцій. Перш за все їх існування визначається потребами в побудові правової держави, необхідністю демократичних форм нагляду та контролю. Важливим є те, щоб прокуратура як своєрідний орган вписувалась в сучасні тенденції розвитку демократичних процесів та сприяла функціонуванню усіх гілок влади [1].

Це питання неодноразово розглядалося багатьма вченими, що призвело до поділу точок зору стосовно місця прокуратури в державному механізмі, які зводяться до такого: О. Сокольський, Г. Манов та ін. вважають, що про-

куратура має бути включена в судову гілку влади; М. Потебенко, В. Ключков розглядають прокуратуру лише як орган Верховної Ради України, яка б існувала на правах спеціального правоохоронного органу; Ю. Кореневський та Н. Костенко конструюють прокуратуру як одну із структур президентської влади, яка б здійснювала від імені Президента нагляд за виконанням законів в державі; К. Скворцов, Л. Давиденко та багато інших вважають прокуратуру таким органом, який має самостійний, особливий характер, та яка діє на основі притаманних цьому органу принципів та повноважень [2].

Обґрунтовуючи точки зору відносно контрольно-наглядової гілки влади, більшість її прихильників стверджують, що на сьогодні оптимальним залишається все ж таки гнучке розуміння теорії поділу влади. Такий підхід у своєму розумінні допускає створення державних органів, що функціонують паралельно трьом основним гілкам влади. Так, В. Ф. Погорілко обґрунтовано зазначає, що потрібний подальший розвиток теорії поділу державної влади та її системи в цілому [3].

Місце прокуратури як специфічного державного органу в механізмі державної влади має визначатись через функції, які вона здійснює. Ці функції представляють собою основні напрями діяльності прокуратури, що реалізуються із застосуванням спеціальних методів та форм у межах, передбачених законодавством [2]. Виходячи із Конституції України та чинного законодавства із тих функцій, що закріплені за прокуратурою, можна сказати, що вони являють собою певну особливу систему наглядового та правозахисного впливу.

На нашу думку, прокуратура істотно відрізняється від інших гілок влади за багатьма критеріями, і тому доцільно визнавати чинне положення прокуратури як органу, що безпосередньо не є підлеглим жодній із трьох гілок влади. Розглядаючи це питання, необхідно визначити сферу поширення компетенції прокуратури, способи здійснення прокуратурою контрольних і наглядових повноважень, співвідношенням прокурорського нагляду з іншими видами державного нагляду, включаючи судовий. Це проявляється перш за все в тому, що зі змістом предмета нагляду за виконанням законів тісно пов'язані і його межі. Питання про межі нагляду прокуратури можна розглянути наступним чином: щодо кола об'єктів нагляду, актів, за виконанням яких наглядають прокурори; щодо характеру прокурорського нагляду; щодо характеру заходів, рекомендованих прокурорами в цілях профілактики порушення закону та причин, що їм сприяють. Головним критерієм оцінки прокуратури як спеціального органу, на нашу думку, є законність їх актів та дій. Прокурор зобов'язаний

фіксувати відхилення від вимог закону і вимагати усунення правопорушень [4]. Тому прокуратуру необхідно виділити як «стримування і противагу» іншим органам, що перешкоджало би порушенню закону в сфері функціонування інших властей.

Сфера компетенції інших правоохоронних державних органів та прокуратури, з одного боку співпадає, а з іншого – у прокурора вона є ширшою. Це пояснюється тим, що прокурор не обмежується, наприклад, переглядом питань на дозвіл здійснити ті або інші дії оперативно-розшуковим і слідчим органом, оцінкою правомірності дій і рішень під наглядових органів, організацій та посадових осіб. До кола його повноважень включаються дотримання порядку здійснення цих дій, їх правомірності та законності.

Також, крім того, що прокуратура покликана охороняти Конституцію, права та свободи людини і громадянина, про її «відокремленість» свідчить те, що їй присвячені окремі положення в Конституції та у спеціальному законі, що дозволяє зробити висновок, що їх функції і повноваження урегульовані по особливому, а отже прокуратура має окремий правовий статус.

Окремо слід виділити те, що ознакою діяльності прокуратури є її системний характер та функціональне призначення, незалежність у здійсненні своїх функцій.

Таким чином, можна зробити висновок, що прокуратура України є складовим і достатньо важливим органом в системі державної влади, яка виконує своєрідні функції і не входить до законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Її особливістю є те, що вона впливає на інституції в державному механізмі, задля забезпечення розвитку надійної правової та демократичної держави. Діяльність прокуратури є вагомим внеском у підтриманні стабільності конституційного ладу, прав і свобод людини і громадянина, втілення в державно-правову практику міжнародно-правових та соціальних стандартів. Взагалі, можна сказати, що прокуратура є одним із небагатьох державних органів, від діяльності якої залежать темпи побудови в Україні дієвого правозахисного механізму.

Використана література

1. Кашкин С. Основные положения новой Конституции для Европы / С. Кашкин, А. Четвериков // Дайджест. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии. – 2004. – № 23. – С. 139-144.

2. Тодика Ю. М. Конституційний суд України і прокуратура в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав громадян: монографія / Ю. М. Тодика, О. В. Марцеляк. – Х. : Лібра, 1998. – С. 107.

3. Патрова Л. Правотворческая деятельность органов прокуратуры / Л. Патрова // Законность – 2010. – № 11. – С. 3-8.

4. Буянский С. Г. Прокуратура и судебная власть: статус и соотношение компетенции / С. Г. Буянский // Дайджест. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии – 2005. – № 16. – Ч. 2. – С. 123-127.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Сільвестр І. О.,

студентка 20 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ

Одним із найважливіших зобов'язань, яке Україна взяла на себе ще при вступі до Ради Європи, було реформування прокуратури. Завданням цієї довгоочікуваної реформи є створення демократичної, професійної та самоврядної системи органів прокуратури, діяльність якої опирається на Конституцію, закони України та провідні європейські стандарти прав людини, на відміну від радянської версії корумпованої прокуратури, яка була скоріше зброєю в іграх політичної еліти, ніж органом, покликаним захищати закон, честь та гідність.

Ще з початку роботи над проектом нового закону «Про прокуратуру» виникало безліч питань щодо його відповідності європейським реаліям та українським стандартам. Науковці та правники намагалися врегулювати питання щодо позбавлення прокуратури функції загального нагляду, структурної перебудови органу, гарантій незалежності прокурорів, створення реально діючих, а не «декоративних» органів прокурорського самоврядування, узгодження процедури розгляду скарг на дії прокурорів, а також запровадження прозорого та конкурсного відбору на посаду прокурора. Зокрема, останнє питання викликало чи не найбільший інтерес широкого загалу. Проте, якщо зайняття посад прокурорів місцевої та регіональної прокуратури отримало свою детальну регламентації в статтях нового за-

кону, цього не можна сказати про призначення на посаду ключової фігури, Генерального прокурора України. Статтею 40 Закону передбачено, що Генеральний прокурор України призначається на посаду Президентом України за згодою Верховної Ради України. Однак, залишається не зрозумілим процес обрання Президентом України відповідного кандидата.

Народними депутатами Є. Соболевим, Л. Ємцем, Ю. Тимошенко, Д. Добродомовим, Г. Гопко, Т. Остріковою, О. Ляшком, С. Пашинським було зареєстровано законопроект №2098 «Про внесення змін до законів України «Про прокуратуру» щодо конкурсного порядку відбору кандидатів на посаду Генерального прокурора України та виключення підстав для його необґрунтованого звільнення [1] Відповідно до даного проекту пропонувалося створити Конкурсну комісію для обрання кандидата в Генпрокурори, яка б формувалася Президентом України, Верховною Радою України та Радою суддів України, які визначають по три члени Конкурсної комісії. З усіх кандидатів, які подали відповідні документи та виявили бажання стати Генпрокурором, конкурсна комісія вибирає трьох найкращих і вносить подання Президентові України щодо призначення одного з них на посаду Генерального прокурора України. Після цього Президент обирає одного кандидата і вносить відповідне подання на розгляд парламенту. У випадку, якщо Верховна Рада не підтримає Президентського кандидата, то така відмова є підставою для письмового подання Президента України про надання згоди на призначення іншого кандидата з числа осіб, запропонованих Конкурсною комісією, або про оголошення повторного конкурсу. Вищевказані зміни пропонувалося внести до старого Закону про прокуратуру 1991 р. Водночас окремі депутати пропонують до Закону про прокуратуру від 2014 року. Зокрема, відповідний конкурсний відбір на зайняття посади Генерального прокурора України проводиться Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів. Процедура ж обрання кандидатів та подання Президенту 3-х обраних – аналогічна зазначеній вище.

Таке нововведення дійсно відповідало б духу та одному з основних завдань Закону «Про прокуратуру» – запровадженню прозорого, конкурсного відбору на зайняття прокурорських посад, надавало гарантії, що основним та визначальним критерієм будуть професійність та високі моральні і ділові якості кандидата. Венеціанська комісія у спільному з Генеральним директором з прав людини та верховенства права Ради Європи (РЄ) висновку щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» від 12 жовтня 2013 року [3] наголосила на відсутності в проекті закону посилення на регламентацію особливостей призначення Генерального про-

курора України, однак це не вплинуло на його подальшу долю, так і залишившись, лише рекомендацією.

У результаті проведених змін Україна отримала якісно новий Закон України «Про прокуратуру», який у цілому задовольнив Венеціанську комісію та широку громадськість, проте разом із тим залишив певну, притаманну українським законам, невизначеність, за якою криється чергова можливість зробити Генерального прокурора України зброєю в політичній грі.

Використана література

1. Про внесення змін до законів України «Про прокуратуру»: Проект Закону України № 2098 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53981.

2. Висновок Венеціанської комісії «За демократію через право» щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» від 12-13 черв. 2009 року [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/23374>.

3. Спільний висновок Венеціанської комісії і Генерального директора з прав людини та верховенства права Ради Європи (РЄ) щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» від 11-12 жовтня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680097f7d>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Скарлат О. Ю.,

студент 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА ЯК САМОСТІЙНИЙ ПІДРОЗДІЛ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Спеціалізована антикорупційна прокуратура – це самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, на який покладається ряд завдань, що виражаються у здійсненні нагляду за

додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України, підтриманні державного обвинувачення у відповідних провадженнях та представництві інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними правопорушеннями.

Як зауважує в одній із своїх робіт А. В. Лапкін, «поряд з реалізацією вказаних функцій Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює міжнародне співробітництво, яке не є її самостійною функцією, а лише спрямоване на забезпечення реалізації таких функцій та реалізується щодо питань проведення процесуальних дій при розслідуванні кримінальних правопорушень, видачі осіб, які їх вчинили, перейнятті кримінального провадження та з інших питань, передбачених міжнародними договорами. Передбачаючи, що у межах реалізації своїх функцій Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює міжнародне співробітництво, законодавець фактично визначає її в якості самостійного суб'єкта міжнародного співробітництва, поряд з ГПУ, що суперечить положенням Розділу XI «Міжнародне співробітництво» Закону України «Про прокуратуру», виходячи із яких, суб'єктом такого співробітництва від імені органів прокуратури виступає лише Генеральна прокуратура України, а інші органи прокуратури (регіональні прокуратури) – тільки якщо міжнародним договором України передбачено безпосередній порядок співробітництва під час кримінального провадження.

Для прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури встановлюється особливий порядок призначення, який відрізняється від порядку призначення інших прокурорів Генеральної прокуратури України. Прокурори САП призначаються на посаду на підставі результатів відкритого конкурсу, порядок проведення якого визначається керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відкритий характер такого конкурсу передбачає, що його проведення має бути максимально прозорим і можливість взяти участь у ньому має надаватися всім бажаючим. Разом з тим, виходячи зі статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як підрозділу Генеральної прокуратури України, очевидно, що право на призначення до неї має надаватися прокурорам, які вже призначені на посади прокурорів Генеральної прокуратури України, оскільки в іншому випадку порядок проведення такого конкурсу суперечитиме закріпленому у ст. 38 Закону України «Про прокуратуру» порядку переведення призначення прокурорів.

Відрізняє порядок призначення прокурорів до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури від загального порядку зайняття посади прокурора і той факт, що прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури призначаються до складу наказом її керівника, а не ГПУ на підставі подання КДКП. Отже, вся повнота повноважень стосовно кадрового забезпечення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури надається її керівникові, що створює загрозу порушення засад єдності системи прокуратури. Потрібно зазначити, що на службу до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не можуть бути прийняті особи, які протягом п'яти років (2011–2015) працювали в антикорупційних підрозділах правоохоронних органів.

Керівний склад Спеціалізованої антикорупційної прокуратури утворюють: (1) керівник; (2) його перший заступник; (3) заступник. Всіх цих осіб призначає на посаду Генеральний прокурор України. Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури за посадою є заступником Генерального прокурора України і підпорядковується безпосередньо останньому. Для призначення на посаду керівного складу САП ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» встановлено особливий порядок, який має деякі спільні риси із порядком призначення на посаду Директора НАБУ. Так, зазначені особи призначаються на посаду відповідно до результатів відкритого конкурсу, який проводить конкурсна комісія. Основною вимогою, яку ставить Закон до проведення конкурсу – це його публічність, що передбачає забезпечення: (1) вільного доступу представників ЗМІ, журналістів на засідання конкурсної комісії та (2) забезпечення трансляції у режимі реального часу відео- та аудіоінформації із засідань конкурсної комісії в мережі Інтернет.

Структура Спеціалізованої антикорупційної прокуратури відповідає загальній структурі НАБУ, визначеній у ст. 5 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України». До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України» [1, с. 145-151].

Використана література

1. Лапкін А. В. Деякі аспекти організації та діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури // Профілактика корупційних правопорушень:

науково-практична конференція, 7 квітня 2015 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 145-151.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Скрипник А. В.,

студент 2 групи 4 курсу Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИП ВНУТРІШНЬОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРОРА: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Функціонування прокуратури України має здійснюватись з неухильним дотриманням засад її діяльності, важливе місце серед яких займає принцип незалежності прокурорів (п. 5 ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 (далі – Закон)). Висвітленню особливостей його прояву під час процесуального керівництва і присвячено наше дослідження.

Насамперед зазначимо, що на думку С. В. Подкопаєва, існує три аспекти незалежності: 1) зовнішній (інституційний) – пов'язаний з незалежністю прокуратури як органу державної влади, імунітетом прокурорів; 2) внутрішній (структурно-функціональний або внутрішньо-системний) – який розкриває особливості внутрішнього органу прокуратури; 3) особистісний – що пов'язується із психічним ставленням особи до своєї незалежності [1, с. 176]. З огляду на обрану тематику, наше дослідження стосуватиметься лише внутрішнього аспекту щодо його прояву під час процесуального керівництва.

Значну наукову користь з даної тематики мають доробки таких вчених-правників: Ю. М. Грошевого, Л. М. Давиденка, В. В. Долежана, Ю. М. Дьоміна, П. М. Каркача, М. В. Косюти, О. М. Литвака, І. Є. Марочкина, В. І. Малюги, О. І. Медведька, М. І. Мичка, С. В. Подкопаєва, Г. П. Середи, М. К. Якимчука та інших, однак дослідженню реалізації цієї засади в аспекті процесуального керівництва приділено недостатньо уваги.

За доцільне вбачаємо розглянути відповідність міжнародних стандартів незалежності прокурора нормативним положенням України. Так, Рекомендація R (2000) 19 Комітету міністрів державам – членам Ради Європи про роль державного обвинувачення в системі кримінального правосуддя від 06.10.2000 р. (далі – Рекомендація R 19), у п. 9 вказує на таке: «Відносно організації та внутрішнього функціонування прокуратури, зокрема розподілу та повторного розподілу справ, мають дотримуватись вимоги неупередженості та незалежності, а також прагнення найбільш правильного функціонування системи кримінального правосуддя» [2, с. 73]. Вітчизняне законодавство не містить критеріїв, якими має керуватися керівник органу прокуратури під час визначення процесуального керівника (ч. 1 ст. 37 КПК). Окрім того, формулювання підстави для усунення процесуального керівника, а саме – неефективність досудового розслідування (ч. 3 ст. 37 КПК), за відсутності встановлених критеріїв визначення цього оціночного поняття, не повною мірою здатне забезпечити об'єктивність при прийнятті такого рішення. Вважаємо, що такими критеріями могли б стати складність кримінального провадження та тривалість розслідування, а проявами неефективності – затягування у прийнятті процесуальних рішень, неповідомлення про підозру за наявності доказів вини особи, наявність вмотивованих скарг на рішення, дії чи бездіяльність прокурора, безпідставне ініціювання або обмеження прав учасників провадження під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження або слідчих дій тощо.

Особливу увагу слід звернути на спільний висновок Консультативної Ради європейських прокурорів та Комітету Ради європейських суддів від 08.12.2008, де у п. 6 вказується: «Правоохоронні та, де це прийнятно, дискреційні повноваження прокуратури на стані досудового розслідування потребують того, щоб статус прокурорів був гарантований законом на (за можливості) найбільш високому рівні, подібно до статусу суддів. Вони мають бути незалежними та самостійними при прийнятті рішень» [3]. Однак, порівнюючи незалежність прокуратури та судової гілки влади, Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) у своєму Звіті про європейські стандарти відносно незалежності судової системи зазначила таке: «Проте незалежність чи автономія служби обвинувачів за природою не є такою категоричною, як незалежність суду. Навіть коли служба обвинувачів як інституція є незалежною, може існувати ієрархічний контроль за рішеннями та діями обвинувачів, окрім генерального обвинувача (п. 28)» [4]. Щодо цього зазначимо, що ст. 17 Закону передбачає правила підпорядкування прокурорам вищого рівня у межах виданих ними

наказів адміністративного характеру та вказівок. Але одночасно ст. 17 Закону не містить визначення поняття «вказівки», чим фактично стирає межу між ними та наказами, пов'язаними з організаційними питаннями.

Венеціанська комісія у . 58 Висновку щодо проекту ЗУ «Про прокуратуру» від 11-12 жовтня 2013 р. п. 58 зазначила: «Незалежність (або автономія) прокурорів за своїм характером відрізняється від незалежності суддів. Саме по собі надання вказівок прокурорам нижчого рівня не суперечить європейським стандартам, проте з метою запобігання можливим зловживанням цими повноваженнями необхідні певні процесуальні гарантії» [5]. На нашу думку, на даний час достатні процесуальні гарантії відсутні. Процесуальний закон не врегульовує ані випадки надання таких вказівок, ані їх форму. Не вирішеним є також питання можливості надання вказівок шляхом винесення постанов (ст. 110 КПК). Поряд із цим, відсутнє і законодавчо закріплене право підлеглого прокурора вимагати додаткового обґрунтування наказів та вказівок (всупереч п. 10 Рекомендації R 19), що могло б за умов нормативного закріплення, слугувати однією з гарантій внутрішньої незалежності прокурора.

Отже, для забезпечення реального дотримання принципу внутрішньої незалежності прокурора – процесуального керівника, слід на законодавчому рівні закріпити критерії, які потрібно враховувати при його призначенні та усуненні, визначення поняття наказу та вказівки, процедуру та процесуальну форму надання останніх, що сприятиме посиленню самостійності прокурорів та підвищенню ефективності виконання покладених на прокуратуру функцій.

Використана література

1. Подкопаєв С. В. Проблеми формування сучасної концепції організації та діяльності прокуратури України / С. В. Подкопаєв // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 2. – С. 177-183.

2. Рекомендації R (2000) 19 Комітету міністрів держав-членів Ради Європи «Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства» // Вісник прокуратури. – 2001. – № 2. – С. 71-77.

3. Висновок № 12 (2009) Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) та Висновок № 4 (2009) Консультативної ради європейських прокурорів (КРЕП) до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо взаємовідносин між судьями та прокурорами у демократичному суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/vys12.doc>.

4. Звіт Венеціанської комісії з Європейських стандартів щодо незалежності судової системи: частина II – Служба обвинувачення Ухвалено на 85-му пленарному засіданні (Венеція, 17–18 грудня 2010) // Офіційний сайт Центру політико-правових реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/zvit_V_2010.pdf.

5. Висновок щодо проекту Закону України «Про прокуратуру», ухвалений Венеціанською комісією на її 96-ому Пленарному засіданні (Венеція, 11-12 жовтня 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680097f7d>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри правосуддя Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Новак О. Д.

Слюсар Д. Ю.,

студентка 16 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ

Конституція України закріпила у розділі VII під назвою «Прокуратура» основні положення щодо діяльності прокуратури України, надавши їй самостійне місце в системі поділу влади. Проте виникає питання, чому ж тоді науковці все ще зосереджують увагу на критеріях незалежності прокуратури, або ж навпаки – намагаються віднести її до однієї із гілок, часто судової, чи вносять пропозицію про створення четвертої гілки влади – контрольно-наглядової?

Все тому, що згідно зі ст. 6 Основного Закону, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Відповідно до його ч. 2 ст. 8, норми Конституції України є нормами прямої дії. Тобто, якщо в нашій державі Конституція України дійсно визнається Основним Законом, а прокуратура – відповідно державним органом, то для неї, як і будь-якого іншого вітчизняного органу державної влади, має також бути визначено місце серед конституційних гілок влади.

Таким чином, має місце невизначеність. Розглянемо саме доцільність віднесення прокуратури до судової влади, як це вважає за правильне європейське співтовариство і велика кількість сучасних дослідників.

Звернувшись до наукових робіт 2015 р., бачимо, що деякі вчені майже одноставно переконані, що місце прокуратури в системі судової влади. Так, В. Войцишен говорить про те, що у системі конституційного поділу влади в Україні прокуратура повинна належати до судової гілки влади. Таке визначення місця вітчизняної прокуратури вбачається найбільш доцільним, оскільки відповідає вимогам європейського співтовариства, історії державотворення, сучасним реаліям і меті майбутньої діяльності прокуратури в Україні. Він наводить цікавий приклад з практики Європейського суду з прав людини, коли в рішенні «Меріт (Merit) проти України» та «Салов (Salov) проти України», визнано, що порушення вимог Конвенції – це вина українського суду та прокуратури України, хоча, як відомо, процесуальні обов'язки кожного із цих суб'єктів під час розгляду кримінального провадження різняться.

О. Толочко стверджує, що комплексний аналіз конституційних норм дає підстави вважати, що віднесення прокуратури до судової влади жодним чином не буде означати посягання на особливий статус, повноваження і незалежність суддів. В Україні як на конституційному, так і на законодавчому рівнях відповідні гарантії існують.

В переважній більшості країн прокуратури до складу конституційних інститутів не входять, однак основні елементи їх статусу, як правило, закріплюються в конституціях. Більш детально їх статус регулюється спеціальними законами і судово-процесуальним законодавством.

Виходячи з місця прокуратури в системі державних органів, можна виділити чотири групи країн: 1) країни, де прокуратура знаходиться у складі міністерства юстиції (США, Франція, Польща, Японія), а міністр юстиції – це генеральний прокурор; 2) країни, де прокуратура включена до складу суддівського корпусу (магістратури) і знаходиться при судах (Іспанія, Італія); 3) країни, де прокуратура виділена в окрему систему і підзвітна парламенту (це колишні соціалістичні країни) за схемою: Парламент – генеральний прокурор – прокурори нижчої ланки; 4) країни, де прокуратура відсутня взагалі (Великобританія). Генеральний атторней очолює адвокатський корпус, представники якого в необхідних випадках виступають на судових процесах як обвинувачі. Коли ж розглядаються особливо важливі кримінальні справи, обвинувачення підтримує спеціальна посадова особа – директор публічних слухань.

На мою думку на даний час варто подивитися, як себе зможе реалізувати сучасна прокуратура відповідно до новоприйнятого закону, адже ми розглядаємо питання про місце прокуратури в системі поділу влади не тільки тому, що однозначності не дає Конституція України, а швидше тому, що ефективність прокуратури занадто сумнівна у реаліях сьогодення. Тому доречніше поки що залишити все на своїх місцях, хоча я не відкидаю думку про втілення прокуратури в майбутньому в сектор судової влади, розуміючи, що така новація потягне за собою ряд вимушених проблем і необхідність докорінних змін.

Використана література

1. Войцишен В. Прокуратура України в системі Конституційного поділу влади у контексті Європейських стандартів / В. Войцишен // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 57-66.

2. Толочко О. Прокуратура як незалежний орган у системі судової влади / О. Толочко // Вісник прокуратури. – 2006. – № 3. – С. 20–22.

3. Щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя: Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи від 6 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Степанченко О. С.,
студентка 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАХИСТ ПРОКУРОРОМ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД

В Україні на законодавчому рівні закріплено захист прав та дітей, який від імені держави здійснюють уповноважені на це державні органи. Ди-

тина з певних об'єктивних і суб'єктивних причин не в змозі самостійно реалізувати свої права. У такій ситуації втручання прокурора є найважливішим фактором забезпечення правової захищеності дитини, припинення невинуватих і незаконних дій стосовно неї, і саме в цьому випадку прокурору відводиться особлива роль – від імені держави стояти на захисті прав та інтересів дитини.

У ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» чітко визначено одну з підстав представництва інтересів громадянина в суді – це його неспроможність самостійно захищати свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття. Насамперед для нашої держави у реалізації цього питання може бути цікавим міжнародний досвід виконання судових рішень за участю прокурора.

Так, наприклад, прокурор у Франції захищає інтереси держави, урядових установ, стежить за законністю рішень суду. Однак ним може здійснюватися захист інтересів незахищених верств населення (інвалідів, пенсіонерів, дітей, психічнохворих тощо) у деяких справах, що впливають із публічно-владних правовідносин, у порядку цивільного судочинства в судах загальної юрисдикції. Це справи, пов'язані з питанням громадянства, еміграції, соціального забезпечення та позбавлення майна зазначеної категорії осіб. У Франції участь прокурора у цивільному процесі полягає у тому, що він має право порушувати справи із вказаних категорій, зокрема: передачі дітей на виховання одному із подружжя при розірванні шлюбу, визнання прав неповнолітніх, які виникають із розпоряджень дарувальника чи заповідача на їхню користь [1].

Показовою є роль прокурора у виконавчому провадженні Польщі. Так, за польським законодавством, діяльність прокурора на стадії примусового виконання набуває двох форм: порушення виконавчого провадження і вступ у розпочатий процес з метою захисту державних інтересів або прав певної особи. Обов'язкова участь прокурора у примусовому виконанні передбачається, наприклад, у таких випадках: при розгляді скарг на дії судового виконавця, при накладенні штрафу, при виконанні судового рішення про відібрання дитини, при виникненні у судового виконавця сумнівів у достовірності виконавчого документа тощо [2].

В Україні діє централізована система виконання судових рішень. Так, за злісне ухилення боржником від сплати аліментів передбачена кримі-

нальна відповідальність, у США – тюремне ув'язнення, яке на відміну від кримінального засудження не має конкретного строку (боржник звільняється у разі наявності платоспроможності).

Багатьом країнам світу відома проблема про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини. Так, у США діє така міра примусу, як вилучення водійських прав. У штаті Меріленд, зокрема, у 1999 р. завдяки попередженню про призупинення дії водійських прав надійшло прострочених виплат на утримання дітей на суму 56,8 млрд. дол. США [1].

В Україні постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 2015 р. № 17 «Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» з метою оптимізації діяльності цих органів та раціонального використання бюджетних коштів» було ліквідовано Державну виконавчу службу України, а виконання її завдань і функцій з реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів, а також інших органів (посадових осіб) покладено на Міністерство юстиції України.

У зв'язку з цим нашій державі слід взяти до уваги досвід іноземних країн, в яких поруч із державними виконавцями функціонують і приватні виконавці за умови отримання ними ліцензії на здійснення належного контролю за ними з боку державних органів.

Так, наприклад, у Шотландії примусове виконання рішень здійснюється приватними виконавцями, які діють як представники держави, але не відносяться до судової системи. Аналогічним чином діють виконавці у Франції, правовий статус яких поєднує елементи незалежної практикуючої особи та державного службовця. Проте ці виконавці не перебувають на державній службі, а є приватними особами, які працюють за ліцензією.

Таким, чином законодавство України про виконавче провадження щодо захисту інтересів дітей потребує подальшого удосконалення і реформування, спираючись на міжнародний досвід європейських країн. Для забезпечення реального впливу на зміцнення законності у виконавчому провадженні доцільно ініціювати внесення законодавчих змін, якими передбачити виконання декотрих категорій судових рішень, які стосуються захисту інтересів дітей (відібрання дитини, стягнення аліментів на користь дитини, виселення тощо). В період реформування органів прокуратури, з урахуванням власних українських традицій та міжнародного досвіду європейських країн, слід розв'язати низку концептуальних питань,

пов'язаних з визначенням місця і ролі прокуратури в системі класичного розподілу влад, удосконаленням методів захисту прокурором прав та інтересів дитини.

Використана література

1. Белікова С. Захист прокурором прав та інтересів дітей у виконавчому провадженні: міжнародний досвід / С. Белікова // Вісник прокуратури. – 2015. – № 2.

3. Белікова С. О. Підстави представництва прокурором інтересів дітей у виконавчому провадженні / С. О. Белікова // Право і суспільство. – 2015. – № 1.

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Стороженко А. В.,

студент 9 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НОВИЙ ЗАКОН «ПРО ПРОКУРАТУРУ»: НОВІ ПРОБЛЕМИ ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ?

14 жовтня 2014 р. був прийнятий новий Закон «Про прокуратуру». Згідно з цим Законом прокуратура України більше не виконує функцію загального нагляду. Саме це звуження повноважень стало основним предметом спору між противниками і прихильниками прийняття даного Закону. Прихильники Закону стверджують, що прокурори завдяки загально-наглядовій функції істотно зловживали своїми повноваженнями і втручалися в діяльність бізнес-спільноти за допомогою різних, часто необґрунтованих перевірок і винесення відповідних приписів. Однак більша частина громадськості схвильована тим, що зі скасуванням загально-наглядової функції громадяни залишаться самі з собою зі своїми правовими проблемами, і їм нікуди буде звернутися за допомогою.

До прийняття цього Закону можливість громадян звернутися зі скаргою в прокуратуру носила чисто формальний характер. В основному

громадяни отримували типові відповіді, згідно з якими прокурор, посилаючись на ст. 36-1 попереднього Закону «Про прокуратуру», а також ст. 3 ЦПК і ст. 16 ЦК, пропонував громадянину звертатися прямо до суду для відновлення справедливості і не турбувати прокурора.

За фактом вийшло, що новий Закон тільки законодавчо закріпив сформовану практику захисту законних прав, свобод та інтересів українців у суді, ігноруючи проблему масової правової неграмотності населення. Новий закон передбачає, що «з метою забезпечення представництва інтересів громадян, представницькі повноваження перейдуть до інститутів безоплатної правової допомоги». Однак також ігнорується факт неефективності, якщо не сказати обмеженої доступності такого інституту в рамках країни. Про тяжке становище кваліфікованої безоплатної правової допомоги, особливо в провінційних містах, і говорити не доводиться. Для нівелювання такої проблеми реформуванню також необхідно піддати і інститут надання безкоштовної юридичної допомоги.

Крім того, досить спірною є ч. 3 ст. 16 нового Закону, яка закріплює, що місцеві та регіональні прокурори призначаються на посаду безстроково і можуть бути звільнені з посади, їх повноваження на посаді можуть бути припинені тільки на підставах і в порядку, передбаченому цим законом. Необмежений термін перебування на такій владній посаді породжує корупційні ризики, кумівство та інші пов'язані з цим негативні явища. Тому виникає необхідність у встановленні терміну відповідних повноважень. Наприклад, ч. 1 ст. 16.1 Федерального Закону «Про прокуратуру в Російській Федерації» закріплює термін повноважень прокурорів міст, районів і прирівняних до них прокурорів – п'ять років. А відповідно до ч. 7 ст. 13b Закону Республіки Польща «Про прокуратуру», термін повноважень районних прокурорів становить чотири роки.

Також п. 1 ч. 9 ст. 71 нового Закону закріплює, що в тому випадку, якщо генеральний прокурор не погоджується з рекомендованою Радою прокурорів України кандидатурою і відмовляє в призначенні на посаду, він вносить на розгляд Ради прокурорів іншу кандидатуру. Об'єктивно Генеральний прокурор може відхилити скільки завгодно кандидатів лише з тією метою, щоб призначити певну людину.

В іншому ж новий Закон «Про прокуратуру» приніс багато позитивних моментів, а саме:

– в разі порушення прав неповнолітніх, недієздатних та обмежено дієздатних (коли законні представники або органи, яким законом

надано право захищати права, свободи та інтереси таких осіб, не здійснюють або неналежним чином здійснюють їх захист) відповідно до приписів ст. 23 нового Закону України «Про прокуратуру» прокурор може як за власною ініціативою, за так і зверненням «небайдужих» громадян представляти інтереси таких осіб в суді (в порядку кримінального, цивільного, адміністративного та господарського судочинства);

– порядок відбору прокурорського корпусу фактично прирівнюється до порядку відбору кандидатів на посаду судді вперше, визначеному в ст. ст. 66-71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Згідно зі ст. 29 ЗУ «Про прокуратуру», добір кандидатів та їх призначення на посаду прокурора, включає в себе 13 етапів. Тим самим зменшується ризик виникнення так званої корупційної складової при призначенні відповідних прокурорів на посаду;

– прокурор не зобов'язаний виконувати накази і вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумніви в законності, якщо він не отримав їх в письмовій формі, а також явно злочинні розпорядження чи вказівки. При цьому він має право звернутися до Ради прокурорів України з повідомленням про загрозу його незалежності в зв'язку з наданням (відданням) прокурором вищого рівня такого наказу або вказівки (ст. 17 Закону).

У висновку хотілося б зазначити, що процес реформування органів прокуратури отримав гарний старт. У Законі «Про прокуратуру» було враховано більшість побажань та пропозицій експертів Венеціанської комісії, які неодноразово добросовісно вивчали відповідні законодавчі ініціативи у вказаній сфері. Позитивною новелою нового законодавства було запровадження чіткої процедури притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності, а також з метою забезпечення незалежності прокурорів передбачене функціонування таких органів прокурорського самоврядування, як всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України. В Законі наявні і певні недоліки, але, я вважаю, вони будуть усунені шляхом внесення до нього окремих змін та доповнень.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Студінська В. В.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету
підготовки кадрів для Пенсійного фон-
ду України Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЇ НАГЛЯДУ ЗА ОРГАНАМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За правовою природою прокуратура є самостійним органом, який покликаний здійснювати нагляд за додержанням законності та вживати необхідних заходів задля усунення будь-яких порушень. Професіоналізм злочинців поступово зростає. Під час вчинення злочинів використовуються сучасні технічні засоби, ретельно готуються плани вчинення того чи іншого протиправного діяння [1, с. 146]. У зв'язку з цим діяльність оперативно-розшукових підрозділів також потребує вдосконалення, особливо в питаннях організації та тактики взаємодії слідчих та оперативних працівників. Прокурорський нагляд, що має місце у цій сфері, має велике значення у зв'язку зі зростанням злочинності.

Питання щодо прокурорського нагляду за органами оперативно-розшукової діяльності, дізнання, досудового слідства досліджувалося багатьма науковцями, зокрема, такими як: П. М. Каркачем, О. Г. Кальманом, Р. В. Лемаком, О. Р. Михайленком, А. В. Лапкіним, М. В. Косютою, І. Є. Марочкіним та іншими. Однак, не зважаючи на значні дослідження, це питання висвітлено недостатньо, воно має актуальність і сьогодні. Існує потреба вивчення та створення ефективного механізму законності в системі оперативно-розшукової діяльності задля подальшого забезпечення захисту прав та інтересів громадян.

Конституція України визначає, що на прокуратуру покладено функцію нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Дана функція регламентується ст. 25 ЗУ «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. Щодо питання повноважень прокурора при реалізації даної функції у статті є відсилання до статті 14 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», яка регламентує прокурорський нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність. Крім цього, є відсилання до КПК Укра-

їни, який регламентує прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (статті 36, 37 та інших).

Така наглядова функція має особливе значення, адже під час проведення оперативно-розшукових заходів можуть обмежуватися права та інтереси громадян (право на свободу пересування, особисте життя, таємниця листування, тощо) [2, с. 37]. Таким чином, головним завданням прокурора у даних випадках є попередження і припинення порушення прав і законних інтересів громадян.

Науковці, досліджуючи сутність прокурорського нагляду за органами оперативно-розшукової діяльності, розподіляють дану функцію на два напрямки. Один із напрямків – це сприяння розкриттю злочинів, а також виконання вимог закону про невідворотність відповідальності за скоєний злочин. Інший напрямок передбачає охорону законних прав та інтересів громадян, які втягнуті у процес. На практиці ці два напрямки перебувають у конкуренції, так як вони не сприяють одне одному [3, с. 82].

Прокурори мають право вимагати від відповідних органів та посадових осіб проведення перевірок, усних чи письмових пояснень з приводу порушень закону; право вимагати для перевірки розпорядження, інструкції, накази та інші акти щодо оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукові справи, реєстраційні, облікові, звітні, статистичні, аналітичні документи та інші відомості щодо здійснення оперативно-розшукових заходів; право здійснювати перевірку законності на місцях, вимагати надання необхідних документів та відомостей. Підставою для здійснення таких дій є інформація про порушення закону. Таку інформацію прокурори можуть одержувати будь-яким законним способом, наприклад, із засобів масової інформації, через звернення громадян, оперативним шляхом, тощо.

На практиці досить часто виникають колізії при визначенні обсягу повноважень прокурора. Відповідно до вимог чинного законодавства прокурорами або їх заступниками на кожну перевірку видається припис на виконання завдання. У приписі вказується працівник прокуратури, який безпосередньо буде здійснювати перевірку та мета такої перевірки. Такий припис може бути видано лише працівникові прокуратури, який уповноважений здійснювати нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю відповідним наказом Генерального прокурора України. Крім цього, припис повинен містити перелік конкретних документальних матеріалів, до яких потрібен доступ [4].

Практика свідчить, що такі переліки у більшості випадків взагалі відсутні, або в них не вказуються конкретні матеріали, з якими вимагає ознайомитися спеціально призначений прокурор у порядку нагляду за дотриманням законності при проведенні оперативно-розшукової діяльності. Таким чином, законодавець залишив поза увагою механізм прокурорського нагляду, а вказаний відомчий підзаконний акт має загальний характер і охоплює лише організаційні особливості здійснення наглядових повноважень прокуратурою [5].

За таких обставин правильне та чітке визначення статусу прокурора, обсягу його повноважень та форм їх реалізації при здійсненні прокурорського нагляду в умовах реформування є надзвичайно важливим, так як невірне визначення обсягу повноважень прокурора, вихід за межі компетенції призведе до порушень приписів кримінального процесуального законодавства, і як наслідок – визнання дій протиправними, а зібрані докази матимуть статус недопустимих.

Використана література

1. Мукоїда Р. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність / Р. В. Мукоїда // Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. – № 1. – С. 146-148.
2. Бочковий О. В. Проблеми отримання судового дозволу на негласні оперативно-розшукові заходи при розкритті економічних злочинів / О. В. Бочковий // Матеріали 5 міжнародної науково-практичної конференції «Динаміка наукових досліджень – 2006». – Дніпропетровськ, 2006. – Т. 5. – С. 36-38.
3. Глушков В. О. Прокурорський нагляд у процесі здійснення оперативно-розшукової профілактики злочинів / В. О. Глушков, В. І. Василичук, Л. П. Скалозуб, Л. В. Бортницька // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 4. – С. 79-90.
4. Бабіков О. Проблемні питання у визначенні повноважень прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при проведенні досудового розслідування // Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару. – 2015. – Вип. 6.
5. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2015. – 680 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Тарасенко А. Ю.,

студент 19 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ ПРОКУРАТУРИ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

В процесі формування сучасних національних правових систем у міжнародній практиці склалися різні моделі прокуратури. Особливості цих моделей характеризуються як статусом прокуратури, так і змістом її функцій і повноважень.

Виходячи з місця прокуратури в системі державних органів, можна виділити чотири групи країн: перша група – країни, де прокуратура входить до складу міністерства юстиції, хоча при цьому може відноситися до органів правосуддя і діяти при судах, а прокурори можуть належати до суддівського корпусу («магістратури»). До цієї групи країн відносяться, зокрема, США, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Польща, Румунія, Ізраїль, Японія, Естонія, Сирія. Наприклад, у Польщі міністр юстиції – це одночасно і Генеральний прокурор, в США і Канаді – Генеральний атторней, а у Франції й Естонії ці посади розділені. У США служба атторнеєв є цілком самостійний стосовно судової системи статус. У Франції прокурори знаходяться під керівництвом і контролем вищестоящих керівників і підзвітні міністру юстиції.

До другої групи відносяться країни, де прокуратура цілком входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується у межах судової влади адміністративною автономією. До цих країн слід віднести Іспанію, Колумбію, Болгарію, Латвію. Зокрема, в законодавстві Іспанії закріплено, що прокуратура сприяє юстиції в захисті законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу в силу своєї функції чи за клопотанням зацікавлених осіб, а також стежить за дотриманням незалежності трибуналів і захищає в них публічні інтереси. Прокуратура виконує своє завдання відповідно до принципів єдності дій і ієрархічної залежності. Очолює систему органів прокуратури Генеральний прокурор країни, який призначається на посаду Королем за поданням Уряду, узгодженим з Генеральною радою судової влади. В ієрархії судової влади він вважається другою особою після голови Верховного трибуналу.

Третю групу складають країни, де прокуратура виділена в самостійну систему і підзвітна парламенту або главі держави. Це, перш за все, соціа-

лістичні (В'єтнам, КНР, КНДР, Куба, Лаос) і постсоціалістичні держави. У цих країнах на прокуратуру, поряд із класичними функціями, зазвичай покладається загальний нагляд за законністю, об'єктами якого є державні органи (зазвичай тільки виконавчі – від міністерств і нижче), суспільні об'єднання, господарські організації, різного роду установи і фізичні особи. У Конституціях цих країн статус прокуратури закріплюється як одного з найважливіших державних органів.

В країнах Латинської Америки органи прокуратури також мають незалежний статус, наділені адміністративно-фінансовою і функціональною автономією. Специфічною ознакою цих країн є наявність двох прокуратур: одна виконує функції кримінального переслідування, друга – займається загальним надглядом і захистом прав людини.

До четвертої групи слід віднести країни, де власне прокуратури чи її прямого аналога взагалі немає. Яскравим прикладом такої країни є Великобританія. Генеральний атторней очолює адвокатський корпус, представники якого в необхідних випадках виступають на судових процесах як обвинувачі. Коли ж слухаються особливо важливі кримінальні справи, обвинувачення підтримує спеціальна посадова особа – Директор публічних переслідувань. Аналогічна система відтворена в багатьох колишніх англійських колоніях, хоча нерідко з істотними модифікаціями. Але слід зазначити, що в цих країнах генеральні атторней і служби публічних переслідувань на практиці здійснюють цілий ряд функцій, властивій прокуратурі.

У залежності від моделі прокуратури розрізняються форми правового регулювання цього інституту. У більшості держав континентальної правової системи статус прокуратури закріплений у конституціях.

У соціалістичних, ряді колишніх соціалістичних країн і державах Латинської Америки основи статусу прокуратури встановлені досить чітко в самих конституціях, де їм іноді присвячуються навіть окремі глави (Беларусь, Угорщина, Бразилія). Як правило, у цих і деяких інших країнах конституційно закріплюються не тільки організаційні основи прокуратури, але і її основні функції (Азербайджан, Албанія, Вірменія, Болгарія). Крім того, положення конституцій конкретизуються в спеціальних законах про прокуратуру. Такі закони прийняті, зокрема, у всіх колишніх радянських республіках.

У країнах першої і другої з вищезгаданих груп прокуратура звичайно не входить до складу конституційних інститутів. У цих державах положення про прокуратуру містяться в спеціальних законах чи процесуальних кодексах.

Від типу правової системи і моделі прокуратури, прийнятої в тієї чи іншій країні, залежать принципи організації і діяльності прокуратур. Серед основних принципів організації і діяльності органів прокуратури конституції і законодавство країн СНД і Балтії виділяють її незалежність від різних органів державної влади, єдність і централізацію прокурорської системи, захист прав та свобод громадян, гласності (Росія, Беларусь, Латвія, Литва, Казахстан, Молдова, Туркменістан, Узбекистан, Вірменія тощо). Широке поширення в країнах колишнього СРСР після 1991 р. одержав також принцип деполітизації прокуратури. За межами колишнього СРСР як конституційні принципи прокуратури найчастіше відзначаються принципи законності, неупередженості, ієрархічного контролю (наприклад, Бразилія, Румунія, Іспанія).

Багато з вищевказаних принципів не можуть бути застосовні до аналога прокуратури в США – атторнейського відомства. Тут не існує ієрархічної підпорядкованості прокурорів, замість політичної нейтральності має місце політична активність атторнеєв. Специфічний і принцип законності, оскільки головним джерелом права в США є не закон, а судовий прецедент.

Отже, виходячи з місця прокуратури в системі державних органів, можна виділити чотири моделі прокуратури, кожна з яких має свої особливості. Незалежно від моделі, прокуратура тієї чи іншої держави в повній мірі виконує покладені на неї обов'язки, з чого можна зробити висновки, що кожна з моделей ефективно функціонує.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Тацька Д. Є.,
студентка 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМА ПРОКУРАТУРИ – РІВНЯННЯ З КІЛЬКОМА НЕВІДОМИМИ

15 липня 2015 р. набрав чинності новий Закон України «Про Прокуратуру», який був прийнятий парламентом 14 жовтня 2014 р. Так, прокуратура повністю втратила так звану функцію загального нагляду, запровадився конкурсний порядок прийняття на роботу прокурорів та ін.

Ще в 1996 р., згідно з Конституцією України, прокуратура була позбавлена двох функцій – нагляду за дотриманням і застосуванням законів та попереднього слідства. Однак органи прокуратури досі продовжували виконувати ці функції на підставі перехідних положень Основного Закону.

Ліквідація функції загального нагляду приводить діяльність прокуратури у відповідність до європейського законодавства (цей закон є євроінтеграційним, і називався як один з тих, які повинні бути прийняті для підписання угоди про асоціацію з ЄС) та Конституції України, і як вже було зазначено, таким чином реалізується пункт 9 перехідних положень Конституції, відповідно до якого прокуратура повинна бути позбавлена функції загального нагляду та слідства.

Але як би ззовні докорінно не змінювалася прокуратура, внутрішня організація ще потребує великих змін. Американська і європейська сторони негативно оцінюють результати процесів реформування прокуратури, оскільки зміни не призвели до суттєвого оновлення кадрів. Близько 84% прокурорських керівників залишили на своїх посадах, і це говорить про те, що реформа не достатньо ефективно проводиться, що не зменшує рівень недовіри громадян до органів прокуратури.

На сьогодні з усіх правоохоронних органів саме прокуратура зазнає найбільшої критики та нарікань: відсутність професіоналізму та компетентності, байдужість, корумпованість, свавілля – це далеко не повний приклад тих «епітетів», що лунають вбік представників прокуратури. Але будь-яку ситуацію, якою б безнадійною вона не здавалась, можна змінити. Для цього необхідний чіткий план – стратегія і тактика, послідовність дій, очікувані результати.

Запровадження відповідних заходів з обов'язковим попереднім обговоренням на рівні місцевих громад і з обов'язковим урахуванням їхньої думки та згоди на це має бути обов'язковою умовою їх проведення. Штучне прискорення цих процесів, як свідчить наша історія, прояви волонтаризму будуть пов'язані не лише з тимчасовими труднощами, а й із серйозними соціальними наслідками, особливо в умовах воєнних дій, які вимушена вести Україна задля збереження державного суверенітету. Ці проблеми мають стати предметом обговорення в колективах прокуратур, у тому числі на регіональному і, особливо, місцевому рівнях.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Тищенко В. О.,

студентка 5 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Корупція є негативним соціально-правовим феноменом, що полягає у неправомірному використанні посадовою особою владних повноважень з метою отримання економічного прибутку. Одним із пріоритетів сучасної держави є визначення і закріплення цивілізованих засад функціонування державної системи протидії корупції, встановлення правових процедур застосування антикорупційних механізмів превентивного та репресивного впливу, артикуляції та легітимізації високих морально-етичних імперативів професійної діяльності суб'єктів владних повноважень тощо.

Вагомим здобутком у цьому напрямку стало створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до ч. 5 ст. 8 чинного Закону України «Про прокуратуру», на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру як структурний підрозділ Генеральної прокуратури України покладаються такі функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України, підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях, представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

У контексті запровадження інституту антикорупційної прокуратури в Україні виняткового значення набуває вивчення відповідного позитивного зарубіжного досвіду. Міжнародні антикорупційні конвенції визначають чотири засадничі умови забезпечення ефективності спеціалізованих антикорупційних органів, а саме: спеціалізацію, незалежність, професійну підготовку та достатні адекватні ресурси. Необхідність запровадження антикорупційної спеціалізації прокурорів закріплена в низці міжнародних актів, а саме ст. 36 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції; ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про кримінальну відпо-

відальність за корупцію 1999 р. № ETS 173 [3]; п. 8 Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № (2000); п. 4 рекомендації Україні в рамках Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку від 21.01.2004. У цих актах констатовано, що спеціалізація повинна розглядатися як пріоритетний напрям організації прокуратури, навчання і професійної діяльності прокурорів.

Найбільш показовим є іспанський досвід інституціонування спеціалізованої антикорупційної прокурорської служби. Прокуратура Іспанії є складовою судової влади і користується функціональною автономією як служба державного обвинувачення. Своєрідним аналогом іспанської спеціалізованої прокурорської антикорупційної служби є створений у вересні 2002 р. Національний антикорупційний директорат у системі прокуратури при Вищому касаційному суді Румунії. Компетенція директорату полягає у кримінальному переслідуванні корупційних злочинів середнього та високого рівня. Вона визначається на основі трьох базових критеріїв, а саме: посади особи, яка підозрюється у вчиненні корупційного злочину, розміру завданої шкоди від злочину, вартості предмету корупційного злочину. Шведська антикорупційна прокурорська модель полягає у виокремленні спеціалізованого Національного антикорупційного відділу в складі прокуратури Швеції. Створений у 2003 році рішенням Генерального прокурора Швеції Національний антикорупційний відділ має загальнонаціональну юрисдикцію. Прокурори Національного антикорупційного відділу забезпечують кримінальне переслідування корупційних злочинів, вчинених на території усієї країни (щоправда, кримінальне процесуальне законодавство допускає, що у виняткових випадках окремими справами про дрібну корупцію можуть займатися місцеві прокурори). Штат Національного антикорупційного відділу складають прокурори та експерти з фінансових питань. Реалізуючи передбачені законодавством повноваження щодо кримінального переслідування корупційних злочинів та осіб, причетних до їх вчинення. Національний антикорупційний відділ активно взаємодіє зі спеціальною поліцейською структурою – Національним антикорупційним поліцейським підрозділом, створеним у 2012 р. з метою підвищення ефективності протидії корупції.

У висновку можна сказати, що однією з тенденцій еволюції інституту прокуратури як державної служби обвинувачення багатьох європейських країн є виокремлення спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Цей позитивний досвід перейняла й Україна. Поява цього правового феномена

об'єктивно зумовлена прагненням суспільства створити ефективний державний антикорупційний механізм кримінального переслідування корупційних злочинів та осіб, які їх вчинили. Необхідність антикорупційної спеціалізації прокурорів обґрунтована в низці міжнародно-правових актів, де наголошується на важливості автономізації спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Ткач І. О.,
Манукян А. Ж.,
студенти 405 групи 4 курсу Навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ

Збройні конфлікти, які відбуваються сьогодні на Сході нашої держави, необхідність виконання завдань оборони України, захисту її територіальної цілісності, суверенітету та недоторканості спонукали не лише до активних дій Збройні Сили України, але і правоусвідомлення громадянами України загалом. Через загострення військових та політичних ситуацій зросло значення права в українському суспільстві, актуальним стало питання щодо прав і свобод людини і громадянина, а також орієнтація на виховання в особистості почуттям суспільного обов'язку, законслухняності та патріотизму.

Під час проведення мобілізаційних заходів органами військової прокуратури зареєстровано випадки відмови чи ухилення від виконання обов'язків військової служби. Питома вага цього виду злочинів у загальній кількості військових злочинів зросла з 12% у 2013 р., до 72,8% у 2014 р. і 81,6% у 2015 році [1]. Це є цілком зрозумілим, враховуючи бойові дії та 6 хвилю мобілізації в Україні, під час яких до військових формувань мобілізовано велику кількість військовозобов'язаних, значна частина яких була

не готова до військової служби ні морально, ні фізично, не мала відповідної мотивації. Чинним законодавством передбачено кримінальну відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією, ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом, дезертирство, самовільне залишення військової частини або місця служби, непокору, невиконання наказу, захоплення державних будівель або споруд, групове порушення громадського порядку, блокування транспортних комунікацій, заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку тощо [2].

Структурний аналіз злочинності у військових формуваннях показує, що основна частина направлених до суду обвинувальних актів стосуються простих в розслідуванні злочинів – ухилень від військової служби, злочинів проти порядку підпорядкування, втрат військового майна і порушень правил поведінки зі зброєю, боєприпасами [3]. Ці злочини не потребують слідчої майстерності, а лише простої роботи по оформленню документальних доказів. Тому можна дійти висновку, що відбулося зниження рівня професіоналізму слідчого апарату військових прокуратур.

Насамперед це обумовлено помилками кадрової політики. Військова прокуратура в переважній більшості складається з осіб, які не мають навіть початкової військової підготовки та досвіду роботи у військових формуваннях. Керівний склад Головної військової прокуратури, який згідно посадових повноважень повинен формувати і спрямовувати діяльність підлеглих військових прокуратур, складається майже повністю з цивільних осіб, більшість з яких не мають ніякої військової підготовки. З військових прокуратур видалено і продовжує видалятися професійний кістяк працівників, які мають 5-10 річний досвід роботи у військових прокуратурах до їх розформування у 2012 р.

Низький професійний та морально-діловий рівень частини прокурорсько-слідчого апарату військових прокуратур обумовлює неспроможність створеної системи військових прокуратур комплексно і цілеспрямовано впливати на стан розслідування складних військових злочинів у військових формуваннях України та стан військового правопорядку та дисципліни у військах. Тому рівень злочинності у військових формуваннях країни продовжує швидко зростати навіть за умови зниження інтенсивності ведення бойових дій в зоні АТО та стабілізації чисельності військовослужбовців.

Отже, залишається актуальним питання концептуальних змін в організації роботи військових прокуратур. Так як Україна націлена стати членом Європейського Союзу, ми повинні працювати в напрямку уніфі-

кації державно-владних органів до європейських стандартів, що насамперед може відбутися за допомогою якісного ривка у розслідуванні військових службових і посадових злочинів, підбору професійного складу прокурорсько-слідчого апарату і керівництва військових прокуратур. Тож нагляд за додержанням законодавства про військовий обов'язок і військову службу, про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей має являтися пріоритетним напрямком діяльності прокуратур з нагляду за додержанням законів у военній сфері. Прокурорів необхідно орієнтувати на оперативне реагування інформації про порушення законодавства, та життя заходів щодо їх усунення.

Використана література

1. Про зареєстровані військові правопорушення та результати їх розслідування за 2013-2015 роки [Електронний ресурс]: Звіт Генеральної прокуратури України. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stst>.
2. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): Навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк [та ін.]; за ред. М. І. Панова. – Х.: Право, 2011. – 184 с.
3. Кримінальне право України: Навч. посіб. / С. Г. Волкотруб, О. М. Омельчук, В. М. Ярін та ін. – За ред. О. М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету Кумановський М. В.

Ткаченко Р. О.,

студент 2 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗМІНА РОЛІ ТА ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Згідно зі ст. 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Така система органів державної влади дозволяє ефективно здійснювати державне

управління та забезпечити гарантію того, щоб ніхто не міг узурпувати державну владу, виконуючи приписи ст. 5 Конституції України. Але виникають дискусії щодо того, яке місце органів прокуратури в системі органів державної влади. Деякі юристи схильні вважати, що прокуратура відноситься до судової гілки влади, інші ж вважають прокуратуру наразі незалежним органом. Будемо притримуватися останньої думки. Прокуратура України не належить до органів жодної із гілок влади: законодавчої, виконавчої і судової – і не підпорядкована їм. Вона виконує особливі, властиві тільки їй, функції [1].

Але у зв'язку із зміною політичного життя змінюється й наше бачення прокуратури в системі органів державної влади. Це питання стало актуальнішим завдяки активізації процесів внесення змін до Основного закону нашої держави та прагненням встановити проєвропейські стандарти в державному управлінні та дотриманні прав людини і громадянина.

Професор А. Селіванов слушно зауважує, що реформа покликана усунути суперечності в механізмі державної влади, закріпити баланс владних повноважень Президента, Парламенту та Уряду. Вона повинна враховувати фундаментальні проблеми реальної влади народу, конституціоналізму та децентралізації управління, врахувати нові підходи до функціонування органів правосуддя та прокуратури [2, с. 35].

Р. Куйбіда вважає, що функції прокуратури повинні зосередитись у сфері кримінальної юстиції. Власне це те, що допомагає здійснювати правосуддя, функції судової гілки влади, тому в рамках розділу про правосуддя, відштовхуючись від функції обвинувачення і від функції захисту, він запропонував передбачити дві окремі статті, які містили б згадку про службу державного обвинувачення і про адвокатуру [3].

Варто зауважити, що на початку лютого 2016 р. делегація органів прокуратури відвідала м. Страсбург. Метою візиту було проведення у штаб-квартирі Ради Європи консультацій високого рівня з питання реформування прокуратури України. Під час консультацій обговорено поточний стан реформування інституту прокуратури в Україні, подальші перспективи здійснення цього процесу, правовий статус органів прокуратури в контексті внесення змін до Конституції України щодо судової реформи, а також стан боротьби з корупцією в органах прокуратури.

Парламентська Асамблея Ради Європи, наголошуючи на важливій ролі органів прокуратури у справі забезпечення безпеки та свободи країн європейської співдружності шляхом забезпечення верховенства права, захисту громадян від кримінальних посягань на їхні права і свободи, у сво-

їх резолюціях та рекомендаціях неодноразово нагадувала українській владі щодо зобов'язань змінити роль та функції прокуратури.

Наголосимо, що Парламентська Асамблея Ради Європи у Рекомендації 1604 «Про роль прокуратури у демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві закону» визнає «істотну роль органів прокуратури у справі повсюдного забезпечення безпеки і свободи європейських спільнот шляхом охорони верховенства закону, захисту громадян від кримінальних посягань на їх права і свободи, забезпечення дотримання прав і свобод осіб, підозрюваних чи звинувачуваних у вчиненні кримінальних злочинів, і шляхом здійснення нагляду за належним функціонуванням органів, відповідальних за розслідування правопорушень і переслідування правопорушників».

Необхідно визнати, що «прокуратура – це державний орган, який від імені суспільства й у суспільних інтересах забезпечує правозастосування, в разі, якщо порушення закону тягне за собою кримінальне покарання, з урахуванням прав особи та потреби дієвості системи кримінального правосуддя» [4].

Виходячи з вищевикладеного, рекомендації, що надаються щодо ролі прокуратури, вказують на величезну роль цього державного органу для забезпечення справедливої кримінальної юстиції та переслідування. Прокуратура має бути органом, що сприяє ефективному, об'єктивному та неупередженому правосуддю. Роль прокуратури у кримінальному процесі не закінчується проведенням процесуального керівництва за досудовим розслідуванням, участю в судовому процесі та сприянню притягнення винних до відповідальності. Це організована робота цілої системи державних гарантій у вигляді державного органу, який забезпечує виконання завдання кримінального провадження в усій його повноті (ст. 2 КПК України). Таким чином, в контексті конституційної реформи у випадку визнання примату ролі прокуратури як органу, що сприяє судочинству, можна віднести до судової гілки влади.

Але також не варто забувати, як це нагадується нам у Висновку № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів «Роль прокуратури за межами сфери кримінального права», що «не існує загальних міжнародних правових норм та правил стосовно завдань, функцій та організації прокурорської служби за межами сфери кримінального права. Водночас в усіх правових системах прокурорська служба відіграє важливу роль у захисті прав людини, забезпеченні законності та верховенства права, зміцненні громадянського суспільства. Розмаїття функцій прокурорських

служб за межами кримінального права впливає з національних правових та історичних традицій. Держава має суверенне право визначати свої інституційні та правові процедури реалізації її функцій із захисту прав людини та державних інтересів, дотримання принципу верховенства права та її міжнародних зобов'язань. Гармонізація різних систем «ширшої Європи» базується на положеннях Конвенції про захист прав людини та основних свобод, враховуючи прецедентне право Європейського суду з прав людини» [5].

Вказане положення дає нам чітко зрозуміти, що структурне бачення ролі Української прокуратури має впливати саме з цілей, які ми ставимо перед цим органом. При чому такі цілі залежать від соціально-економічного, політичного, і найголовніше правового становлення (якщо хочете дорослішання) нашого суспільства, яке зараз, мабуть, як ніколи потребує ефективного, неупередженого та незалежного органу, який би здійснював захист дотримання прав людини та зміг забезпечити розслідування кримінальних проваджень не тільки проти рядових громадян, а й проти злочинних організацій, які беруть свої корені в державному управлінні. Тому на Робочій групі з питань правосуддя та суміжних інститутів Конституційної комісії лежить велика відповідальність за правильне визначення ролі та місця прокуратури в суспільному публічному житті нашої держави. Але також не варто знімати цю велику відповідальність з себе, адже кожен з нас може запропонувати пропозицію щодо внесення змін до Конституції України.

Використана література

1. Реформування прокуратури України в контексті конституційних змін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://b-ko.com/book_162_glava_24_3.4._Реформування_.html.
2. Селіванов А. Доктрина компетенції конституційного правосуддя / А. Селіванов // Віче. – 2011. – № 17.
3. Куйбіда Р. Виступ під час круглого столу «Конституційна реформа: шляхи проведення та напрями змін» (Київ, 10 квітня 2014 р.) / Центр політико-правових реформ; НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justice.org.ua/>.
4. Семчук Ю. Прокуратура крізь призму євроінтеграційних процесів / Ю. Семчук // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – Вип. 10. – С. 15-17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_6.

5. Висновок № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів «Роль прокуратури за межами сфери кримінального права»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. www.gp.gov.ua/.../file_downloader.html?

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Толокольнікова К. С.,

студентка 7 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

З набранням чинності новим Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. в контексті реформування прокуратури був запроваджений інститут прокурорського самоврядування. Потреба створення цього інституту постала в результаті демократизації суспільного життя і децентралізації державного управління внаслідок тривалого пошуку дієвих організаційно-управлінських засобів збереження професійної автентичності та «порятунку від фальшованої якості послуг» [1].

Загальні засади та питання організаційного забезпечення функціонування інституту прокурорського самоврядування містяться в Розділі VIII згаданого Закону. Відповідно до законодавства прокурорське самоврядування полягає у можливості самостійного колективного вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури (тобто питання організаційного забезпечення прокуратури та діяльності прокурорів, соціального захисту прокурорів та їхніх сімей, а також інші питання, що безпосередньо не пов'язані з виконанням повноважень прокурорів). Закон передбачає інститут прокурорського самоврядування як гарантію забезпечення організаційної єдності функціонування органів прокуратури, підвищення якості роботи прокурорів; зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність; участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення прокурорів, а також контролю за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; обрання чи призначення прокурорів до складу інших органів у випадках та в порядку, встановлених законом [2].

Гене́за проку́рорського само́врядування об'єктивно зумовлена прагненням створити додаткові легітимні механізми забезпечення незалежності прокурорів і прокуратури, а також надати можливість професійному проку́рорському спі́втовариству реальну можливість артикуляції консолідованої позиції з основоположних проблем організації і діяльності прокуратури [3]. Ці́лком природно, що запровадження проку́рорського само́врядування передусім розглядається в контексті зміцнення незалежності прокурорів, захисту від необґрунтованого втручання в їх діяльність. Принцип незалежності прокурорів означає, що прокурор є самостійним у прийнятті управлінських рішень, керується в своїй діяльності законами та іншими нормативно-правовими актами. При цьому повинна забезпечуватися незалежність не тільки від зовнішніх факторів, а й від вищестоящего прокурора та його бачення, оскільки тільки незалежний та неупереджений прокурор може сумлінно та кваліфіковано виконувати покладені на нього обов'язки. Однак незалежність прокурора повинна покласти на нього додаткову відповідальність за законність та якість своєї правозахисної діяльності.

З метою забезпечення гарантії незалежності прокурорів передбачається функціонування таких органів проку́рорського само́врядування, як всеукраїнська конференція працівників прокуратури та Рада прокурорів України. Зазначені органи матимуть досить широкі повноваження, зокрема, щодо: призначення членів Вищої ради юстиції та прийняття рішення про припинення їх повноважень; фінансування та організаційного забезпечення діяльності прокуратури; звернення до органів державної влади та їх посадових осіб із пропозиціями щодо вирішення питань діяльності прокуратури; внесення рекомендацій про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад, здійснення суспільного та громадського контролю та інші. Отже, чим більше повноважень у органів проку́рорського само́врядування, які колегіально будуть вирішувати відповідні питання, тим менше шансів у керівників прокуратур (у тому числі, у Генерального прокурора) втручатися у діяльність її працівників та отримувати неправомірну вигоду шляхом зловживання своїм службовим становищем.

Отже, новий Закон «Про прокуратуру» вперше закріпив у законодавстві України, вже давно визнаний світовою практикою, важливий принцип діяльності прокуратури – право на проку́рорське само́врядування. Мабуть, це положення, поряд із скасуванням «загального нагляду» та принципово новою системою місцевих прокуратур, є найбільш інноваційним в новому Законі [4]. Потрібно відмітити, що забезпечення даного права цілком і повністю відповідає європейським стандартам. Проте в законодавчому його

закріпленні, не говорячи вже про майбутню його реалізацію, все ще наявні певні неточності, які повинні бути вирішені найближчим часом. Наприклад, недосконала структура Розділу VIII Закону України «Про прокуратуру», яка ніби запозичена із Закону України «Про судоустрій і статус суддів», або відсутність самоврядування на рівні місцевих прокуратур, що буде значно гальмувати процес реформування, та інше. Підбиваючи підсумки, відзначимо, що запровадження інституту прокурорського самоврядування – це великий крок вперед на шляху демократизації суспільства і держави та в умовах реформування державних органів в цілому та прокуратури зокрема.

Використана література

1. Джиба В. В., Прокурорське самоврядування як гарантія незалежності прокурора // Тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, 8-9 квітня 2015 року // Наук. видання «Політ. Сучасні проблеми науки». – С. 5.
2. Проневич О. С., Інститут прокурорського самоврядування в Республіці Польща // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 3. – С. 41-50.
3. Прокурорське самоврядування: моногр. / [І. М. Козьяков, А. М. Мудров, О. О. Долгий та ін.]. – К. : Національна академія прокуратури України, 2014. – 68 с.
4. Кобилянський О. М. Адміністративно-правові відносини, що виникають за участю органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук. – Київ, 2015.

Науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Томашевська А. А.,

студентка 10 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ

У державному механізмі нашої держави важливу роль відіграють органи прокуратури. Вони виступають як самостійний інститут державної

влади, який реалізує покладені на нього Конституцією та законами України функції у взаємодії з іншими органами державної влади.

В інших державах світу прокуратура функціонує в системі органів виконавчої (Данія, Єгипет, Італія) та судової влади (Грузія, Литва та ін.) та навіть існує у вигляді органу, який підзвітний та підконтрольний вищим колегіальним державно-партійним органам країни (Китай, Куба, Північна Корея) або ж взагалі відсутня (Ватикан, Катар, Кувейт). Але у більшості країн світу, як і в Україні, прокуратура не належить до законодавчої, виконавчої чи судової гілок влади. У науковій та навчальній літературі її іноді відносять до самостійної гілки влади, зокрема контрольно-наглядової, хоча це твердження зберігає свою дискусійність [1, с. 285-286].

Прокуратура України – це єдина централізована система органів державної влади, яка відповідно до Конституції та законів України здійснює обвинувальну, представницьку, контрольно-наглядову та інші функції у державі. Одночасно інститут прокуратури є системою якісно однорідних норм конституційного, адміністративного та інших галузей права, які визначають і регулюють поняття прокуратури, основні принципи та порядок її організації і діяльності, функції та повноваження, конституційно-правовий статус прокурорів, а також гарантії діяльності органів прокуратури у державі. Вказані елементи становлять структуру (внутрішню побудову) інституту прокуратури.

Очевидно, що призначення прокуратури у механізмі нашої держави найбільш повно відображають її функції. Саме функції та повноваження органів прокуратури є основним елементом цього інституту державної влади.

Стаття 121 Конституції України вказує, що прокуратура здійснює такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; 5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Розглянемо основні функції, наведені вище, які в механізмі нашої держави мають важливе змістове навантаження її конституційних функцій.

Так, підтримання державного обвинувачення в суді є однією з пріоритетних функцій прокуратури України. Її зміст полягає в публічному обвинуваченні прокурором підсудного та привселюдній вимозі його справедливого покарання; допомозі суду в кваліфікованому вирішенні справи; приверненні уваги громадськості до причин та умов скоєння злочину і пошуку шляхів запобігання злочинам. Функція підтримання державного обвинувачення у суді є вагомою гарантією забезпечення захисту прав і свобод громадян, а також законних інтересів нашої держави. Ця функція визначає сутність прокуратури, її визначальну роль в утвердженні та забезпеченні прав і свобод людини українською державою.

Ще однією функцією прокуратури є представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Здійснюючи цю функцію, прокуратура України в передбачених чинним законодавством процесуально-правових формах, виступає представником законних інтересів особи та держави в суді. Найбільш часто ця функція корелюється із заздалегідь охарактеризованими функціями прокуратури. Порядок здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді залежить від підсудності справи, в якій прокурор бере участь [2].

Для виконання прокуратурою України своїх основних функцій чинне законодавство визначає повноваження прокуратури – права і обов'язки органів прокуратури, встановлені Конституцією та законами України.

Узагальнюючи викладене вище, можна зробити висновок, що прокуратура є важливим інституційним елементом у механізмі української держави, від ефективності функціонування якого залежить її майбутнє, а також політичний, економічний, соціальний, культурний, розвиток. Так, нові виклики і завдання, що нині постали перед українською державою, складно, а подекуди й неможливо вирішити без реформування прокуратури, кардинальної зміни чинного законодавства про прокуратуру.

Разом з тим відповідні нормо-проектні процеси вимагають належного теоретико-методологічного обґрунтування та експертного супроводження, що відкриває широкі перспективи перед сучасною наукою державного права в Україні.

Використана література

1. Погорілко В. Ф. Конституційне право України: підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – Наук. думка, Прецедент, 2012. – 344 с.

2. Каркач П. М. Конституційні функції прокуратури в діяльності суду: навч. посіб. / П. М. Каркач, М. Й. Курочка. – Донецьк: (б.в.), 2014. – 116 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Іванцова А. В.

Туманова О. В.,
студентка 4 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА

14 жовтня 2014 р. Верховною Радою України було прийнято новий Закон України «Про прокуратуру» № 1697-VII (далі – новий Закон) [1], яким було внесено суттєві зміни в діяльність органів прокуратури України, зокрема щодо питань притягнення особи до дисциплінарної відповідальності. Однією із головних відмінностей нового Закону є встановлення чіткої регламентації притягнення працівників органів прокуратури до дисциплінарної відповідальності, при цьому види дисциплінарних стягнень і сам процес притягнення особи до дисциплінарної відповідальності зазнали суттєвих змін.

Дисциплінарна відповідальність прокурорів являє собою спеціальний вид дисциплінарної відповідальності, яка, у свою, чергу, є видом юридичної відповідальності. Її сутність полягає в тому, що порушник службової дисципліни зазнає несприятливих позбавлень морального, матеріального та організаційного характеру [2, с. 142]. Станом на сьогодні це визначення в теорії є найбільш повним і змістовним, при цьому законодавець не надає такого визначення ні в законах, ні в підзаконних актах.

Загальною підставою для дисциплінарної відповідальності в теорії вважають учинення дисциплінарного правопорушення (проступку), під яким розуміється винне порушення трудових (службових) обов'язків [3, с. 28].

Ширше визначення надає А. Пшонка, який вважає дисциплінарним проступком винне протиправне порушення прокурорським працівником службових обов'язків або вчинення проступку, що виражається в порушенні вимог Конституції й законів України та виданих на їхній підставі

й відповідно до них наказів і указівок керівництва, порушенні обмежень за посадою, а також загально визначених моральних вимог [2, с. 165-166].

Попередній Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон) був прийнятий ще 05 листопада 1991 р. і з часу свого прийняття зазнав суттєвих змін. У питанні підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності Закон у ч. 3 ст. 48 указує, що «за порушення закону, неналежне виконання службових обов'язків чи скоєння ганебного вчинку прокурори і слідчі несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом прокуратури України, який затверджується Верховною Радою України» (далі – Статут). Статут був затверджений Постановою Верховної Ради України вже наступного дня після прийняття Закону України «Про прокуратуру». У ст. 8 Статуту закріплено, що дисциплінарні стягнення щодо прокурорсько-слідчих працівників, а також працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури застосовуються за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків або за проступок, що ганьбить їх як працівників прокуратури.

Щодо чинного законодавчого врегулювання цього питання потрібно зазначити про нечітке визначення підстав дисциплінарної відповідальності працівників органів прокуратури, відсутність дефініції дисциплінарного проступку в законодавстві України. Щодо понять «ганебний учинок», що міститься в ч. 3 ст. 48 Закону України «Про прокуратуру», і «проступок, який порочить працівника прокуратури» (ст. 8 Статуту), то вони являють собою більше етичні норми, ніж правові. Ці поняття є суб'єктивними й у загальних рисах не відповідають принципу законності. Уважаємо, що поняття «ганебний учинок» не повинно бути подане як підстава дисциплінарної відповідальності, і це стосується не лише працівників органів прокуратури. При цьому варто погодитися з думкою, що в разі залишення цієї категорії як підстави дисциплінарної відповідальності необхідно максимально розкрити поняття ганебного вчинку, визначити модель поведінки в професійній і позаслужбовій діяльності, обов'язкову для працівників прокуратури [2, с. 138].

Основна проблема на сьогодні постає саме у фактичному розміщенні норм дисциплінарної відповідальності у Статуті. Адже, відповідно до п. 22 ст. 92 Конституції України, виключно законами визначаються діяння, які є дисциплінарними правопорушеннями, і відповідальність за них.

Підтвердженням такому положенню Основного Закону України слугує також рішення Конституційного Суду України від 22 червня 2004 р. № 1-25/2004 у справі про Дисциплінарний статут прокуратури, який зазначає, що «статут є неналежним нормативно-правовим актом щодо визначення порядку заохочення та притягнення до дисциплінарної відпові-

дальності працівників прокуратури, а також працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури, які мають класні чини» і «Статут, затверджений Постановою Верховної Ради України як нормативно-правовий акт, за формою не є законом, хоча у ньому закріплено положення з питань організації і діяльності прокуратури, відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України. Отже, в цьому контексті Статут має бути визнаний таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним повністю...)» [4, с. 17].

Окремо варто зазначити, що при набутті новим Законом повної законної сили, чинний Закон України «Про прокуратуру» від 1991 р. і Статут утрачають чинність, про що окремо зазначено в розділі VI нового Закону.

Отже, порівняно із попереднім законом, новий Закон поєднав у собі чинний на сьогодні Закон України «Про прокуратуру» та Дисциплінарний статут працівників органів прокуратури, вирішивши при цьому питання недоцільності існування Дисциплінарного статуту як такого. Новий Закон також установив чітку регламентацію порядку притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, чіткий і об'єктивний перелік підстав притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, оновив список дисциплінарних стягнень, яким можуть піддаватись прокурори. Уважаємо, що наявні на сьогодні недоліки нового Закону будуть усунені найближчим часом.

Використана література

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
2. Пшонка А. В. Дисциплінарна відповідальність прокурорів : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / А. В. Пшонка; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 183 с.
3. Сироватська Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства / А. Л. Сироватська. – М. : Юст, 1990. – С. 54.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 16 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого Постановою ВРУ «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» (справа про Дисциплінарний статут прокуратури) від 22.06.2004 р. № 13-рп/2004.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Тютюнник О. С.,

студентка 4 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІДМОВА ПРОКУРОРА ВІД ПІДТРИМАННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ В СУДІ

Сучасний етап розвитку Української держави пов'язаний з радикальними перетвореннями усіх сфер її суспільно-політичного і економічного життя. Відбувається переоцінка цінностей в різних сферах життя суспільства. А тому, здійснюючи конституційну функцію та підтримуючи державне обвинувачення в суді, необхідно враховувати те, що така діяльність не повинна однозначно спрямовуватись на притягнення особи до кримінальної відповідальності. Виходячи із положень статті 284 КПК України, кримінальне провадження закривається судом, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

Необхідно також враховувати положення ст. 340 КПК України, де чітко зазначено, що якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він після виконання вимог КПК повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження.

Не дивлячись на те, що інститут відмови прокурора від обвинувачення чітко регламентований, на сьогоднішній день він залишає для обговорення декілька важливих моментів. Перший полягає в тому, що закон не дає визначення цього поняття, воно міститься лише в доктринальних дослідженнях.

Наступним є момент відмови прокурора від обвинувачення, оскільки не вирішено час, коли прокурор може прийняти та реалізувати рішення про відмову від підтримання обвинувачення. Одні науковці вважають, що це можливо здійснити на підготовчому провадженні, другі, що в ході судового засідання, а треті обґрунтовують можливість відмовитись від обвинувачення після завершення судового розгляду.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ у своєму інформаційному листі вказав, що у підготовчому судовому засіданні суд має право закрити провадження у випадку, зокрема,

відмови прокурора від підтримання обвинувачення [1]. Отже, законодавство надає можливість відмовитися від обвинувачення на стадії підготовчого провадження. На підтвердження цього є те, що коли прокурор затверджує обвинувальний акт і направляє провадження до суду, це означає, що зібрані докази переконали його у винності особи. Отже, внутрішнє переконання прокурора виникає тільки за наявності обґрунтованих доказів винуватості особи у кримінальному правопорушенні, а переконання з'являється внаслідок його об'єктивної оцінки доказів, тому, якщо прокурор не впевнений у своєму переконанні, то він не повинен затверджувати обвинувальний акт.

Цікавим моментом, на мій погляд, є також обов'язок прокурора завчасно повідомити та погодити відповідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, в якому він працює, а у разі, коли в судовому засіданні брав участь керівник органу прокуратури, що дійшов такого переконання, то він повинен погодити відповідні процесуальні документи з прокурором вищого рівня. В тому ж випадку, коли прокурор за своїм внутрішнім переконанням відмовляється від підтримання державного обвинувачення, а керівник прокуратури або його заступник не згоден з цією позицією, то він повинен змінити його або підтримувати обвинувачення особисто і судовий розгляд має продовжитися в загальному порядку. Якщо ж державний обвинувач не погоджується з діями керівника прокуратури, то він має право оскаржити його рішення до вищестоячого прокурора [2, с. 132].

В результаті відмови прокурора від державного обвинувачення перед потерпілим постає багато питань різного характеру, головним з яких є те, що потерпілий став повноправним і владним суб'єктом провадження, а від його волі залежить продовження розгляду справи чи її закриття. Тому, якщо прокурор відмовився від обвинувачення, а потерпілий з ним не згоден, суд зобов'язаний продовжити розгляд провадження, а функція обвинувачення цілком переходить до потерпілого, і обвинувачення набуває статусу приватного [3, с. 128].

Можна зробити висновок, що інститут підтримання державного обвинувачення спрямований на досягнення завдання, що поставив перед нами КПК України, а саме, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Використана література

1. Про порядок здійснення підготовчого провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 жовтня 2012 р. № 223-1430/0/4-12.

2. Колодчин В. В. Відмова прокурора від обвинувачення // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014 – № 10-1. – Том 2. – С. 132-134.

3. Ковальова Я. О. Прокурор у судовому кримінальному провадженні при відмові від підтримання державного обвинувачення та при зміні обвинувачення в суді: організаційно-правові основи та порівняльна характеристика: монографія / Я. О. Ковальова. – Х.: Юрайт, 2015. – 168 с.

Науковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Каркач П. М.

Фесько І. О.,

студент 20 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Згідно з ст. 121 Конституції України прокуратура складає собою єдину систему, на яку покладено обов'язок підтримувати державне обвинувачення в суді, представництво інтересів громадян і держави в суді у випадках, передбачених Законом, нагляд за дотриманням законів органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень з кримінальних справ та при застосуванні інших заходів примусового характеру пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. В свою чергу ст. 123 Основного Закону передбачає, що організація і діяльність органів прокуратури України визначається законом. Перший в історії незалежної України закон «Про прокуратуру» був прийнятий 1 грудня 1991 р. та передбачав існування розгалуженої системи органів прокуратури як на локальному рівні, так і в якості спеціалізованих органів.

Однак одним із ключових моментів реформування правоохоронної системи України стала зміна пострадянської моделі прокуратури та перехід останньої до європейської моделі організації та функціонування. Вираженням даних прагнень став новий Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон) 2014 р., який увібрав у себе найкращі законодавчі зразки та світові стандарти організації прокурорської діяльності. Важливу роль в етапі реформування вітчизняної прокуратури відіграла зміна організаційної структури системи органів прокуратури, оскільки це, по суті, організаційна форма розподілу праці щодо прийняття (видання) та реалізації управлінських рішень.

В ч. 1 ст. 7 Закону зазначено, що систему прокуратури України становлять: 1) Генеральна прокуратура України; 2) регіональні прокуратури; 3) місцеві прокуратури; 4) військові прокуратури; 5) спеціалізована антикорупційна прокуратура. Локальний рівень органів прокуратури, який представлений регіональними та місцевими прокуратурами, які на відміну від закону 1991 року не завжди співпадають з адміністративно-територіальним поділом України. На рівні регіональних прокуратур загалом збереглася прив'язка до даного поділу за винятком прокуратур, територіальна юрисдикція яких поширюється на тимчасово окуповані території, в той же час місцеві прокуратури цілком не співпадають з даним поділом, тому їх перелік затверджений Додатком до Закону.

За законодавчими новелами «військові прокуратури» віднесено до системи органів прокуратури, причому з огляду на текст ч. 1 ст. 7 Закону можна дійти висновку, що військові прокуратури займають окреме місце в системі органів прокуратури. Але зважаючи на той факт, що головою військової прокуратури, тобто Головним військовим прокурором, є заступник Генерального прокурора, який призначається ним одноособово – це визначає її підвідомчість Генеральній прокуратурі України. Також особливістю є той факт, що якщо в силу об'єктивних обставин органи прокуратури нездатні виконувати свої функції на певній території, їх повноваження можуть переходити до відповідного територіального органу військової прокуратури.

На момент прийняття Закону не передбачалося існування спеціалізованих прокуратур, але подальші зміни, що відбулися 12 лютого 2015 р., створили Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру. Особливості діяльності даної прокуратури регламентуються статтею 8¹ Закону, де зазначений особливий порядок добору прокурорів даної прокуратури, її компетенцію та статус керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який є заступником Генерального прокурора України. Особливий статус даної прокуратури передбачає тісний зв'язок з Національним анти-

корупційним бюро, так як пункт 3 статті 81 Закону передбачає можливість розміщення її структурних підрозділів в приміщеннях Бюро.

Насамкінець потрібно наголосити, що Закон від 14 жовтня 2014 р. «Про прокуратуру» встановлює принцип територіальності, що відображає реальну організаційну структуру прокурорської системи. Даючи характеристику структури органів прокуратури, необхідно виходити із того, що їх систему побудовано за принципом поділу на територіальні та спеціалізовані прокуратури. При цьому в основу ієрархії територіальних прокуратур покладено поділ на три шаблі: Генеральна прокуратура України; прокуратури регіонального (обласного) рівня; місцеві (міські (районні) та прирівняні до них) прокуратури. Тому створення спеціалізованих прокуратур як крок до реформування системи органів прокуратури є виправданою та відповідає Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар. Станом на 22 вересня 2015 р. / А. В. Григоренко, Л. С. Григоренко та ін. – К.: «Центр учбової літератури», 2015.

2. Європіна І. До питання про місце прокуратури в системі поділу влади в Україні / І. Європіна, А. Деміда // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 2. – С. 24-29.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Хаданович В. А.,

студентка 18 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОГАЛИНИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОКУРОРОМ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ФУНКЦІЙ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Набрання чинності новим Законом України «Про прокуратуру» поставило на порядок денний питання про представництво інтересів грома-

дян, держави у різних видах судочинства (кримінальне, цивільне, адміністративне, господарське). Особливий інтерес викликає діяльність прокурора в адміністративному процесі, внаслідок того, що статус прокурора у адміністративному судочинстві суттєво відрізняється від правових можливостей у інших видах судочинства.

На нашу думку, варто охарактеризувати особливості щодо безпосереднього представництва. Згідно з ч. 3 ст. 237 ЦК представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства. Однією з особливостей представницьких відносин є те, що представник може мати право або бути зобов'язаним укладати правочини від імені іншого суб'єкта. Це залежить від виду представництва. При представництві, заснованому на довіреності, представник не зобов'язаний, а уповноважений вчинити правочини від імені та і в інтересах довірителя, оскільки видача довіреності – односторонній правочин, юридична чинність якого залежить винятково від довірителя. Для того, щоб довіреність була реалізована, необхідне зустрічне волевиявлення представника, що виражається у вчиненні дій, щодо яких він уповноважений за довіреністю.

Відповідно до ч. 2 ст. 60 КАС України з метою представництва інтересів громадянина або держави в адміністративному суді прокурор в межах повноважень, визначених законом, звертається до суду з адміністративним позовом (поданням), бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження в якій відкрито за адміністративним позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами для представництва інтересів громадянина або держави.

Варто зауважити, що крім функції власне представництва (право прокурора представляти інтереси громадян чи держави в суді), він також може набувати правового статусу позивача та відповідача.

Чинне законодавство, надаючи прокурору правові можливості, передбачені статтею 60 КАС, водночас прямо не зазначає, що прокурор наділений всіма правами й обов'язками особи, в інтересах якої він діє. Обсяг прав прокурора залежить від того, з якою зі сторін пов'язані інтереси держави чи громадянина. Аналізуючи повноваження прокурора під час представництва інтересів громадянина, не здатного самостійно захистити свої права чи реалізувати повноваження в адміністративному судочинстві, зауважимо, що прокурор як учасник судового розгляду з позицій розпорядження мате-

ріальними позовними вимогами певною мірою обмежений у цьому законодавцем. Будучи позивачем у процесуальному розумінні, прокурор не володіє всіма правами власне позивача. Зокрема, в ч. 1 ст. 61 КАС України визначено, що прокурор, який звернувся до адміністративного суду в інтересах громадянина, не може закінчувати справу адміністративної юрисдикції примиренням, а в ч. 3 ст. 61 КАС України перспективу розгляду адміністративним судом поданого прокурором правозахисного позову поставлено в залежність від того, чи не заперечує проти цього фізична особа, права, свободи чи інтереси якої захищаються, за умови, що вона володіє адміністративною процесуальною дієздатністю. Крім того, відмова прокурора від адміністративного позову або зміна ним позовних вимог не позбавляє (згідно з положеннями ч. 2 ст. 61 КАС України) громадянина, на захист прав, свобод чи інтересів якої подавався адміністративний позов, можливості вимагати від суду розгляду справи в попередньому обсязі.

Відповідно до ч. 5 ст. 61 КАС України прокурор, який не брав участі у справі, має право ознайомлюватися з матеріалами справи в адміністративному суді, робити виписки з неї, отримувати копії документів, що знаходяться у справі. На нашу думку, прогалиною виступає те, що КАС чітко не встановлено строки, впродовж яких прокурор може ознайомлюватися з матеріалами справи. Виходячи з логічного аналізу, можна дійти до висновку, що час ознайомлення із матеріалами справи не повинен перевищувати строку апеляційного, касаційного оскарження, перегляду справи ВС України, перегляд за нововиявленими обставинами – 10 днів, 20 днів, 3 місяців, 1 місяця відповідно.

Отже, нами були розкриті лише деякі питання щодо участі та статусу прокурора в адміністративному судочинстві, які, в свою чергу, потребують доопрацювання в чинних нормативно-правових актах. Проте, виходячи навіть з наведених нами прогалин, можемо робити висновок, що участь прокурора в адміністративному судочинстві потребує додаткового опрацювання з боку законодавця, оскільки в науковій теорії складаються неоднозначні, іноді навіть діаметрально протилежні підходи щодо повноважень органів прокуратури під час представництва в адміністративному суді інтересів громадянина або держави.

Використана література

1. Огієнко А. Проблемні питання представницької діяльності прокуратури в адміністративному судочинстві / А. Огієнко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 5. – С. 54-59.

2. Полянський Ю. Участь прокурора у розгляді судом справ про адміністративні правопорушення / Ю. Полянський, В. Долежан // Вісник академії прокуратури України. – 2014. – №4 (37). – С. 22-28.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овсяннікова О. О.

Хамрило В. С.,
студент 1 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ЕКСТРАДИЦІЇ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

На даному етапі розвитку держави серед негативних явищ слід виокремити зростання транснаціональної злочинності. У зв'язку з цим виникає необхідність консолідації зусиль держав з метою протидії злочинним проявам та притягнення злочинців до відповідальності. Сьогодні по всьому світові, в тому числі і в Україні, яка уклала двосторонні договори з Азербайджаном, Бразилією, Вірменією, Грузією, Китаєм, Фінляндією та деякими іншими країнами, склалася практика надання допомоги у кримінальних справах міждержавного значення та видачі злочинців.

У ч. 1 ст. 545 КПК України зазначено, що центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції) у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є, відповідно, Генеральна прокуратура України.

Щодо прокурорського нагляду за екстрадицією під час досудового розслідування, він не передбачений міжнародними документами, а реалізується виключно на підставі національного законодавства України. На національному рівні КПК України наділив прокурора широким колом повноважень щодо нагляду за додержанням законів при здійсненні екстрадиції. Так, відповідно до пункту 17 ч. 1 ст. 36 КПК України, прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі

процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту та об'єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні.

Конституція України у ст. 121 та Закон України «Про прокуратуру» у ст. 2 визначає перелік функцій, які покладено на органи прокуратури, та які не підлягають розширеному тлумаченню. Відтак, у ч. 3 ст. 2 зазначеного закону закріплено, що на прокуратуру не можуть покладатись функції, не передбачені Конституцією України. При цьому Основний Закон не наділяє прокуратуру владно-управлінськими повноваженнями щодо органів виконавчої влади, у тому числі органів досудового розслідування, під час здійснення процедури екстрадиції.

Отже, на мою думку, закріплення в КПК України функції прокуратури щодо повноваження доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу не відповідає проголошеному Конституцією України принципу розподілу влади. В умовах євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні правове регулювання екстрадиції потребує подальшого вдосконалення та подолання правових прогалин у цій сфері.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Хорошун К. В.,

студент 26 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЕТИКА ОБВИНУВАЛЬНОЇ ПРОМОВИ ПРОКУРОРА

Будь-яка професія пред'являє до людей, які обрали її, певні моральні вимоги. Є особливе коло професій, у компетенції яких знаходиться життя і доля людини, і саме від них суспільство завжди вимагало більш високих моральних якостей. Діяльність прокуратури різноманітна, вона пов'язана як з роботою державних органів і посадових осіб, так і з охороною законних інтересів і прав громадян.

Відповідно до статті 121 Конституції України, на прокуратуру України, серед інших функцій, покладається підтримання державного обвинувачення в суді. Аналогічне положення міститься і в статті 2 Закону України «Про прокуратуру». Процесуальне положення і завдання прокурора при розгляді кримінального провадження в суді визначаються кримінально-процесуальним законодавством і Законом «Про прокуратуру». Правове становище прокурора у кримінальному провадженні визначається в його конституційному статусі як суб'єкта держави в суді.

Підтримання державного обвинувачення в суді – одна з важливих і відповідальних функцій прокуратури в сфері боротьби зі злочинністю. Підтримуючи державне обвинувачення, прокурор як рівноправний учасник судового розгляду бере участь у дослідженні доказів, а в обвинувальній промові висловлює суду свої міркування щодо застосування кримінального закону та міри покарання підсудному.

Кримінальний процес ґрунтується на засадах раціонально організованого правового спору, де прокурор і обвинувачений постають перед судом як процесуально рівноправні сторони, які змагаються між собою. Прокурор, допомагаючи суду у встановленні істини, зобов'язаний зберігати об'єктивність, спрямовувати свою діяльність у суді на виявлення винних у скоєнні злочинів та їх покарання відповідно до закону.

Відповідно до ст. 2 КПК України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Отже, по-перше, прокурор повинен достовірно довести винуватість підсудного і звинуватити його саме в тому злочині, який він насправді вчинив. По-друге, він повинен дати правильну кримінально-правову кваліфікацію діяння. І, по-третє, вимагати особі покарання, яке чітко відповідає тяжкості, вчиненого нею злочину, оскільки дотримання закону є вищим моральним принципом, а обов'язковою етичною вимогою є справедливість.

Статус державного обвинувача ставить підвищені вимоги до його особистісних характеристик, оскільки дефекти правової та моральної свідомості прокурора негативно впливають на результати його роботи.

Прокурор під час публічного виступу повинен бути принциповим, протистояти будь-яким стороннім впливам, бути незламним у відстоюванні своєї точки зору. Проте, крім цього, йому необхідно бути також самокритичним, вміти контролювати себе.

Ключову роль в цьому процесі відіграє внутрішнє переконання державного обвинувача, тобто його власна позиція у кримінальному провадженні. Часто негативний вплив на формування переконання прокурора здійснює застаріла думка про обвинувальну спрямованість діяльності прокуратури, яка склалася протягом тривалого часу і все ж залишається у свідомості деяких прокурорських працівників.

Не можна також не згадати хибну позицію в органах прокуратури, коли винесення виправдувального вироку судом у кримінальному провадженні вважається провинною державного обвинувача або вказує на відсутність професійної кваліфікації. Правовий і моральний обов'язок прокурора доказати обвинувачення, яке висунуте підсудному. Проте, якщо обвинувачення не підтвердилося під час судового розгляду, прокурор має відмовитися від обвинувачення.

Ключовим елементом функції обвинувачення є оголошення обвинувальної промови. Закон не визначає зміст обвинувальної промови. Головне, що визначає моральнісну характеристику обвинувальної промови, – справедливість висновку прокурора, який він представляє на розгляд суду. Оцінка значення злочину, його суспільної небезпеки може бути правильно зрозумілою і прийнятною лише за умови, що вина підсудного не викликає ні у кого сумніву, якщо державний обвинувач переконав у цьому. Тому державний обвинувач спочатку викладає фактичні обставини справи саме так, як вони встановлені внаслідок судового слідства, і посиляється лише на них, оголошуючи свій висновок.

Етичною вимогою до прокурора при виголошенні ним обвинувальної промови й використання права на репліку є принципова оцінка кримінального правопорушення і водночас ухилення від використання образливих висловів на адресу обвинуваченого. Державним обвинувачам необхідно пам'ятати слова А. Ф. Коні: «Слово – один з найвеличніших видів зброї людини. Безсиле саме собою, воно стає могутнім та невідворотним, коли сказане уміло, щиро й вчасно». Тому обов'язковим для кожного судового оратора є вміння робити своє слово лише слугою глибокого переконання.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овчаренко О. М.

Хохленко А. А.,

студентка 17 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В сучасних умовах державотворення та формування правових інститутів виділяють багатоманітність моделей та видів прокуратур в зарубіжних країнах. Дане твердження ґрунтується на нормах конституцій зарубіжних країн, які закріплюють конституційно-правовий статус прокуратури в конкретній країні відповідно до її особливостей. Виникнення та розвиток прокуратури в різних країнах пов'язані з формуванням національних правових систем, тому склалися різні моделі прокуратури, кожна з яких має власний статус, зміст функцій та повноважень.

Правовому статусу прокуратури в зарубіжних країнах приділяли увагу такі вчені, як Н. А. Голова, Л. Р. Грицаєнко, М. В. Косюта, А. В. Лапкін, М. І. Мичко та інші.

Слід відмітити, що досить цікавим є досвід провідних західних країн (США, Бразилія) і країн Західної Європи (Франція, Німеччина, Швейцарія, Данія, Угорщина, Польща), де інститут прокуратури відіграє важливу роль у формуванні державної політики в протидії злочинності і є вагомим важелем у системі кримінального судочинства. Але разом з тим, чималий інтерес викликає й досвід окремих держав пострадянського простору (Грузія, Литва, Латвія, Естонія), в яких також відбуваються процеси реформування кримінальної юстиції та питання місця й ролі прокуратури в системі органів державної влади, так само як і в Україні, є вельми актуальним.

Проведений аналіз структури державних органів зарубіжних країн свідчить про можливість виокремлення чотирьох груп країн, які вирізняються особливістю місця прокуратури в системі державних органів: першу групу складають країни, де прокуратура цілком входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується у межах судової влади адміністративною автономією. До цих країн належать Іспанія, Колумбія, Болгарія, Латвія. Зокрема, в законодавстві Іспанії закріплено, що прокуратура сприяє юстиції в захисті законності, прав громадян і охоро-

нюваного законом публічного інтересу в силу своєї функції чи за клопотанням зацікавлених осіб, а також стежить за дотриманням незалежності трибуналів і захищає в них публічні інтереси. Прокуратура виконує своє завдання відповідно до принципів єдності дій і ієрархічної залежності. Очолює систему органів прокуратури Генеральний прокурор країни, який призначається на посаду Королем за поданням Уряду, узгодженим з Генеральною радою судової влади.

До другої групи входять країни, де прокуратура входить до складу міністерства юстиції, хоча при цьому може відноситися до органів правосуддя і діяти при судах, а прокурори можуть належати до суддівського корпусу («магістратури»). Це, зокрема, США, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Румунія, Ізраїль, Японія, Естонія, Сирія. Наприклад, в США і Канаді – Генеральний атторней, а у Франції й Естонії ці посади розділені. У більшості з перерахованих вище країн прокурори діють при судах. У США служба атторнеев є цілком самостійний стосовно судової системи статус. У Франції прокурори знаходяться під керівництвом і контролем вищестоящих керівників і підзвітні міністру юстиції.

До третьої групи належать країни, де прокуратура виділена в самостійну систему і підзвітна парламенту або главі держави. Це соціалістичні (В'єтнам, КНР, КНДР, Куба, Лаос) і постсоціалістичні держави. У цих країнах на прокуратуру, поряд із класичними функціями, зазвичай покладається загальний нагляд за законністю, об'єктами якого є державні органи (зазвичай тільки виконавчі – від міністерств і нижче), суспільні об'єднання, господарські організації, різного роду установи і фізичні особи. У Конституціях цих країн статус прокуратури закріплюється як одного з найважливіших державних органів. В країнах Латинської Америки органи прокуратури також мають незалежний статус, наділені адміністративно-фінансовою і функціональною автономією. Специфічною ознакою цих країн є наявність двох прокуратур: одна виконує функції кримінального переслідування, друга – займається загальним надглядом і захистом прав людини.

До четвертої групи слід віднести країни, де власне прокуратури чи її прямого аналога взагалі немає. Яскравим прикладом такої країни є Великобританія. Генеральний атторней очолює адвокатський корпус, представники якого в необхідних випадках виступають на судових процесах як обвинувачі. Коли ж слухаються особливо важливі кримінальні справи, обвинувачення підтримує спеціальна посадова особа – Директор публічних переслідувань. Аналогічна система відтворена в багатьох колишніх англійських колоніях, хоча нерідко з істотними модифікаціями.

В Україні органи прокуратури займають специфічне місце в системі правоохоронних органів, яке обумовлюється тими завданнями та функціями, які віднесені до їх компетенції. У зв'язку з тим, що органи прокуратури по своїй правовій природі належать до системи правоохоронних органів, але при цьому відрізняються порядком утворення та своїм конституційним статусом, у науково-правовій літературі досі відсутня єдина точка зору стосовно того, до якої гілки влади слід віднести ці органи.

Тобто, аналіз місця органів прокуратури в зарубіжних країнах дає змогу зробити висновок, що закріплення правового статусу прокуратури та визначення її функцій залежить від місця і ролі прокуратури в системі органів державної влади, а також від міри усталеності демократичних цінностей у державі й суспільстві. В більшості зарубіжних країн прокуратура функціонально підпорядкована Міністерству юстиції, але при цьому організаційно належить до судової влади – у сфері компетенції певного суду загальної юстиції свою діяльність здійснює відповідний орган прокуратури. Така система є дієвою та ефективною й може розглядатися як позитивний досвід, що може бути прийнятний і для вітчизняної побудови системи органів прокуратури України.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Чигрина Є. Ю.,

студентка 26 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ВКЛЮЧЕННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМУ СУДОВОЇ ВЛАДИ

На сьогоdnішньому етапі існування української держави органи прокуратури перебувають у стані реформування, що викликано інтеграцією України до європейського співтовариства та необхідністю виконання його умов. Це зумовило необхідність узгодження та приведення у відповідність нормативно-правових актів, що регулюють основи організації та діяльності органів прокуратури України, з міжнародними стандартами та законодавством Європейського Союзу.

Відповідно до Конституції України прокуратура не належить до жодної з гілок влади, тобто її статус у системі державних органів ще й досі не визначений. Тому постає питання віднесення прокуратури до законодавчої, виконавчої, судової гілок влади чи визначення її як самостійної гілки влади. Адже місце прокуратури в системі державних органів значно впливає на її роль, організацію роботи, а також на визначення функцій та пріоритетних напрямів діяльності. В науці є прихильники кожного з цих підходів, але ми вважаємо, що доцільніше віднести органи прокуратури до судової гілки влади, адже прокуратура має не лише спільні завдання з судовою владою, а й функції, які безпосередньо реалізуються в судовому процесі, а саме підтримання державного обвинувачення в суді та представництва інтересів громадянина або держави в суді. Зокрема, представниками цієї позиції є ряд науковців і практиків: Толочко О. М., Долежан В. В., Тацій В. Я., Серета Г. П. та інші.

На нашу думку, прокуратура має бути віднесена до судової гілки влади, адже на початку ХХ століття за часів УНР, Гетьманату і Директорії прокуратура діяла при судах, а саме було утворено Прокураторію Генерального Суду, прокураторії при апеляційних і окружних судах. Ще раніше, після проведення судової реформи 1864 р., М. Муравйов переконував, що прокуратуру необхідно розглядати як постійне державне управління, що складається з ієрархічної системи одноособово діючих посадових осіб, покликаних за службовим обов'язком бути у відведеній їм переважно судовій галузі представниками публічних інтересів.

На необхідності включення прокуратури до судової системи свідчить і міжнародний досвід. До країн, в яких прокуратура знаходиться при судах і включена до складу суддівського корпусу, відносяться, зокрема, Іспанія, Італія, Греція, Бельгія. Цим же шляхом пішли і такі постсоціалістичні країни як Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Молдова. В Іспанії органи прокуратури діють при судах аж до провінційного рівня. При цьому вони не є повністю підконтрольними органам судової влади, а володіють певною функціональною автономією у їх складі та сприяють юстиції у забезпеченні дотримання законності в державі, а також прав і свобод громадян. В державах, де прокуратура є частиною органів судової влади, вона займає різне положення: в одних випадках вона підпорядкована суддівському корпусу, державній юстиції, а в інших є незалежною, самостійною або автономною складовою.

Цікавим в цьому питанні є проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України», розроблений Генеральною прокуратурою України з метою належного виконання зобов'язань Україною, що впливають

з резолюцій і рекомендацій Парламентської Асамблеї Ради Європи. В ст. 121 проекту закону зазначено, що прокуратура України становить єдину незалежну систему органів судової влади. Це ще раз підтверджує необхідність віднесення прокуратури до судової гілки влади з наданням їй незалежного статусу. Однак, слід зауважити, що важливим є входження органів прокуратури до судової системи на засадах незалежності і єдності, де єдність передбачає функціонування взаємопов'язаної ієрархічної системи органів, а незалежність ґрунтується на особливій процедурі призначення і звільнення, належному матеріальному і фінансовому забезпеченні.

Проте українська влада не підтримує входження прокуратури до складу судових органів, наголошуючи в Указі Президента України «Про стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20.05.2015 №276/2015 на тому, що функціонування прокуратури та кримінальної юстиції як суміжних правових інститутів має свої недоліки. Однак, ми впевнені, що входження прокуратури до судової системи є необхідним і правильним кроком для належного реформування основ організації і діяльності органів прокуратури України, а також приведення їх до міжнародних стандартів і виконання вимог європейської спільноти.

Ми переконані, що саме такий шлях розвитку органів прокуратури є необхідним, адже він підтверджується тим, що: по-перше, віднесення прокуратури до судової гілки влади викликано процесом її історичного становлення та розвитку; по-друге, саме такий шлях обрав ряд країн світу, в тому числі й постсоціалістичні; по-третє, на цьому наголошує Генеральна прокуратура України в своєму проекті закону; по-четверте, це викликано спільністю завдань й напрямів діяльності прокуратури і суду. Функції органів прокуратури безпосередньо пов'язані з здійснення правосуддя, а професії судді та прокурора є спорідненими та взаємопов'язаними, без чого неможливе забезпечення верховенства права, законності й правопорядку в державі.

Тож включення прокуратури як єдиної незалежної системи до органів судової влади сприятиме підвищенню суспільного авторитету, рівня відкритості, прозорості й зміцненню незалежності органів прокуратури, призведе до підвищення соціально-правового статусу прокурорів й удосконалення гарантій їх діяльності, закріплення їх на рівні, що гарантується суддям, не посягаючи при цьому на особливий статус, повноваження та незалежність судової влади.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Овчаренко О. М.

Чоломбитько Ю. О.,

студентка 5 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Конституція України визначає прокуратуру України як єдину систему, на яку покладено виконання великої кількості завдань. Тому можна зробити висновок, що прокуратура є одним із головних правоохоронних органів держави, нормальне функціонування якого забезпечує стабільне виконання державою своїх зобов'язань. Важливим фактором діяльності правоохоронного органу є наявність довіри до нього з боку громадян. Такою довірою забезпечується максимальна ефективність діяльності органу.

Задля виконання широкого кола завдань прокуратура та її працівники наділяються державою значним обсягом повноважень. Тому до прокурорів та осіб, які працюють в прокуратурі, ставляться високі вимоги щодо професійних, ділових та моральних якостей. Питання щодо моральних якостей працівників прокуратури є актуальним у багатьох країнах світу. Свідченням цього є проведення численних конференцій прокурорів, створення консультативної ради Європейських прокурорів та розроблення кодексів етики прокурорів. Так, і в Україні є Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури.

Володіння високими моральними якостями прокурором відбивається на престижі професії, тому, виходячи з важливості органу прокуратури та виконуваних ним обов'язків, існує необхідність встановлення певних вимог щодо професійної етики до працівників прокуратури. Але нез'ясованим залишається, чи можливо законодавчо врегулювати питання щодо обов'язкової наявності певних моральних якостей у кожного окремого кандидата на посаду прокурора.

Директор Інституту підготовки кадрів Національної академії прокуратури України стверджує: «турбота про престиж професії в першу чергу є завданням самих прокурорів, покликаних здійснювати наглядову та іншу діяльність безсторонньо і в точній відповідності із законом, не допускаючи аморальних і протиправних проступків, які спотворюють уявлення про характер прокурорської діяльності».

Ще однією проблемою є різні підходи до розуміння моральних якостей, адже для когось може бути допустимою поведінкою те, що для іншого є аморальним. Тому необхідно визначитися із конкретним переліком обов'язкових вимог до працівника правоохоронного органу.

Виходячи із значної кількості функцій, які виконує прокуратура, прокурор повинен бути наділений такими моральними якостями, як: велика повага до прав і свобод людини і громадянина, неупередженість, об'єктивність, безкорисливість, рівне ставлення до усіх громадян незалежно від будь-яких переконань, чесність, справедливість, повага до державних цінностей, патріотизм. Поряд з особистими моральними якостями, прокурор повинен бути наділений такими професійними якостями, як: цілеспрямованість, переконаність у важливості справи, сила волі, стійкість до стресу та інші.

Також важливою вимогою є вміння прокурора вислухати людину. Багато з прокурорів є гарними ораторами, великими красномовцями, які виступають в суді, виконуючи функцію представництва інтересів держави та громадянина у передбачених законом випадках. Але не менш важливим є вміння слухати, посилюючи таким чином віру окремого громадянина у справедливість. Варто зазначити і про культуру державного обвинувачувача в суді, яка включає в себе такі елементи, як: тактовність, стриманість, стійкість, використання мови закону тощо.

Професія прокурора є складною, в деяких випадках емоційною, тому не можна не згадати про професійну деформацію моралі працівників прокуратури. Така деформація має різний прояв: нехтування певними моральними цінностями, зловживання службовим становищем, використання жаргону, порушення субординації.

Отже, моральні засади прокурорської діяльності грають велику роль як для самого прокурора, так і для діяльності системи правоохоронного органу в цілому. Прокурор повинен бути наділений моральними, духовними якостями, проявляти високий професіоналізм при виконанні своїх обов'язків.

Щодо законодавчого закріплення вимог до кандидатури на посаду прокурора, то до них важко включити конкретні моральні якості, адже підходи щодо розуміння цього поняття існують різні. На нашу думку, при виконанні своїх повноважень працівниками правоохоронного органу необхідно керуватися загальними засадами прокурорської діяльності, нормами закону та практикою, яка склалася в процесі розвитку організації прокурорської діяльності.

Також важливим є детальне закріплення у Кодексі професійної етики та поведінки працівників прокуратури наявності чи відсутності вимог щодо моральності до кожного окремого кандидата на посаду прокурора.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Трагнюк Р. Р.

Чумак К. О.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Однією з конструктивних та демократичних організаційних форм реалізації прав людини у правовій державі є здійснення заходів, спрямованих на забезпечення правопорядку в країні та світі в цілому. В сучасному глобалізованому світі, виходячи із практичних ситуацій, що виникають у правовому полі держави, неможливо розглядати питання дотримання прав людини як виключно внутрішню компетенція держави, адже воно зачіпає і зобов'язання, що виникають на підставі міжнародно-правових актів.

На сьогоднішній день законодавство України, що регламентує і забезпечує діяльність органів прокуратури, проходить етапи якісних змін та потребує особливого підходу для втілення таких змін в життя. В першу чергу, перетворення у сфері правового забезпечення діяльності органів прокуратури сприяють утвердженню верховенства закону, зміцненню правопорядку, неухильному додержанню прав та свобод громадян, а з іншого боку – підвищення прозорості та демократизації діяльності прокуратури.

Процес інтернаціоналізації зачепив практично всі сфери життя, не є виключенням і злочинна діяльність, яка набуває характеру організованої, що виходить за межі окремих держав. У таких умовах набуває значення об'єднання зусиль багатьох держав у боротьбі з такими вкрай негативними явищами.

З огляду на вищезазначене, надзвичайно цінним для українських прокурорів часто є досвід роботи іноземних колег, законодавство інших країн, яке регламентує діяльність прокуратури, та практика його застосуван-

ня. В свою чергу, можливість поділитися власним досвідом ефективного розслідування складних кримінальних справ також слугує формуванню позитивного іміджу як прокуратури України, так і держави загалом.

Отже, варто наголосити, що участь прокуратури України у міжнародному співробітництві з огляду на організаційні і функціональні аспекти прокурорських структур європейських країн має важливе значення для подальшого вдосконалення організації і діяльності нашої прокуратури та гармонізації її правового статусу, а ефективна правореалізаційна практика сприяє встановленню високих стандартів у зміцненню правопорядку та додержанню прав і свобод громадян. Як підсумок, в результаті співробітництва з іноземними колегами напрацьовуються механізми, які дозволяють адекватно протидіяти міжнародній злочинності, що все більше поширюється.

Саме тому, Україні слід враховувати позитивні напрацювання світового досвіду, щодо діяльності й співпраці органів прокуратури та екстраполювати їх на національний ґрунт, практику з врахуванням власних можливостей.

Використана література

1. Сухонос В. В. Кадри органів прокуратури: питання теорії і практики : монографія / В. В. Сухонос. – Суми : Університетська книга, 2014.

2. Шемшученко Ю. Прокуратура України в системі міжнародного співробітництва / Ю. Шемшученко, Г. Мурашин // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 1. – С. 23-28.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Шарнопільський В. Л.,

студент 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОСНОВНА МЕТА РЕФОРМИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Основоположними засадами будь-якого державного устрою є відкритість та прозорість органів державної влади, дотримання принципів за-

конності та верховенства права у всіх сферах суспільних відносин, що виникають у державі. Будь-яке зловживання правом не є позитивним явищем у процесі побудови сильної, незалежної та демократичної держави. Корупція як явище руйнує об'єктивні процеси державотворення та спрямовує останні в суб'єктивно контрольоване русло, яке задовольняє інтереси не суспільства в цілому, а інтереси окремих особистостей.

За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Корупція відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» – це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. До осіб, які зазначені в ч. 1 ст. 3 цього Закону відповідно до п. 1 підпункту «е» належать посадові та службові особи органів прокуратури. Говорячи про подолання корупції в державному механізмі, необхідно наголосити на тому, що це досить об'ємний і довготривалий процес, який складається із багатьох напрямків діяльності. Одним з таких є ліквідація корупційних процесів в рядах органів прокуратури.

Органи прокуратури України становлять основу правопорядку та дотримання законності в державі. Подолання корупції є невід'ємною частиною процесу реформування прокуратури. На мій погляд, очікуваного результату можна досягнути за допомогою забезпечення прозорого та відкритого конкурсного відбору, створення механізмів попередження можливості здійснення корупційних діянь працівниками органів прокуратури, встановлення гідних умов оплати праці і, насамперед, повного системного оновлення кадрового складу працівників органів прокуратури на таких, які б були зацікавлені у боротьбі з корупційними процесами у державі, мали б високий рівень правосвідомості і мали достатньо знань та навиків у правозастосовній діяльності. У розділі 3 «Запобігання корупції» Антикорупційної стратегії на 2014-2017 р. р. міститься інформація про результати дослідження, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень

імені Олександра Разумкова, яка свідчить про те, що правоохоронні органи, на думку українців, більше ніж на 45% корумповані. Також дана Стратегія містить вказівки щодо впровадження положень з питань обмеження повноважень прокурорів сферою кримінальної юстиції, зміни принципів формування територіальної мережі органів прокуратури з метою ліквідації корупційо-генних чинників у вигляді «корупційних альянсів» місцевих органів виконавчої влади, прокуратури, міліції та судів, реалізації прозорих конкурсних засад добору кадрів органів прокуратури, забезпечення достатніх гарантій незалежності у діяльності прокурорів.

Важливим етапом у процесі реформування прокуратури було прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014, який позбавив прокуратуру функції «загального нагляду», що призвело до зменшення потенційної можливості здійснення корупційних діянь у зв'язку з обмеженням повноважень останньої. Цим законом було закріплено порядок заняття посади прокурора та порядок його звільнення з посади, що також має позитивно вплинути на викорінення корупційних схеми в органах прокуратури, адже корупція виникає не тільки на етапі здійснення покладених на прокуратуру функцій, а й на етапі формування кадрового складу даного органу. Важливим аспектом антикорупційної політики є збільшення заробітної плати працівників прокуратури відповідно до Закону, але, на жаль, ця норма залишається декларативною і не повністю реалізованою у зв'язку з недостатністю коштів.

Підсумовуючи, необхідно зауважити, що корупція – це явище, що пронизує всі суспільні відносини у державі. Вона знищує всі уявлення про справедливість, рівність, законність. Боротьба з цим явищем – це не тільки завдання державного апарату, а і всебічне сприяння суспільства в цьому процесі. Суспільству необхідно виголошувати свій протест щодо корупційних процесів, намагатися припиняти корупційні діяння, звертатися у відповідні органи державної влади з антикорупційних питань, формувати негативне ставлення до корупції, і, звичайно, ні в якому разі не ставати суб'єктом корупційних діянь.

Найважливішим аспектом антикорупційних реформ в органах прокуратури України є їх дієвість, а не декларативність. Тобто ніякі закони, стратегії не зможуть викоринити корупцію, якщо вони не будуть застосовуватися на практиці і не будуть мати позитивний вплив.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Шевченко А. І.,

студент 6 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖЕНЬ НА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ ПРОКУРОРА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Ефективна протидія корупції в Україні значною мірою пов'язана з якістю функціонування спеціально утворених з цією метою державних інституцій. Основне місце серед них відведено Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі, головним призначенням якої є здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, що стосуються корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Отже, функції цієї прокуратури мають принципове значення для антикорупційної діяльності в державі. Зважаючи на викладене, особливу увагу в законодавстві приділено обмеженням на зайняття посади прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

За загальними вимогами не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною; має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора; має незняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Згідно з п. 3-1 Перехідних положень Закону України «Про прокуратуру», для прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури встановлено додаткові обмеження: на службу до її підрозділів не можуть бути прийняті особи, які протягом п'яти років до дня набрання чинності цим Законом працювали (проходили службу), незалежно від тривалості, у спеціально уповноважених підрозділах по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції,

Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах. Метою цього додаткового положення є недопущення до першого конкурсу на призначення у Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру кандидатів, які неефективно працювали у подібних структурах раніше [1].

На нашу думку, варто проаналізувати зміст обмеження, визначеного у п. 3-1 Перехідних положень Закону України «Про прокуратуру». За своєю правовою природою ця норма носить обмежувально-заборонювальний характер. У ній визначено сукупність кількох обмежувальних критеріїв, які забороняють допускати до конкурсу працівників прокуратури: темпоральну умову («протягом п'яти років до дня набрання чинності цим Законом, незалежно від тривалості»); інституційну умову («підрозділ по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах») і функціональну умову («працювати (проходити службу)»). При цьому системний аналіз положень статті дає підстави стверджувати, що застосування цих умов для обмеження права особи бути прийнятою на службу до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури можливе лише у їх сукупності [2].

Найважливішими ознаками, що характеризують зазначені обмеження, є такі:

1) спеціально уповноважені підрозділи по боротьбі з корупцією існували в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах; створені протягом останніх п'яти років до моменту набрання чинності Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р.; наділені спеціальними повноваженнями щодо виявлення, припинення та (або) розслідування корупційних правопорушень (адміністративних корупційних правопорушень, корупційних злочинів); було видано наказ або розпорядження про створення такого підрозділу у структурі зазначених органів; ці підрозділи діяли на підставі законодавства України, а також положень, затверджених у відповідних державних органах у встановленому законом порядку, в яких визначається їх спеціальна компетенція;

2) до осіб, які «працювали (проходили службу)» слід відносити тих, які обіймали посади керівників і працівників спеціально утворених струк-

турних підрозділів в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах, на яких згідно з нормативним актом (положенням про структурний підрозділ тощо) було покладено здійснення заходів щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень.

З огляду на це, вважаємо, що варто зробити доповнення до обмежень, передбачених у п. 3-1 Перехідних положень Закону України «Про прокуратуру». По-перше, законодавець встановив обмеження стосовно допуску до конкурсу осіб, які здійснювали спеціалізовану протидію корупції не у всіх органах влади, у яких така діяльність спеціалізовано здійснюється. Поза увагою залишено, наприклад, правоохоронні органи (Державну пенітенціарну службу України, Національну гвардію України, Державну прикордонну службу України), центральні органи виконавчої влади (Міністерство юстиції України), інші органи влади (Адміністрацію Президента України, місцеві державні адміністрації тощо), які мають у своєму складі підрозділи із протидії зовнішній та внутрішній корупції. По-друге, непродумане формулювання зазначеної норми Закону України «Про прокуратуру» не дозволило допустити до конкурсу представників Генеральної інспекції Генеральної прокуратури України, що була утворена лише у травні 2015 року та укомплектована особами, які є сторонніми для прокурорської системи.

Таким чином, можна зробити висновок, що положення п. 3-1 Перехідних положень Закону України «Про прокуратуру» є недовершеним та підлягає удосконаленню і конкретизації.

Використана література

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Лапкін – Х.: Право, 2015 – 680 с.
2. Вандін Є. Особливості підбору персоналу спеціалізованої антикорупційної прокуратури / Є. Вандін // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – №4. – С. 56–63.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Юрєвич І. В.

Шевченко О. О.,

студент 5 групи 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ, СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ АКТИВ ЗАКОНОДАВСТВА В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

24 жовтня 2014 р. був підписаний Закон України «Про прокуратуру». Спочатку передбачалося, що Закон мав набрати чинності через шість місяців з дня його опублікування (тобто 25 квітня 2015 р.), проте згодом його відтермінували до 15 липня 2015 р. Трансформація прокуратури передбачала її інтеграцію до загальноєвропейський вимог та стандартів. Так, прокурори були позбавлені однієї з головних функцій – «загального нагляду».

У зв'язку з реформуванням районних ланок прокуратури було проведено скорочення штату на 50%, що призвело до неймовірної завантаженості працівників на місцевому рівні. Як констатують науковці, тут склалася така ситуація, що на одного прокурора, який відповідає за процесуальне керівництво, приходиться близько 300 кримінальних проваджень і керівництво діями 3 слідчих Національної поліції.

У новому Наказі Генерального прокурора від 15.03.2016 за № 119 «Про організацію роботи з питань правового аналізу, систематизації та обліку актив законодавства в органах прокуратури» йде мова щодо правового забезпечення та систематизації нормативно-правових актів, їх змін та доповнень. Тобто кожна прокуратура повинна виписувати та складувати ці примірники у своїх бібліотеках. Ми вважаємо, що ця діяльність вже втратила свою ціль, так як на цей час усі провідні європейські держави використовують електронні системи, у яких знаходяться нормативно-правові бази. В нас існують такі бази, як наприклад, «ірLex», «Ліга Закон» та інші. Якщо проаналізувати, то кожна прокуратура витрачає на рік в близько 12 000 грн. на підписку газет та кодексів відповідно до Наказу № 119.

В цю суму входять: Голос України – 600 грн., Урядовий кур'єр – 600 грн., Офіційний вісник України – 4100 грн., Відомості Верховної Ради України – 3000 грн., Вісник Президента України – 680 грн., Вісник прокуратури – 680 грн., Вісник Конституційного суду України – 930 грн., Вісник

Верховного суду України – 460 грн., Вісник Вищого Адміністративного суду – 405 грн. Загальна сума на 1 прокуратуру дорівнює 11 455 грн.

Так, якщо ми помножимо цю грошову суму на кількість прокуратур, а їх кількість – 178 одиниць, без врахування регіональних прокуратур, які зазначені у Додатку «Перелік і територіальна юрисдикція місцевих та військових прокуратур» до Закону України «Про прокуратуру», то отримуємо неймовірно кількість витрачених державних грошей, а саме – 2 313 910 грн. В попередніх роках ця сума досягала близько 7 500 000 грн. На мою думку, цю діяльність треба вести виключно на рівні Генеральної прокуратури України. Систематизація на місцевому рівні втратила практичне значення, так як у зв'язку з оперативністю роботи всі користуються НПА, які знаходяться на таких сайтах, як наприклад <http://zakon.rada.gov.ua/> та інших електронних базах.

Тим паче, що пунктом 2.3. Наказу № 119 передбачено: «Забезпечити використання можливостей комп'ютерних правових програм, інформаційно-правових інтернет-ресурсів, активно впроваджувати сучасні технології отримання, обробки, зберігання і систематизації інформації». Запровадження такої діяльності до електронних баз даних могли б входити акти не тільки вищих чи центральних органів влади і управління, а й нормативні акти органів місцевої влади та самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

Виходячи з аналізу нормативно-правових актів, а також з доктринальних положень щодо інформатизації України, можна запропонувати визначення інформатизації прокуратури України як множини взаємопов'язаних наукових, технічних, організаційних, правових, соціально-економічних та інших процесів, спрямованих на модернізацію інформаційного забезпечення діяльності прокуратури через створення, застосування та розвиток комп'ютерних інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій.

Так, скорочення чисельності працівників прокуратури призвело до неймовірної завантаженості кожного працівника. Одна особа на посаді прокурора за розподілом обов'язків може займатися декількома видами діяльності. Запровадження інформаційних технологій у роботу правоохоронних органів дозволить зняти завантаженість працівників місцевої ланки органів прокуратури. Як наслідок, основна увага буде приділятися такій діяльності, як процесуальне керівництво та державне обвинувачення, що є основоположним у роботі прокурорів.

Науковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Каркач П. М.

Шевчук А. І.,

студентка 2 групи 4 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Процес реформування прокуратури в Україні започаткувався ще у 1995 р. із подачею України заяви на вступ до Ради Європи. Зміни були пов'язані з необхідністю перетворення цього органу на інститут, який би відповідав вимогам європейського товариства. Процес наближення рівня діяльності прокуратури до органу європейського стандарту триває і досі, що проявляється, зокрема, в прийнятті нового Закону «Про прокуратуру» та внесенні змін до інших нормативно-правових актів.

Вивченню діяльності та здійсненню функцій прокуратури присвятили свої праці такі дослідники як Мичко М. І., Шемчушенко Ю. С., Косюта М. В., Трагнюк Р. Р., Пепеляев С. Г., Стефанчук М. М. та багато інших.

Незважаючи на те, що єдиної моделі прокуратури з ідентичними функціями у державах Європи не існує, наразі серед науковців виникають спори про те, чи можна віднести деякі окремі функції до повноважень прокуратури. Із прийняттям у 2014 р. нового Закону «Про прокуратуру», деякі функції цього органу були виключені. Так, зокрема, законодавцями було скасовано загальний прокурорський нагляд за додержанням і застосуванням законів. З одного боку, таке нововведення має надзвичайно позитивний вплив на підвищення рівня законності у державі, оскільки «всебічний» нагляд прокуратури не властивий розвиненим правовим державам. З виключенням цієї функції значно знижується можливість органу втручатися до відносин, на які не повинен розповсюджуватися вплив прокуратури, в тому числі у приватно-правові. Відповідаючи на заперечення, що віднині громадяни не зможуть звертатися до прокуратури з вимогою захистити їх права, науковці апелюють до існуючого наразі різноманіття державних органів, покликаних захищати права населення, зокрема органи центральної виконавчої влади та центр вторинної правової допомоги. Деякі вчені наголошують на тому, що звернення громадян із заявами про порушення їх прав відноситься більше до судової гілки влади, ніж до повноважень прокуратури. Більше того, Консультативна Рада Єв-

ропейських прокурорів зазначила, що втручання прокуратури за межами кримінальної сфери не може ставити під сумнів принцип розподілу повноважень законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, та той факт, що лише компетентні суди можуть вирішувати спори, заслухавши обидві сторони.

Треба зазначити, що згідно до нового Закону «Про прокуратуру» функцію, закріплену у п. 5 ст. 121 Конституції, а саме нагляду за додержанням прав і свобод громадян, прокуратура буде здійснюватися виключно у формі судового представництва інтересів неповнолітніх та недієздатних осіб або інтересів держави, якщо захист таких інтересів неналежно здійснюється органом державної влади чи органом місцевого самоврядування. Крім цього, вищезазначеним Законом вказується, що окрім цього функцією прокуратури є представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом. Це положення повністю відповідає нормі, закріпленій у ст. 121 Конституції.

Щодо ролі прокурора у досудовому слідстві, то наразі тривають спори про можливість поєднання прокуратурою процесуальної функції кримінального переслідування та функції нагляду за додержанням законів під час здійснення досудового розслідування. Відповідно до п. 3 ст. 121 Конституції України на прокуратуру покладається нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство. Більше того, відповідно до п. 9 Перехідних положень Конституції України, прокуратура продовжує виконувати функцію попереднього слідства – до сформування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування. З аналізу даних норм випливає, що нагляд за додержанням законів на досудовому слідстві є провідною функцією прокуратури. Проте виникає питання, чи може одна посадова особа поєднувати виконання взаємовиключних на перший вигляд функцій, таких як нагляд за додержанням законів органами досудового слідства та кримінальне переслідування. В новому Кримінальному процесуальному кодексі визначено, що прокурорський нагляд є лише засобом здійснення прокурором кримінального переслідування. Крім того, кодексом стороною обвинувачення визнано, крім прокурора, також слідчого, особу, яка здійснює дізнання, начальника слідчого підрозділу, начальника органу дізнання, потерпілого, його представника, цивільного позивача та його представника. Що стосується досвіду західних країн, то, наприклад, у країнах англосаксонського права кримінальне переслідування ініціюється або потерпілим, або поліцією.

Наразі стає зрозумілим, що колізія у положеннях основного та спеціального закону все ще існує. Першочередним завданням для законодавця наразі є внесення поправок до Конституції, що дало б змогу остаточно визначити коло функцій, покладених на прокуратуру.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Шепетенко К. Г.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ПРОКУРОРІВ ЯК СТАНДАРТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Запорукою ефективного здійснення встановлених Конституцією України функцій прокуратури є відповідне кадрове забезпечення, комплектування органів прокуратури працівниками з високим рівнем професіоналізму, високими моральними та діловими якостями. Саме люди, персонал, що відрізняється вмінням оперувати необхідним комплексом практичних умінь і навичок, принциповим і непримиренним ставленням до порушення законів, неупередженістю, порядністю та здатністю протистояти намаганням неправомірного впливу на їх діяльність, є визначальним чинником, що впливає на результативність та якість здійснення завдань, що стоять перед органами прокуратури. Саме тому Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. розширено гарантії незалежності прокурорів, серед яких варто виділити процедуру призначення на посаду прокурора, відповідно до якого запроваджується спеціальна підготовка.

Положення ст. 33 вищезазначеного Закону містять вимогу до кандидата на посаду прокурора у вигляді необхідності проходження протягом року спеціальної підготовки в Національній академії прокуратури з метою отримання необхідного комплексу практичних знань та навичок, складан-

ня процесуальних документів, вивчення правил прокурорської етики. Аналізуючи дане положення, можна стверджувати, що спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора є складовою частиною урегульованого законодавством порядку добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора місцевих прокуратур. Спрямованість підготовки полягає у створенні для кандидатів умов для засвоєння комплексу теоретичних знань, європейських стандартів щодо виконання функцій, покладених на працівника прокуратури, доповнюючи їх виробленням необхідних фахових умінь і навичок та вмінням застосовувати їх на практиці. Важливу роль відіграє також формування у кандидатів кола моральних та ділових якостей, серед яких: чесність, порядність, неупередженість, ініціативність, принциповість тощо. Як наслідок, буде забезпечуватися належне комплектування органів прокуратури працівниками, здатними успішно виконувати свої службові обов'язки.

Проаналізувавши іноземний досвід, може стверджувати, що інститут спеціальної підготовки є одним із незамінних складників у порядку відбору кандидатів на посаду прокурора у практиці розвинених європейських держав. На це вказують численні міжнародно-правові документи, що встановлюють стандарти до функціонування інституту прокуратури та вказують на обов'язок держави забезпечити належну професійну підготовку кандидатів. Зокрема, такі положення містяться в Рекомендації (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, де зазначено, що професійна підготовка є правом і обов'язком прокурорів, причому вона повинна проводитись як до, так і після призначення на посаду, а держави повинні вживати усіх необхідних заходів для реалізації даного права прокурорів.

Високий рівень вимог до процесу підготовки кадрів для органів прокуратури безпосередньо пов'язаний з прагненням реформування правоохоронної системи, підвищення ефективності її роботи, тенденціями сучасного законодавства у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина. Зазначені фактори свідчать про надзвичайну актуальність європейського досвіду у даній сфері. У Висновку №9 Консультативної ради європейських прокурорів «Керівний документ про європейські норми та принципи стосовно прокурорів», прийнятому на її пленарному засіданні у Римі (Італійська Республіка) 16-17 грудня 2014 р., належна професійна підготовка відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки сприяє покращенню ефективності роботи прокурорів, а також підвищенню якості правосуддя в цілому.

Втілюючи дані положення на практиці, більшість європейських країн впровадили діяльність спеціальних закладів, які опікуються питаннями initialtraining (початкової професійної підготовки) прокурорів. Наприклад, у 36 країнах Ради Європи проходження початкового навчання або підготовки майбутнім прокурором є обов'язковою умовою перед першим призначенням на посаду. Лише в окремих країнах (Фінляндія, Латвія, Чорногорія, Швейцарія) таке навчання необов'язкове, а в інших (Ісландія, Мальта) – взагалі не вимагається.

Важливого значення набуває також характеристика етичних цінностей, що мають бути властивими майбутньому прокуророві та яких від нього очікує суспільство. Серед найголовніших етичних цінностей варто відзначити незалежність, неупередженість, професійність. Формування зазначених якостей утворюватиме профіль сучасного прокурора. Як результат, спеціальна підготовка кандидатів на посаду прокурора повинна зосередитися на навчанні високим етичним та моральним цінностям, формуванні коректної правової поведінки.

У сучасних умовах реформування органів прокуратури постійна, динамічна та перетворююча спеціальна підготовка працівників органів прокуратури є важливою передумовою створення незалежної, прозорої, відповідальної, ефективної та професійної прокуратури. Саме належне кадрове забезпечення прокуратури буде сприяти утвердженню верховенства права, забезпеченню демократії та формуванню правосвідомості громадян.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Шматченко О. С.,

студентка 11 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУЧАСНИЙ СТАН РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

У механізмі Української держави прокуратура виступає як самостійний інститут державної влади, який реалізує покладені на нього Конституцією та

законами України функції у взаємодії з іншими органами державної влади. Прокуратура України – це єдина централізована система органів державної влади, яка відповідно до Конституції та законів України здійснює обвинувальну, представницьку, контрольно-наглядову та інші функції в державі.

Одночасно інститут прокуратури є системою якісно однорідних норм конституційного, адміністративного та інших галузей права, які визначають і регулюють поняття прокуратури, основні принципи й порядок її організації та діяльності, функції та повноваження, конституційно-правовий статус прокурорів, а також гарантії діяльності органів прокуратури в Україні.

Проблема і потреба реформування прокуратури як складової правоохоронної системи держави дискутується в Україні як серед науковців, так і серед практиків, особливо після прийняття Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII. Весь цей час проводилися відповідні тематичні наукові дослідження, здійснювалися певні кроки законодавчого й практичного характеру, спрямовані на удосконалення правової основи її діяльності. Відповідно до Висновку № 190 (1995), вступаючи до Ради Європи, Україна зобов'язалась виконати низку вимог, що були поставлені перед нею. Одними з таких вимог було зміна та значне звуження функцій Генеральної прокуратури.

Проте, як свідчить досвід радянського і пострадянського періодів історії України, численні спроби реформування державно-правових структур постійно здійснювалися методом «спроб і помилок», коли про невдачі при реалізації волюнтаристських задумів швидко забували, і елементарний здоровий глузд на деякий час брав гору.

Тому перш ніж змінювати перевірену часом систему прокурорського нагляду, слід на глибокій науковій основі спрогнозувати, чи можна очікувати від запланованих новацій реального зміцнення законності кращого забезпечення прав громадян. При цьому потрібно ретельно зважити на можливі ризики, щоб позитивний ефект значно перевищив труднощі від нововведень. Реформаторські зміни можуть бути виправдані лише тоді, коли вони ґрунтуються на досвіді та доцільності. Наприклад, однією з дискусійних змін стало скасування функцій загального нагляду та слідства, тож прокуратура була позбавлена права безпосередньо втручатися в діяльність громадян поза сферою кримінального судочинства.

Сьогодні прокуратура – це комплексний і багатогранний правовий інститут з єдиною централізованою системою, що виконує особливий вид державної діяльності, пов'язаний з усією системою державного механізму України і не відноситься до жодної з гілок влади. Вона є важливим інсти-

туційним елементом у механізмі Української держави, від ефективності функціонування якого залежить її майбутнє, а також політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток. Трансформація прокуратури повинна здійснюватись відповідно до продуманих, злагоджених зусиль політиків не тільки на законодавчому рівні, а й згідно із міжнародними приписами. Тільки тоді, коли буде панувати верховенство права, законність, об'єктивність та справедливість – реформування органів прокуратури дасть позитивний результат.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

Шостак М. Ю.,

студентка 17 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИП ДЕПОЛІТИЗАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА

Реформа прокуратури – одне з основних зобов'язань України, яке було взято при вступі до Ради Європи ще в 1995 р. За цей час вдалося досягти, максимум, «косметичних» змін, які ніяк не вплинули на переродження цього органу. Зайва політизація питання і відсутність компромісу між прихильниками еволюційного і революційного шляхів реформування стали причинами того, що прокуратура на сьогодні не відповідає європейським стандартам. Нинішня спроба змінити застарілу і корумповану систему, як і раніше, залишається малорезультативною.

Незалежність прокуратури України у здійсненні повноважень є визначальним принципом її діяльності, що цілком відповідає міжнародним стандартам. Прокурори здійснюють свої повноваження виключно на підставі додержання Конституції України та чинних на її території законів незалежно від будь-яких органів державної влади, посадових осіб, а також рішень політичних організацій, громадських об'єднань.

Одним з основних в діяльності прокуратури є принцип деполітизації, який означає те, що працівники прокуратури не можуть належати до будь-

яких політичних партій і рухів, також унеможливило використання прокурорами наданих їм владних повноважень з метою досягнення політичних цілей.

Відповідно до ч. 3 ст. 37 Конституції України, не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях. Зважаючи на особливе місце прокуратури у системі державних органів, дана норма не може застосовуватись до прокуратури, однак можна стверджувати, що заборона прокурорам належати до політичних партій виключає можливість створення в прокуратурі будь-яких партійних структур. Згідно ч. 3 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру», прокурор не може належати до політичної партії, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках.

Проаналізувавши Закон України «Про прокуратуру», можна сказати, що законодавці виходили передусім із реалій сьогодення, а вони вимагають створення непорушного законодавчого бар'єра на шляху можливих спроб політичного впливу на прокурорську діяльність. Відсутність такого бар'єра робить прокуратуру заручником політичних сил. Саме тому прокуратура має бути незалежним державним органом. Якщо у майбутньому вона буде організаційно входити до тієї чи іншої гілки влади, у нас, як свідчить вітчизняний досвід, втрачаються гарантії того, що процедурні прокурорські можливості не будуть використовуватися як інструментарій політичної боротьби в руках влади чи тієї політичної сили, яка таку владу сформувала.

У ч. 1 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру» закріплено вимогу щодо несумісності посади прокурора з посадою в будь-якому органі державної влади, іншому державному органі, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом на державних виборних посадах. Участь прокурора у діяльності політичних партій чи зайняття посади, передбаченої ч. 1 ст. 18 Закону України «Про прокуратуру» може призвести до виникнення приватного інтересу у сфері, в якій прокурор здійснює свої представницькі чи службові повноваження, що може вплинути на об'єктивність у прийнятті прокурором рішень тощо.

Слід зазначати, що заборони на політичну діяльність прокурорських працівників відсутні у державах, які зберегли соціалістичні засади (КНР, КНДР, Куба, В'єтнам), а також США, де заняття політичною діяльністю не розглядається як загроза незалежності прокурорів. Це обумовлюється особливою міцністю демократичних традицій в цій країні.

Прокуратура безумовно бере участь у проведенні в життя державної правової політики, основні положення якої визначені в Конституції і законах, затверджених у встановленому порядку концепціях державного і суспільного розвитку. М. Панов та Л. Герасіна вважають невід’ємними рисами правової політики те, що вона, по-перше, заснована на праві і здійснюється юридичними методами і засобами, по-друге, охоплює головним чином правову сферу діяльності; по-третє, за необхідності спирається на узаконений примус «спеціального апарату» держави; по-четверте, є публічною, офіційною, і, врешті-решт, вирізняється нормативно-організаційними засадами, які тісно пов’язуються з політичними рішеннями влади. У такому широкому розумінні прокурор може бути не лише державним, але й політичним діячем, що передусім стосується Генерального прокурора України. Проте, «метання» Генерального прокурора між різними політичними угрупованнями у владних верхах врешті-решт призводить до втрати ним обличчя і посади.

Одним із найгостріших та болючіших питань вітчизняної прокуратури є її політична залежність, що перш за все виражається у механізмі набуття та припинення повноважень Генерального прокурора України. Кардинальних змін потребує як статус Генерального прокурора, так і підлеглих йому прокурорів. Останні конституційні зміни принципово не змінили залежність Генпрокурора. Як і раніше, він знаходиться під впливом Президента (його оточення) та правлячих політичних «еліт» парламенту, оскільки вони прямо впливають на його кар’єру. Слід зазначити, що прокурор, який піклується про свій імідж незалежного охоронця законності, не має права прилюдно висловлювати своїх політичних поглядів і уподобань, виступати з цього приводу в засобах масової інформації, на мітингах, публічно підтримувати ті чи інші кандидатури на виборні посади тощо.

Тому, тільки позбувшись впливу політиків, можна розраховувати, що завдання реформи – створити демократичну, професійну і самоврядну систему органів прокуратури, яка в своїй діяльності керується виключно Конституцією, законами і європейськими стандартами прав людини, – буде досягнута.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Шульга О. О.,

студент 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

Однією із найважливіших проблем сьогодення є реформування прокуратури в Україні. Це реформування спричинене декількома факторами: по-перше, на сьогоднішній день прокуратуру неможливо віднести до жодної гілки влади, та, по-друге, велика кількість функцій, що покладені на прокуратуру, уповільнюють роботу цього органу. Головною метою реформ є створити підґрунтя для ефективної роботи прокурорів, зменшити кількість функцій прокуратури, сформувати прокуратуру згідно з європейськими стандартами, урахувавши при цьому специфіку нашої правової системи.

Функції прокуратури закріплюються у ст. 121 Конституції України, а також у ст. 2 Закону України «Про прокуратуру». При цьому Конституція закріплює функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, тоді як в Законі вона відсутня. Тобто, конституційно закріплено п'ять функцій прокуратури, тоді як в Законі чітко вказані чотири. При цьому, на нашу думку, потрібно проаналізувати всі функції прокуратури, а також порівняти з функціями прокуратури деяких європейських країн. Даний аналіз допоможе вибрати найбільш вдалий вектор реформування прокуратури в Україні.

Підтримання державного обвинувачення в суді. Дане поняття розкривається у п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК України, а саме «процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення». Повний перелік прав та обов'язків прокурора у кримінальному провадженні закріплений у ст. 36 КПК України. При цьому слід зазначити, що дана функція пов'язана із функцією нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. В Данії та Італії прокурори виконують ті ж самі функції, лише з певними відмінностями, а саме: в Данії

прокурори відносяться до виконавчої гілки влади, а в Італії – до судової. В Данії прокурори назначаються Міністром Юстиції, а в Італії – Верховною Радою суддів.

Представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом. Дана функція має яскраво виражену правозахисну спрямованість, оскільки передбачає захист прокурором у судовому порядку невизнаних, оспоруваних або порушених прав громадян або інтересів держави. При цьому виникає питання щодо представництва інтересів громадян, адже на сьогоднішній день існує інститут надання безоплатної правової допомоги, який створений для тих осіб які не в змозі оплатити послуги адвоката, а також не мають можливості внаслідок захистити себе внаслідок недієздатності або обмеженої дієздатності. В Австрії та Данії прокурор може представляти інтереси неповнолітніх громадян без батьків, опікунів чи піклувальників або тих осіб, що частково або в повній мірі втратили дієздатність. Тоді як у ФРН, Франції та Італії на практиці у прокурора немає таких повноважень.

Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Прокурор має право, коли це необхідно, доручати керівникам органів попереднього слідства, дізнання, внутрішніх справ, служби безпеки проведення у підвідомчих їм підрозділах перевірок із метою усунення порушень закону та повного розкриття діянь, що містять ознаки злочину. Вказівки прокурора органам, які провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство, які даються відповідно до кримінально-процесуального законодавства, є обов'язковими для цих органів. Прокурори Франції, Німеччини можуть не тільки надавати вказівки поліції, жандармерії та судовій поліції, а й напряду втручатись у їх справи, закривати кримінальні провадження, проводити власні оперативно – розшукові дії без відома інших органів тощо. При цьому ані правова система Франції, ані Німеччини не містять поняття «слідчий суддя», а постанови суду щодо досудового розслідування мають лише формальний характер.

Нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Предметом цієї функції є додержання законності під час перебування осіб у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, в установах виконання покарань, інших установах, що виконують покарання або заходи примусового характеру, які призначаються судом, додержання вста-

новленого кримінально-виконавчим законодавством порядку та умов тримання осіб у цих установах або відбування покарання засудженими, їх прав і виконання ними своїх обов'язків. В Данії прокурори здійснюють нагляд за виконанням покарання поліцейськими та за строками і умовами перебування засуджених у психіатричних закладах.

Нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Слід мати на увазі, що згідно з п. 9 Розділу XV Перехідних положень Конституції України прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства – до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до формування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування. Генеральна прокуратура Франції має повноваження здійснювати нагляд над всіма органами державної влади, тоді як в Італії, Австрії, Данії прокуратура позбавлена таких прав.

Проаналізувавши все вищевикладене, можемо сказати, що подальше реформування прокуратури в Україні можливо разом з перейняттям досвіду різних країн Європи. Я вважаю, що доцільно об'єднати прокуратуру із судовою гілкою влади, так як основною функцією залишиться підтримання державного обвинувачення. При цьому ми можемо казати про те, що прокуратура найбільше зблизиться саме з судом. Залишити три основні функції: підтримання обвинувачення в суді; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Щодо представництва інтересів громадян – потрібно залучити інститут надання безоплатної правової допомоги, а для захисту інтересів держави – створити окремий орган, що буде спеціалізуватися саме на таких питаннях, який має підпорядкуватись Міністерству Юстиції України. Всі ці засоби допоможуть зняти навантаження з прокуратури та забезпечити прозорість її діяльності.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Шульгата М. О.,

студентка 11 групи 4 курсу Слідчо-криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Прокуратура як незалежний спеціалізований інститут державної влади покликана реалізовувати особливо значущу соціальну місію, що полягає у захисті як приватних прав та свобод людини та громадянина, так і охоронюваних державою публічних інтересів. Показово, що одним із головних аспектів реформування прокуратури України є запровадження прокурорського самоврядування, що полягає в можливості самостійного колективного вирішення прокурорами питань своєї внутрішньої діяльності. Зокрема ст. 16 ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 зазначає, що саме функціонування органів прокурорського самоврядування є однією з гарантій незалежності прокурора.

Слід зазначити, що інститут прокурорського самоврядування є на сьогодні новелою у вітчизняному законодавстві, що у свою чергу суттєво ускладнює формування цілісного уявлення про роль прокурорського самоврядування в забезпеченні незалежності прокурора та дотриманні високих стандартів професійної діяльності прокуратури. Становлення інституту прокурорського самоврядування в Україні вимагає формування єдиного підходу до його організаційно-правового забезпечення і передбачає урахування позитивних напрацювань європейської практики та рекомендацій Венеціанської Комісії.

Загальні засади прокурорського самоврядування та питання організаційного забезпечення його функціонування визначені у розділі VIII вищезазначеного Закону. Слід звернути увагу на те, що особлива увага приділяється розмежуванню в прокурорській системі самоврядного та забезпечувального елементів її системно-структурної організації. У зв'язку із цим, чітко виділено два її самостійних елементи – органи прокурорського самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури.

У статті 65 ЗУ «Про прокуратуру» зазначено основні завдання прокурорського самоврядування, до яких належать: 1) забезпечення органі-

заційної єдності функціонування органів прокуратури, підвищення якості роботи прокурорів; 2) зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність; 3) участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення прокурорів, а також контролю за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; 4) обрання чи призначення прокурорів до складу інших органів у випадках та в порядку, встановлених законом. Також у частині другій цієї статті наведений перелік питань, що стосуються внутрішньої діяльності прокуратури та які потребують свого вирішення лише в рамках прокурорського самоврядування. До них відносяться: 1) організаційне забезпечення прокуратури та діяльності прокурорів; 2) соціальний захист прокурорів та їхніх сімей; 3) інші питання, що безпосередньо непов'язані з виконанням повноважень прокурорів. Тобто, як ми бачимо, наведений перелік завдань не є вичерпним. Не зазначено, які саме питання, безпосередньо не пов'язані з виконанням повноважень прокурорів, мають вирішувати органи прокурорського самоврядування. До того ж, певною мірою завдання дублюють повноваження прокурорів. На практиці це може негативно позначитися на ефективності діяльності органів прокурорського самоврядування та спричинити неоднозначне застосування його положень в роботі прокурорами. Тому визначення вичерпного і чіткого переліку завдань, що вирішуються органами прокурорського самоврядування, є однією із ключових умов їх ефективного функціонування.

Ще однією колізією у становленні органів прокурорського самоврядування можна зазначити наявність суперечностей у розподілі повноважень між Генеральним прокурором України та членами Ради прокурорів України. Зокрема у ст. 9 Закону вказано, що Генеральний прокурор призначає прокурорів на адміністративні посади та звільняє їх з адміністративних посад. В свою чергу, у ст. 71 Закону зазначено, що Рада прокурорів України вносить рекомендації про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад. У разі якщо Генеральний прокурор України не погоджується з рекомендованою Радою прокурорів України кандидатурою і відмовляє у призначенні на посаду, він вносить на розгляд Ради прокурорів України іншу кандидатуру. Але навіть Генеральному прокуророві подавати на розгляд Ради прокурорів кандидатуру, якщо до його повноважень належить призначення і звільнення прокурорів? Тому бажано доопрацювати перелік повноважень Генерального прокурора та Ради прокурорів України, аби в подальшому уникнути неоднозначного застосування процедури призначення та звільнення прокурорів.

До того ж, необхідно наголосити, що у п. 107 висновку № 667/2012 експерти Венеціанської Комісії зазначають, що їм не відомо жодної системи правосуддя, де були б створені органи прокурорського самоврядування, які мали б такі широкі повноваження з питань адміністрування системи прокуратури, які наявні в новому ЗУ «Про прокуратуру». Експерти наголошують, що створення такої системи може вийти за межі розумного і призвести до зловживання своїми правами новоствореними органами прокурорського самоврядування.

Отже, впровадження інституту прокурорського самоврядування є величезним проривом у гарантуванні незалежності системи органів прокуратури України, але існують певні недоліки, які можуть суттєво знизити ефективність функціонування даного інституту. Тому вважаємо за доцільне ретельно переглянути та оптимально визначити мету та завдання, повноваження суб'єктів прокурорського самоврядування, перелік питань, що, на відміну від посадових осіб прокуратури, вирішуються тільки органами прокурорського самоврядування, а також напрями їх діяльності.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ковальова Я. О.

Юдіна Н. А.,

студентка 2 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ БОРОТЬБИ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Корупція як соціальне явище притаманне будь-якому суспільству, будь-якій державі, жодна країна у світі сьогодні не може оголосити себе вільною від корупції [1]. Визнання масштабів проблеми дає надію на здійснення реальних кроків для її вирішення, недопущення хибної практики минулих років, а особливо для формування органів, покликаних протидіяти корупції. Очевидною причиною створення будь-якої антико-

рупційної інституції є вирішення конкретної проблеми корупції і сприяння зниженню її рівня за допомогою спеціалізованого органу [2].

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції визначені органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про прокуратуру», в ст. 8 якого зазначено, що у Генеральній прокуратурі України створено (на правах структурного підрозділу) Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, на яку покладаються такі функції: 1) нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, який здійснюється Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними злочинами або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Автономність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури забезпечується особливостями її організації і діяльності, до яких відносяться: особлива процедура формування кадрового складу, зокрема відкритий конкурсний відбір кандидатів на адміністративні посади (ч. ч. 1, 2 ст. 8-1 Закону); особливе місцерозташування – в службових приміщеннях НАБУ або в службових приміщеннях Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури), які розташовані окремо від інших службових приміщень Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури) (ч. 3 ст. 8-1 Закону); власна специфічна структура, до якої входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління НАБУ (ч. 4 ст. 8-1 Закону); законодавчі обмеження щодо впливу на працівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з боку керівництва Генеральної прокуратури України – Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень (ч. 5 ст. 8-1 Закону).

Європейський досвід та досвід інших розвинених країн світу (США, Ізраїлю, Південної Кореї, Японії) свідчить, що завдання боротьби з корупцією успішно вирішуються загалом за рахунок ефективної діяльності

прокуратури, поліції та окремих спеціалізованих підрозділів, а також усіх інших правоохоронних та управлінських структур держави і громадських формувань.

Для України зазначене питання актуальне, адже з огляду на Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» сферою діяльності цього новоствореного спеціального антикорупційного органу не охоплені кримінальні правопорушення, які не загрожують національній безпеці України або вчинені посадовими особами, які не є високопосадовцями. Як вбачається з положень ст. 216 КПК України, досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів, а також вчинених службовими особами НАБУ, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю НАБУ, здійснюють слідчі органів Державного бюро розслідувань (ДБР). Водночас до початку діяльності ДБР його повноваження щодо досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 216 КПК України, здійснюють слідчі органів прокуратури (п. 1 Розділу XI КПК України). Таким чином, в оновленій системі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, прокуратура залишається ключовим органом, діяльність якого характеризується поліфункціональністю та багатоплановістю, охоплюючи такі напрями, як: прокурорський нагляд за діяльністю спеціального антикорупційного органу – НАБУ, який реалізується виключно Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, а також інших правоохоронних органів, залучених до сфери протидії корупційній злочинності; координація діяльності зазначених органів у цій сфері [3].

На етапі активного проведення реформ в Україні, створення спеціалізованих інституцій є важливим кроком на шляху боротьби з існуючими проблемами. При створенні системи національних антикорупційних органів було враховано міжнародний досвід і практику, але при цьому обрано власний шлях побудови дієвого механізму боротьби із корупцією, і Спеціалізована антикорупційна прокуратура має стати сполучною ланкою системи державних антикорупційних органів, яка забезпечить її цілісність та ефективність.

Використана література

1. Заброда Д. Г. Основні моделі державних інституцій, відповідальних за реалізацію державної антикорупційної політики / Д. Г. Заброда, О. О. Кашкаров // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 121–126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2013_4_23.pdf.

2. Клименко О. А. Світові моделі антикорупційних органів// Антикорупційна політика України: актуальні проблеми забезпечення ефективності: збірник матеріалів інтернет-конференції (Київ, 29 травня 2015 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2015. – 225 с.

3. Ярмиш О. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель / О. Ярмиш, Р. Мельник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 144–155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/yarmysh.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Шандула О. О.

Юзефович Т. І.,

студентка 13 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДМОВИ ПРОКУРОРА ВІД ОБВИНУВАЧЕННЯ НА ПРАКТИЦІ

Відмова від обвинувачення здійснюється в певному процесуальному порядку, визначеному і закріпленому в нормах чинного законодавства. У КПК України, який набрав чинності 19 листопада 2012 р., передбачено положення, згідно якого якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він після виконання вимог ст. 341 цього Кодексу повинен відмовитись від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження. Кінцевим результатом є проголошення промови прокурором про відмову від обвинувачення і винесення відповідної постанови.

Прогалини в законодавстві утворюють певні проблеми процедурного характеру при реалізації інституту відмови прокурора від обвинувачення на практиці. Чинне законодавство не містить чіткого визначення процедури діяльності суду та прокурора, який прийняв дане рішення, не приділена увага етапу судового розгляду, на якому прокурору найбільш доцільно відмовитись від обвинувачення.

Стосовно найбільш доцільного моменту відмови прокурора від обвинувачення, то з практичної точки зору це етап судових дебатів, коли всі докази вже досліджені, позиція сторони захисту відома. У тих випадках, коли державний обвинувач, керуючись нормами чинного законодавства і своїм внутрішнім переконанням, пересвідчується у невинуватості підсудного і починає вдаватися до активних дій стосовно реалізації інституту відмови від обвинувачення на практиці, важливо вирішити питання стосовно погодження рішення про відмову від обвинувачення з вищестоящим керівництвом. Крім того, чинний КПК передбачає, що якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що необхідно відмовитись від підтримання державного обвинувачення, змінити його або висунути додаткове обвинувачення, він повинен погодити відповідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, в якому він працює. Суд у даному випадку за клопотанням прокурора відкладає судові засідання та надає прокурору час для складання та погодження відповідних процесуальних документів. На мою думку, здійснення попередніх консультацій прокурора з вищестоящим керівництвом стосовно прийняття рішення про відмову від обвинувачення – це нормальне явище. Досить часто завдяки таким порадам можна уникнути помилок при розгляді справ в суді, що можуть бути допущені прокурором, який приймає таке важливе рішення в силу незначного професійного і життєвого досвіду порівняно з прокурором – керівником.

Процедура розгляду кримінальних справ і відмови прокурора від обвинувачення відбувається в судовому засіданні, тому суд зобов'язаний забезпечити виконання у судовому засіданні кожної передбаченої законом процесуальної дії і сприяти тому, щоб сторони найповніше дослідили обставини справи. Більше того, у зв'язку з тим, що вирок суду повинен бути законним і обґрунтованим, головуючий у справі не може оголосити про закінчення судового слідства, доки не будуть з'ясовані всі необхідні обставини справи. Впевнившись у тому, що всі обставини справи досліджені повно і всебічно, а можливості для заповнення прогалин слідства вичерпані, головуючий має оголосити про закінчення судового слідства. Після цього найбільш доцільно прокурору, який вважає за необхідне

відмовитись від підтримання державного обвинувачення, надати право попросити час для підготовки відповідної постанови. Отже, відповідальність за обґрунтованість та законність судового рішення, прийнятого на підставі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення, покладено і на суд. Але відповідальність за повне, всебічне та об'єктивне дослідження обставин справи в разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення насамперед покладено на прокурора. Тому прокурор повинен пам'ятати, що у подальшому не буде змоги виправити його помилку, повинен використати всі передбачені законом можливості для переконання і себе, і суду в тому, що підстав для обвинувачення підсудного у вчиненні злочину немає. Якщо знову звернутись до законодавства, то згідно ст. 340 КПК відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення можлива лише шляхом винесення відповідної постанови, при цьому в ній мають бути наведені належні мотиви та аргументи відмови. Прийняття судом відмови прокурора від обвинувачення і закриття справи можливі лише в тому разі, коли потерпілий не вимагає продовження розгляду справи й не бажає підтримувати обвинувачення.

Питання про процесуальне оформлення рішення прокурора щодо відмови від підтримання державного обвинувачення в суді також потребує більш ширшого законодавчого регулювання. Згідно КПК України прокурор у випадку відмови від обвинувачення виносить мотивовану постанову, в якій викладає всі підстави та мотиви такого рішення. Логічним є той факт, що для написання належно вмотивованої постанови прокурору потрібен час. Тому для її складання суд повинен оголосити перерву. На відміну від інших прокурорських актів, вона є обов'язковою для суду. Суд у разі заяви прокурора про відмову від державного обвинувачення та винесення відповідної постанови, після роз'яснення потерпілому та його представникові їх права вимагати продовження розгляду справи і підтримувати обвинувачення, своєю ухвалою закриває справу.

Суд зобов'язаний погодитись з позицією прокурора. Постанова прокурора про відмову від підтримання обвинувачення не є елементом судових дебатів, прокурор оголошує зазначену постанову і передає її до суду. Щодо подальших дій державного обвинувача в подібній ситуації в юридичній літературі висловлено дві точки зору: прокурор має право покинути зал судового засідання і не проголошувати ніяких промов, відмова прокурора від обвинувачення і винесення відповідної постанови не дає право прокурору не брати участі в судових дебатах і проголосити відповідну промову. В даному випадку проголошення промови відіграє не фактичне, а певне морально-етичне значення. Завдяки проголошенню

даної промови прокурор доводить свою позицію, її обґрунтування до відома потерпілого, підсудного та інших учасників процесу.

Дана думка заслуговує на підтримку і запровадження в практичну діяльність. Отримавши таку постанову прокурора, суд зобов'язаний роз'яснити потерпілому та його представнику їхнє право вимагати продовження розгляду справи і підтримувати обвинувачення. Якщо потерпілий чи його представник заявляють таку вимогу, то суд зобов'язаний відкрити судові дебати і надати слово потерпілому, його представнику та іншим учасникам процесу. В такому разі позиція потерпілого чи його представника переважає над постановою прокурора про відмову від підтримання державного обвинувачення і право на продовження підтримання обвинувачення переходить саме до них. Обвинувачення перестає бути державним, оскільки держава в особі прокурора відмовилась від нього, воно стає приватним.

Отже, можна зробити висновок, що психологічно прокурору важко відмовитись від підтримання державного обвинувачення, особливо тоді, коли він сам затверджував обвинувальний акт, чим і пояснюється та обставина, що на практиці відмова від підтримання державного обвинувачення трапляється рідко. Проте чітко розроблений і нормативно закріплений порядок відмови прокурора від державного обвинувачення значно спрощує здійснення державним обвинувачем даної процедури, полегшує діяльність всіх суб'єктів процесу, повноваження яких є чітко закріплені і висвітленими в нормах законодавства.

Використана література

1. Савицкий В. М. Государственное обвинение в суде / В. М. Савицкий. – М.: Наука, 1971. – 342 с.
2. Тарасов А. А. Единоличное и коллегиальное в уголовном процессе: правовые и социально-психологические проблемы / А. А. Тарасов. – Самара: Изд-во Самар. ун-та, 2001. – 312 с.
3. Полянський Ю. Є. Акти прокуратури : підготовка і внесення : навч. посібник / Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан. – О. : Юридична література, 2003. – 245 с.
4. Маляренко В. Т. Про відмову прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді та її правові наслідки / В. Т. Маляренко, В. І. Вернидубов // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 4. – С. 31-40.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дудченко О. Ю.

Юрченко Є. О.,

студент 3 групи 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Обраний Україною курс на євроінтеграцію неодмінно позначився і на процесах реформування багатьох державних інституцій, у тому числі й органів прокуратури. Розбудова України як правової соціальної держави, обраний шлях на вступ до Європейського Союзу, адаптація законодавства України до законодавства ЄС, правові засади якої визначені Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», обумовлюють необхідність удосконалення правової бази функціонування органів прокуратури України. Однак, не зважаючи на поступ у реформуванні, залишається досить гострим питання щодо місця прокуратури в системі органів державної влади України, в першу чергу з огляду на те, що в Конституції України прокуратурі присвячений окремий розділ.

Конституційно-правовий статус органів прокуратури України не варто вважати темою, котра не була об'єктом дослідження наукової спільноти нашої держави. Проте, варто наголосити на тому, що зазначена проблема потребує переосмислення, позаяк багато обставин, які слугували підставою для формування попередніх поглядів щодо місця прокуратури серед гілок влади, на сучасному етапі значно змінено. Зокрема, це стосується повноважень прокурора, які нині трансформовані, що має неабиякий вплив на визначення статусу прокуратури в системі державних органів влади.

Системний аналіз думок вчених і практиків щодо визначення місця прокуратури в державі дозволяє згрупувати їх у кілька блоків. Так, представники першого блоку зазначають, що органи прокуратури не належать до жодної з гілок державної влади. Інші наголошують на тому, що органи прокуратури слід розглядати як окремий вид державної влади, послугову-

ючись поняттями «прокурорської» або ж «контрольно-наглядової» влади. Кожна з позицій має право на існування. Однак в силу євроінтеграційних процесів, край авторитетними постають позиції європейського співтовариства. Як відомо, ще у 2001 р. у своїй Резолюції № 1244 щодо виконання обов'язків і зобов'язань України, Парламентська Асамблея Ради Європи зобов'язала українські органи влади змінити роль та функції прокуратури України з метою забезпечити їх відповідність європейським стандартам [2]. Якщо проаналізувати зміст Рекомендації № (2000) 19 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи щодо ролі прокуратури в системі кримінального судочинства, то ПАРЕ прямо вказує, що прокурори та судді мають спільне завдання, а саме: «... завдання прокурорів, як і суддів, застосовувати закон або наглядати за його виконанням. Судді здійснюють це реактивно, у відповідь на вже порушені справи, тоді як прокурор активно забезпечує застосування закону. Судді на засіданні приймають рішення, а прокурори здійснюють нагляд і передають справи до суду...» [3]. Венеціанська комісія будує свої позиції на тому, що система правосуддя лише виграє, коли робота прокурора та судді здійснюється на основі однакових керівних принципів діяльності (п. п. 17–19 Звіту Венеціанської комісії з Європейських стандартів щодо незалежності судової системи. Частина II «Служба обвинувачів») [4, с. 51–72].

Так, Консультативна рада європейських прокурорів стоїть на позиції, що конституційна історія та правові традиції кожної конкретної країни можуть виправдати виконання прокурорами певних, невластивих їм функцій. Однак ця аргументація може застосовуватися лише до демократичних, правових традицій, сумісних із цінностями Ради Європи. В Україні ж єдиною історичною моделлю є радянська модель прокуратури, що віддзеркалює недемократичне минуле і не є сумісною з європейськими стандартами та цінностями Ради Європи [1].

Вищенаведене дає ґрунтовні підстави стверджувати, що сьогодні для України віднесення прокуратури до судової гілки влади, зі збереженням її організаційно-правової незалежності, є найбільш оптимальним варіантом реформи прокуратури України, що в кінцевому результаті наблизить нас ще на один крок до сім'ї європейських держав. Проте, часом спекулятивні заклики до кардинального реформування прокурорського корпусу України змушують турбуватися не лише правників, а й усе суспільство загалом. Це цілком зрозуміло, адже правова система будь-якої держави становить складний механізм, нормальне функціонування якого налагоджується протягом довгого періоду часу.

Література

1. Висновок № 539/2009 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» від 27.10.2009 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pravo.org.ua/files/zarub_zakon/zv_uk_PR_2009.pdf.
2. Остаточний текст резолюції ПАРЄ щодо дотримання обов'язків та зобов'язань Україною від 27.09.01 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_156?nreg=994_156&find=1&text=%EF%F0%EE%EA%F3%F0&x=0&y=0.
3. Рекомендація № (2000) 19 Кабінету Ради Міністрів державам-членам Ради Європи щодо ролі державної прокуратури в системі кримінального судочинства / [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи»]. – К. : Генеральна прокуратура України, Академія прокуратури України, 2006.
4. Статус органів публічного обвинувачення: міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні / за заг. ред. О. А. Банчука. – К.: Атіка, 2012. – 624 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Лапкін А. В.

Яремчук Ю. А.,

студент 4 групи 4 курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КАДРОВА ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

На сучасному етапі розвитку державності України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності України стало одним із пріоритетних завдань. Вироблення та реалізація сучасної кадрової політики України в усіх сферах суспільної діяльності потребує ефективної кадрової системи, що включає сукупність кадрових інститутів та організаційних структур, які здійснюють цілісне управління кадровими процесами, з метою досягнення визначених пріоритетів розвитку суспільства.

Органи прокуратури в цьому аспекті не є винятком. Прокуратура України є тим органом, який забезпечує захист від неправомірних посягань основних цінностей нашого суспільства: незалежності держави, суспільного та державного ладу, політичної та економічної системи, соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод людини та громадянина, основ демократичного устрою державної влади.

Під кадровою роботою слід розуміти системну, цілеспрямовану управлінську діяльність відповідних керівників та працівників, що здійснюється в межах Конституції та Законів України в органах державної влади та безпосередньо в органах прокуратури, відносно до їх кадрів (персоналу), з метою забезпечення ефективного виконання ними своїх посадових обов'язків, забезпечення належної реалізації функцій, а також спрямована на забезпечення їх конституційних прав і свобод [1].

2015 рік мав усі підстави стати роком кардинальної реформи прокуратури. Через пошуки компромісу між політиками, дату вступу в силу закону перенесли. Але протягом усього періоду проходив конкурсний відбір працівників місцевих прокуратур, а також зроблений перший крок до змін до Конституції в частині правосуддя, зокрема реформи прокуратури.

Чотирирівневий відкритий конкурс здійснюється з інформуванням громадськості про стан його проведення та результати на офіційному веб-сайті Генеральної прокуратури України. Для забезпечення відкритості та прозорості процесу проведення конкурсу його перебіг фіксується за допомогою технічних засобів.

З метою створення кваліфікованого кадрового потенціалу органів прокуратури України необхідно постійно вивчати професійні, ділові та моральні якості керівних кадрів, використовуючи сучасні науково-обґрунтовані методи оцінки їх роботи. Слід зазначити, що метою кадрової політики в органах прокуратури повинно бути забезпечення їхньої діяльності висококваліфікованими кадрами. У соціальному аспекті ефективна кадрова політика в органах прокуратури має забезпечити високий рівень розвитку людського потенціалу органів прокуратури, задоволення їх потреб, сприяти професійній самореалізації її працівників, гідній оплати праці.

Кадрова політика в органах прокуратури повинна являти собою цілісну кадрову стратегію, що має об'єднувати різні форми кадрової роботи, стиль її проведення в органах прокуратури, створення оптимальних умов праці, мотивації та стимулювання працівників органів прокуратури [3].

Використана література

1. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенка, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.

2. Пшонка А. В. Особливості визначення кадрових потреб та здійснення кадрового планування в органах прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2013_1/PB1/PB1_39.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Кривобок В. В.

Ярмольська Я. І.,

студентка 8 групи 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ – ШЛЯХ ДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Нині здійснюються дуже важливі кроки, спрямовані на запровадження в діяльність прокуратури України міжнародних стандартів. Необхідність удосконалення органів прокуратури обумовлюється кардинальними змінами в сфері безпеки, що відбулись у Європі та Україні протягом останніх років. Реформа правоохоронної системи є передумовою будь-яких інших реформ в Україні, оскільки без належного захисту й дотримання прав і свобод усіх суб'єктів суспільного процесу неможлива розбудова правової держави та громадянського суспільства, а саме: демократизація всіх елементів, підвищення прозорості її діяльності, зміна критеріїв оцінки роботи, чітке розмежування функцій, встановлення цивільного демократичного контролю.

Існуюча в Україні модель правоохоронної системи за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальновизнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері. Це найближчим часом може стати перешкодою для подальшого розвитку правовідносин в економічній, соціально-політичній та інших сферах суспільного й державного життя, формування повноцінного громадянського суспільства.

Перебування України у Раді Європи та перспектива входження до Євросоюзу вкотре підтверджують гостру необхідність адаптації її правових інститутів до норм Європейського співтовариства, згідно з якими правоохоронні структури мають змінити свої роль та функції шляхом трансформації на органи, що відповідатимуть демократичним, європейським стандартам.

Удосконалення системи органів прокуратури України сприятиме становленню та розвитку України як демократичної, правової держави, забезпеченню захисту її національних інтересів, поліпшенню соціально-економічних відносин та формуванню засад громадянського суспільства, прискорить процеси інтеграції України до Європейського Союзу.

Слід зауважити, що на сьогодні неправомірною поведінкою прокурорів не тільки викликає негативний суспільний резонанс, але й підриває засади правової держави, перешкоджає побудові громадянського суспільства. Правопорушення прокурорів торкаються інтересів багатьох громадян. Факти зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, службове підроблення, службова недбалість, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, незаконне збагачення, зловживання впливом, тобто злочинів у сфері службової діяльності прокурорів, псують імідж усієї системи органів прокуратури України, сприяють зростанню недовіри громадян до здатності органів прокуратури забезпечити належне виконання конституційних функцій.

Кардинальні зміни в системі органів прокуратури потребують особливої уваги до комплектування прокуратур фахівцями з високими моральними та професійними якостями. З метою підвищення рівня довіри суспільства до органів прокуратури особливе значення має посилення профілактичної та виховної роботи в колективах, викоренення корупційних проявів, ганебних вчинків, кількість яких зросла майже вдвічі. Мають місце факти вчинення прокурорами та слідчими злочинів, пов'язаних із хабарництвом та зловживанням службовим становищем. Важливим є дотримання принципу політичної незалежності прокурорів при здійсненні своїх повноважень.

Крім того, слід враховувати, що службова злочинність з ознаками корупції в органах прокуратури, через її гостроту й політичну спрямованість, часто стає темою різних спекуляцій, у тому числі із залученням засобів масової інформації. Нині виокремлено основні причини виникнення і поширення корупції в Україні, а саме: недостатній рівень доброчесності окремих осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; низька ефективність заходів, що вживаються правоохоронними органами, органами прокуратури та судами, щодо притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень до

відповідальності; толерантність та відсутність критичного ставлення суспільства до проявів корупції; сприйняття населенням корупції як одного із засобів досягнення бажаного результату. Саме подоланню цих чинників сприятиме концептуальний підхід до питання про реформування органів прокуратури, спрямований на створення системи органів прокуратури, здатної якісно забезпечити захист інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, ефективно функціонувати у демократичному суспільстві, відповідати вимогам сьогодення, міжнародним стандартам та головне – економічним можливостям держави.

Наслідки реформування повинні бути підпорядковані загальній меті, яка має бути чіткою та зрозумілою для громадян країни та передбачати заходи із відродження довіри до органів прокуратури як до головного правозахисного елемента держави. Розбудова системи органів прокуратури, з урахуванням позитивних аспектів європейських стандартів організації й ефективності, має полягати у визначенні основних засад, напрямів і етапів, у тому числі його організаційного, науково-методичного і нормативно-правового забезпечення. Зміст реформування потребуватиме встановлення відповідності між завданнями та функціями, структурою, кадровим та ресурсним забезпеченням, однак за будь-яких умов необхідно наполегливо шукати оптимальні шляхи вирішення цієї проблеми, керуючись національними інтересами України.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Ремескова Ю. О.

О.В. Кролівець

студент 5 гр. 4 к.,

Слідчо-криміналістичного інституту,
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Динаміка розвитку України на шляху розбудови правової держави певною мірою впливає на реформування органів прокуратури. Першим кроком в цьому напрямі став Закон України «Про прокуратуру» (1991 р.)

[4]. Другим кроком стало прийняття Конституції незалежної України (1996 р.) [1], яка, зберігши прокуратуру як самостійний багатофункціональний орган державного механізму, по-новому сформулювала її функції й основні принципи взаємовідносин із судовою та іншими гілками державної влади. На виконання вимог Конституції було прийнято новий Кримінально-процесуальний кодекс України (2012 р.) [3], в якому суттєвим чином були переосмислені роль та повноваження прокурора в кримінальному процесі. Знаменною подією стало прийняття нового Закону «Про прокуратуру» (2014 р.), який сприяв корінній перебудові органів прокуратури нашої держави і зафіксував визнані міжнародні стандарти щодо діяльності прокуратури. [2]

Затягування процесу реформування органів прокуратури пов'язане з принциповою невизначеністю її місця в системі органів державної влади. Саме це обумовлює невизначеність її функцій як державного органу взагалі й кримінально-процесуальних функцій, зокрема.

Серед конституційних функцій прокуратури найбільш вагомими є нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, та підтримання державного обвинувачення в суді. У процесі виконання цих функцій прокурор здійснює кримінальне переслідування і є його головним суб'єктом як представник держави. Таке його становище обумовлюється принципом публічності в кримінальному процесі.

Прокурори є представниками органів державної влади, які від імені суспільства та в інтересах держави гарантують застосування закону, коли його порушення веде до кримінальних санкцій, враховуючи як права фізичної особи, так і необхідну ефективність системи кримінального судочинства.

В усіх системах кримінального судочинства прокурори: 1) приймають рішення про порушення та продовження кримінального переслідування; 2) підтримують кримінальне обвинувачення в суді; 3) подають апеляції на деякі судові рішення.

У деяких системах кримінального судочинства прокурори також: 1) здійснюють національну політику щодо злочинності, пристосовуючи її, за необхідності, до дійсності на місцях та в регіонах; 2) проводять, керують та здійснюють нагляд за слідством; 3) стежать, щоб потерпілі отримували необхідну допомогу та сприяння; 4) розглядають альтернативи кримінальному переслідуванню; 5) наглядають за виконанням судових рішень, тощо. [5]

При здійсненні своїх владно-розпорядчих повноважень у порядку нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, прокурор фактично стає керівником розслідування.

Прокурор завжди має бути об'єктивним, бо він не є стороною провадження зі своїми особистими інтересами. Він представляє державу, яка бере на себе зобов'язання забезпечити права людини як окремої особи та як члена суспільства.

Будучи обвинувачем, прокурор як урядовий орган зобов'язаний переслідувати злочини в суспільних інтересах; але будучи водночас охоронцем закону, він здійснює це переслідування в ім'я закону винятково для досягнення істини й до того ж так, що до суду на нього покладається неупереджена участь у попередньому дослідженні, а на суді, де прокурор уже діє як справжній обвинувач, права його урівноважуються правами підсудного, хоча й тут прокуророві забороняється будь-яка однобічність і надання будь-яких переваг на користь обвинувачення.

Аналізуючи функції прокурора, можемо зробити висновок, що прокурор в кримінальному процесі є одночасно і обвинувачем, і наглядцем за додержанням законів. Ці положення визначають загальні підстави участі прокурора в кримінальному процесі.

В сучасних умовах функція прокуратури в Україні спрямовується на європейські зразки, де органи прокуратури насамперед виконують функцію кримінального переслідування та обвинувачення в суді особи, яка вчинила злочин, оскільки при вступі до Ради Європи Україна взяла на себе зобов'язання змінити роль та функції прокуратури шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме принципам Ради Європи.

Якщо немає підстав для порушення кримінальної справи, то не виникають умови для здійснення прокурором кримінального переслідування.

Прокурор, здійснюючи нагляд знаходиться поза кримінальним процесом. Включається в процес тільки тоді, коли безпосередньо провадить процесуальні дії. Але на час провадження у справі певних дій і рішень прокурор користується повноваженнями слідчого, тобто виконує кримінально процесуальну функцію кримінального переслідування.

Таким чином, зв'язку зі змінами кримінально-процесуального законодавства роль прокурора та його відповідальність за законність судового рішення значно зросли.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. [Електронний ресурс] Текст. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. [Електронний ресурс]. Текст. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1459802522669220>.
4. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
5. Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства: Рекомендація R (2000) 19 Комітету Міністрів держав – членів Ради Європи (прийнята Комітетом Міністрів 6 жовтня 2000 р.) //Вісник прокуратури. – 2001. – № 2. – С. 71–77.

Науковий керівник Шандула О. О., к.ю.н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
РЕФОРМУВАННЯ
ПРОКУРАТУРИ**

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 15 квітня 2016 року

У двох томах

Том 2

Видається в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *О. І. Сенько*

Підписано до друку з оригінал-макета 12.05.2016.
Формат 60×84 $\frac{1}{16}$, Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 28,2. Ум. друк. арк. 29,9. Вид. № 1458.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Леонов
Тел. (057) 717-28-80